

ZADANIA Z PRAWA CYWILNEGO

część ogólna i prawo zobowiązań

Spis treści

Skróty	8
Wykaz przywoływanych aktów prawnych	9
Przedmowa	11
Część pierwsza - zadania	14
Zadanie 1 – <i>Osoby i organizacje</i> (podmioty prawa cywilnego).....	14
Zadanie 2 – <i>Dom</i> (osoby fizyczne, miejsce zamieszkania)	14
Zadanie 3– <i>Gry komputerowe</i> (osoby fizyczne, zdolność do czynności prawnych).....	15
Zadanie 4 – <i>Sąsiedzi</i> (osoby fizyczne, dobra osobiste)	15
Zadanie 5 – <i>Sęk</i> (osoby prawne, sankcje wadliwych czynności prawnych).....	16
Zadanie 6 – <i>Wadliwy pojazd</i> (konsument i przedsiębiorcy)	17
Zadanie 7 – <i>Prawda albo fałsz</i> (przedmioty stosunków cywilnoprawnych).....	18
Zadanie 8 – <i>Akcesoria rowerowe</i> (części składowe, przynależności)	19
Zadanie 9 – <i>Różne uprawnienia</i> (prawo podmiotowe).....	19
Zadanie 10 – <i>Wątpliwe wypowiedzenie</i> (składanie oświadczeń woli, oświadczenie w postaci elektronicznej)	21
Zadanie 11 – <i>Samochód brata</i> (zawieranie umów)	21
Zadanie 12 – <i>Sprzedaż telefonu</i> (zawieranie umów)	22
Zadanie 13 – <i>Nieudane negocjacje</i> (zawieranie umów).....	22
Zadanie 14 – <i>Podejrzany licytant</i> (zawieranie umów)	23
Zadanie 15 – <i>Remont budynku</i> (zawieranie umów, podmioty prawa cywilnego, treść czynności prawnej)	24
Zadanie 16 – <i>Prawo do lokalu</i> (wykładnia oświadczeń woli, wady oświadczenia woli)	25
Zadanie 17 – <i>Sporne pożyczki</i> (wady oświadczenia woli, forma czynności prawnych)	25
Zadanie 18 – <i>Autograf</i> (wady oświadczenia woli)	26
Zadanie 19 – <i>Prawda albo fałsz</i> (przedstawicielstwo).....	26
Zadanie 20 – <i>Kasyno</i> (pełnomocnictwo, wady oświadczenia woli).....	27
Zadanie 21 – <i>Niegrzeczny wnuczek</i> (pełnomocnictwo, forma czynności prawnych, pojęcie rzeczy, wady oświadczenia woli)	27
Zadanie 22 – <i>Pręty stalowe</i> (prokura jako szczególna postać pełnomocnictwa)	28
Zadanie 23 – <i>Prokurent</i> (prokura, forma czynności prawnych).....	29
Zadanie 24 – <i>Nowe biuro</i> (prokura).....	30
Zadanie 25 – <i>Prawda albo fałsz</i> (przedawnienie roszczeń)	31
Zadanie 26 – <i>Prawda albo fałsz</i> (zadanie powtórzeniowe z zakresu części ogólnej prawa cywilnego)	31

Zadanie 27 – <i>Prawda albo fałsz</i> (świadczenie pieniężne, odsetki)	32
Zadanie 28 – <i>Waloryzacja</i> (świadczenie pieniężne, waloryzacja świadczeń pieniężnych) .	32
Zadanie 29 – <i>Zaległy czynsz</i> (przedawnienie roszczeń, świadczenia okresowe)	32
Zadanie 30 – <i>Odsetki</i> (odsetki za opóźnienie, odsetki maksymalne)	33
Zadanie 31 – <i>Lichwiarz</i> (odsetki maksymalne)	33
Zadanie 32 – <i>Odpowiedzialność współników</i> (wielość dłużników, spółka cywilna)	34
Zadanie 33 – <i>Mieszkanie mamy</i> (treść umowy, zdolność do czynności prawnych, wady oświadczenia woli)	34
Zadanie 34 – <i>Prawda albo fałsz</i> (wzorce umowne, klauzule abuzywne, umowy zawierane na odległość i poza lokalem przedsiębiorstwa)	35
Zadanie 35 – <i>Niebieska sukienka</i> (umowy zawierane na odległość i poza lokalem przedsiębiorstwa)	35
Zadanie 36 – <i>Karnet na siłownię</i> (wzorce umowne, klauzule abuzywne)	36
Zadanie 37 – <i>Niechciana książka</i> (prawa konsumenta, zawieranie umów)	37
Zadanie 38 – <i>Droga szybkiego ruchu</i> (umowa przedwstępna).....	37
Zadanie 39 – <i>Dokładny wierzyciel</i> (wykonanie zobowiązań)	38
Zadanie 40 – <i>Procencik</i> (wykonanie zobowiązań).....	38
Zadanie 41 – <i>Wypadek przy pracy</i> (niemożliwość świadczenia)	39
Zadanie 42 – <i>Porada prawna</i> (nadzwyczajna zmiana okoliczności)	39
Zadanie 43 – <i>Pożar</i> (nadzwyczajna zmiana okoliczności).....	40
Zadanie 44 – <i>Głodny student</i> (odstąpienie od umowy, prawa konsumenta)	41
Zadanie 45 – <i>Niestłowny nabywca</i> (umowa przedwstępna, zadatek)	41
Zadanie 46 – <i>Prawda albo fałsz</i> (wygaśnięcie zobowiązań, potrącenie ustawowe)	42
Zadanie 47 – <i>Skomplikowane relacje</i> (wygaśnięcie zobowiązań, potrącenie ustawowe) ...	42
Zadanie 48 – <i>Remont sklepu</i> (odpowiedzialność kontraktowa)	43
Zadanie 49 – <i>Kosztowna pomyłka</i> (odpowiedzialność kontraktowa).....	44
Zadanie 50 – <i>Alternatywna inwestycja</i> (odpowiedzialność kontraktowa, odstąpienie od umowy, odsetki)	44
Zadanie 51 – <i>Sprzedaż roweru</i> (wykonanie zobowiązań, zadatek, odstąpienie od umowy). 45	45
Zadanie 52 – <i>Długi remont</i> (odpowiedzialność kontraktowa)	46
Zadanie 53 – <i>Prawda albo fałsz</i> (zadatek, umowne prawo odstąpienia, odstępné)	47
Zadanie 54 – <i>Nowe osiedle</i> (kara umowna, odpowiedzialność kontraktowa).....	47
Zadanie 55 – <i>Projekt umowy</i> (kara umowna)	48
Zadanie 56 – <i>Regały sklepowe</i> (kara umowna, umowa o dzieło).....	49
Zadanie 57 – <i>Materiały medyczne</i> (kara umowna).....	50
Zadanie 58 – <i>Prawda albo fałsz</i> (zmiana wierzyciela lub dłużnika).....	51

Zadanie 59 – <i>Zaległe alimenty</i> (przelew wierzytelności)	52
Zadanie 60 – <i>Oszustwo</i> (przelew wierzytelności)	52
Zadanie 61 – <i>Nowy wierzyciel</i> (przelew wierzytelności, czyny niedozwolone)	53
Zadanie 62 – <i>Dług syna</i> (subrogacja ustawowa)	54
Zadanie 63 – <i>Różne wierzytelności</i> (zmiana dłużnika).....	55
Zadanie 64 – <i>Niesolidna dłużniczka</i> (skarga pauliańska)	55
Zadanie 65 – <i>Atrakcyjna nieruchomość</i> (skarga pauliańska)	56
Zadanie 66 – <i>Skutki umowy</i> (umowa sprzedaży)	57
Zadanie 67 – <i>Sprzedaż pojazdu</i> (umowa sprzedaży, wykonanie zobowiązań, rękojmia za wady)	57
Zadanie 68 – <i>Zaginiona paczka</i> (umowa sprzedaży, prawa konsumenta).....	58
Zadanie 69 – <i>Toster</i> (rękojmia za wady, gwarancja).....	59
Zadanie 70 – <i>Ruletka</i> (umowa darowizny)	60
Zadanie 71 – <i>Niewdzięczny wnuk</i> (odwołanie darowizny, wady oświadczenia woli).....	60
Zadanie 72 – <i>Zaległy czynsz</i> (najem, wielość dłużników, ochrona praw lokatorów).....	61
Zadanie 73 – <i>Śmierć najemcy</i> (wstąpienie w stosunek najmu lokalu mieszkalnego)	63
Zadanie 74 – <i>Prawda albo fałsz</i> (najem lokali mieszkalnych).....	63
Zadanie 75 – <i>Nowe auto</i> (umowy o świadczenie usług)	64
Zadanie 76 – <i>Domek w górach</i> (umowy o świadczenie usług)	64
Zadanie 77 – <i>Prawda albo fałsz</i> (umowa o dzieło)	65
Zadanie 78 – <i>Renowacja</i> (umowa o dzieło)	66
Zadanie 79 – <i>Szkoda parkingowa</i> (przechowanie, wzorce umowne, klauzule abuzywne) ..	67
Zadanie 80 – <i>Hotel Panorama</i> (odpowiedzialność utrzymujących hotele).....	68
Zadanie 81 – <i>Prawda albo fałsz</i> (pożyczka, odsetki)	69
Zadanie 82 – <i>Zeznania księgowej</i> (pożyczka, forma czynności prawnych).....	70
Zadanie 83 – <i>Dług szwagra</i> (poręczenie)	70
Zadanie 84 – <i>Kwiaciarnia</i> (umowy gwarancyjne)	71
Zadanie 85 – <i>Zasady odpowiedzialności deliktowej</i> (odpowiedzialność deliktowa, zasady odpowiedzialności)	72
Zadanie 86 – <i>Pobicie reportera</i> (czyny niedozwolone, odpowiedzialność za czyn własny, szkoda na mieniu i na osobie, wielość dłużników).....	73
Zadanie 87 – <i>Niegrzeczny pies</i> (czyny niedozwolone, odpowiedzialność za zwierzęta, pojęcie szkody)	74
Zadanie 88 – <i>Delikty władzy</i> (czyny niedozwolone, odpowiedzialność z tytułu wykonywania władzy publicznej)	75
Zadanie 89 – <i>Peron</i> (odpowiedzialność deliktowa, przesłanki odpowiedzialności, szkoda na osobie, odsetki)	76

Zadanie 90 – <i>Wypadek drogowy</i> (czyny niedozwolone, zasady odpowiedzialności, szkody komunikacyjne)	78
Zadanie 91 – <i>Nieostrożny pieszy</i> (czyny niedozwolone, odpowiedzialność za inne osoby, szkody komunikacyjne)	78
Zadanie 92 – <i>Wypadek drogowy 2</i> (czyny niedozwolone, zasady odpowiedzialności, przedawnienie).....	79
Zadanie 93 – <i>Skomplikowana operacja</i> (szkoda na osobie).....	79
Zadanie 94 – <i>Fabryka czekolady</i> (czyny niedozwolone)	80
Zadanie 95 – <i>Pożar na zajęciach</i> (odpowiedzialność za produkt niebezpieczny)	81
Zadanie 96 – <i>Prawda albo fałsz</i> (bezpodstawne wzbogacenie)	82
Zadanie 97 – <i>Układanka</i> (bezpodstawne wzbogacenie, nienależne świadczenie).....	82
Zadanie 98 – <i>Prawda albo fałsz</i> (zbieg roszczeń)	83
Zadanie 99 – <i>Fotograf</i> (bezpodstawne wzbogacenie, czyny niedozwolone).....	84
Zadanie 100 – <i>Prawda albo fałsz</i> (odpowiedzialność cywilnoprawna, zasady odpowiedzialności, zbieg roszczeń)	85
Część druga – odpowiedzi do zadań	86
Zadanie 1 – <i>Osoby i organizacje</i>	86
Zadanie 2 – <i>Dom</i>	87
Zadanie 3 – <i>Gry komputerowe</i>	88
Zadanie 4 – <i>Sąsiedzi</i>	89
Zadanie 5 – <i>Sęk</i>	91
Zadanie 6 – <i>Wadliwy pojazd</i>	92
Zadanie 7 – <i>Prawda albo fałsz</i>	92
Zadanie 8 – <i>Akcesoria rowerowe</i>	93
Zadanie 9 – <i>Różne uprawnienia</i>	94
Zadanie 10 – <i>Wątpliwe wypowiedzenie</i>	95
Zadanie 11 – <i>Samochód brata</i>	96
Zadanie 12 – <i>Sprzedaż telefonu</i>	97
Zadanie 13 – <i>Nieudane negocjacje</i>	98
Zadanie 14 – <i>Podejrzany licytant</i>	99
Zadanie 15 – <i>Remont budynku</i>	99
Zadanie 16 – <i>Prawo do lokalu</i>	100
Zadanie 17 – <i>Sporne pożyczki</i>	101
Zadanie 18 – <i>Autograf</i>	102
Zadanie 19 – <i>Prawda albo fałsz</i>	103
Zadanie 20 – <i>Kasyno</i>	104

Zadanie 21 – <i>Niegrzeczny wnuczek</i>	106
Zadanie 22 – <i>Pręty stalowe</i>	108
Zadanie 23 – <i>Prokurent</i>	108
Zadanie 24 – <i>Nowe biuro</i>	109
Zadanie 25 – <i>Prawda albo fałsz</i>	110
Zadanie 26 – <i>Prawda albo fałsz</i>	111
Zadanie 27 – <i>Prawda albo fałsz</i>	112
Zadanie 28 – <i>Waloryzacja</i>	112
Zadanie 29 – <i>Zaległy czynsz</i>	113
Zadanie 30 – <i>Odsetki</i>	114
Zadanie 31 – <i>Lichwiarz</i>	115
Zadanie 32 – <i>Odpowiedzialność współników</i>	116
Zadanie 33 – <i>Mieszkanie mamy</i>	116
Zadanie 34 – <i>Prawda albo fałsz</i>	118
Zadanie 35– <i>Niebieska sukienka</i>	119
Zadanie 36 – <i>Karnet na siłownię</i>	119
Zadanie 37 – <i>Niechciana książka</i>	120
Zadanie 38 – <i>Droga szybkiego ruchu</i>	121
Zadanie 39 – <i>Dokładny wierzyciel</i>	121
Zadanie 40 – <i>Procencik</i>	122
Zadanie 41 – <i>Wypadek przy pracy</i>	122
Zadanie 42– <i>Porada prawna</i>	123
Zadanie 43 – <i>Pożar</i>	124
Zadanie 44 – <i>Głodny student</i>	125
Zadanie 45 – <i>Niesłowny nabywca</i>	127
Zadanie 46 – <i>Prawda albo fałsz</i>	127
Zadanie 47 – <i>Skomplikowane relacje</i>	128
Zadanie 48 – <i>Remont sklepu</i>	129
Zadanie 49 – <i>Kosztowna pomyłka</i>	129
Zadanie 50 – <i>Alternatywna inwestycja</i>	130
Zadanie 51– <i>Sprzedaż roweru</i>	131
Zadanie 52 – <i>Długi remont</i>	132
Zadanie 53 – <i>Prawda albo fałsz</i>	133
Zadanie 54 – <i>Nowe osiedle</i>	135
Zadanie 55 – <i>Projekt umowy</i>	136

Zadanie 56 – <i>Regały sklepowe</i>	137
Zadanie 57 – <i>Materiały medyczne</i>	138
Zadanie 58 – <i>Prawda albo fałsz</i>	139
Zadanie 59 – <i>Zaległe alimenty</i>	140
Zadanie 60 – <i>Oszustwo</i>	141
Zadanie 61 – <i>Nowy wierzyciel</i>	142
Zadanie 62 – <i>Dług syna</i>	143
Zadanie 63 – <i>Różne wierzytelności</i>	143
Zadanie 64 – <i>Niesolidna dłużniczka</i>	144
Zadanie 65 – <i>Atrakcyjna nieruchomość</i>	146
Zadanie 66 – <i>Skutki umowy</i>	148
Zadanie 67 – <i>Sprzedaż pojazdu</i>	149
Zadanie 68 – <i>Zaginiona paczka</i>	150
Zadanie 69 – <i>Toster</i>	152
Zadanie 70 – <i>Ruletka</i>	154
Zadanie 71 – <i>Niewdzięczny wnuk</i>	154
Zadanie 72 – <i>Zaległy czynsz</i>	155
Zadanie 73 – <i>Śmierć najemcy</i>	157
Zadanie 74 – <i>Prawda albo fałsz</i>	159
Zadanie 75 – <i>Nowe auto</i>	160
Zadanie 76 – <i>Domek w górach</i>	161
Zadanie 77 – <i>Prawda albo fałsz</i>	162
Zadanie 78 – <i>Renowacja</i>	163
Zadanie 79 – <i>Szkoda parkingowa</i>	164
Zadanie 80 – <i>Hotel Panorama</i>	167
Zadanie 81 – <i>Prawda albo fałsz</i>	168
Zadanie 82 – <i>Zeznania księgowej</i>	169
Zadanie 83 – <i>Dług szwagra</i>	170
Zadanie 84 – <i>Kwiaciarnia</i>	172
Zadanie 85 – <i>Zasady odpowiedzialności deliktowej</i>	172
Zadanie 86 – <i>Pobicie reportera</i>	174
Zadanie 87 – <i>Niegrzeczny pies</i>	175
Zadanie 88 – <i>Delikty władzy</i>	176
Zadanie 89 – <i>Peron</i>	179
Zadanie 90 – <i>Wypadek drogowy</i>	183

Zadanie 91 – <i>Nieostrożny pieszy</i>	183
Zadanie 92 – <i>Wypadek drogowy 2</i>	185
Zadanie 93 – <i>Skomplikowana operacja</i>	186
Zadanie 94 – <i>Fabryka czekolady</i>	188
Zadanie 95 – <i>Pożar na zajęciach</i>	188
Zadanie 96 – <i>Prawda albo fałsz</i>	190
Zadanie 97 – <i>Układanka</i>	191
Zadanie 98 – <i>Prawda albo fałsz</i>	191
Zadanie 99 – <i>Fotograf</i>	193
Zadanie 100 – <i>Prawda albo fałsz</i>	194
Wykaz przywoływanych źródeł	196

Skróty

- Dz.U. – Dziennik Ustaw
- Dz.Urz. – Dziennik Urzędowy
- j.t. – jednolity tekst
- kodeks cywilny – k.c.
- k.r.o. – kodeks rodzinny i opiekuńczy
- k.p.c. – kodeks postępowania cywilnego
- m.in. – między innymi
- n. – następna (następne)
- Nb – numer boczny
- np. – na przykład
- *op. cit.* – *opus citatum* (dzieło uprzednio cytowane)
- OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna
- OSP – Orzecznictwo Sądów Powszechnych
- por. – porównaj
- tj. – to jest
- tzw. – tak zwany (tak zwana, tak zwane)
- zd. – zdanie
- zob. – zobacz
- ze zm. – ze zmianami

Wykaz przywoływanych aktów prawnych

- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – kodeks rodzinny i opiekuńczy, j.t. Dz.U. 2020, poz. 1359, dalej jako k.r.o.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – kodeks cywilny, j.t. Dz.U. 2020, poz. 1740 ze zm., dalej jako k.c.
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – kodeks postępowania cywilnego, j.t. Dz.U. 2020, poz. 1575 ze zm., dalej jako k.p.c.
- Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, j.t. Dz.U. 2019, poz. 2204
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach, j.t. Dz.U. 2020, poz. 2167
- Dyrektywa Rady z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe, 85/374/EWG, Dz.Urz. L z dnia 7 sierpnia 1985 r. ze zm.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, j.t. Dz.U. 2021, poz. 1372
- Ustawa z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali, j.t. Dz.U. 2021, poz. 1048
- Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – prawo o ruchu drogowym, j.t. Dz.U. 2021, poz. 450 ze zm.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – prawo bankowe, j.t. Dz.U. 2020, poz. 1896 ze zm.
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, j.t. Dz.U. 2020, poz. 611 ze zm., dalej jako ustawa o ochronie praw lokatorów
- Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, j.t. Dz.U. 2021, poz. 854 ze zm.
- Ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, j.t. Dz.U. 2017, poz. 2070
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, j.t. Dz.U. 2021, poz. 877 j.t. ze zm.
- Ustawa z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności, j.t. Dz.U. 2021, poz. 510 ze zm.
- Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, j.t. Dz.U. 2019, poz. 1083 ze zm.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i

Rady, 2011/83/UE, Dz.Urz. UE L z dnia 22 listopada 2011 r., dalej jako dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie praw konsumentów

- Ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych, j.t. Dz.U. 2021, poz. 424

- Ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta, j.t. Dz.U. 2020, poz. 287

- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, j.t. Dz.U. 2021, poz. 478 ze zm.

Przedmowa

Niniejszy zbiór zadań (kazusów) został przygotowany głównie z myślą o studentach prawa zgłębiających problematykę części ogólnej prawa cywilnego oraz prawa zobowiązań. Kazusy mogą być również wykorzystywane przez studentów innych kierunków przerabiających zagadnienia z prawa cywilnego, jakkolwiek w tym ostatnim przypadku potrzebna może okazać się pewna pomoc przy analizie stanów faktycznych czy omówienie problemów jurystycznych pojawiających się w ramach poszczególnych zadań. Zbiór może być pomocny studentom przy przygotowaniu do egzaminów z prawa cywilnego polegających na rozwiązywaniu zadań lub kazusów. W toku dalszego kształcenia umiejętności nabyte przy opracowywaniu zadań mogą okazać się przydatne w trakcie egzaminów wstępnych na aplikacje oraz innych sprawdzianów czy kolokwii, w których weryfikowana jest zdolność analizowania zadań. Rozwiązywanie kazusów przygotowuje również do codziennej pracy prawniczej: studiowania źródeł w zakresie doktryny i orzecznictwa z perspektywy badania określonego problemu, jak również sporządzania różnego rodzaju analiz czy porad prawnych.

Zbiór składa się ze stu zadań z części ogólnej prawa cywilnego oraz prawa zobowiązań wraz z odpowiedziami i jest przeznaczony przede wszystkim do pracy własnej (wykonywanej poza godzinami zajęć). Efektywne rozwiązywanie kazusów nie powinno jednak ograniczać się jedynie do biernego zapoznania się z zadaniem oraz odpowiedziami do niego, lecz winno polegać na samodzielnej analizie wyłaniających się po lekturze stanu faktycznego problemów oraz próbie wypracowania własnej koncepcji rozwiązania. Przed przystąpieniem do opracowywania danego zadania należy zapoznać się z ogólną problematyką zagadnienia, którego kazus dotyczy, czy to poprzez lekturę odpowiedniego rozdziału podręcznika, czy też przez udział w wykładzie. Jeśli chodzi o proponowane podręczniki, w pierwszej kolejności zachęcam do korzystania z opracowań autorstwa Z. Radwańskiego (przygotowanych we współpracy z A. Olejniczakiem oraz J. Panowicz-Lipską¹). W przypadku niektórych zadań sugeruję ponadto lekturę dalszych źródeł – zarówno problematyka zadania oraz dodatkowe źródła są podane przy poszczególnych kazusach. Rzecz jasna możliwe jest korzystanie także z innych podręczników czy dalszych źródeł z zakresu prawa cywilnego. Co istotne jednak, praca ze źródłami nie powinna stanowić jedynie

¹ Chodzi o następujące opracowania: Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2019; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2020; Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, *Zobowiązania – część szczegółowa*, Warszawa 2019.

elementu przygotowania do rozwiązania zadania, jeszcze przed przystąpieniem do jego analizy. Warto ponadto wracać do tekstu aktu prawnego, podręcznika, notatek czy dalszych materiałów w trakcie lektury stanu faktycznego i poszukiwania odpowiedzi na poszczególne pytania.

Dodatkowe źródła, przypisane do poszczególnych zadań, stanowią głównie opracowania o charakterze systemowym, komentarzowym oraz orzeczenia sądowe. Te zalecane teksty są dostępne w bibliotekach oraz w elektronicznych bazach danych. Sposób przywoływania źródeł ma ułatwiać wyszukanie ich w elektronicznych bazach, w związku z czym w odniesieniu do publikacji komentarzowych nie podawano numerów stron, tylko numer komentowanego artykułu oraz tezy istotne dla rozwiązania zadania. W przypadku orzeczeń wskazano miejsce ich publikacji. Należy jednak pamiętać o tym, że są one również dostępne w bazach danych, a nowsze orzeczenia Sądu Najwyższego można odnaleźć na stronie internetowej tego sądu.

Odpowiedzi zaproponowane w zbiorze mają pomóc w weryfikacji przygotowywanych rozwiązań. Należy mieć jednak na uwadze, że ocena problemów wyłaniających się przy rozwiązywaniu poszczególnych zadań może być niejednokrotnie dyskusyjna, tak jak często niejednolita jest interpretacja przepisów prawnych przyjmowana w doktrynie i orzecznictwie oraz ocena nawet podobnych stanów faktycznych przez organy zajmujące się stosowaniem prawa. W związku z tym rozbieżności pomiędzy przygotowanym rozwiązaniem a sugerowaną odpowiedzią ze zbioru nie oznaczają w sposób automatyczny, że to pierwsze rozwiązanie nie jest prawidłowe. Wypada jednak dodać, że przy opracowywaniu poszczególnych sugerowanych odpowiedzi do zadań starałem się uwzględnić przede wszystkim sposób interpretacji przepisów, który aktualnie jest najszerzej aprobowany.

Zadania mogą być także wykorzystywane przez osoby prowadzące zajęcia z zakresu prawa cywilnego, choć możliwość zapoznania się przez uczestników ćwiczeń z sugerowanymi odpowiedziami stanowi w tym zakresie pewną niedogodność. Tym niemniej przedstawione kazusy mogą być modyfikowane w zakresie stanu faktycznego, przyjętych założeń, wzbogacane o dodatkowe pytania itp. Rozwiązywanie zadań w ramach zajęć umożliwia pracę grupową, dyskusję dotyczącą różnorodnych problemów pojawiających się przy analizie przypadku, jak również ustosunkowanie się przez prowadzącego do różnorodnych wątpliwości czy pytań zadawanych przez studentów.

Pracę przygotowano z uwzględnieniem stanu prawnego na dzień 3 sierpnia 2021 r. Zachęcam do zgłaszania mi wszelkich uwag oraz sugestii co do opublikowanych kazuśów, jak również odnośnie do zadań, które mogłyby pojawić się w zbiorze w jego kolejnej wersji.

Mateusz Królikowski, mateusz.krolikowski@uwr.edu.pl

Część pierwsza – zadania

Zadanie 1 – „Osoby i organizacje”

podmioty prawa cywilnego

Dopasuj osoby (podmioty) z opisanych poniżej sytuacji do ról, w których występują. Do każdej postaci może pasować więcej niż jedna rola. Odpowiedzi mogą się powtarzać.

I. Postacie:

- 1) piętnastoletni Marek, który kupuje bilet komunikacji miejskiej;
- 2) prezes zarządu spółki akcyjnej nabywający gazetę w trakcie przerwy na lunch;
- 3) członkowie zarządu spółki z o.o. podpisujący w imieniu spółki umowę dostawy produktów wytwarzanych przez spółkę;
- 4) Jacek Kowalski pożyczający swojemu koledze z pracy kwotę 50 zł na okres jednego dnia;
- 5) fundacja niosąca pomoc chorym dzieciom, która otrzymuje świadczenie pieniężne od jednego z darczyńców;
- 6) wspólnota mieszkaniowa zawierająca z przedsiębiorcą świadczącym usługi porządkowe umowę o utrzymanie czystości na terenie wspólnoty;
- 7) gmina nabywająca telewizor do pokoju socjalnego w urzędzie gminy.

II. Role:

- a) osoba fizyczna;
- b) osoba prawna;
- c) tzw. ułomna osoba prawna;
- d) organ osoby prawnej (lub przedstawiciel „ułomnej” osoby prawnej);
- e) przedsiębiorca;
- f) konsument.

Zadanie 2 – „Dom”

osoby fizyczne, miejsce zamieszkania

Marek Nowak jest zameldowany na pobyt stały w miejscowości X przy ul. Klonowej 13/15. W miejscowości tej zamieszkiwał w trakcie studiów, a także później krótko wraz ze swoją małżonką Marią i synem Fryderykiem. W 2007 roku państwo Nowakowie przeprowadzili się do miejscowości Y, gdzie zamieszkali przy ul. Akacyjnej 17. Wybudowali tam dom, zasadzili drzewa, a obecnie spodziewają się kolejnego dziecka.

W 2019 roku Marek Nowak zakupił pensjonat w miejscowości Z przy ul. Lipowej 15. Marek regularnie dojeżdża do miejscowości Z i na ogół przebywa tam przez dwa – trzy dni w każdym tygodniu. Przez pozostałe dni Marek zarządza prowadzoną działalnością turystyczną ze swojego domu w miejscowości Y, kontaktując się z pracownikami, w tym w szczególności z kierownikiem pensjonatu, za pomocą telefonu, e-maila oraz dalszych środków porozumiewania się na odległość.

Odpowiedz na poniższe pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, podając stosowną podstawę prawną.

1. Czy adres zameldowania przesądza o miejscu zamieszkania Marka Nowaka?
2. Czy w podanym przykładzie można uznać, że Marek Nowak ma więcej niż jedno miejsce zamieszkania?
3. Gdzie znajduje się miejsce zamieszkania (bądź miejsca zamieszkania) Marka Nowaka?

Zadanie 3 – „Gry komputerowe”

osoby fizyczne, zdolność do czynności prawnych

Szesnastoletni Jacek kupił od swojego znajomego, dziewiętnastoletniego Macieja używane gry komputerowe za kwotę 100 zł. Pieniądze na zakup gier pochodziły z kieszonkowego, jakie Jacek regularnie (co dwa tygodnie) dostawał od swoich rodziców oraz prezentów pieniężnych, które otrzymywał niekiedy od rodziców przy okazji urodzin, imienin czy świąt. Rodzice przekazywali Jackowi kieszonkowe na różnego rodzaju wydatki (nie określali w żadnym zakresie przeznaczenia tych kwot) zarówno o charakterze bieżącym, jak i na nieco poważniejsze zakupy – o ile Jacek chciałby poczynić na nie oszczędności. Również prezenty pieniężne miały służyć sfinansowaniu swobodnie wybranych przez Jacka wydatków, gdyż rodzice od pewnego czasu nie mieli pewności, jaki prezent mogliby Jackowi sprawić, żeby był z niego zadowolony.

Oceń ważność umowy, o której jest mowa w zadaniu.

Zadanie 4 – „Sąsiedzi”

osoby fizyczne, dobra osobiste

Marek i Jan od wielu lat zamieszkują wraz z rodzinami w tym samym domu położonym w niewielkiej miejscowości X. W budynku tym wyodrębniono dwa lokale mieszkalne (lokal Marka znajduje się na parterze, natomiast Jana – na piętrze). Sąsiedzi wspólnie użytkują podwórko, na którym znajdują się garaże oraz zabudowania gospodarcze.

Pomiędzy rodzinami Marka i Jana wielokrotnie dochodziło do różnego rodzaju sytuacji konfliktowych i sporów, które okresowo nasilały się i łagodniały. W ostatnim czasie konflikt na nowo przybrał na sile, czego bezpośrednią przyczyną był spór dotyczący granic pomiędzy gruntami rolnymi uprawianymi przez sąsiadów. Marek ma również pretensje o to, że wnuki sąsiada zachowują się głośno oraz zaśmiecają podwórze.

Poważne i gwałtowne pogorszenie relacji nastąpiło jednak w związku z zamontowaniem monitoringu przez Marka. Zainstalował on mianowicie kamerę, motywując to koniecznością zapewnienia porządku oraz potrzebą ochrony przed ewentualnymi intruzami. Jej obiektyw został ustawiony w ten sposób, że obejmuje podwórko, a także okna w kuchni oraz salonie mieszkania Jana. Zauważywszy tę aparaturę wściekły Jan udał się do sąsiada i zażądał natychmiastowego demontażu kamery, wskazując, że nie życzy sobie, żeby Marek mógł oglądać, co dzieje się w jego mieszkaniu. Ten jednak uśmiechnął się tylko ironicznie i powiedział, że ma prawo obserwować swoje podwórko i odpowiednio reagować na zaobserwowane nieprawidłowości. Odpowiedź ta tak rozjuszyła Jana, że zwyzywał sąsiada – używając słów wulgarnych, powszechnie uznawanych za obraźliwe – a także nazwał go złodziejem i oszustem, nawiązując w ten sposób do wyjaśnionej już zdawałoby się sytuacji sprzed wielu lat, gdy Janowi ukradziono samochód, a jednym z podejrzanych, aczkolwiek jedynie w mniemaniu Jana, był Marek. Do opisanego awantury wywołanej montażem kamer doszło w mieszkaniu Marka, gdzie obecna była jego rodzina, a także ksiądz proboszcz z miejscowej parafii (Marek pełni społeczną funkcję kierownika chóru kościelnego).

Odpowiedz na poniższe pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, podając stosowną podstawę prawną.

1. Czy w opisanym przypadku doszło do naruszenia dóbr osobistych jednego lub obu głównych bohaterów przypadku? Wymień ewentualnie naruszone dobra.
2. W przypadku uznania, że doszło do naruszenia dóbr osobistych wymień środki ochrony niemajątkowej, które mogą przysługiwać w opisanym przypadku na podstawie przepisów kodeksu cywilnego. Jakich przesłanki należy wykazać w celu zastosowania tych środków?

Zadanie 5 – „Sęk”

osoby prawne, sankcje wadliwych czynności prawnych

Wyobraź sobie, że jesteś radcą prawnym, który prowadzi kancelarię w miejscowości X. We wtorek 30 marca 2021 r. odwiedził Cię Marek Nowak, właściciel tartaku, prosząc o udzielenie porady prawnej. Wyjaśnił, że w środę 24 marca do jego biura przyszedł Franciszek

Nowicki, który przedstawił się jako prezes spółki akcyjnej zajmującej się wyrobem mebli ogrodowych, działającej pod firmą Dudek S.A. Franciszek Nowicki podpisał umowę sprzedaży, nabywając w imieniu spółki 1.000 m³ drewna okrągłego świerkowego do obróbki za kwotę 300.000 zł płatną w terminie 7 dni od daty dostawy, która miała zostać dokonana do 9 kwietnia. Pan Nowak miał dzwonić do siedziby spółki pod koniec obecnego tygodnia celem ustalenia szczegółów dostawy drewna, jednak w międzyczasie sprawdził w ogólnodostępnym rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, że do reprezentowania spółki upoważniony jest wyłącznie Fryderyk Nowicki (Marek Nowak nieoficjalnie dowiedział się, że jest to ojciec Franciszka Nowickiego). Co więcej, krótko po zawarciu umowy doszło do istotnej zmiany na rynku drzewnym i obecnie Marek Nowak mógłby bez problemu sprzedać opisany towar za kwotę nie niższą niż 400.000 zł.

Biorąc pod uwagę przedstawiony stan faktyczny, pan Nowak sformułował następujące pytania, na które powinien odpowiedzieć, uzasadniając swoje odpowiedzi treścią obowiązujących przepisów prawnych.

1. Czy umowa, którą zawarliśmy jest nieważna?
2. Czy pan Franciszek Nowicki może podnosić, że to on sam nabył drewno we własnym imieniu, jeśli nie jest upoważniony do działania w imieniu spółki?
3. Jakie czynności powinienem ewentualnie podjąć wobec tej spółki? Czy mogę nie kontaktować się z nimi, uznając, że umowa nie jest wiążąca i sprzedać towar komuś innemu?

Zadanie 6 – „Wadliwy pojazd”

konsument i przedsiębiorcy

^ Marek prowadzi działalność gospodarczą jako agent ubezpieczeniowy, zawierając umowy ubezpieczenia majątkowego, głównie ubezpieczenia domów i mieszkań. Bohater przypadku postanowił zbyć swój samochód i zakupić nowy. Dotychczasowy pojazd wykorzystywał na co dzień zarówno do celów prywatnych, jak i w związku z prowadzoną działalnością (dojazdy do biura oraz na spotkania z klientami). W dniu 13 listopada 2020 r. Marek sprzedał samochód Michałowi. W treści umowy strony wyłączyły odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy.

W lutym 2021 r. w pojeździe ujawniła się poważna usterka silnika, w związku z czym Michał złożył sprzedawcy oświadczenie o obniżeniu ceny pojazdu z uwagi na zmniejszenie jego wartości będące następstwem wady. Wskazał na nieskuteczność wyłączenia odpowiedzialności z tytułu rękojmi ze względu na swój status konsumenta (art. 558 § 1 w zw.

z art. 568 § 1 zd. 2 k.c.). Marek uważa jednak, że to postanowienie umowne jest skuteczne i za wady pojazdu nie odpowiada. Nie budzi wątpliwości, że Marek o wadzie silnika nie wiedział i nie mógł jej zauważyć pomimo dochowania należytej staranności w momencie zawierania umowy. Sprzedawca odpowiada jednak na podstawie przepisów o rękojmi za wady rzeczy na zasadzie ryzyka, niezależnie od stanu swojej wiedzy czy staranności. Dla odpowiedzialności sprzedawcy oraz możliwości obniżenia ceny pojazdu kluczowe jest zatem stwierdzenie, czy w umowie sprzedaży skutecznie wyłączono odpowiedzialność z tytułu rękojmi. Dodać w tym miejscu jeszcze należy, że Michał korzysta z pojazdów w celach wyłącznie prywatnych. Stwierdzenie, że można go traktować w ramach wskazanej umowy jako konsumenta przesądziłoby o nieskuteczności klauzuli umownej wyłączającej odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu rękojmi.

Czy Marek odpowiada za wady pojazdu?

Dodatkowe źródła do zadania:

- T. Czech, *komentarz do art. 1 ustawy o prawach konsumenta*, w: Tomasz Czech, *Prawa konsumenta. Komentarz*, LEX 2020, wyd. 2, teza 16, 39;
- R. Strugała, *komentarz do art. 22¹ k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9, Nb 8.

Zadanie 7 – „Prawda albo fałsz”

przedmioty stosunków cywilnoprawnych

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości podając podstawę prawną.

1. Podział rzeczy na nieruchomości i rzeczy ruchome nie jest podziałem wyczerpującym oraz rozłącznym, dlatego że budynek może stanowić zarówno część ruchomą (zgodnie z zasadą *superficies solo cedit*), jak i nieruchomość (na przykład nieruchomość budynkowa będąca własnością użytkownika wieczystego).
2. Własność każdej nieruchomości rozciąga się nie tylko na gruncie, lecz ma wymiar przestrzenny - sięga od samego jądra ziemi aż po przestrzeń kosmiczną.
3. Niedopuszczalne jest zawarcie umowy najmu pokoju, dlatego że stanowi on część składową nieruchomości (gruntowej, budynkowej lub lokalowej).
4. W skład przedsiębiorstwa mogą wchodzić również składniki niewymienione wyraźnie w art. 55¹ k.c., na przykład renoma tego przedsiębiorstwa.
5. Nabywca gospodarstwa rolnego może odpowiadać za długi związane z prowadzeniem tego gospodarstw, nawet jeśli o nich nie wiedział.

Zadanie 8 – „Akcesoria rowerowe”

części składowe, przynależności

Wskaż, które z poniższych szeroko rozumianych akcesoriów rowerowych stanowią części składowe roweru, przynależności albo odrębne rzeczy niebędące ani częściami składowymi ani przynależnościami. Wyjaśnij, w jakiej sytuacji (lub sytuacjach) ten podział może mieć istotne znaczenie z punktu widzenia prawa cywilnego.

1. Hamulce.
2. Licznik rowerowy zamontowany na kierownicy.
3. Pompka.
4. Zapasowe klucze od mieszkania schowane w sakiewce zamontowanej pod ramą.
5. Kamera sportowa przymocowana do kierownicy roweru.

Zadanie 9 – „Różne uprawnienia”

prawo podmiotowe

Zapoznaj się z następującymi rodzajami uprawnień, opisanymi w komentarzu do art. 5 k.c. autorstwa Piotra Machnikowskiego²:

- uprawnienie bezpośrednie – polega na „możności podejmowania przez uprawnionego wszystkich albo określonych działań wobec pewnego dobra”;
- roszczenie – mówimy o nim gdy indywidualnie oznaczony podmiot ma zachować się w określony sposób wobec uprawnionego, a uprawniony może domagać się od niego tego zachowania;
- uprawnienie do żądania ukształtowania stosunku prawnego przez sąd – pozwala zainicjować postępowanie sądowe, w wyniku którego może dojść do modyfikacji wiążącej strony relacji prawnej;
- uprawnienie kształtujące – „kompetencja do tego, by własnym działaniem, jednostronnie spowodować powstanie, zmianę lub dezaktualizację obowiązku drugiej strony”;
- zarzuty materialnoprawne – „rozmaite sytuacje prawne (...) polegające na tym, że w istniejącym stosunku prawnym osoba obowiązana może odmówić spełnienia skierowanego przeciw niej roszczenia innej osoby, przez co czyni to roszczenie bezskutecznym przejściowo lub na zawsze”.

Dopasuj przedstawione pojęcia do uprawnień z poniższych teksów. Uprawnienia zostały wyróżnione poprzez pogrubienie odpowiednich fragmentów.

² P. Machnikowski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9, Nb 10.

1) „Sprzedaż pojazdu”

Na podstawie umowy sprzedaży z dnia 1 lutego 2021 r. Maria kupiła samochód marki Z, model B od spółki „Auto-land” (spółki z ograniczoną odpowiedzialnością). Maria **może domagać się wydania pojazdu** w dniu 3 marca 2021 r., gdyż strony umówiły się, że w tej dacie samochód będzie gotowy do odebrania z salonu spółki „Auto-land” w miejscowości W. przy ul. Koperkowej 15.

Strony umówiły się nadto, że Maria zapłaci cenę pojazdu najpóźniej do dnia 3 marca 2021 r., tj. do dnia jego odbioru. W związku z tym trzeciego marca 2021 r. spółka „Auto-land” **będzie mogła żądać zapłaty ceny**. Gdyby spółka „Auto-land” domagała się zapłaty ceny już w lutym 2021 r., Maria mogłaby odmówić zapłaty, **wskazując, iż roszczenie to nie jest jeszcze wymagalne**. Z inną sytuacją mielibyśmy jednak do czynienia w przypadku umówienia się przez strony o zapłatę ceny w trzech równych ratach, przy czym pierwsza rata miałaby być płatna w dniu zawarcia umowy, druga w dniu 10 lutego 2021 r., a trzecia w dniu wydania pojazdu. W takim wypadku spółka „Auto-Land” **mogłaby domagać się zapłaty drugiej raty** wraz z upływem 10 lutego 2021 r., a Maria nie mogłaby się powołać na brak wymagalności roszczenia we wskazanym zakresie. Z momentem wydania auta Maria będzie mogła w pełni **korzystać z pojazdu**, którego jest właścicielem.

2) „Dzierżawa”

Marian dzierżawił gospodarstwo rolne położone w miejscowości X. W dniu 12 marca 2021 r. Marian złożył Józefowi (wyzierżawiającemu – właścicielowi gospodarstwa) oświadczenie woli w przedmiocie **wypowiedzenia umowy dzierżawy**. Dzierżawa ma wygasnąć jednak dopiero z końcem września 2022 r., wraz upływem okresu wypowiedzenia. Do tego czasu Marian **może uprawiać grunt**, a Józef **może domagać się od niego zapłaty czynszu dzierżawnego**.

3) „Wyzysk”

Dziewięćdziesięcioletnia Zofia przeniosła własność należącego do niej lokalu mieszkalnego na rzecz swojego sąsiada Brunona za kwotę 10.000 zł. Dzieci pani Zofii podejrzewają, że Brunon wykorzystał nasilające się problemy zdrowotne pani Zofii (zaburzenia otępienne) w celu nakłonienia jej do zawarcia rażąco niekorzystnej umowy. Konsultowali się w tej sprawie z prawnikiem, który wskazywał, że Pani Zofia mogłaby wystąpić do sądu z **żądaniem podwyższenia ceny** bądź nawet **rozwiązania umowy jako zawartej pod wpływem wyzysku** (art. 388 k.c.).

Zadanie 10 – „Wątpliwe wypowiedzenie”

składanie oświadczeń woli, oświadczenie w postaci elektronicznej

Marek wynajmował mieszkanie we Wrocławiu przy ul. Niebliskiej 12/13. W dniu 14 czerwca 2021 r. Marek wysłał wynajmującemu mu lokal Michałowi e-maila, w którym wskazał, że znalazł inne lokum położone w centrum miasta, w związku z czym wypowiada umowę najmu. Kilka godzin później okazało się, że Marek nie jest w stanie porozumieć się w sprawie zawarcia nowej umowy najmu lokalu w centrum. Ponieważ Marek do tego czasu nie otrzymał jeszcze potwierdzenia otrzymania wiadomości przez Michała (mimo, że o to prosił), natychmiast wysłał do niego kolejnego maila, gdzie zaznaczył, że anuluje swoje wcześniejsze wypowiedzenie i chce nadal mieszkać przy ul. Niebliskiej. Po godzinie otrzymał odpowiedź od Michała o następującej treści: „Właśnie przeczytałem obie Twoje wiadomości. Jesteś niepoważny. Od jutra zaczynam szukać nowego najemcy”.

Czy w podanej sytuacji Marek złożył skutecznie oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy? Jak kształtowałyby się sytuacja, gdyby oświadczenie w przedmiocie wypowiedzenia zostało złożone drogą pocztową, a oświadczenie o „anulowaniu wypowiedzenia” – pocztą elektroniczną?

Dodatkowe źródło do zadania:

- J. Grykiel, *komentarz do art. 61 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1 – 352*, red. M. Gutowski, Legalis 2018, wyd. 2, Nb 45 – 52.

Zadanie 11 – „Samochód brata”

zawieranie umów

Michał był właścicielem używanego pojazdu, jednak w październiku 2020 r. zakupił nowy samochód. Ponieważ Michał wiedział, że jego młodszy brat Marek od pewnego czasu myślał o zakupie auta, zadzwonił do niego w poniedziałek 11 stycznia 2021 r. i zapytał, czy ten nie byłby zainteresowany zakupem używanego samochodu. Marek wyraził zainteresowanie tą propozycją, w związku z czym Michał oświadczył, że może zaoferować sprzedaż samochodu za kwotę 10.000 zł, a na odpowiedź będzie czekać do piątku 15 stycznia. W czwartek 14 stycznia Marek zadzwonił do starszego brata i oświadczył, że przyjmuje jego propozycję, jednak dysponuje jedynie kwotą 8.000 zł i tyle może zapłacić. Michał odparł, że musi się nad tym zastanowić i porozmawiać z żoną, która co prawda nie jest współwłaścicielem pojazdu, lecz mogłaby mieć pretensje do męża o sprzedaż pojazdu za cenę zdecydowanie niższą od jego wartości rynkowej.

Odpowiedz na poniższe pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości podając stosowną podstawę prawną.

1. Jaki był okres związania ofertą złożoną przez Michała telefonicznie w dniu 11 stycznia? Jaki byłby skutek przyjęcia oferty przez Marka w tym okresie czasu?
2. Jak należałoby ocenić sytuację, w której Michał w czasie rozmowy telefonicznej w dniu 11 stycznia nie określiłby terminu, w którym będzie oczekiwać na przyjęcie oferty? Czy w takiej sytuacji wciąż mielibyśmy do czynienia z ofertą w rozumieniu kodeksu cywilnego? Do kiedy ewentualnie wiązałyby ona Michała jako oferenta?
3. Jak należy zakwalifikować oświadczenie złożone przez Marka w czwartek 14 stycznia (zgoda na zawarcie umowy, ale za niższą cenę niż podana przez oferenta)?
4. Załóżmy, że Michał nie zadzwonił do brata, lecz zamieścił na swoim profilu na Facebooku ogłoszenie – widoczne dla znajomych Michała – w którym wskazałby, że jest zainteresowany sprzedażą swojego używanego samochodu za kwotę 10.000 zł, publikując kilka zdjęć pojazdu. Czy takie ogłoszenie stanowiłoby ofertę?

Zadanie 12 – „Sprzedaż telefonu”

zawieranie umów

Jacek zamieścił na Facebooku ogłoszenie skierowane do swoich znajomych, w którym wskazał, że w związku z zakupem nowego smartfona chętnie sprzeda stary telefon. Jacek podał, że jest to telefon marki Z, model XY z 2017 roku, jak również zamieścił dwa zdjęcia tego przedmiotu. Po kilku godzinach do Jacka napisała Marta, wskazując, że jest zdecydowana zainteresowana nabyciem telefonu.

Czy ogłoszenie zamieszczone przez Jacka stanowiło ofertę w rozumieniu kodeksu cywilnego? Czy strony zawarły umowę?

Zadanie 13 – „Nieudane negocjacje”

zawieranie umów

W październiku 2020 r. X sp. z o.o. i Jacek Nowak prowadzili rozmowy dotyczące inwestycji realizowanej w miejscowości W. przy ul. Ślicznej 13, polegającej na budowie biurowca. Spółka X wykonywała w ramach tego zamierzenia prace budowlane jako generalny wykonawca, natomiast Jacek jest przedsiębiorcą zajmującym się pracami wykończeniowymi, który również chciał brać udział w realizacji wskazanej inwestycji jako podwykonawca. Strony porozumiały się co do przedmiotowo istotnych postanowień umowy o roboty budowlane, określając zakres wykonywanych prac, przedstawiając stosowny projekt oraz

kosztorys. Nierozstrzygnięta pozostawała jednak wciąż jedna kwestia, dotycząca ilości pracowników wykonujących zadanie pod nadzorem Jacka. Prezes zarządu spółki X (umocowany jednoosobowej reprezentacji) Waldemar Kowalski nalegał, żeby w umowie znalazło się postanowienie, zgodnie z którym w wykonywaniu prac będą uczestniczyć wszystkie osoby zatrudnione przez Jacka, co miało gwarantować terminowość prac. Jacek nie chciał się na ten wymóg zgodzić, wskazując, że wykona zadanie w terminach określonych w projekcie umowy, bez konieczności angażowania pełnych zasobów ludzkich.

Dwudziestego października 2020 r. Jacek dostał e-mail od Waldemara, z którego wynikało, że spółka X wycofuje się z rokowań, gdyż zamierza powierzyć wykonanie zadania innemu przedsiębiorcy – Markowi Dąbrowskiemu (konkurentowi Jacka). Jacek zdenerwował się, gdyż liczył na znaczne zyski związane z udziałem w inwestycji. Jacek zastanawia się, czy może domagać się zawarcia umowy ze Spółką X, względnie czy mógłby domagać się od niej odszkodowania odpowiadającego zyskom, jakie uzyskałby, wykonując tę umowę.

Odpowiedz na poniższe pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, podając stosowną podstawę prawną.

1. Czy spółka X mogła wycofać się z negocjacji prowadzonych z Jackiem?
2. Czy Jacek mógłby domagać się przed sądem zawarcia umowy bądź zapłaty odszkodowania z tytułu jej niewykonania?

Dodatkowe źródło do zadania:

- J. Grykiel, *komentarz do art. 72 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1 – 352*, red. M. Gutowski, Legalis 2018, wyd. 2, Nb 16 – 17.

Zadanie 14 – „Podejrzany licytant”

zawieranie umów

Jacek zakupił na aukcji dziewiętnastowieczny pejzaż znanego niemieckiego malarza za kwotę 50.000 zł. Jacek sądził, że uda mu się kupić to dzieło nieco taniej, jednak w trakcie aukcji bardzo aktywny był jeden z uczestników – Maciej, którego oferty Jacek musiał „przebijać”. Kilka dni później Jacek dowiedział się od znajomego znawcy sztuki, że Maciej jest bardzo dobrym kolegą organizatora aukcji, który jednak nigdy nie brał udziału w licytacjach dzieł sztuki. W związku z tym Jacek zaczął podejrzewać, że Maciej działał w porozumieniu z organizatorem aukcji w celu uzyskania jak najwyższej ceny za sprzedawany obraz.

Czy Jacek mógłby zażądać unieważnienia umowy na drodze sądowej?

Zadanie 15 – „Remont budynku”

zawieranie umów, podmioty prawa cywilnego, treść czynności prawnej

Do X sp. z o.o. – osoby prawnej prowadzącej działalność gospodarczą w zakresie handlu – zgłosił się w lutym 2021 r. Michał, który złożył spółce X wstępną propozycję wykonania remontu budynku stanowiącego siedzibę spółki, położonego w miejscowości W przy ul. Akacyjowej 13. Propozycja ta spotkała się z zainteresowaniem Macieja – jedyne go członka zarządu Spółki X, w związku z czym Maciej (działając w charakterze zarządu – organu osoby prawnej) i Michał kontaktowali się wielokrotnie w lutym oraz marcu 2021 r. W celu zawarcia umowy rozmawiali o jej możliwej treści, przedstawiając swoje stanowiska i stopniowo dochodząc do porozumienia w zakresie postanowień będących przedmiotem rozmów. Negocjacje dotyczyły w szczególności projektu wykonywanych prac (który został ostatecznie obustronnie zaakceptowany pod koniec lutego 2021 r.), wynagrodzenia na rzecz wykonawcy, kwalifikacji pracowników wykonujących remont pod kierunkiem Michała, stosowanych materiałów oraz terminów wykonywania prac.

Ostatecznie strony doszły do porozumienia odnośnie do wszystkich postanowień będących przedmiotem rozmów na spotkaniu w dniu 15 marca 2021 r. i w tym też dniu podpisały umowę zawierającą te ustalenia. Przy tym od początku było jasne pomiędzy stronami, że powstanie skutków umowy będzie uzależnione od sytuacji ekonomicznej spółki, a w szczególności od tego, czy spółka osiągnie w bieżącym roku odpowiedni zysk, pozwalający między innymi na wykonanie remontu. Również w treści umowy podpisanej w dniu 15 marca 2021 r. strony doprecyzowały ten warunek, przyjmując, że powstanie skutków czynności prawnej jest uzależnione od tego, czy bieżące dochody spółki X w maju 2021 r. będą wynosić co najmniej 500.000 zł (co miało wynikać z dokumentów księgowych Spółki). W takim wypadku Michał miał rozpocząć prace remontowe w lipcu 2021 r., natomiast w przeciwnym razie umowa miała nie wywoływać skutków prawnych.

Odpowiedz na poniższe pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, podając stosowną podstawę prawną.

1. O jakim warunku jest mowa w przedstawionym stanie faktycznym: zawieszającym czy rozwiązującym? Odpowiedź uzasadnij, nawiązując do treści ustaleń poczynionych przez strony.
2. Jaki byłby skutek zastrzeżenia warunku, zgodnie z którym powstanie skutków opisanej w kazusie umowy byłoby zależne od tego, czy Maciejowi uda się „bezkarnie” obrabować bank Y położony w miejscowości C?

Zadanie 16 – „Prawo do lokalu”

wykładnia oświadczeń woli, wady oświadczenia woli

Gerwazy sprzedał swojej konkubinie Marii lokal mieszkalny (nieruchomość lokalową) za kwotę 200.000 zł. Umowa została zawarta w formie aktu notarialnego. Ponadto strony ustnie umówiły się, że lokal w istocie jest przedmiotem darowizny na rzecz Marii, a pozorna sprzedaż ma służyć wyeliminowaniu potencjalnych roszczeń, jakie uprawnieni do zachowku członkowie rodziny Gerwazego mogliby mieć w przyszłości wobec obdarowanej.

Oceń ważność umowy zawartej przez Gerwazego z Marią.

Dodatkowe źródła do zadania:

- R. Trzaskowski, *komentarz do art. 83 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz.2 (art. 56 – 125)*, red. J. Gudowski, Lex 2021, tezy 13 – 15;
- przepisy kodeksu cywilnego z zakresu prawa rzeczowego i spadkowego – art. 158 k.c., art. 1000 § 1 w zw. z art. 991 oraz art. 993 i 994 k.c.

Zadanie 17 – „Sporne pożyczki”

wady oświadczenia woli, forma czynności prawnych

W dniu 12 marca 2021 r. Jan Kowalski zawarł umowę pożyczki (art. 720 k.c.) z Markiem Nowakiem. Strony umówiły się, że Jan Kowalski udzieli Markowi Nowakowi nieoprocentowanej pożyczki w wysokości 10.000 zł na okres 6 miesięcy. Umowa została zawarta w drodze wymiany e-maili pomiędzy stronami. Żadna ze stron nie prowadzi działalności gospodarczej. Kwota miała zostać przelana na rachunek bankowy Nowaka w dniu 18 marca 2021 r.

Z kolei w dniu 15 marca 2021 r. Jan Kowalski w trakcie spotkania z Markiem Nowakiem zawarł z nim kolejną umowę pożyczki (tym razem oprocentowanej), zobowiązując się wydać Nowakowi kwotę 15.000 zł na okres 12 miesięcy. Umowa została zawarta w formie ustnej. Również ta kwota miała zostać wydana Nowakowi w dniu 18 marca.

Osiemnastego marca 2021 r. Kowalski wysłał do Nowaka maila, w którym wskazał, że zawarte pomiędzy stronami umowy są nieważne z uwagi na niezachowanie formy pisemnej. Wyjaśnił, że jego sytuacja finansowa nie kształtuje się tak korzystnie, jak mu się jeszcze w zeszłym tygodniu wydawało i nie stać go na przekazanie tych kwot pieniężnych. W treści maila uchylił się od swoich oświadczeń woli z dnia 12 oraz 15 marca 2021 r. w przedmiocie zawarcia umów pożyczki, powołując się na błąd co do oceny własnej sytuacji finansowej. Marek Nowak uważa z kolei, że umowy są prawnie wiążące i pieniądze powinny mu zostać wydane. Wskazuje, że zawarcie umowy z dnia 12 marca można udowodnić treścią

przesłanych maili, natomiast druga umowa pożyczki w dniu 15 marca została zawarta w obecności świadków.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości podając podstawę prawną.

1. Oceń zarzuty Jana Kowalskiego dotyczące ważności zawartych umów w zakresie:
 - a) formy umowy pożyczki z dnia 12 marca 2021 r.,
 - b) formy umowy pożyczki z 15 marca 2021 r.
2. Czy w ewentualnym postępowaniu sądowym w razie sporu co do faktu zawarcia umowy pożyczki z dnia 15 marca Marek Nowak będzie mógł wykazywać ten fakt za pomocą dowodów z zeznań świadków?
3. Czy Jan Kowalski mógł powołać się w podanej sytuacji na swój błąd jako wadę oświadczenia woli?
4. Czy oświadczenie o uchyleniu się od oświadczeń woli w przedmiocie zawarcia umów pożyczki jako zawartych pod wpływem błędu zostało złożone we właściwej formie? Jakie są ewentualne skutki niedochowania wymaganej formy?

Zadanie 18 – „Autograf”

wady oświadczenia woli

Marysia kupiła przez Internet płytę z autografem znanego artysty hiphopowego za kwotę 500 zł. Sprzedawcą był Jacek, wielbiciel tego gatunku muzyki, który w ogłoszeniu wskazywał, że autograf otrzymał na jednym z ostatnich koncertów artysty, który odbył się dwa tygodnie wcześniej w jego mieście. Po otrzymaniu przesyłki Marysia stwierdziła, że autograf wygląda na mało wiarygodny. Marysia weszła na stronę internetową piosenkarza, gdzie ustaliła, że nie występował on nigdy w miejscu zamieszkania Jacka.

Oceń ważność umowy zawartej przez strony, analizując przesłanki błędu oraz podstęp jako wad oświadczenia woli. Jakie są skutki istnienia ewentualnej wady?

Zadanie 19 – „Prawda albo fałsz”

przedstawicielstwo

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedzi uzasadnij.

1. Dopuszczalne jest dokonanie każdej czynności prawnej przez przedstawiciela.
2. Pełnomocnictwo do dokonania czynności prawnej, dla której ważności ustawa wymaga formy szczególnej, powinno być udzielone w tej samej formie (lub formie dalej idącej) – także pod rygorem nieważności.

3. Pełnomocnikiem można ustanowić między innymi siedemnastolatka (osobę niemającą pełnej zdolności do czynności prawnej) lub osobę prawną.
4. W przypadku przekroczenia zakresu pełnomocnictwa przy zawieraniu umowy w imieniu mocodawcy zastosowanie znajduje konstrukcja bezskuteczności zawieszonyj czynności prawnej (umowy).
5. Umowa sprzedaży zawarta w sklepie z osobą noszącą strój sprzedawcy i obsługującą kasę fiskalną nie dojdzie do skutku, jeśli okaże się, że osoba ta nie była pracownikiem umocowanym do dokonywania takich czynności.

Zadanie 20 – „Kasyno”

pełnomocnictwo, wady oświadczenia woli

Jan, działając jako pełnomocnik swojego 90-letniego ojca Filipa, zaciągnął pożyczkę pieniężną w wysokości 10.000 zł u Marioli, znajomej rodzica. Filip nie był jednak świadomy znaczenia podpisywanego dokumentu pełnomocnictwa, co było związane z występującymi u niego poważnymi zaburzeniami otępiennymi. Mariola po obejrzeniu pełnomocnictwa przekazała pieniądze Janowi, sądząc, że są one pilnie potrzebne jej przyjacielowi (takich informacji udzielił jej Jan). W rzeczywistości Jan był uzależniony od hazardu, w związku z czym starał się w różnorodny sposób gromadzić środki pieniężne potrzebne mu do dalszej gry, także oszukując swoich bliskich. Po otrzymaniu gotówki od Marioli Jan udał się do kasyna gdzie przegrał całą kwotę.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij w miarę możliwości podając stosowną podstawę prawną.

1. Czy możemy uznać, że z uwagi na opisane zaburzenia Filipowi nie przysługuje pełna zdolność do czynności prawnych?
2. Czy w podanym stanie faktycznym pełnomocnictwo zostało skutecznie udzielone?
3. Czy Mariola może powoływać się na podstępne działanie Filipa i na tej podstawie domagać się zwrotu zapłaconej kwoty?

Zadanie 21 – „Niegrzeczny wnuczek”

pełnomocnictwo, forma czynności prawnych, pojęcie rzeczy, wady oświadczenia woli

Mariola, zamieszkała w miejscowości X, na podstawie pełnomocnictwa sporządzonego w formie aktu notarialnego upoważniła swojego wnuka, dwudziestoletniego Macieja do zbycia położonej w miejscowości Y nieruchomości gruntowej wykorzystywanej jako ogród działkowy na rzecz Józefa za kwotę 15.000 zł. Kwota ta została uprzednio ustnie

ustalona przez Mariolę i Józefa. Maciej miał udać się do Y i w imieniu swojej babci zawrzeć umowę sprzedaży, za co miał otrzymać kwotę 500 zł.

Gdy Maciej dojeżdżał do Y, zadzwoniła do niego babcia, która stwierdziła, że rozmyśliła się i nie chce jednak sprzedawać działki. Wskazała, że odwołuje pełnomocnictwo i prosi, żeby Maciej powiadomił o tym fakcie Józefa i przeprosił go za zaistniałą sytuację. Maciej odpowiedział, że tak też uczyni, jednak w rzeczywistości uznał, że decyzja babci jest irracjonalna. Dlatego też udał się na umówione u notariusza spotkanie z Józefem i nie informując nikogo o telefonie od babci, zawarł w jej imieniu umowę sprzedaży.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij w miarę możliwości podając stosowną podstawę prawną.

1. Z pełnomocnictwem jakiego rodzaju mamy do czynienia w opisanym stanie faktycznym (ogólnym, rodzajowym czy szczególnym)?
2. Czy pełnomocnictwo do zawarcia umowy sprzedaży nieruchomości (art. 158 k.c.) zostało w podanej sytuacji udzielone w formie właściwej? Jaki byłby skutek niedochowania wymaganej formy?
3. Czy opisane pełnomocnictwo do sprzedaży nieruchomości gruntowej obejmowało również drzewa znajdujące się na działce?
4. Czy Mariola mogłaby skutecznie uchylić się od swojego oświadczenia woli w przedmiocie udzielenia pełnomocnictwa z powołaniem się na wadę oświadczenia woli?
5. Czy pełnomocnictwo zostało skutecznie odwołane przez Mariolę? Czy możliwe jest ustne odwołanie pełnomocnictwa sporządzonego w formie aktu notarialnego?
6. Czy umowa sprzedaży nieruchomości została skutecznie zawarta?

Zadanie 22 – „Pręty stalowe”

prokura jako szczególna postać pełnomocnictwa

Marek Kowalski jest prokurentem X sp. z o.o. prowadzącej działalność w zakresie budownictwa. Prokura została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego bez żadnych ograniczeń (związanych z koniecznością występowania w obrocie z innym prokurentem czy członkiem zarządu spółki). W dniu 30 marca 2021 r. Marek Kowalski działając jako prokurent spółki zakupił od Jana Nowaka 20 ton stalowych prętów żebrowanych wykorzystywanych w branży budowlanej za kwotę 50.000 zł. Zgodnie z umową towar miał być dostarczony do magazynu spółki X w terminie do końca kwietnia 2021 r.

W dniu 5 kwietnia 2021 r. z Janem Nowakiem skontaktował się Waldemar Przewrotny, prezes spółki X. Wskazał, że Marek Kowalski umowę zawarł „samowolnie”, bez uzgodnienia tej decyzji z Przewrotnym oraz pozostałymi członkami zarządu spółki. Tymczasem zgodnie z umową o pracę łączącą Marka Kowalskiego ze Spółką powinien on występować do Zarządu o zgodę na dokonanie wszelkich czynności prawnych na kwotę wyższą niż 20.000 zł. Wskazał, że zarząd Spółki nie udzielił Kowalskiemu pełnomocnictwa do zawarcia umowy z Janem Nowakiem i nie potwierdza umowy zawartej przez Kowalskiego w imieniu Spółki. Wyjaśnił, że z uwagi na istniejące zapasy Spółka nie potrzebuje na ten moment tak dużej ilości prętów stalowych.

Odpowiedz na następujące pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości przywołując podstawę prawną.

1. Czy zarzuty prezesa Spółki dotyczące braku umocowania Marka Kowalskiego do zawarcia umowy są uzasadnione? Odnieś się do zarzutów dotyczących:
 - a) naruszenia postanowień umowy o pracę łączącej X sp. z o.o. oraz Marka Kowalskiego;
 - b) nieudzielenia Kowalskiemu pełnomocnictwa do zawarcia umowy z Janem Nowakiem.
2. Czy niepotwierdzenie przez X sp. z o.o. umowy, o której mowa w kazusie, skutkuje jej nieważnością?

Zadanie 23 – „Prokurent”

prokura, forma czynności prawnych

W dniu 1 marca 2021 r. w trakcie spotkania biznesowego pomiędzy prokurentem „X” S.A. Janem Kowalskim a Markiem Nowakiem, prezesem zarządu „Y” S.A., doszło do zawarcia umowy pożyczki (art. 720 k.c.), na podstawie której spółka X zobowiązała się udzielić spółce Y pożyczki na kwotę 20.000 zł na okres 6 miesięcy. Oświadczenia woli zostały złożone przez obie strony w formie ustnej. Umowa miała związek z działalnością gospodarczą prowadzoną przez obie spółki (takie umowy były już w przeszłości wielokrotnie zawierane pomiędzy stronami). Marek Nowak był umocowany do jednoosobowego reprezentowania spółki, Y natomiast Jan Kowalski był prokurentem samoistnym spółki X (uprawnionym do samodzielnej reprezentacji – nie była to ani prokura łączna ani oddziałowa). Wszelkie dane były prawidłowo wpisane do właściwego rejestru. Zgodnie z umową pożyczki ustalona kwota miała zostać przelana na konto spółki Y w dniu 4 marca

2021 r. W trakcie spotkania obecni byli również świadkowie – Maria Kowalska (sekretarka Jana Kowalskiego) oraz Damian Michalski (asystent Marka Nowaka).

W dniu 4 marca 2021 r. Jan Kowalski skontaktował się z Markiem Nowakiem wskazując, że niestety umowa nie może zostać zrealizowana, dlatego że nie uzyskał zgody zarządu spółki „X” na dokonanie przelewu. Zgoda taka jest zaś wymagana na podstawie umowy o pracę, która wiąże Kowalskiego ze spółką. Dodatkowo umowa pożyczki nie została zawarta w prawidłowej formie, w związku z czym jest nieważna. W odpowiedzi Nowak wskazał, że w jego ocenie umowa jest ważna, a pieniądze powinny zostać wydane pożyczkobiorcy.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij w miarę możliwości podając stosowną podstawę prawną.

1. Wymień strony umowy pożyczki opisanej w kazusie.
2. Oceń twierdzenia Jana Kowalskiego dotyczące ważności umowy pożyczki w kwestii:
 - a) zakresu umocowania prokurenta,
 - b) formy zastrzeżonej pod rygorem nieważności.
3. Czy w przypadku sporu sądowego możliwe będzie przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków Marii Kowalskiej i Damiana Michalskiego na okoliczność zawarcia umowy pożyczki? Oceń ten problem z punktu widzenia przepisów kodeksowych o formie czynności prawnych.
4. Wskaż, jak należałoby ocenić ważność umowy sprzedaży nieruchomości gruntowej (art. 158 k.c.), gdyby umowa taka została zawarta na spotkaniu w dniu 1 marca 2021 r. w formie ustnej.

Zadanie 24 – „Nowe biuro”

prokura

Marek jest prokurentem Damiana, przedsiębiorcy zajmującego się świadczeniem usług informatycznych. Przedsiębiorca działa na terenie miasta A i B, jednak w związku z poszerzeniem zakresu działalności Damian chce otworzyć kolejne biuro w miejscowości C. Marek kontaktował się z agencją zajmującą się pośrednictwem w handlu nieruchomościami i wyszukał lokal o odpowiednich właściwościach znajdujący się w miejscowości C.

Czy Marek może samodzielnie nabyć własność nieruchomości lokalowej położonej w C w imieniu swojego mocodawcy, czy też wymagane będzie udzielenie mu odrębnego pełnomocnictwa szczególnego w formie aktu notarialnego?

Zadanie 25 – „Prawda albo fałsz”

przedawnienie roszczeń

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedzi uzasadnij.

1. Niemajątkowe roszczenie o usunięcie skutków naruszenia dobra osobistego (art. 24 § 1 zd. 2 k.c.) przedawnia się w terminie sześcioletnim.
2. Roszczenie windykacyjne (o zwrot rzeczy) przysługujące właścicielowi nieruchomości przedawnia się w terminie lat dwudziestu – art. 222 § 1 w. zw. z art. 223 § 1 k.c.
3. Upływ terminu przedawnienia roszczenia przysługującego konsumentowi (uprawnionemu) w stosunku do przedsiębiorcy (zobowiązanego) jest brany pod uwagę na zarzut zgłoszony przez zobowiązanego.
4. Podlegające trzyletniemu terminowi przedawnienia roszczenie przedsiębiorcy, które stało się wymagalne w dniu 2 czerwca 2020 r., przedawnia się z dniem 2 czerwca 2023 r.
5. Skierowany do wierzyciela wniosek o odroczenie terminu płatności wymagalnego roszczenia doprowadzi do przerwania biegu terminu przedawnienia niezależnie od tego, czy wierzyciel zgodzi się na zmianę terminu płatności.

Zadanie 26 – „Prawda albo fałsz”

zadanie powtórzeniowe z zakresu części ogólnej prawa cywilnego

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedzi uzasadnij.

1. Pozbawienie osoby fizycznej zdolności prawnej może nastąpić jedynie na podstawie orzeczenia sądowego lub decyzji administracyjnej.
2. Uniwersytetowi Wrocławskiemu przysługuje osobowość prawna, w związku z czym może być stroną umów cywilnoprawnych.
3. Zgodnie z ogólną zasadą, budynek stanowi przynależność nieruchomości gruntowej, na której jest posadowiony.
4. W przypadku, gdy przepis prawny wymaga dokonania czynności prawnej w formie zwykłej pisemnej, niedochowanie tej formy skutkuje nieważnością czynności.
5. Strona podejmująca negocjacje nie ma obowiązku zawarcia umowy będącej przedmiotem negocjacji.
6. Pełnomocnictwo udzielone w formie aktu notarialnego może być odwołane przez mocodawcę za pomocą e-maila skierowanego do pełnomocnika.

7. Uchylenie się od skutków oświadczenia woli złożonego innej osobie pod wpływem groźby może nastąpić w drodze kolejnego oświadczenia skierowanego do tej osoby w formie pisemnej zastrzeżonej pod rygorem nieważności (*ad solemnitatem*).

Dodatkowe źródło do zadania (zdanie 2):

- zob. art. 9 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Zadanie 27 – „Prawda albo fałsz”

świadczenie pieniężne, odsetki

Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Wskaż stosowną podstawę prawną.

1. Zaciąganie zobowiązań pieniężnych w walucie obcej jest możliwe w Polsce jedynie w przypadkach wyraźnie wskazanych w ustawie.
2. Świadczenie pieniężne powinno zostać, co do zasady, spełnione poprzez zapłatę tej kwoty, na jaką opiewał dług w chwili jego powstania.
3. Przepisy kodeksu cywilnego o odsetkach maksymalnych mają charakter bezwzględnie wiążący.

Zadanie 28 – „Waloryzacja”

świadczenie pieniężne, waloryzacja świadczeń pieniężnych

Wskaż, czy w przedstawionych sytuacjach możliwa jest sądowa waloryzacja świadczenia pieniężnego. Odpowiedzi krótko uzasadnij.

- a) Podwyższenia świadczenia żąda przedsiębiorca, który sprzedał rzecz w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej.
- b) Świadczenie pieniężne zostało już wypłacone wierzycielowi w nominalnej wysokości.
- c) Strony zastrzegły w umowie klauzulę waloryzacyjną.

Dodatkowe źródło do zadania:

- P. Machnikowski, *komentarz do art. 358¹ k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9, Nb 10, 18.

Zadanie 29 – „Zaległy czynsz”

przedawnienie roszczeń, świadczenia okresowe

Jan domagał się od Michała zapłaty zaległego czynszu z tytułu najmu lokalu wraz z odsetkami za okres od listopada 2015 r. Powództwo zostało wniesione do sądu w dniu 7 stycznia 2021 r. Zgodnie z umową czynsz miał być płacony co miesiąc z góry, do 5-tego dnia

każdego miesiąca. W chwili wniesienia powództwa umowa wciąż wiązała strony, a zaległe płatności nie zostały uregulowane. Jan nie prowadzi działalności gospodarczej w zakresie wynajmu lokali. W toku postępowania Michał podniósł zarzut przedawnienia należności objętej pozwem.

Czy zarzut podniesiony przez Michała okaże się skuteczny? Czy sąd uwzględni powództwo Jana w pełnym zakresie, w części czy też może oddali je w całości?

Zadanie 30 – „Odsetki”

odsetki za opóźnienie, odsetki maksymalne

Określ terminy wymagalności oraz wysokość stawki procentowej roszczeń o odsetki:

- 1) W zakresie odsetek za opóźnienie w zapłacie ceny, która miała być uiszczona do dnia 3.03.2020 r. Strony nie określiły w umowie wysokości odsetek.
- 2) W zakresie odsetek kapitałowych z tytułu pożyczki udzielonej w dniu 5.03.2020 r. z terminem zwrotu w dniu 30.09.2020 r. i ustaloną przez strony stawką procentową odsetek w wysokości 20 %.

Zadanie 31 – „Lichwiarz”

odsetki maksymalne

W związku z problemami finansowymi Maciej pożyczył kwotę 100.000 zł od Mateusza. Umowa została zawarta w dniu 24 grudnia 2019 r. na okres 1 roku (z obowiązkiem zwrotu pożyczki wraz z odsetkami w dniu 23 grudnia 2020 r.). Odsetki ustalono na 10 % w stosunku rocznym. Jednocześnie strony spisały umowę najmu nieruchomości gruntowej, zabudowanej magazynem, należącej do Mateusza - również na okres jednego roku – ustalając czynsz najmu płatny przez Macieja w wysokości 7.500 zł miesięcznie (90.000 zł rocznie). Strony umówiły się, że Maciej w istocie nie będzie korzystać z nieruchomości, a w magazynie będą przechowywane towary produkowane w ramach działalności gospodarczej prowadzonej przez Mateusza. Według porozumienia stron najem ten miał służyć jedynie „sfinansowaniu” nagłej pożyczki. Kwota pożyczki została wydana Maciejowi w dacie zawarcia umowy. Pożyczkobiorca nigdy nie korzystał z magazynu Mateusza; nie dysponował nawet kluczami umożliwiającymi wejście na teren tego magazynu.

Oceń skuteczność zawartych umów oraz wysokość świadczenia pieniężnego należnego Mateuszowi.

Zadanie 32 – „Odpowiedzialność wspólników”

wielość dłużników, spółka cywilna

Marek oraz Mariusz planowali prowadzić wspólnie biuro podróży i w tym celu zawarli umowę spółki cywilnej. Następnie, działając jako wspólnicy założonej spółki, zaciągnęli pożyczkę na zakup lokalu (siedziby biura). W treści umowy pożyczki nie sprecyzowano zasad odpowiedzialności wspólników. Krótco po rozpoczęciu działalności przez biuro okazało się, że Mariusz nie wykonuje swoich obowiązków, a ponadto nie chce spłacać pożyczki. Wobec opisaney postawy Mariusza pożyczkodawca domaga się spłat całości pożyczki od Marka.

Czy postępowanie pożyczkodawcy jest prawidłowe?

Dodatkowe źródło do zadania:

- J. Jezioro, *komentarz do art. 864 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9.

Zadanie 33 – „Mieszkanie mamy”

treść umowy, zdolność do czynności prawnych, wady oświadczenia woli

Wilhelmina sprzedała w 2015 roku swój lokal mieszkalny sąsiadowi, Markowi za kwotę 20.000 zł. Wilhelmina ma obecnie 95 lat i mieszka ze swoją córką, Marią, która się nią opiekuje. Maria dopiero na początku 2021 roku dowiedziała się, przeglądając dokumenty w mieszkaniu matki, że Wilhelmina nie jest już właścicielem lokalu. Maria jest przekonana, że sąsiad wykorzystał łatwowierność jej matki. Chce ubezwłasnowolnić Wilhelminę i zakwestionować umowę sprzedaży.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij w miarę możliwości podając stosowną podstawę prawną.

1. Wymień środki prawne, które mogą przysługiwać Wilhelminie w podanej sytuacji.
2. Czy w podanej sytuacji Wilhelmina jest właścicielką lokalu, względnie czy ma ona realne szansę na odzyskanie własności mieszkania?

Dodatkowe źródła do zadania:

- A. Grebieniow, B. Lackoroński, *komentarz do art. 388 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28, tezy 25, 51 – 54.

Zadanie 34 – „Prawda albo fałsz”

wzorce umowne, klauzule abuzywne, umowy zawierane na odległość i poza lokalem przedsiębiorstwa

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedź uzasadnij.

1. W razie sprzeczności postanowienia zawartego we wzorcu z umową wzorec umowny nie wiąże stron w żadnym zakresie.
2. Zamieszczenie w umowie postanowienia z katalogu z art. 385³ k.c. („szare klauzule”) nie musi skutkować nieważnością takiego postanowienia umownego.
3. Jednoznaczne postanowienia umowy zawartej z konsumentem określające główne świadczenia stron nie mogą zostać uznane za nieważne z uwagi na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego.
4. Obowiązki informacyjne wobec konsumenta w zakresie umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa obejmują między innymi podanie danych o głównych cechach świadczenia, danych identyfikujących przedsiębiorcę, informacji o łącznej cenie lub wynagrodzeniu za świadczenie wraz z podatkami, a także wskazanie na możliwość wykonania prawa odstąpienia od umowy, sposób wykonania tego uprawnienia oraz konsekwencje odstąpienia od umowy.
5. Nie jest możliwe uzależnienie wykonania przez konsumenta prawa odstąpienia od umowy zawartej na odległość od zapłaty określonej sumy pieniężnej (odstępnego).

Zadanie 35 – „Niebieska sukienka”

umowy zawierane na odległość i poza lokalem przedsiębiorstwa

Anna Nowak w dniu 5 kwietnia 2021 r. zakupiła w sklepie internetowym prowadzonym przez Piotra Kowalskiego niebieską sukienkę. Towar został dostarczony pocztą w dniu 8 kwietnia. Piętnastego kwietnia Anna przymierzyła sukienkę i stwierdziła, że jej się nie podoba, w związku z czym tego samego dnia napisała maila na adres podany na stronie internetowej sklepu Piotra w sprawie zwrotu towaru. W odpowiedzi na tę wiadomość Piotr zapytał, czy rozmiar sukienki okazał się niewłaściwy. Anna wskazała w kolejnej wiadomości z dnia 16 kwietnia, że rozmiar jest odpowiedni, jednakże ona ostatecznie nie chce tej sukienki. Chce ją oddać oraz otrzymać zwrot wpłaconej kwoty. W tym samym dniu kupująca otrzymała maila, w którym wskazano, że odstąpienie od umowy jest możliwe jedynie w przypadku wyboru nieodpowiedniego rozmiaru bądź wadliwości towaru, co wynika z regulaminu sklepu prowadzonego przez Piotra, który Anna zaakceptowała przed dokonaniem zakupu. Tymczasem, żadna ze wskazanych okoliczności nie miała miejsca, co kupująca sama

potwierdziła we wcześniejszej korespondencji. W związku z tym zwrot towaru nie jest możliwy, natomiast Anna może wymienić sukienkę na inną znajdującą się w ofercie sklepu.

Odpowiedz na następujące pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości przywołując podstawę prawną.

1. Czy Annie w opisanej sytuacji przysługuje status konsumenta?
2. Czy zastrzeżenie regulaminowe ograniczające możliwość odstąpienia od umowy jedynie do przypadków wyboru nieodpowiedniego rozmiaru bądź wadliwości towaru jest wiążące dla Anny?
3. Czy Anna była uprawniona do odstąpienia od umowy?

Zadanie 36 – „Karnet na siłownię”

wzorce umowne, klauzule abuzywne

Marek Nowak kupił karnet na siłownię na okres jednego roku za kwotę 500 zł. Przed zawarciem umowy wręczono mu regulamin świadczenia usług, jednak Marek zapoznał się z treścią regulaminu dopiero po miesiącu od zawarcia umowy. W treści regulaminu wskazano, że umowa ulega automatycznemu przedłużeniu na okres kolejnego roku, chyba że usługobiorca złoży oświadczenie o wypowiedzeniu w okresie 7 ostatnich dni obowiązywania umowy, płacąc jednocześnie na rzecz usługodawcy świadczenie wyrównawcze w wysokości 300 zł. Marek skontaktował się w tej sprawie ze swoim kolegą, studentem prawa Marcinem Niemocnym, który wyjaśnił mu, że umowa jest nieważna ponieważ usługodawca powinien poinformować go wyraźnie o takich postanowieniach jeszcze przed zawarciem umowy, a poza tym opisane klauzule mają charakter abuzywny (niedozwolone postanowienia w umowach konsumenckich). Dodał, że Marek może domagać się zwrotu kwoty zapłaconej za karnet z wyjątkiem okresu czasu, przez który korzystał już z siłowni.

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe czy fałszywe. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości podając podstawę prawną.

1. Wzorzec umowy wiąże konsumenta, tylko jeśli ten faktycznie zapoznał się z jego treścią przed zawarciem umowy.
2. Abuzywność jednego z postanowień umownych nie skutkuje automatycznie nieważnością całej umowy.
3. Nieważność klauzuli o charakterze abuzywnym można stwierdzić jedynie w drodze postępowania administracyjnego prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

4. W niniejszej sytuacji można również mówić o wadzie oświadczenia woli (błędzie strony co do treści czynności prawnej), co skutkuje bezwzględną nieważnością zawartej umowy.

Zadanie 37 – „Niechciana książka”

prawa konsumenta, zawieranie umów

Andrzej otrzymał niezamówioną przesyłkę pocztową z książką telefoniczną. W przesyłce znajdował się list, w którym informowano o możliwości zakupu i zachowania książki w promocyjnej cenie 19.99 zł oraz katalog z innymi pozycjami oferowanymi przez nadawcę. Andrzej nie jest zainteresowany zakupem książki i zastanawia się, co zrobić z przesyłką.

Czy w świetle postanowień ustawy o prawach konsumenta Andrzej jest zobowiązany do odesłania książki? W przypadku odpowiedzi pozytywnej wskaż, kto powinien pokryć koszty wysyłki.

Zadanie 38 – „Droga szybkiego ruchu”

umowa przedwstępna

W dniu 16 listopada 2020 r. Magda i Michał zawarli umowę przedwstępną sprzedaży należącej do Magdy nieruchomości gruntowej zabudowanej domem mieszkalnym położonej w miejscowości X. Na podstawie wskazanej umowy Magda zobowiązała się sprzedać nieruchomość Michałowi za cenę w wysokości 500.000 zł, a Michał zobowiązał się kupić tę nieruchomość za wskazaną kwotę. Strony nie przewidziały terminu zawarcia umowy przyrzeczonej. Umowa przedwstępna została zawarta w formie zwykłej pisemnej.

Piętnastego stycznia 2021 r. Magda otrzymała od Michała list, w którym wyznaczono termin zawarcia umowy przyrzeczonej na 19 lutego 2021 r. Magda odpisała jeszcze tego samego dnia Michałowi wskazując, że wyznacza wcześniejszą datę zawarcia umowy przyrzeczonej na dzień 3 lutego 2021 r. i oczekuje zapłaty ceny już w tej dacie.

Pod koniec stycznia 2021 r. w prasie pojawiła się informacja, że w najbliższym czasie rozpocznie się budowa drogi szybkiego ruchu, przebiegającej nieopodal miejscowości X. Na skutek tej informacji ceny nieruchomości w X istotnie wzrosły. Magda stwierdziła, że nie sprzeda swojego domu Michałowi za umówioną cenę – przestała odbierać od niego telefony, a na liczne maile odpisała mu dopiero na początku marca 2021 r., wskazując że nie jest zainteresowana transakcją.

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości podając podstawę prawną.

1. Umowa przedwstępna z dnia 16 listopada 2020 r. była bezwzględnie nieważna, dlatego że została zawarta w formie zwykłej pisemnej.
2. Termin zawarcia umowy wyznaczony przez Magdę był wiążący, gdyż był to termin wcześniejszy niż ten wyznaczony przez Michała.
3. W związku z niewykonaniem umowy Michał może domagać się od Magdy odszkodowania obejmującego różnicę pomiędzy aktualną wartością nieruchomości a ceną ustaloną w umowie przedwstępnej.

Zadanie 39 – „Dokładny wierzyciel”

wykonanie zobowiązań

Marian Rozrzutny był winny Zbigniewowi Dokładnemu kwotę 50.000 zł tytułem pożyczki, która miała zostać zwrócona do 15 października 2018 r. W dniu 16 października 2020 r. w mieszkaniu Dokładnego zjawiał się mężczyzna, który przedstawił się jako Zygmunt Rozrzutny – ojciec Mariana. Pan Zygmunt powiedział, że chce spłacić dług syna, robiąc mu w ten sposób niespodziewany prezent z okazji urodzin. Poprosił, żeby Dokładny wystawił pokwitowanie zapłaty w formie pisemnej. Wierzyciel odmówił jednak przyjęcia należności, stwierdzając, że nie może przyjąć płatności, jeśli dłużnik nie wyraził zgody na spełnienie świadczenia w jego imieniu. Wskazał, że nie może również wystawić pokwitowania, gdyż prawo żądania wystawienia takiego dokumentu przysługuje wyłącznie dłużnikowi.

Czy w podanej sytuacji postępowanie wierzyciela było prawidłowe?

Dodatkowe źródła do zadania:

- Z. Gawlik, *komentarz do art. 462 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część ogólna*, red. A. Kidyba, Lex 2014, wyd. 2;
- F. Zoll, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A. Olejniczak, Legalis 2018, wyd. 3, s. 1073 – 1075.

Zadanie 40 – „Procencik”

wykonanie zobowiązań

Marek Pożyczalski był winny „Procencik” sp. z o.o. kwotę 300.000 zł, w tym 200.000 zł z tytułu niezwróconej kwoty pożyczki oraz 100.000 zł tytułem odsetek za opóźnienie w spłacie pożyczki (stan na 30 czerwca 2021 r.). Pożyczalski dokonał przelewu kwoty 200.000

zł na rachunek bankowy wierzyciela, w tytule przelewu wpisując: „spłata kapitału pożyczki”. Niezwłocznie po zaksięgowaniu płatności Pożyczalski otrzymał od wierzyciela e-mail, w którym wskazano, że kwota 100.000 zł została zaliczona na poczet należnych odsetek, a dalsza kwota 100.000 zł – na poczet zaległej należności głównej.

Czy postępowanie wierzyciela było właściwe? Jakie znaczenie z punktu widzenia rozliczeń pomiędzy stronami ma zaliczenie części płatności na zaległe odsetki?

Dodatkowe źródła do zadania:

- W. Popiołek, *komentarz do art. 451 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz do art. 450 – 1088*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2021, wyd. 10, Nb 2;
- F. Zoll, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A Olejniczak, Legalis 2018, wyd. 3, s. 1096 – 1102.

Zadanie 41 – „Wypadek przy pracy”

niemożliwość świadczenia

W maju 2021 r. Marek zawarł z Józefem (przedsiębiorcą) umowę, na podstawie której Józef zobowiązał się wybrukować podwórko na posesji należącej do Marka. Umowa miała zostać wykonana w pierwszej połowie lipca 2021 r. podczas urlopu zamawiającego, który ten miał zamiar spędzić na Majorce. Dwudziestego dziewiątego czerwca 2021 r. przyjmujący zamówienie zadzwonił do klienta i poinformował go, że należąca do niego maszyna (układarka do kostki brukowej) uległa zniszczeniu na skutek tego, że pijany pracownik Józefa wjechał nią do pobliskiego stawu. Józef wskazał, że nie stać go na zakup nowej maszyny, w związku z czym uważa, że świadczenie, które miał wykonać stało się niemożliwe i umowa wygasła.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości podając stosowną podstawę prawną.

1. Czy twierdzenia podnoszone przez Józefa są uzasadnione?
2. Czy ocena prawna sytuacji uległaby zmianie, gdyby awaria nastąpiła jeszcze przed zawarciem umowy?

Zadanie 42 – „Porada prawna”

nadzwyczajna zmiana okoliczności

Prowadzisz kancelarię prawną. Z prośbą o udzielenie porady prawnej zwrócił się do Ciebie Pan Jan Kowalski, który we wrześniu ubiegłego roku zakupił nieruchomość gruntową za kwotę 1.000.000 zł. Cena zakupu została rozłożona na raty w ten sposób, że kwota

500.000 zł została zapłacona w dacie zawarcia umowy, kwota 250.000 zł miała być (i została) zapłacona do dnia 31 grudnia ubiegłego roku, a ostatnia rata w wysokości 250.000 zł – do końca grudnia tego roku. Pan Jan jest przedsiębiorcą produkującym obuwie sportowe i chciał wybudować na terenie nabytej nieruchomości nową fabrykę obuwia.

W ostatnich miesiącach Pan Kowalski zaczął doświadczać poważnych problemów – jego żona ciężko zachorowała, a księgowy Jana Kowalskiego ukradł oszczędności zgromadzone na koncie firmy i wyjechał w nieznane miejsce. Pan Kowalski zrezygnował już z myśli o budowie fabryki i wie, że nie będzie w stanie w terminie spłacić ostatniej raty z tytułu nabycia nieruchomości.

Czy w podanej sytuacji zasadnym będzie wystąpienie na drogę sądową z powództwem o ukształtowanie stosunku prawnego na podstawie klauzuli *rebus sic stantibus*? Czy z żądaniem takim może wystąpić przedsiębiorca?

Dodatkowe źródła do zadania:

- P. Machnikowski, *komentarz do art. 357¹ k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9.

Zadanie 43 – „Pożar”
nadzwyczajna zmiana okoliczności

Na podstawie umowy dostawy „X” sp. z o.o. zobowiązała się wytworzyć w swoim zakładzie produkcyjnym i dostarczyć „Y” S.A. elementy stalowe wykorzystywane przy produkcji narzędzi budowlanych za łączną cenę 2.000.000 zł. Dostawy miały być realizowane w sposób szczegółowo opisany w harmonogramie stanowiącym załącznik do umowy. Natomiast płatności miały być dokonywane na podstawie faktur VAT wystawianych przez dostawcę, zgodnie z cennikiem ustalonym w dacie zawierania kontraktu, również stanowiącym załącznik do umowy.

W trakcie wykonywania zobowiązania w jednym zakładów spółki „X” doszło do pożaru, na skutek czego przedsiębiorstwo przez okres około dwóch miesięcy (do czasu usunięcia skutków pożaru i wykonania niezbędnych napraw) straciło swoje pełne zdolności produkcyjne. W celu terminowej realizacji dostaw (realizowanych na rzecz spółki Y oraz innych kontrahentów) zarząd spółki „X” był zmuszony do zatrudnienia większej ilości pracowników oraz wprowadzenia trzymianowego systemu pracy w pozostałych zakładach wytwórczych należących do spółki. W związku z tym realizacja dostaw na rzecz spółki „Y” stała się z punktu widzenia dostawcy mało rentowna, jakkolwiek zobowiązanie jest wykonane przez spółkę w całości oraz bez opóźnień. Sytuację pogorszyły jeszcze niewielkie podwyżki

surowców wykorzystywanych w procesie produkcji, które zbiegły się w czasie z pożarem. Zarząd spółki „X” zlecił Ci jako głównemu specjalistcie do spraw prawnych analizę możliwości domagania się podwyższenia wynagrodzenia należnego od spółki „Y” na podstawie klauzuli *rebus sic stantibus*.

Czy w podanej sytuacji możliwe byłoby domaganie się podwyższenia ceny należnej dostawcy w postępowaniu sądowym na podstawie klauzuli *rebus sic stantibus*? W przypadku odpowiedzi pozytywnej oceń prawdopodobieństwo uwzględnienia takiego żądania przez sąd.

Dodatkowe źródła do zadania:

- P. Machnikowski, *komentarz do art. 357¹ k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9.

Zadanie 44 – „Głodny student”

odstąpienie od umowy, prawa konsumenta

Jarosław zamówił w sklepie internetowym płytę DVD z filmem za kwotę 40 zł. Po uiszczeniu ceny zorientował się, że brakuje mu pieniędzy na zakup obiadów w studenckiej stołówce. Jarosław wysłał maila do sprzedawcy, w którym wskazał, że odstępuje od umowy i prosi o niewysyłanie produktu.

Czy Jarosław skutecznie odstąpił od umowy?

Zadanie 45 – „Niesłowny nabywca”

umowa przedwstępna, zadatek

Agata oraz Michał zawarli w dniu 22 kwietnia 2021 r. w formie zwykłej pisemnej umowę przedwstępną (art. 389 k.c.) sprzedaży nieruchomości gruntowej zabudowanej budynkiem użytkowym za kwotę 200.000 zł. W dniu zawarcia umowy nabywca (Michał) zapłacił Agacie kwotę 10.000 zł tytułem zadatku, a pozostała część ceny miała zostać wpłacona w dniu 1 sierpnia 2021 r., kiedy to strony miały zawrzeć umowę przyrzeczoną. Pomimo upływu terminu do zawarcia umowy i licznych wezwań Agata uchyla się od zawarcia umowy sprzedaży. W związku z tym Michał zastanawia się nad możliwością odstąpienia od umowy oraz wezwania Agaty do spełnienia stosownego świadczenia pieniężnego w związku z wpłaconym zadatkiem.

Czy Michał może odstąpić od umowy, a jeśli tak to w jaki sposób i w jakiej formie powinno zostać złożone oświadczenie o odstąpieniu od umowy? Jakiej kwoty może domagać się następnie od Agaty?

Zadanie 46 – „Prawda albo fałsz”
wygaśnięcie zobowiązań, potrącenie ustawowe

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości podając podstawę prawną.

1. Potrącenie ustawowe następuje z mocy samego prawa (na podstawie ustawy), gdy zostaną spełnione wszystkie przesłanki umożliwiające wzajemną kompensatę wierzytelności.
2. Przedmiotem potrącenia ustawowego mogą być jedynie wierzytelności pieniężne, natomiast umownego – również inne wierzytelności.
3. Wierzytelność o charakterze alimentacyjnym może zostać przedstawiona do kompensaty w drodze potrącenia ustawowego, o ile oświadczenie o potrąceniu zostanie złożone przez osobę, której taka wierzytelność przysługuje.
4. Przedawnienie wierzytelności nie zawsze wyłącza możliwość jej potrącenia.
5. Na skutek potrącenia zawsze dochodzi do umorzenia obu wierzytelności w całości.

Zadanie 47 – „Skomplikowane relacje”
wygaśnięcie zobowiązań, potrącenie ustawowe

Marek Nowak jest doradcą podatkowym, który w ramach prowadzonej działalności zawodowej udziela porad i opinii, przede wszystkim na zlecenie przedsiębiorców. W dniu 1 lipca 2021 r., w trakcie weryfikowania dokumentów Nowak stwierdził że przysługują mu dwie należności wobec jednego z klientów – przedsiębiorcy Jana Kowalskiego, przy czym należności te są już przedawnione. Ustalił przy tym, że:

- wierzytelność pieniężna z tytułu opracowania pisemnej opinii na rzecz Jana Kowalskiego w wysokości 2.000 zł przedawniła się 31 grudnia 2019 r.;
- wierzytelność obejmująca wynagrodzenie za porady udzielane Janowi Kowalskiemu w związku z prowadzoną w jego przedsiębiorstwie kontrolą skarbową w wysokości 3.000 zł stała się wymagalna w sierpniu 2018 r. i przedawniła się 31 grudnia 2020 r. (art. 751 pkt 1 k.c.).

Marek Nowak udzielał przy tym porady Michałowi Kowalskiemu (bratu Jana Kowalskiego) i przysługuje mu z tego tytułu nieprzedawniona wierzytelność o zapłatę kwoty 1.000, która zgodnie z umową z Michałem Kowalskim miała być płatna do końca marca 2020 r.

Z kolei Jan Kowalski w ramach prowadzonej działalności gospodarczej wykonał drobny remont lokalu mieszkalnego należącego do Marka Nowaka i przysługuje mu z tego

tytułu nieprzedawniona wierzytelność w wysokości 6.000 zł. Prace zostały wykonane w październiku 2020 r., a wynagrodzenie miało być płatne do 15 listopada 2020 r. Nowak nie zapłacił do tej pory wskazanej kwoty.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Oceń czy Marek Nowak w dniu weryfikowania dokumentacji (1 lipca 2021 r.) mógł dokonać potrącenia ustawowego, w ten sposób, że potrąciłby z wierzytelności Jana Kowalskiego swoje własne wierzytelności tj.:
 - a) wierzytelność o zapłatę 2.000 zł w związku ze sporządzeniem opinii;
 - b) wierzytelność o zapłatę 3.000 zł z tytułu doradztwa w toku kontroli skarbowej;
 - c) wierzytelność w wysokości 1.000 zł przysługującą Nowakowi wobec Michała Kowalskiego.
2. Czy potrącenie ustawowe następuje z mocy samego prawa? Jeśli nie, to w jaki ewentualnie sposób Nowak powinien dokonać potrącenia?

Zadanie 48 – „Remont lokalu”

odpowiedzialność kontraktowa

Na podstawie umowy wiążącej strony Damian świadczył na rzecz Roberta usługi polegające na wymianie instalacji wodnej znajdującej się w lokalu usługowym należącym do zamawiającego. W czasie wykonywania prac wykonawca nieumyślnie uszkodził instalację elektryczną znajdującą się w lokalu, co wiązało się z kosztami naprawy w wysokości 1.000 zł. Dodatkowo, na skutek błędów popełnionych przez Damiana remont lokalu przedłużył się, w związku z czym Robert nie mógł wykonywać prowadzonej tam działalności gospodarczej i nie uzyskał dochodów w wysokości 2.000 zł. Robert zastanawia się nad możliwością dochodzenia odszkodowania od nierzetelnego usługodawcy.

Odpowiedz na pytania, oceniając zakres odpowiedzialności dłużnika za szkody, o których mowa w zadaniu. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Jakie przesłanki odpowiedzialności kontraktowej powinny zostać spełnione zgodnie z art. 471 i n. k.c.? Na kim spoczywa ciężar udowodnienia poszczególnych przesłanek?
2. Na czym polega szkoda doznana przez Roberta? Jaki uszczerbek doznany przez Roberta stanowi stratę, a który – utracone korzyści?

Zadanie 49 – „Kosztowna pomyłka”

odpowiedzialność kontraktowa

Marian Nowak zajmujący się działalnością informatyczną wykonywał dla biura projektowego Jerzego Kowalskiego odpłatne usługi polegające na bieżącym utrzymaniu oraz konserwacji sprzętu komputerowego znajdującego się w siedzibie biura projektowego. W listopadzie 2020 r. pracownik Mariana Nowaka omyłkowo skasował dane na jednym z komputerów wykorzystywanych w działalności projektowej. W konsekwencji Jerzy Kowalski nie był w stanie wykonać w terminie zadania realizowanego na rzecz „Y – roboty budowlane” S.A., w związku z czym musiał zapłacić karę umowną na rzecz „Y – roboty budowlane” S.A. w wysokości 10.000 zł. Jerzy Kowalski podejrzewa, że dane omyłkowo skasował jeden z początkujących pracowników Mariana Nowaka – Filip Niezaradny, który zajmował się serwisem komputerów w drugiej połowie listopada 2020 r. Pracownik ten był zatrudniony jedynie na okres próbny i obecnie nie wykonuje już żadnych zadań dla Mariana Nowaka.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Czy Marian Nowak odpowiada za szkody wyrządzone przez swojego pracownika przy wykonywaniu usługi?
2. Która ze stron umowy o świadczenie usług informatycznych powinna wykazać istnienie (bądź brak) winy osoby wykonującej usługę informatyczną?
3. Czy przy ocenie stopnia należytej staranności wymaganej od dłużnika przy wykonywaniu usługi informatycznej należy wziąć pod uwagę niedoświadczenie pracownika, który faktycznie wykonywał tę usługę?
4. Czy Jerzy Kowalski może kierować roszczenie odszkodowawcze z tytułu odpowiedzialności kontraktowej w stosunku do Filipa Niezaradnego?

Dodatkowe źródła do zadania:

- K. Zagrobelny, *komentarz do art. 474 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9.

Zadanie 50 – „Alternatywna inwestycja”

odpowiedzialność kontraktowa, odstąpienie od umowy, odsetki

Na podstawie umowy z dnia 8 grudnia 2020 r. zawartej w formie aktu notarialnego Marek Nowak sprzedał Janowi Kowalskiemu nieruchomość gruntową zabudowaną domem mieszkalnym. Cena w wysokości 300.000 zł miała zostać zapłacona w ciągu 7 dni od daty zawarcia umowy, jednakże kupujący nie spełnił tego świadczenia, ani w terminie

umówionym, ani też późniejszym. Jan Kowalski tłumaczy się z braku płatności, wskazując, że w międzyczasie pojawiła się atrakcyjna możliwość inwestycji, na którą przeznaczył wszelkie posiadane środki. Deklaruje, że dokona zapłaty w ciągu najbliższych tygodni.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Czy sprzedawca może domagać się zapłaty odsetek od ceny sprzedaży? Od jakiej daty może ewentualnie naliczać odsetki i w jakiej wysokości?
2. Czy sprzedawca może odstąpić od umowy? Jeśli tak, to w jaki sposób należy to uczynić?
3. Czy w wyniku skutecznego odstąpienia od umowy Marek Nowak odzyskałby automatycznie własność nieruchomości?

Dodatkowe źródła do zadania:

- uchwała (7) SN z dnia 30 listopada 1994 r., III CZP 130/94, OSNC 1995, nr 3, poz. 42;
- J. Wiśniewski, *komentarz do art. 491 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, red. J. Gudowski, Lex 2018, wyd. 2, teza 8.

Zadanie 51 – „Sprzedaż roweru”

wykonanie zobowiązań, zadatek, odstąpienie od umowy

Miesiąc temu Marek sprzedał Janowi używany rower górski za kwotę 1.000 zł. Żadna ze stron nie jest przedsiębiorcą. Rower został wydany nabywcy w dniu zawarcia umowy, natomiast cena miała zostać zapłacona w ciągu kolejnych 7 dni. Dwa dni po zawarciu umowy Jan wpłacił na konto bankowe sprzedawcy kwotę 100 zł na poczet ceny roweru. Do chwili obecnej kupujący nie zapłacił jednak dalsze części ceny. Tłumaczy się przemijającymi problemami finansowymi oraz obiecuje, że dokona płatności w najbliższym czasie.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Czy kupujący mógł zapłacić część ceny jeszcze przed umówionym terminem płatności bez wyraźnej zgody sprzedawcy?
2. Czy sprzedawca może potraktować wpłatę w wysokości 100 zł jako zadatek w rozumieniu art. 394 k.c.?
3. Czy w podanej sytuacji sprzedawca może od umowy odstąpić? W jaki sposób wykonuje się uprawnienie do odstąpienia od umowy i jakie są skutki wykonania tego uprawnienia w przypadku sprzedaży rzeczy ruchomej?

Dodatkowe źródła do zadania:

- uchwała (7) SN z dnia 27 lutego 2003 r., III CZP 80/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 141;
- J. Wiśniewski, *komentarz do art. 491 k.c.*, w: *Kodeks ...*, *op. cit.*, red. J. Gudowski, teza 8.

Zadanie 52 – „Długi remont”

odpowiedzialność kontraktowa

Marek był zobowiązany wykonać remont lokalu mieszkalnego należącego do Łukasza. Na czas remontu usługobiorca miał wyprowadzić się na okres jednego miesiąca do wynajętego lokalu, tak żeby nie utrudniać prowadzenia prac. Marek nie przystąpił jednak ostatecznie do wykonywania dzieła, tłumacząc się opóźnieniami w realizacji innych zadań oraz przedłużającą się chorobą swojego pracownika. W tym stanie rzeczy Łukasz odstąpił od umowy, a remont został następnie wykonany przez inną osobę. Wynagrodzenie nowego wykonawcy było jednak o 3.000 zł wyższe od wynagrodzenia pierwotnie umówionego z Markiem, co było następstwem wzrostu kosztów usług remontowych.

Dodatkowo, w związku z przedłużającym się remontem Łukasz był zmuszony wynajmować lokal od osoby trzeciej (Anny) przez dwa miesiące, a nie przez miesiąc, tak jak pierwotnie planował. Czynsz najmu wynosił 2.000 zł miesięcznie, a zatem Łukasz zapłacił Annie łącznie 4.000 zł. W konsekwencji Łukasz zażądał od Marka odszkodowania w wysokości 7.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, wyjaśniając, że na sumę tę składa się kwota 3.000 zł wynikająca ze wzrostu kosztów remontu oraz 4.000 zł z tytułu czynszu zapłaconego Annie.

Przeanalizuj stan faktyczny i wskaż, które z poniższych zdań są prawdziwe a które fałszywe. Odpowiedzi uzasadnij.

1. Po odstąpieniu od umowy Łukasz nie może domagać się spełnienia świadczenia, natomiast może żądać naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania.
2. Łukasz nie może domagać się zapłaty odszkodowania, ponieważ nie wykazał, że niewykonanie zobowiązania było zawinione przez dłużnika.
3. Na szkodę doznaną przez Łukasza składa się strata obejmująca czynsz najmu zapłacony na rzecz Anny (*damnum emergens*) oraz korzyści utracone na skutek podwyższenia wynagrodzenia przedsiębiorców remontowych (*lucrum cessans*).
4. Kwota odszkodowania w wysokości 7.000 zł została określona przez wierzyciela w sposób prawidłowy.

Zadanie 53 – „Prawda albo fałsz”

zadatek, umowne prawo odstąpienia, odstępnę

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedzi uzasadnij.

1. Kwota wręczona przez nabywcę rzeczy przed terminem płatności ceny stanowi w każdym wypadku zadatek w rozumieniu art. 394 k.c.
2. Strona wpłacająca zadatek, która – po odstąpieniu od umowy na podstawie art. 394 k.c. – domaga się sumy w wysokości podwójnego zadatku, może żądać zapłaty dalszego odszkodowania, ale tylko wtedy, gdy wskazana suma należna z tytułu zadatku nie pokrywa doznanej przez stronę szkody.
3. Zastrzeżenie w umowie prawa odstąpienia od umowy na rzecz jednej ze stron jest co do zasady dopuszczalne, jednakże skuteczność takiego postanowienia umownego jest uzależniona od wskazania w umowie terminu, w którym prawo to można wykonać.
4. Przy zastrzeganiu prawa odstąpienia od umowy, oprócz oznaczenia terminu do wykonania uprawnienia, strony bezwzględnie muszą zdefiniować okoliczności, w których możliwe będzie wykonanie wskazanego prawa – w przeciwnym wypadku to postanowienie umowne będzie nieważne.
5. W przypadku zastrzeżenia w umowie prawa odstąpienia od umowy powiązanego z obowiązkiem zapłaty odstępnego oświadczenie o odstąpieniu od umowy (w wykonaniu wskazanego w kontrakcie uprawnienia) będzie skuteczne, gdy odstępnę zostanie zapłacone drugiej stronie umowy jednocześnie ze złożeniem oświadczenia o odstąpieniu od umowy lub wcześniej.

Zadanie 54 – „Nowe osiedle”

kara umowna, odpowiedzialność kontraktowa

Janina Nowak i X sp. z o.o. zawarli umowę, na podstawie której Janina Nowak miała sporządzić dla spółki projekt architektoniczny osiedla domów wielorodzinnych. Strony ustaliły wynagrodzenie dla usługodawcy w wysokości 20.000 zł oraz przyjęły, że plan zostanie sporządzony oraz wydany przedstawicielowi spółki w terminie 3 miesięcy od daty zawarcia umowy. Wynagrodzenie miało być płatne w ciągu 7 dni od daty odbioru planu przez X sp. z o.o. W treści umowy strony przyjęły, że w przypadku zwłoki w wydaniu gotowego planu X sp. z o.o. będzie naliczać karę umowną w wysokości 1.000 zł za każdy dzień zwłoki. Strony wskazały także, że kara umowna w wysokości 100 zł dziennie będzie należeć się Janinie Nowak w przypadku braku terminowego uregulowania wynagrodzenia.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Czy opisane w treści kazusu kary umowne zostały skutecznie ustanowione?
2. Czy dla roszczenia spółki o zapłatę kary umownej, będą mieć znaczenie okoliczności, które przesądziły o niewykonaniu projektu w terminie (wina projektanta), czy też roszczenie to jest niezależne od tego, czy niedochowanie terminu było przez Janinę Nowak zawinione?
3. Czy zasadność roszczenia o zapłatę kary umownej jest uzależniona od powstania szkody po stronie osoby podnoszącej to roszczenie?

Zadanie 55 – „Projekt umowy”

kara umowna

Damian (prowadzący działalność w zakresie usług budowlanych) miał uczestniczyć jako podwykonawca w realizowaniu inwestycji polegającej na budowie budynku mieszkalno-usługowego. W związku z tym otrzymał dokumentację projektową, jak również projekt umowy, którą miał zawrzeć z „Budowlanec” S.A. – generalnym wykonawcą inwestycji. Damian zaniepokoił się nieco treścią postanowień przewidujących obowiązek zapłaty kar umownych w przypadku zwłoki w wykonywaniu zadania, a także w razie zwłoki w usuwaniu wad i usterek stwierdzonych w pracach wykonanych przez podwykonawcę. Obowiązek zapłaty tych kar został przewidziany za każdy dzień zwłoki w oddaniu robót oraz usunięciu ewentualnych wad i usterek, niezależnie od powagi stwierdzonych nieprawidłowości. Ponadto wysokość kar umownych jest w ocenie Damiana bardzo wysoka. Bohater zadania zastanawia się, czy ewentualne kary umowne będą naliczane niezależnie od staranności przejawianej przez niego w toku wykonywania zobowiązania. Rozważa również, czy nie zaproponować wprowadzenia symetrycznych kar umownych, które miałyby zabezpieczać jego interesy, w szczególności kar umownych na wypadek opóźnienia w zapłacie wynagrodzenia na jego rzecz.

Przeanalizuj stan faktyczny i wskaż, które z poniższych zdań są prawdziwe, a które fałszywe. Uzasadnij odpowiedzi.

1. Kara umowna co do zasady przysługuje niezależnie od tego, czy wykonanie zobowiązania lub jego nienależyte wykonanie było następstwem okoliczności za które dłużnik ponosi odpowiedzialność.
2. Możliwe jest zastrzeżenie kary umownej za opóźnienie w zapłacie wynagrodzenia na rzecz Damiana, dlatego że ma on spełnić świadczenie o charakterze niepieniężnym.

3. Kara umowna może przysługiwać niezależnie od tego, jaka jest wysokość szkody doznanej przez wierzyciela, a nawet niezależnie od faktu wyrządzenia szkody.
4. Damian powinien wziąć również pod uwagę, że zastrzeżenie kary umownej nie wyłącza możliwości domagania się przez kontrahenta odszkodowania w zakresie szkody przewyższającej karę umowną zastrzeżoną w umowie.

Zadanie 56 – „Regały sklepowe”

kara umowna, umowa o dzieło

Na podstawie umowy z dnia 15 kwietnia 2019 r. Marek, prowadzący działalność gospodarczą pod firmą „Zręczny Marek – usługi stolarskie”, był zobowiązany do wykonania na rzecz Magdy regałów drewnianych, stanowiących wyposażenie sklepu wielobranżowego, który miała prowadzić Magda. Marek miał wykonać regały według projektu przedstawionego przez Magdę z dostarczonych przez nią materiałów. Regały miały być wykonane i zamontowane do końca czerwca 2019 r. Z kolei wynagrodzenie na rzecz wykonawcy w wysokości 20.000 zł miało zostać zapłacone w terminie 14 dni od dnia dostarczenia nabywcy faktury VAT wystawionej przez usługodawcę po zakończeniu pracy. Strony postanowiły nadto, że zwłoka w montażu regałów będzie skutkować obowiązkiem zapłaty kary umownej przez przyjmującego zamówienie w wysokości 100 zł za każdy dzień zwłoki.

Ostatecznie Marek zamontował regały w lokalu B w dniu 15 sierpnia 2019 r., a w dniu 19 sierpnia 2019 r. Magda otrzymała fakturę VAT za wykonaną usługę na kwotę 20.000 zł. Magda odmówiła zapłaty, wskazując, że od kwoty tej powinna zostać odjęta kara umowna za zwłokę w wykonaniu dzieła. Z kolei Marek wskazał, że przyczyną przekroczenia terminu były wadliwe materiały dostarczane przez zamawiającą, które musiały zostać wymienione oraz opóźnienie w remoncie lokalu, uniemożliwiające montaż regałów. Magda zakwestionowała prawdziwość tych okoliczności, a nadto wskazała, iż obowiązek zapłaty kary umownej nie jest uzależniony od przyczyn opóźnienia w wykonaniu zobowiązania. Zauważyła także, iż może domagać się od przyjmującego zamówienie dodatkowego odszkodowania (niezależnie od kary umownej), gdyż na skutek nieterminowego wykonania zobowiązania przez przyjmującego zamówienie rozpoczęła prowadzenie działalności w późniejszym terminie niż zamierzała, w związku z czym utraciła zyski z tytułu prowadzonej działalności.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Ustosunkuj się do zarzutów podnoszonych przez Magdę dotyczących:

- a) braku zależności roszczenia o zapłatę karę umowną od przyczyn opóźnienia,
 - b) możliwości domagania się dalszego odszkodowania ponad kwotę kary umownej.
2. Na kim spoczywa ciężar dowodu co do spornych pomiędzy stronami okoliczności, od których uzależniony jest obowiązek zapłaty kary umownej? Czy też może okoliczności te są nieistotne z punktu widzenia wskazanego roszczenia o zapłatę kary umownej?

Zadanie 57 – „Materiały medyczne”

kara umowna

Na podstawie ramowej umowy sprzedaży „X” S.A. zobowiązała się do dostarczania Szpitalowi w miejscowości Y materiałów medycznych o łącznej wartości 200.000 zł. Umowa miała obowiązywać w okresie od 5 stycznia 2019 r. do 5 stycznia 2020 r., a dostawy materiałów miały następować każdorazowo w terminie 5 dni od złożenia zamówienia przez Szpital. Z kolei płatności miały być dokonywane na podstawie comiesięcznych faktur VAT wystawianych spółce „X” przez nabywcę materiałów medycznych. W treści umowy ramowej strony zastrzegły, że w przypadku zwłoki w dostawie materiałów kupujący będzie uprawniony do naliczenia kary umownej za każdy dzień zwłoki w wysokości 1.000 zł dziennie. Strony przyjęły nadto, że ewentualne kary umowne będą potrącane ze świadczeń spełnianych na rzecz spółki „X”.

Ostatecznie Szpital wypłacił spółce X jedynie 100.000 zł, wskazując na nieterminowość w dostawie niektórych towarów, która wynosiła łącznie 100 dni. Spółka X zarzuca jednak, że zwłoka dotyczyła jedynie niewielkiej części materiałów z poszczególnych partii towarów (o wartości od 27,53 do 643,21 zł). Przy tym opóźnienie w większości wypadków było kilkudniowe, a jedynie w dwóch sytuacjach sięgało kilkunastu dni. Spółka wskazała nadto, że brakujące towary nigdy nie dotyczyły zamówień, które były traktowane przez Szpital jako priorytetowe, ostatecznie cały towar został Szpitalowi wydany, a jakość dostarczonych materiałów nigdy nie była kwestionowana.

Oceń, czy:

1. kara umowna została wyliczona przez wierzyciela w sposób prawidłowy;
2. istnieją ewentualnie podstawy do jej zmniejszenia?

Dodatkowe materiały do zadania (pytanie drugie):

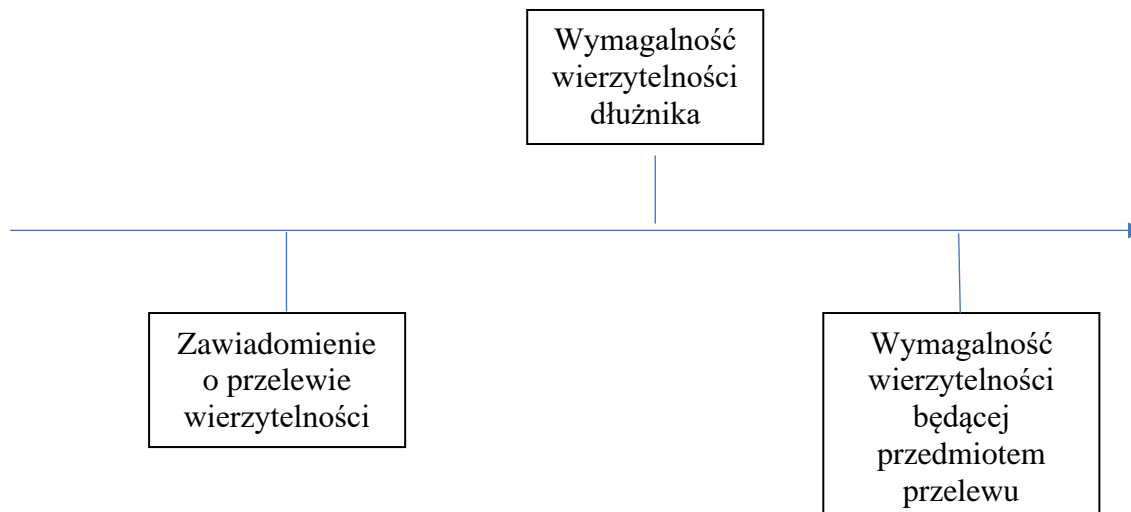
- W. Borysiak, *komentarz do art. 484 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28, tezy 36 – 81.

Zadanie 58 – „Prawda albo fałsz”

zmiana wierzyciela lub dłużnika

Oceń prawdziwość następujących zdań. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości przywołując stosowną podstawę prawną.

1. Umowa sprzedaży wierzytelności w każdym wypadku wywiera jedynie skutek zobowiązujący, tworząc zobowiązanie do zawarcia odrębnej umowy przelewu (umowy o charakterze czysto rozporządzającym).
2. Umowa przelewu wymaga formy pisemnej pod rygorem nieważności.
3. Zgoda dłużnika nie jest wymagana dla skuteczności przelewu.
4. Roszczenie o zapłatę zaległych odsetek za opóźnienie przechodzi na rzecz nabywcy wierzytelności, nawet jeżeli strony nie uregulowały tej kwestii wyraźnie w umowie przelewu.
5. Dłużnik (A) może złożyć nabywcy wierzytelności (B) oświadczenie o potrąceniu wierzytelności pieniężnej przysługującej mu wobec zbywcy (C) z wierzytelnością będącą przedmiotem przelewu, jeżeli wierzytelność dłużnika stanie się wymagalna po dacie otrzymania przez niego zawiadomienia o przelewie, a przed datą wymagalności przelanej wierzytelności.

6. Dłużnik, który otrzymał od cedenta zawiadomienie o przelewie wierzytelności w formie pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym i spełnił świadczenie na rzecz cesjonariusza jest zwolniony z zobowiązania, nawet jeżeli umowa przelewu była nieważna z uwagi na brak prawidłowej reprezentacji po stronie cedenta, chyba że dłużnik wiedział o tej podstawie nieważności umowy.
7. Umowa o przejęcie długu może zostać zawarta pomiędzy wierzycielem a przejemcą długu za zgodą dłużnika, przy czym umowa powinna zostać zawarta w formie zwykłej

pisemnej pod rygorem nieważności, a zgoda dłużnika może zostać wyrażona w formie dowolnej.

8. Hipoteka zabezpieczająca wierzytelność wygasa w chwili przejęcia długu, chyba że dłużnik hipoteczny wyraził zgodę na dalsze trwanie zabezpieczenia.
9. W przypadku przejęcia długu pieniężnego przejemca długu może potrącić z tej wierzytelności przysługującą mu wobec wierzyciela wierzytelność pieniężną.
10. Nabywca gospodarstwa rolnego nie odpowiada za długi związane z prowadzeniem tego gospodarstwa powstałe przed jego nabyciem, a wierzyciele mogą domagać się spełnienia zaległych świadczeń jedynie od zbywcy.

Zadanie 59 – „Zaległe alimenty”

przelew wierzytelności

Zbigniew jest zobowiązany na podstawie orzeczenia sądowego do płacenia alimentów na rzecz swojej dwudziestoletniej córki Mileny w wysokości 1.000 zł miesięcznie. Zbigniew nie dokonuje systematycznych płatności. Robi to jedynie na wyraźne żądanie swojej byłej małżonki, Julii (matki Mileny), a i wtedy najczęściej nie płaci alimentów w pełnej wysokości. Stan majątkowy Zbigniewa jest bardzo dobry, natomiast Milena jest osobą niepełnosprawną i z tego powodu ponosi znaczne wydatki na utrzymanie i rehabilitację. Milena jest studentką drugiego roku prawa i po wykładzie z prawa cywilnego poświęconym zmianie strony w stosunku zobowiązaniowym zaczęła się zastanawiać, czy nie mogłaby sprzedać przysługującej jej wobec ojca wierzytelności jakiemuś przedsiębiorcy zajmującemu się windykacją.

Czy Milena może przenieść przysługującą jej wobec ojca wierzytelność pieniężną na rzecz osoby trzeciej? Czy mogłaby skutecznie zbyć przysługujące jej roszczenia dotyczące poszczególnych zaległych świadczeń alimentacyjnych?

Dodatkowe źródła do zadania:

- uchwała SN z dnia 24 lutego 2011 r., III CZP 134/10, OSNC 2011 r., nr 11, poz. 118 z glosą aprobującą G. Wolaka, Edukacja Prawnicza 2012, nr 11, s. 30 – 34, Legalis oraz glosą krytyczną W. Robaczyńskiego, Studia Prawno-Ekonomiczne 2012, tom 85, s. 189 – 198.

Zadanie 60 – „Oszustwo”

przelew wierzytelności

Jerzy Kowalski był dłużnikiem „Hurtex” sp. z o.o. z tytułu nabycia towarów przeznaczonych do sieci sklepów należących do Jerzego. W dniu 12 lutego 2021 r. Jerzy

otrzymał ze spółki „Hurtex” pisemne oświadczenie, w którym wskazano, że wszelkie należności pieniężne przysługujące spółce z tytułu dostarczenia towaru w łącznej wysokości 100.000 zł zostały przeniesione na podstawie umowy przelewu na Ferdynanda Obrotnego. Oświadczenie było podpisane przez Maksymiliana Poważnego, prezesa spółki „Hurtex”, uprawnionego do jej jednoosobowej reprezentacji. Informacja o przelewie została również telefonicznie potwierdzona przez sekretarkę prezesa – Hiacyntę Powabną. Tego samego dnia Kowalski otrzymał od Obrotnego pisemne wezwanie do zapłaty zaległej należności w terminie 7 dni z zagrożeniem wniesienia sprawy na drogę postępowania sądowego. Do pisma dołączona była kopia umowy sprzedaży wierzytelności zawartej pomiędzy „Hurtex” sp. z o.o. a Ferdynandem Obrotnym. Żadaną kwotę pan Jerzy wpłacił 16 lutego na konto bankowe należące do Obrotnego.

Trzeciego marca 2021 r. Jerzy Kowalski został wezwany na Policję w związku z podejrzeniem popełnienia przez Ferdynanda Obrotnego oraz Hiacyntę Powabną przestępstwa oszustwa oraz fałszerstwa na szkodę „Hurtex” sp. z o.o. Jak się okazało, Hiacynta Powabna (sekretarka prezesa Poważnego) oraz jej konkubent (Obrotny) wykorzystali wzór podpisu prezesa spółki przy sporządzeniu fikcyjnych umów przelewu oraz dalszych dokumentów, celem pobrania płatności od kontrahentów spółki. Pieniądze od dłużników spółki, takich jak pan Kowalski, trafiły na konto bankowe Ferdynanda Obrotnego, a sam pan Obrotny wraz z panią Powabną opuścili swoje miejsce zamieszkania (przypuszczalnie wyjechali za granicę).

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Czy umowa przelewu opisana w kazusie została skutecznie zawarta?
2. Czy Kowalski jest nadal zobowiązany do spełnienia świadczenia na rzecz spółki „Hurtex”?

Zadanie 61 – „Nowy wierzyciel”

przelew wierzytelności, czyny niedozwolone

W 2017 roku Maria Pechowa doznała poważnego urazu kręgosłupa, którego przyczyną było niewłaściwe zabezpieczenie robót budowlanych prowadzonych na terenie miejscowości X. W chwili, gdy Maria przechodziła chodnikiem koło terenu budowy, spadła na nią nieprawidłowo zamontowana osłona znajdująca się na otworze okiennym budynku. Na skutek opisanego zdarzenia Maria musiała poddać się długotrwałemu leczeniu i nie mogła pracować przez okres niemalże dwóch lat. Osiemnastego lipca 2019 r. uprawomocnił się wyrok sądu cywilnego, z którego wynika, że odpowiedzialność deliktową za skutki opisanego

zdarzenia ponosi Jacek Nieostrożny, przedsiębiorca wykonujący opisane roboty budowlane. Na podstawie tego orzeczenia Jacek miał zapłacić odszkodowanie za doznaną przez Marię szkodę na osobie oraz zadośćuczynienie za krzywdę w łącznej wysokości 100.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 16 marca 2018 r.

Maria Pechowa nie mogła odzyskać całej zasądzonej należności od Jacka Nieostrożnego, w związku z czym na podstawie umowy z dnia 12 kwietnia 2021 r. przeniosła tę wierzytelność na rzecz Jarosława Pieniężnego za kwotę 40.000 zł. Pieniężny, występując jako nowy wierzyciel, skontaktował się niezwłocznie z dłużnikiem, domagając się spłaty całej należności wraz z odsetkami. O przeniesieniu wierzytelności dłużnik został również powiadomiony przez Marię Pechową. Nieostrożny odmówił jednak zapłaty na rzecz Pieniężnego, wskazując, że wierzytelności odszkodowawcze z tytułu szkód na osobie nie mogą być przedmiotem obrotu. Dodatkowo wskazał, że wierzytelność została częściowo spłacona, gdyż w 2020 r. wpłacił na rzecz Pechowej łącznie kwotę 20.000 zł.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Jaka umowa została zawarta w dniu 12 kwietnia 2021 r. pomiędzy Marią Pechową a Jarosławem Pieniężnym?
2. Oceń zarzuty Jacka Nieostrożnego w zakresie:
 - a) niedopuszczalności zbycia wierzytelności odszkodowawczej;
 - b) wpływu częściowego spełnienia świadczenia na sytuację nabywcy wierzytelności.
3. Czy nabywca wierzytelności może domagać się od dłużnika zapłaty odsetek za opóźnienie w zakresie przysługującej mu wierzytelności?

Dodatkowe źródła do zadania:

- R. Strugała, *komentarz do art. 449 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9.

Zadanie 62 – „Dług syna”

subrogacja ustawowa

Matylda i Jan Kowalscy ustanowili hipotekę na swojej nieruchomości gruntowej zabudowanej domem mieszkalnym na zabezpieczenie wierzytelności przysługującej bankowi X. Źródłem zabezpieczonej wierzytelności była umowa kredytu zawarta przez bank z ich synem, Hieronimem Kowalskim. Hieronim nie spłacił kredytu, wobec czego Matylda i Jan postanowili zapłacić należność na rzecz Banku, obawiając się utraty nieruchomości (domu rodzinnego).

Czy Matyldzie oraz Janowi przysługuje roszczenie pieniężne wobec Hieronima? Jeśli tak, jaka jest wysokość tego roszczenia?

Zadanie 63 – „Różne wierzytelności”

zmiana dłużnika

Na podstawie pisemnej umowy z dnia 13 listopada 2020 r. B przejął od A jego dług pieniężny wobec C. Wierzyciel (C) wyraził pisemną zgodę na zawarcie umowy. Wszyscy trzej bohaterowie kazusu są przedsiębiorcami, których łączy różnego rodzaju rozliczenia finansowe.

Przeanalizuj, czy B może „pomniejszyć” przejęty dług o:

- a) wierzytelność przysługującą A wobec C, gdy oświadczenie o potrąceniu zostało skutecznie złożone przez A jeszcze przed datą przejęcia długu?
- b) wierzytelność przysługującą A wobec C, jeśli B złoży oświadczenie o potrąceniu tej wierzytelności po dacie przejęcia długu?
- c) wierzytelność przysługującą B wobec C na podstawie odrębnego stosunku prawnego, jeśli oświadczenie o potrąceniu zostanie złożone przez B po dacie przejęcia długu?
- d) wierzytelność przysługującą B wobec A?

Dodatkowe źródła do zadania:

- P. Drapała, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A Olejniczak, Legalis 2018, wyd. 3, s. 1497 – 1501;

- W. Kurowski, *komentarz do art. 524 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353 – 534 k.c.)*, red. M. Frasz, M. Habdas, Lex 2018.

Zadanie 64 – „Niesolidna dłużniczka”

skarga pauliańska

Matylda była poważnie zadłużona w związku z prowadzoną w przeszłości działalnością gospodarczą. W dniu 13 marca 2019 r. Matylda sprzedała na rzecz swojego małżonka Michała (małżonkowie pozostawali w ustroju małżeńskiej rozdzielności majątkowej) nieruchomość zabudowaną budynkami gospodarczymi za kwotę 200.000 zł, przy czym rynkowa wartość tej nieruchomości w dacie zawarcia umowy wynosiła 500.000 zł. Wartość ta nie zmieniła się do chwili obecnej. Dwa dni po sprzedaży nieruchomości mężowi, 15 marca 2019 r., w tej samej kancelarii notarialnej Matylda darowała na rzecz swojego jedyne go syna, dwudziestoletniego Maksymiliana nieruchomość lokalową o wartości 300.000

zł. Aktualnie Matylda nie posiada żadnego istotnego majątku, a prowadzone przeciwko niej postępowania egzekucyjne są umarzone ze względu na bezskuteczność egzekucji.

Dominika jest wierzycielem Matyldy z tytułu wykonywanych na jej rzecz usług informatycznych i posiada z tego tytułu roszczenia o zapłatę wynagrodzenia w kwocie 7.000 zł (płatne do dnia 20 grudnia 2018 r.), 15.000 zł (płatne do 20 lutego 2019 r.) oraz 11.000 zł (płatne do dnia 10 marca 2019 r.) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w zapłacie tych kwot. Dominika legitymuje się tytułem wykonawczym (prawomocnym nakazem zapłaty zaopatrzonym w klauzulę wykonalności) obejmującym wskazane należności, jednak wie, iż postępowanie egzekucyjne prowadzone przeciwko Matyldzie nie będzie skuteczne. Wierzycielka zapoznała się z treścią ksiąg wieczystych dotyczących nieruchomości będących w przeszłości własnością Matyldy i ma świadomość, że nieruchomości te zostały przeniesione na członków rodziny w wyżej opisany sposób. Obecnie – w sierpniu 2021 r. – Dominika rozważa, czy nie może podważyć wskazanych umów na drodze sądowej celem zaspokojenia się z nieruchomości zbytych na rzecz członków rodziny dłużniczki.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Jakie przesłanki powinna wykazać Dominika w postępowaniu sądowym celem uznania umowy z dnia 13 marca 2019 r. za bezskuteczną w stosunku do niej jako wierzyciela Matyldy? Kogo powinna pozwać Dominika wszczynając takie postępowania sądowe?
2. W jaki sposób kształtują się możliwości Dominiki w zakresie wystąpienia ze skargą pauliańską w odniesieniu do umowy darowizny z dnia 15 marca 2019 r.? Czy pozycja prawna Dominiki jest podobna do jej sytuacji w odniesieniu do umowy sprzedaży z 13 marca 2019 r.?
3. Czy wszczęcie postępowań, o których mowa w poprzednich pytaniach, jest ograniczone jakimś terminem materialnoprawnym, a jeśli tak jaka jest długość oraz charakter prawny tego terminu? Jakie byłyby skutki uwzględnienia żądania (żądań) Dominiki w kontekście ważności zakwestionowanych umów?

Zadanie 65 – „Atrakcyjna nieruchomość”

skarga pauliańska

Paweł darował swojej siostrze, Annie nieruchomość zabudowaną domem mieszkalnym, celem uniknięcia egzekucji zobowiązań wobec swojego wierzyciela,

Hieronima. Następnie Anna sprzedała tę nieruchomość na rzecz innej osoby (Dominika) za kwotę odpowiadającą wartości rynkowej nieruchomości.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Czy możliwe jest uznanie za bezskuteczną względem Hieronima umowy zawartej pomiędzy Anną a Dominikiem? Jakie przesłanki musiałyby zostać ewentualnie spełnione?
2. Czy Anna mogłaby ponosić odpowiedzialność odszkodowawczą wobec Hieronima, gdyby skarga pauliańska okazała się nieskuteczna?

Dodatkowe źródła do zadania:

- M. Pyziak-Szafnicka, M. Wilejczyk, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A Olejniczak, Legalis 2018, wyd. 3, s. 1773 – 1774;
- M. Bławat, w: *komentarz do art. 531 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28, teza 31 – 35.

Zadanie 66 – „Skutki umowy”

umowa sprzedaży

Marek zawarł z Pawłem pisemną umowę sprzedaży używanego samochodu marki Volkswagen Golf należącego do Marka. Strony oznaczyły pojazd (m.in. przez podanie modelu, roku produkcji, numeru VIN oraz numeru rejestracyjnego) a także określiły cenę samochodu. Każda ze stron podpisała się pod treścią umowy, sporządzonej w dwóch egzemplarzach. Strony nie uzgodniły jednak żadnych dalszych postanowień, w tym co do miejsca i daty wydania pojazdu oraz odpowiedzialności za ewentualne wady rzeczy sprzedanej.

Czy opisana w kazusie umowa jest ważna?

Zadanie 67 – „Sprzedaż pojazdu”

umowa sprzedaży, wykonanie zobowiązań, rękojmia za wady

Jan sprzedał swój używany samochód osobowy Markowi. Umowa została zawarta w formie ustnej. Strony ustaliły wysokość ceny, jednak nie doprecyzowały, kiedy ma zostać zapłacona. Kontrahenci wskazali, że auto zostanie wydane nabywcy dwa tygodnie po zawarciu umowy, jednakże nie określili, gdzie ma to nastąpić. Przed datą wydania pojazd stał zaparkowany przy ulicy koło domu sprzedawcy. W tym czasie nieznan sprawca porysował ostrym narzędziem przednie drzwi samochodu.

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe czy fałszywe. Odpowiedzi uzasadnij.

1. Umowa nie została ważnie zawarta, dlatego że strony nie dochowały formy pisemnej.
2. Umowa sprzedaży dojdzie do skutku dopiero w momencie wydania rzeczy kupującemu.
3. Własność pojazdu przeszła na nabywcę już momencie zawarcia umowy.
4. Wydanie samochodu powinno nastąpić w miejscu zamieszkania sprzedawcy.
5. Sprzedawca może domagać się zapłaty ceny w chwili wydania pojazdu.
6. Sprzedawca nie odpowiada za szkody związane z porysowaniem pojazdu, dlatego że w momencie ich powstania nie był już właścicielem rzeczy.

Zadanie 68 – „Zaginiona paczka”

umowa sprzedaży, prawa konsumenta

Jan Nowak (zamieszkały w miejscowości X, ulica Kwiatkowa 13/3) kupił komplet garnków kuchennych w sklepie internetowym prowadzonym przez Marka Kowalskiego (siedziba firmy – miejscowość Y, ulica Brzoskwińska 17/18). Nowak chciał używać garnków w celach prywatnych, do przygotowywania posiłków dla swojej rodziny. Przesyłka miała zostać dostarczona do domu Jana Nowaka przez kuriera. Była to jedna z form dostawy oferowanych przez sprzedawcę. Garnki nie dotarły jednak w terminie, a po wszczęciu postępowania reklamacyjnego okazało się, że przesyłka przypuszczalnie zaginęła po tym, jak została powierzona przez sprzedawcę przewoźnikowi. Nowak domaga się od Kowalskiego wysyłki kolejnego kompletu garnków, ten jednak odmawia, wskazując, że szkoda powinna zostać w pierwszej kolejności pokryta przez firmę kurierską.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Czy Jan Nowak może domagać się ponownej wysyłki garnków?
2. Czy Jan Nowak może odstąpić od umowy? Jeżeli nie – wyjaśnij dlaczego. Jeśli tak: wskaż, jakie czynności powinien w tym celu podjąć.

Dodatkowe źródło do zadania:

- R. Trzaskowski, *komentarz do art. 548 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Zobowiązania. Część szczegółowa*, red. J. Gudowski, Lex 2017, wyd. 2.

Zadanie 69 – „Toster”
rękojmią za wady, gwarancją

Na początku lipca 2020 r. Agnieszka zakupiła toster w sklepie internetowym prowadzonym przez Michała. Do zakupu sprzętu przekonały Agnieszkę informacje dostępne na stronie internetowej producenta, z których wynikało, że smaczne tosty można przygotować już w ciągu 2 minut, a sprzęt jest praktycznie bezawaryjny. Agnieszce spodobały się również zdjęcia tostera znajdujące się na stronie producenta (kolor i kształt urządzenia wydawał się pasować do kuchni Agnieszki). W dacie dokonywania zakupu Agnieszka przebywała na urlopie, jednak zamówiła toster do swojego mieszkania, wiedząc, że przesyłka zostanie odebrana przez jej współlokatorkę – Marlenę.

Agnieszka wróciła do domu dopiero w połowie sierpnia 2020 r., a o tosterze przypomniawszy sobie w połowie września (do tego momentu przesyłka leżała w szafie). Po rozpakowaniu paczki stwierdziła, że toster wygląda na żywo dość tandetnie. Co gorsza jednak, po kilkukrotnym użyciu sprzętu, okazało się, że przygotowanie tostów zajmuje znacznie więcej niż dwie minuty, a same tosty są nierównomiernie wypieczone i niesmaczne. W dniu 1 września 2020 r. zdenerwowana Agnieszka skontaktowała się mailowo ze sprzedawcą, opisując mu sytuację i domagając się zwrotu pieniędzy za wadliwy sprzęt oraz deklarując zwrot toster. Sprzedawca jednak odmówił wyjaśniając, że nie odpowiada za informacje podawane przez producenta, a nadto wskazując że trzeba brać pod uwagę, że takie zapewnienia reklamowe zwykle charakteryzują się znaczną przesadą. Zarzucił też, że Agnieszka powinna była niezwłocznie po otrzymaniu przesyłki sprawdzić nabyty sprzęt i powiadomić go o wadach, bo obecnie nie wiadomo, czy nie zostały one wywołane niewłaściwym korzystaniem ze sprzętu przez Agnieszkę. Sprzedawca dodał, że producent udziela dwuletniej gwarancji na toster, w związku z czym w pierwszej kolejności powinno się zgłosić te okoliczności producentowi, licząc na uwzględnienie reklamacji i wymianę sprzętu.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując stosowną podstawę prawną.

1. Czy sprzedawca odpowiada z tytułu rękojmi za treść zapewnień formułowanych przez producenta oferowanego produktu?
2. Czy rzeczywiście brak niezwłocznego sprawdzenia stanu przesyłki pozbawił Agnieszkę roszczeń przysługujących jej wobec sprzedawcy z tytułu rękojmi?
3. Czy w przypadku udzielenia gwarancji odpowiedzialność sprzedawcy ma charakter subsydiarny wobec gwarancji (sprzedawca odpowiada tylko, gdy roszczenia nie zostaną uwzględnione przez gwaranta)?

4. Czy Agnieszka skutecznie odstąpiła od umowy sprzedaży?

Zadanie 70 – „Ruletka”

umowa darowizny

Jan zdał egzamin maturalny i dostał się na wymarzone studia polonistyczne. Z tego powodu ciocia Mariola oświadczyła, że przekaze mu darowiznę w wysokości 20.000 zł. Ciocia pouczyła przy tym bratanka, żeby mądrze gospodarował pieniędzmi, systematycznie uczęszczał na wykłady oraz powstrzymywał się od nadużywania alkoholu i innych używek. Jan zaakceptował te zastrzeżenia w trakcie rozmowy z Mariolą. Strony nie sporządziły umowy w formie pisemnej bądź innej formie szczególnej. Kilka dni później umówiona kwota znalazła się na koncie bankowym Jana.

Pół roku po opisanym zdarzeniu Mariola zaczęła nałogowo grać w ruletkę i straciła z tego powodu cały majątek. Obecnie jest uzależniona od pomocy finansowej osób trzecich, nawet w zakresie podstawowych wydatków na codzienne potrzeby.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując stosowną podstawę prawną.

1. Czy opisana umowa darowizny została ważnie zawarta z punktu widzenia przepisów o formie czynności prawnych?
2. Jak należałoby ocenić sytuację, w której przedmiotem darowizny byłaby nieruchomość lokalowa, a umowa darowizny została zawarta w formie ustnej (art. 158 k.c.)?
3. W jaki sposób należy określić postanowienia umowne, na podstawie których Mariola nałożyła na Jana obowiązki mądrego gospodarowania pieniędzmi, uczęszczania na wykłady oraz nienadużywania alkoholu?
4. Czy Mariola może domagać się zwrotu darowanych pieniędzy w związku z pogorszeniem jej sytuacji majątkowej z powodu uzależnienia od hazardu?

Zadanie 71 – „Niewdzięczny wnuk”

odwołanie darowizny, wady oświadczenia woli

W lipcu 2018 roku Józef podarował swojemu wnukowi Janowi lokal mieszkalny (nieruchomość lokalową). W marcu 2019 r. Józef wyjechał na miesiąc do Hiszpanii w celach turystycznych i poprosił wnuka, żeby w czasie jego nieobecności zajmował się domem dziadka. Po powrocie z wyjazdu Józef zauważył, że jeden z zabytkowych noży składających się na jego kolekcję białej broni został zamieniony na falsyfikat. Józef odtworzył nagranie z

kamery ukrytej w ścianie pokoju, w którym znajdowała się kolekcja i odkrył, że zamiany dokonał Jan. Józef zastanawia się nad podjęciem stosownych kroków prawnych przeciwko wyrodnemu wnukowi. W pierwszej kolejności planuje odwołać darowiznę lokalu i zażądać jego zwrotu.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości podając stosowną podstawę prawną.

1. Czy w opisaney sytuacji możliwe było odwołanie darowizny lokalu?
2. W jakiej formie Józef powinien był złożyć oświadczenie w przedmiocie odwołania darowizny? Jakie byłyby skutki niedochowania wskazanej formy?
3. Czy na skutek odwołania darowizny własność lokalu przeszłaby powrotnie na rzecz Józefa czy może konieczne byłoby zawarcie dalszej umowy w przedmiocie powrotnego przeniesienia własności nieruchomości bądź uzyskanie orzeczenia sądowego?
4. Czy Józef mógłby powołać się alternatywnie na swój błąd jako wadę oświadczenia woli celem odzyskania lokalu?

Dodatkowe źródła do zadania:

- R. Trzaskowski, *komentarz do art. 898 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa*, red. J. Gudowski, Lex 2017, wyd. 2, teza 25;
- uchwała (7) SN z dnia 7 stycznia 1967 r., III CZP 32/66, OSNC 1968, nr 12, poz. 199.

Zadanie 72 – „Zaległy czynsz”

najem, wielość dłużników, ochrona praw lokatorów

Monika i Marek, pozostający w związku konkubenckim, wynajęli wspólnie mieszkanie jednopokojowe od Michała. Umowa została zawarta w dniu 15 kwietnia 2020 r. na czas określony dwóch lat w formie zwykłej pisemnej. Czynsz w wysokości 1.500 zł oraz dalsze opłaty za media miały być płatne miesięcznie z góry (do 5-tego każdego miesiąca). W treści umowy wskazano, że wynajmujący może rozwiązać umowę bez okresu wypowiedzenia w przypadku braku zapłaty czynszu za jeden pełny okres płatności, jeżeli opóźnienie przekroczy 14 dni, a także w przypadku niszczenia przedmiotu najmu oraz w razie rażącego naruszania porządku domowego albo zakłócania spokoju mieszkańców innych lokali. Wynajmujący udzielił zgody na podnajęcie bądź bezpłatne udostępnienie lokalu, przy czym najemcy mieli odpowiadać za osoby trzecie znajdujące się w lokalu.

Po około roku trwania umowy zaczęły pojawiać się mniejsze i większe opóźnienia w zapłacie czynszu, a płatności nie zawsze były dokonywane w pełnej wysokości. W związku z

tym w maju 2021 r. Michał skontaktował się z telefonicznie z Moniką, prosząc ją o dokonywanie terminowych przelewów. Ta wskazała, że ma ostatnio pewne problemy finansowe, gdyż straciła pracę, a ponadto rozstała się z Markiem, który swoją drogą wyprowadził się do innego miasta. Wskazała, że Marek powinien płacić połowę czynszu, szczególnie że nie są już parą, a umowa wciąż obowiązuje go jako drugiego najemcę. Michał odrzekł, że jest mu bardzo przykro, tym niemniej oczekuje, że przelewy będą przychodzić punktualnie i w pełnej wysokości, a w przeciwnym wypadku będzie zmuszony rozwiązać umowę.

W czerwcu 2021 r. przelew od Moniki przyszedł znów w niepełnej wysokości, a łączna kwota zaległości przekroczyła 1.500 zł. Drugiego lipca 2021 r. Michał sporządził pisemne oświadczenie w przedmiocie rozwiązania umowy bez zachowania okresu wypowiedzenia i wysłał je listem poleconym na adres Moniki i Marka. Jednocześnie wielokrotnie próbował skontaktować się telefonicznie z najemcami, jednak ci nie odbierali jego telefonów. Piątego lipca Michał pojechał do wynajmowanego lokalu, jednak na miejscu zastał jedynie nieznanego mężczyznę, który przedstawił się jako Karol – chłopak Moniki. Karol wyjaśnił, że mieszka razem z Moniką od dwóch miesięcy. Wskazał nadto, że Monika wyjechała na 2 dni do koleżanki. Przy okazji wizyty Michał zauważył, że wykładzina w pokoju jest mocno pobrudzona, okno w drzwiach do łazienki zostało rozbite i prowizorycznie zastąpione dyktą, a w całym mieszkaniu panuje rozgardiasz i nieporządek.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując stosowną podstawę prawną.

1. Czy wynajmujący może domagać się zapłaty całego czynszu od Moniki, mimo że Marek również odpowiada za zapłatę czynszu jako najemca?
2. Czy Marek odpowiada za zapłatę czynszu za okres po wyprowadzeniu się z lokalu?
3. Czy Karol odpowiada za zapłatę czynszu, a jeśli tak to, w jakim ewentualnie zakresie?
4. Czy umowa najmu została skutecznie rozwiązana przez wynajmującego?
5. Czy wynajmujący może domagać się naprawienia szkód powstałych w lokalu? Jeśli tak, to kiedy przedawni się jego roszczenie?

Dodatkowe źródło do zadania:

- M. Pyziak-Szafnicka, w: *System Prawa Prywatnego, Tom V. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. K. Osajda, Legalis 2020, wyd. 3, s. 461 – 462.

Zadanie 73 – „Śmierć najemcy”

wstąpienie w stosunek najmu lokalu mieszkalnego

Maria była najemcą lokalu mieszkalnego położonego w miejscowości X. Wraz z Marią mieszkał jej mąż Hubert, który nie miał jednak statusu najemcy (Maria wyszła za mąż za Huberta już po zawarciu umowy najmu). Hubert zamieszkiwał stale z Marią aż do jej śmierci na skutek nieszczęśliwego wypadku w dniu 1 kwietnia 2021 r. Maria miała dwoje dzieci, jeszcze ze swojego poprzedniego związku małżeńskiego – Aleksandrę oraz Aleksandra. Aleksandra dwa lata temu wyjechała do Anglii, a obecnie przyjeżdża do rodzinnego domu jedynie na święta oraz w okresie wakacji. Natomiast Aleksander jest dwudziestoletnim studentem filozofii, który w chwili śmierci Marii mieszkał z matką oraz ojczymem. Ponadto w lokalu mieszkał brat Marii – Marian, który również nie był stroną umowy najmu. Marian jest marynarzem żeglugi śródziemnomorskiej, jednakże w trakcie swoich pobytów w kraju zamieszkiwał w lokalu Marii, gdzie był też zameldowany i gdzie znajdowały się wszystkie jego wartościowe rzeczy osobiste.

Oceń, którzy z niżej wymienionych bohaterów wstąpili w stosunek najmu po śmierci najemcy. Odpowiedzi uzasadnij.

- a) Hubert.
- b) Aleksandra.
- c) Aleksander.
- d) Marian.

Zadanie 74 – „Prawda albo fałsz”

najem lokali mieszkalnych

Oceń prawdziwość następujących stwierdzeń dotyczących najmu lokali mieszkalnych. Krótko uzasadnij odpowiedzi, odwołując się do przepisów ustawy o ochronie praw lokatorów.

1. Pokój nie może stanowić „lokalu” podlegającego przepisom ustawy o ochronie praw lokatorów, gdyż pokój nie ma statusu prawnego rzeczy (nieruchomości).
2. Wynajmujący może wypowiedzieć umowę najmu lokalu mieszkalnego zawartą na czas nieoznaczony jedynie w przypadkach regulowanych w ustawie o ochronie praw lokatorów, natomiast najemca może wypowiedzieć taką umowę w każdym czasie z zachowaniem umownych lub ustawowych terminów wypowiedzenia.
3. Wyroków sądowych nakazujących opróżnienie lokalu nie wykonuje się w okresie od 1 listopada do 31 marca roku następnego włącznie, jeżeli osobie eksmitowanej nie wskazano lokalu, do którego ma nastąpić przekwaterowanie.

4. Umowy najmu okazjonalnego oraz instytucjonalnego powinny zostać zawarte w formie aktu notarialnego pod rygorem nieważności.

Zadanie 75 – „Nowe auto”

umowy o świadczenie usług

Jacek poprosił swojego bliskiego znajomego Macieja, miłośnika motoryzacji o wyszukanie i kupno dla Jacka używanego samochodu terenowego za kwotę nie wyższą niż 50.000 zł. Maciej przystał na tę propozycję i strony zawarły ustną umowę w dniu 17 marca 2021 r., w której – na podstawie wcześniejszych szczegółowych rozmów i ustaleń – określiły cechy pojazdu istotne dla Jacka. W czasie prowadzonych rozmów oraz w trakcie zawierania umowy strony nie wypowiedziały się w ogóle co do wynagrodzenia dla Macieja. Strony nie zawierały w przeszłości podobnych umów.

W celu wykonania umowy Maciej gruntownie przejrzał dostępne bazy ogłoszeń, a także odwiedził kilkunastu oferentów oraz kilka salonów z używanymi pojazdami. Ostatecznie Maciej kupił auto dla Jacka na podstawie umowy sprzedaży zawartej z Michałem. Maciej nie legitymował się pełnomocnictwem pisemnym, jednak w treści umowy sprzedaży strony wskazały, że Maciej jako pełnomocnik nabywa pojazd dla Jacka. Maciej zapłacił cenę w wysokości 45.000 zł gotówką, którą uprzednio otrzymał w tym celu od Jacka.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości podając stosowną podstawę prawną.

1. Jaka umowa została zawarta przez Jacka oraz Macieja?
2. Czy do ważności umowy sprzedaży wymagane będzie następcze jej potwierdzenie przez Jacka jako mocodawcę?
3. Czy Maciejowi za wykonaną usługę należy się wynagrodzenie?
4. Czy Maciej mógłby domagać się od Jacka zwrotu kosztów dojazdu do salonów oraz do osób oferujących pojazdy?
5. Czy Maciej ponosi wobec Jacka odpowiedzialność z tytułu rękojmi za ewentualne wady pojazdu?

Zadanie 76 – „Domek w górach”

umowy o świadczenie usług

Jacek poprosił swojego syna Henryka o wyszukanie i nabycie dla niego niewielkiego domku położonego w podgórskiej miejscowości X bądź w bliskiej okolicy tej miejscowości za kwotę nie wyższą niż 1.000.000 zł. Henryk miał nabyć nieruchomość we własnym imieniu

(po wcześniejszej akceptacji wybranej nieruchomości przez Jacka), a następnie przenieść własność nieruchomości na rzecz Jacka. Umowa o wykonanie opisanej usługi została zawarta pomiędzy Jackiem a Henrykiem w formie ustnej.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości podając stosowną podstawę prawną.

1. Jaka umowa została zawarta pomiędzy stronami? Czy została ona zawarta w prawidłowej formie?
2. Kto powinien ponieść wydatki związane z wykonaniem usługi w postaci kosztów dojazdu Henryka do miejscowości X oraz kosztów notarialnych nabycia nieruchomości od osoby trzeciej?
3. Czy Henrykowi przysługuje wynagrodzenie w przypadku wykonania usługi na rzecz ojca?
4. Czy Jackowi będzie przysługiwało wobec Henryka zaskarżalne roszczenie o przeniesienie własności nieruchomości nabytej od osoby trzeciej?

Dodatkowe źródło do zadania:

- P. Machnikowski, *komentarz do art. 740 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9, Nb 4.

Zadanie 77 – „Prawda albo fałsz”

umowa o dzieło

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedzi uzasadnij.

1. Umowa o dzieło może mieć nieodpłatny charakter, ale tylko wtedy, gdy strony wyraźnie tak postanowią.
2. Przyjmujący zamówienie jest w każdym wypadku zobowiązany do samodzielnego wykonania dzieła, co wynika z samego charakteru umowy o dzieło.
3. Podwyższenie wynagrodzenia kosztorysowego nie jest możliwe, jeśli kosztorys został sporządzony przez przyjmującego zamówienie.
4. Wykonywanie uprawnień z tytułu rękojmi w razie wystąpienia wad dzieła nie jest ograniczone dwuletnim terminem, o którym mowa w art. 646 k.c.
5. Roszczenie o wynagrodzenie z tytułu wykonania dzieła co do zasady przedawnia się w terminie lat dwóch od dnia oddania dzieła, a jeżeli dzieło nie zostało oddane – od dnia, w którym zgodnie z treścią umowy miało być oddane.

Zadanie 78 – „Renowacja”

umowa o dzieło

Piątego maja 2018 r. Jan oddał Mariuszowi do naprawy i renowacji swój zabytkowy pojazd marki Jaguar wyprodukowany w latach 50-tych ubiegłego wieku. Usługodawca prowadzący warsztat samochodowy i specjalizujący się w renowacji starych i zabytkowych pojazdów zobowiązał się wykonać wszelkie naprawy oraz doprowadzić auto do stanu technicznej sprawności, a także odtworzyć oryginalny wygląd pojazdu. Po obejrzeniu i sprawdzeniu auta przez pracownika warsztatu strony umówiły się na ryczałtowe wynagrodzenie w wysokości 30.000 zł. Wyremontowany samochód miał być zwrócony zamawiającemu do końca lipca 2018 r.

Ostatecznie pojazd został wydany Janowi piętnastego września 2018 r. Przy dokonywaniu odbioru zamawiający zauważył, że kolor auta jest jaśniejszy niż wynikało z dostępnych zdjęć modelu remontowanego pojazdu. Wykonawca tłumaczył się tym, że malowanie było wykonywane przez jego pomocnika, a uzyskanie odpowiedniego odcienia jest bardzo trudne, nawet przy dołożeniu odpowiedniej staranności. Zażądał ponadto zapłaty dalszej kwoty 1.200 zł (łącznie 31.200 zł), wskazując, że po zawarciu umowy niespodziewanie ze sprzedaży hurtowej zniknęły materiały, których pierwotnie planował użyć. W związku z tym wykonawca zmuszony był do nabycia podzespołów od innego producenta za kwotę wyższą o 1.200 zł. Zamawiający zapłacił jednak kwotę 25.000 zł, wskazując, że na tyle ocenia wartość nieprawidłowo pomalowanego pojazdu, a koszty materiałów są jedynie „wewnętrzną sprawą” usługodawcy.

W czerwcu 2020 r. po rozmowie ze znajomym miłośnikiem motoryzacji Jan ustalił, że w pojeździe zamontowano nieoryginalną tapicerkę. Jan niezwłocznie zgłosił tę wadę Mariuszowi. Ten jednak odparł, że Janowi nie przysługują żadne roszczenia. Przeciwnie, to Jan jest obowiązany do zapłaty brakującej części wynagrodzenia. W listopadzie 2020 r. Jan złożył przyjmującemu zamówienie oświadczenie o obniżeniu wynagrodzenia ze względu na ujawnioną wadę rzeczy, domagając się zapłaty kwoty 5.000 zł. Do oświadczenia dołączył prywatną ekspertyzę potwierdzającą istnienie wady oraz jej wpływ na wartość rynkową pojazdu. Wobec braku odpowiedzi, w styczniu 2021 r. Jan wniósł do sądu powództwo przeciwko Mariuszowi o zapłatę kwoty 5.000 zł.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości podając stosowną podstawę prawną.

1. Czy Mariusz był uprawniony do powierzenia części prac (malowania pojazdu) pomocnikowi czy też powinien samodzielnie wykonać usługę w całości?

2. Czy zasadne było roszczenie o zapłatę dalszej części wynagrodzenia (dodatkowe 1.200 zł) w związku z wyższymi kosztami materiałów?
3. Czy Jan mógł domagać się obniżenia wynagrodzenia ze względu na wadę w postaci nieoryginalnej tapicerki?

Dodatkowe źródła do zadania:

- K. Zagrobelny, *komentarz do art. 474 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9;
- K. Zagrobelny, *komentarz do art. 632 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9, Nb 3 – 6;
- K. Zagrobelny, *komentarz do art. 638 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9.

Zadanie 79 – „Szkoda parkingowa”

przechowanie, wzorce umowne, klauzule abuzywne

W dniu 17 lipca 2021 r. Maciej zaparkował swój samochód na parkingu strzeżonym położonym w miejscowości X. Na odwrocie biletu parkingowego, który otrzymał znajdowała się informacja o wysokości opłaty parkingowej, zastrzeżenie o odpowiedzialności prowadzącego parking za utratę pojazdu w wyniku kradzieży oraz za wszelkie szkody powstałe podczas korzystania z usługi. Gdy kierowca powrócił na parking okazało się, że na boku pojazdu znajduje się głęboka rysa. Maciej niezwłocznie zgłosił ten fakt obsłudze parkingu, lecz w odpowiedzi usłyszał, że usługodawca nie odpowiada za drobne szkody (takie jak na przykład zarysowania), co wprost wynika z treści regulaminu wywieszonego przy wjeździe na parking.

Czy w podanej sytuacji klient jest związany postanowieniem regulaminowym ograniczającym odpowiedzialność usługodawcy?

Dodatkowe źródła do zadania:

- T. Antoszek, *komentarz do art. 835 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627 – 1088*, red. M. Gutowski, Legalis 2019, wyd. 2, Nb 20 – 23;
- M. Bednarek, P. Mikłaszewicz, w: *System Prawa Prywatnego, Tom V. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. K. Osajda, Legalis 2020, wyd. 3, s. 795 – 797;
- W. Popiołek, *komentarz do art. 384 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–449¹⁰*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2020, wyd. 10, Nb 18;
- R. Trzaskowski, *komentarz do art. 384 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, red. J. Gudowski, Lex 2018, wyd. 2, teza 41;

- R. Trzaskowski, *komentarz do art. 385 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, red. J. Gudowski, Lex 2018, wyd. 2, tezy 5 – 13;
- K. Zagrobelny, *komentarz do art. 384 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9, Nb 21.

Zadanie 80 – „Hotel Panorama”
odpowiedzialność utrzymujących hotele

Jan dniu 24 lutego 2020 r. przyjechał w odwiedziny do swoich znajomych w mieście X, a następnie zatrzymał się na jedną noc w hotelu „Panorama” również znajdującym się w tej miejscowości. Cena za dobę pobytu (nocleg) wyniosła 100 zł. Mężczyzna zjadł kolację w hotelowej restauracji, a następnie wyszedł jeszcze na dłuższy spacer, żeby obejrzeć zabytkową część miasta.

Po powrocie do hotelu Jan zauważył, że drzwi do jego pokoju nie są do końca zamknięte (były one przymknięte, a zamek nie był zatrzaśnięty). Gdy Jan wszedł do środka, dostrzegł, że z pokoju zniknął telefon o wartości 1.500 zł oraz zegarek warty 500 zł, które po powrocie z kolacji, a przed wyjściem na spacer, zostawił na szafce koło łóżka. Jan niezwłocznie zgłosił szkodę w recepcji, a następnie kierownikowi hotelu (będącemu jednocześnie prezesem zarządu spółki utrzymującej hotel). Kierownik hotelu powiedział jednak, że Jan przed wyjściem z hotelu najwyraźniej nie sprawdził, czy drzwi do pokoju zostały poprawnie zamknięte. Drzwi do pokoi w hotelu wyposażono w tzw. „samozamykacze” (drzwi zamykają się samoczynnie po ich puszczeniu przez użytkownika), a otwierane są za pomocą karty magnetycznej. Tym niemniej każdorazowo przed wyjściem z pokoju należy sprawdzić, czy drzwi zamknęły się poprawnie, o czym jest mowa nawet w regulaminie hotelu, z którym Jan powinien był się zapoznać. Dodatkowo kierownik podniósł, że z rachunku w hotelowej restauracji wynika, że Jan wypił do kolacji dwa małe piwa, co niewątpliwie musiało wpłynąć na stan jego koncentracji. Wobec tego hotel nie może niestety odpowiadać za skutki zaniedbań gościa.

Następnego dnia, po wyjściu z hotelu Jan z przerażeniem zauważył, że przednia szyba jego samochodu jest wybita, a z pojazdu zniknęło radio. Samochód był zaparkowany na parkingu znajdującym się przy hotelu. Przed wjazdem na parking widniała informacja: „Miejsca tylko dla gości hotelowych – parking niestrzeżony”. W trakcie meldowania się w hotelu Jan nie zgłaszał, że przyjechał samochodem (nie było to wymagane). Korzystanie z parkingu było nieodpłatne.

Odpowiedz na poniższe pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, podając stosowną podstawę prawną.

1. Czy podmiot utrzymujący hotel ponosi odpowiedzialność za rzeczy wniesione do hotelu? Na jakiej ewentualnie zasadzie odpowiada: ryzyka czy winy?
2. Czy odpowiedzialność utrzymującego hotel jest w jakiś sposób ograniczona pod względem kwotowym?
3. Czy w okolicznościach niniejszego przypadku utrzymujący hotel będzie odpowiadać za utracone przez Jana mienie?
4. Czy można uznać, że Jan oraz spółka utrzymująca hotel zawarli umowę, na podstawie której Jan mógł korzystać z parkingu? Jaka byłaby to ewentualnie umowa? Czy hotel odpowiada za utracone radio oraz uszkodzenie pojazdu?
5. Czy Jan mógłby domagać się od utrzymującego hotel odszkodowania z tytułu utraconego zarobku w związku z niemożnością odebrania telefonu od osoby, która w dniu kradzieży telefonu bezskutecznie próbowała skontaktować się z Janem i zaoferować mu wykonanie atrakcyjnego zadania?

Zadanie 81 – „Prawda albo fałsz”

pożyczka, odsetki

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedzi uzasadnij.

1. Przedmiotem pożyczki może być nieodpłatne oddanie roweru do korzystania innej osobie na czas określony (na przykład na okres wakacji).
2. Zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego pożyczki może udzielić jedynie bank.
3. Pożyczka ma zawsze charakter odpłatny, a wynagrodzenie udzielającego pożyczkę stanowią odsetki ustawowe, chyba że strony zastrzegą odsetki w wyższej wysokości.
4. W przypadku zastrzeżenia w umowie odsetek za opóźnienie w zwrocie pożyczki w wysokości 50 % w stosunku rocznym dający pożyczkę może w razie opóźnienia w zwrocie pożyczki domagać się odsetek w wysokości maksymalnych odsetek za opóźnienie.
5. Jeżeli z umowy wynika, że przechowawca może rozporządzać oddanymi na przechowanie pieniędzmi, do sytuacji stron stosuje się, co do zasady, odpowiednio przepisy o pożyczce.

Zadanie 82 – „Zeznania księgowej”
pożyczka, forma czynności prawnych

Marian (przedsiębiorca – hurtownik) przekazał swojemu kontrahentowi Markowi (również przedsiębiorcy, sklepikarzowi) kwotę 10.000 zł tytułem nieoprocentowanej pożyczki na okres jednego miesiąca. Umowa została zawarta w formie ustnej w obecności Moniki, księgowej Mariana. Dwa dni przed upływem terminu zwrotu pożyczki Marek poprosił Mariana o przedłużenie terminu spłaty z uwagi na problemy finansowe. Marian nie wyraził zgody, jednakże pożyczka nie została zwrócona. Po kilku miesiącach Marian wniósł powództwo do sądu, domagając się zwrotu przekazanej sumy wraz z odsetkami za opóźnienie. Marek wskazuje przed sądem, że pożyczył od Mariana kwotę 8.000 zł, a suma ta miała zostać zwrócona dopiero po roku, który to termin jeszcze nie upłynął. Marian zawnioskował o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka w osobie Moniki, celem wykazania treści wiążącej strony umowy, jednak Marek podnosi, że przeprowadzenie tego dowodu w istniejącej sytuacji jest niedopuszczalne.

Oceń, czy strony zawarły ważną umowę pożyczki i czy Marian może wykazywać za pomocą zeznań świadka, jaka była treść zawartej umowy.

Zadanie 83 – „Dług szwagra”
poręczenie

Piętnastego maja 2014 r. Maurycy poręczył za dług z tytułu pożyczki zaciągniętej przez swojego szwagra Mariusza w „X-finanse” sp. z o.o. Pożyczka została zaciągnięta w tym samym dniu na kwotę 30.000 zł z terminem zwrotu do dnia 15 maja 2015 r. Poręczyciel złożył oświadczenie w formie pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym, w którym wskazał, że poręcza za zobowiązanie Mariusza zaciągnięte zgodnie z postanowieniami umowy pożyczki z dnia 15.05.2014 r. Oświadczenie zostało przekazane prokurentowi spółki „X-finanse”, który zaakceptował jego treść.

Mariusz jedynie częściowo uregulował swoje zobowiązanie na rzecz pożyczkodawcy. Siedemnastego kwietnia 2019 r. Maurycy otrzymał od wierzyciela wezwanie do zapłaty kwoty 20.000 zł, na którą składała się niespłacona kwota pożyczki oraz odsetki za opóźnienie. Maurycy pisemnie odmówił zapłaty, wskazując, że uchyla się od swojego oświadczenia woli w przedmiocie udzielenia poręczenia jako złożonego pod wpływem błędu. Poręczenia udzielił bowiem Mariuszowi jako szwagrowi. Ten jednak w międzyczasie rozwiódł się z siostrą Maurycego i nie płaci nawet zasądzonych alimentów. Co więcej, Mariusz pożyczył również od Maurycego kwotę 10.000 zł, której to sumy jednak nie zwrócił. Kwota ta powinna być

zatem, w ocenie Maurycego, potrącona z należności przysługującej „X-finance” sp. z o.o. Dodatkowo Maurycy wskazał, że nie poręczał za zapłatę odsetek za opóźnienie, a jedynie za zwrot pożyczki.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości podając stosowną podstawę prawną.

1. Czy umowa poręczenia została zawarta w prawidłowej formie?
2. Czy Maurycy skutecznie uchylił się od swojego oświadczenia ze względu na zaistnienie wady oświadczenia woli?
3. Czy prawdą jest, że poręczyciel odpowiada za zapłatę odsetek za opóźnienie tylko wtedy, gdy wyraźnie wskaże na to w swoim oświadczeniu o udzieleniu poręczenia?
4. Czy Maurycy może przedstawić do potrącenia wierzycielowi swoją własną wiarygodność, przysługującą mu wobec Mariusza?
5. Czy powództwo o zapłatę przeciwko poręczycielowi, wniesione do sądu w lutym 2020 roku, zostałyby uwzględnione?

Zadanie 84 – „Kwiaciarnia”

umowy gwarancyjne

Marek za namową swojego kolegi Michała udzielił poręczenia na zabezpieczenie wiarygodności wynikającej z umowy kredytu zaciągniętego przez siostrę Michała, Mariolę w Banku X. Kredyt miał służyć finansowaniu działalności gospodarczej prowadzonej przez Mariolę (kwiaciarni). Po jakimś czasie Marek przechodził koło kwiaciarni Marioli i zauważył, że lokal jest zamknięty, a na drzwiach wisi tabliczka z napisem: „Kwiaciarnia tymczasowo nieczynna”. Marek zaniepokoił się i odwiedził Michała, żeby zapytać, czy nie będzie musiał spłacać kredytu. Michał próbował uspokoić kolegę wskazując, że siostra ma jedynie przejściowe problemy o charakterze osobistym. Zobowiązał się ponadto do tego, że Bank X nie będzie dochodził zapłaty należności od Marka jako poręczyciela, nawet jeśli jego siostra nie odda kredytu w terminie. Michał wskazał ponadto, że nie będzie dochodził od Marka zwrotu żadnych kwot, które ewentualnie sam spłaci na rzecz Banku. Marek tę gwarancję kolegi przyjął.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij.

1. Czy w związku z zawartą przez Michała i Marka umową Bank X może domagać się od Michała zwrotu kredytu oraz dalszych kosztów należnych od kredytobiorcy?
2. Czy w przypadku spełnienia świadczenia przez Marka na rzecz Banku X Marek będzie mógł domagać się od Michała zwrotu zapłaconej kwoty?

Dodatkowe źródło do zadania:

- P. Machnikowski, *komentarz do art. 392 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9.

Zadanie 85 – „Zasady odpowiedzialności deliktowej”
odpowiedzialność deliktowa, zasady odpowiedzialności

Dopasuj opisane w zadaniu delikty do podanych następnie zasad odpowiedzialności. Jedna zasada może zostać przyporządkowana do więcej niż jednej sytuacji.

- 1) Damian pobił Michała, czym wyrządził mu szkodę majątkową (koszty leczenia, utracone zarobki) oraz niemajątkową (krzywdę będącą następstwem naruszenia dobra osobistego w postaci zdrowia) – art. 415 k.c.
- 2) Aleksander został potrącony na przejściu dla pieszych przez samochód będący własnością Moniki – art. 436 k.c.
- 3) W parku miejskim bulterier należący do Zenona rzucił się na Bernadettę i ugryzł ją w ramię – art. 431 k.c.
- 4) Zbigniew odbywa długoletnią karę pozbawienia wolności w celi o powierzchni i wyposażeniu niezgodnym z przepisami powszechnie obowiązującymi, co negatywnie wpływa na jego stan zdrowia oraz narusza jego godność osobistą i prawo do prywatności – art. 417 k.c.

Zasady odpowiedzialności deliktowej:

- a) winy,
- b) ryzyka,
- c) bezprawności,
- d) słuszności.

Dodatkowe źródło do zadania:

- P. Machnikowski, A. Śmieja, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A Olejniczak, Legalis 2018, wyd. 3, s. 385 – 390.

Zadanie 86 – „Pobicie reportera”

***czyny niedozwolone, odpowiedzialność za czyn własny, szkoda na mieniu i na osobie,
wielość dłużników***

Mariusz (22-letni student filologii słowiańskiej, w wolnym czasie okazynie dorabiający jako reporter) przygotowywał reportaż poświęcony kulturze i zachowaniom członków miejscowego klubu kibica pierwszoligowej drużyny piłkarskiej Smoki z miejscowości X (tzw. „kibolom”). W czasie jednego z meczów Smoków Mariusz wykonywał zdjęcia awanturujących się „kibiców” zgromadzonych na trybunach, co nie spodobało się jednemu z nich, Fryderykowi. Fryderyk podbiegł wraz z kolegami, Bolesławem i Marianem do Mariusza i, używając słów powszechnie uznawanych za obelżywe, zażądał oddania aparatu. Mariusz próbował wycofać się z niebezpiecznego miejsca, jednak Fryderyk rzucił się na niego, wyrwał mu aparat, rzucił nim o ziemię (doprowadzając do jego zniszczenia), a następnie zaczął okładać Mariusza rękami i kopać go. W tym samym czasie Bolesław oraz Marian otoczyli Mariusza, co uniemożliwiło mu ucieczkę z miejsca zdarzenia i uniknięcie pobicia. Dopiero po pewnym czasie zainterweniowali ochroniarze i znajdująca się stadionie Policja, którzy udzielili pomocy Mariuszowi, obezwładnili i zatrzymali Fryderyka oraz jego znajomych. Okazało się, że w chwili zdarzenia Fryderyk był niepełnoletni (miał 17 lat) i znajdował się pod wpływem środków odurzających. Obecność tych samych środków stwierdzono również w organizmach jego towarzyszy: 19-letniego Bolesława i 20-letniego Mariana.

Mariusz po tym zdarzeniu spędził kilka dni w szpitalu, gdzie dokończył pisanie reportażu (wykorzystując również zdjęcia wykonane na stadionie, które automatycznie zapisywały się w pamięci zewnętrznej aparatu, tzw. „chmurze”), a reportaż ten został opublikowany przez miejscowy dziennik „Przegląd Lokalny” i wzbudził znaczne zainteresowanie czytelników, w pewnej mierze dzięki ujawnionym publicznie okolicznościom jego powstania. Po wyjściu ze szpitala Mariusz musiał wciąż uważać na bolące go żebro oraz liczne skaleczenia i otarcia, które powstały na skutek zdarzenia. Dodatkowo u Mariusza przez pewien czas pojawiały się bóle i zawroty głowy, które mogły mieć związek z doznanym wstrząsem mózgu (Mariusz na chwilę stracił przytomność, po tym jak został uderzony w głowę przez Fryderyka).

Odpowiedz na poniższe pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, podając stosowną podstawę prawną.

1. Czy okoliczności takie jak wiek Fryderyka oraz pozostawanie w momencie zdarzenia pod wpływem środków odurzających mogą mieć znaczenie z punktu widzenia odpowiedzialności deliktowej wobec poszkodowanego?
2. Co stanowiło w opisanej sytuacji szkodę majątkową na mieniu Mariusza?
3. Jakie dobro osobiste (dobra osobiste) Mariusza zostało (zostały) naruszone w opisanej sytuacji?
4. Czy Mariusz mógłby domagać się naprawienia szkody od Bolesława lub Mariana czy może jedynie od Fryderyka? Jaki jest charakter współodpowiedzialności tych osób?

Zadanie 87 – „Niegrzeczny pies”

czyny niedozwolone, odpowiedzialność za zwierzęta, pojęcie szkody

Maria Nowak jest architektem, który zajmuje się głównie projektowaniem wnętrz lokali biurowych oraz mieszkalnych. W dniu 29 kwietnia 2019 r., korzystając z ładnej pogody, Maria poszła do parku, żeby pracować nad projektem, który miała oddać do końca kwietnia. Maria usiadła na ławce, wyciągnęła laptopa i rozpoczęła wprowadzanie ostatnich poprawek do projektu. Wtem ogromny, kudłaty pies wskoczył na kolana Marii, powodując upadek laptopa. Komputer upadł na ziemię tak nieszczęśliwie, że doszło do nieodwracalnego uszkodzenia twardego dysku. Maria Nowak nie zapisywała projektu w żadnym innym miejscu, w związku z czym nie zdołała wykonać zadania w terminie. W konsekwencji utraciła wynagrodzenie w wysokości 2.000 zł. Dodatkowo pies zahaczył łapą o szklany naszyjnik, który Maria miała na szyi, co spowodowało jego stłuczenie. Naszyjnik nie miał żadnej istotnej wartości rynkowej, jednakże dla Marii miał znaczną wartość sentymentalną. Maria Nowak domaga się obecnie od właściciela (a jednocześnie opiekuna) psa, Jana Kowalskiego, odszkodowania w związku z niezrealizowanym projektem w wysokości 2.000 zł, zwrotu kosztów naprawy laptopa w kwocie 2.000 zł oraz dodatkowo 10.000 zł za utracony naszyjnik.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Jaka zasada odpowiedzialności deliktowej będzie mieć zastosowanie do Jana Kowalskiego jako właściciela zwierzęcia, które wyrządziło szkodę?
2. Wskaż, na czym polegała strata Marii Nowak, a na czym – utracone przez nią korzyści. Czy obie te postaci szkody podlegają naprawieniu na podstawie przepisów prawa cywilnego?

3. Czy Maria Nowak może domagać się odszkodowania w wysokości 10.000 zł w związku z utratą ukochanego naszyjnika, jeśli nie ma on żadnej realnej wartości rynkowej (nawet kolekcjonerskiej)?
4. Czy Maria Nowak może domagać się zapłaty zadośćuczynienia w związku z utratą naszyjnika?

Zadanie 88 – „Delikty władzy”

czyny niedozwolone, odpowiedzialność z tytułu wykonywania władzy publicznej

Wskaż, w których z opisanych niżej sytuacji Państwo (bądź inny podmiot) ponosi odpowiedzialność deliktową na zasadzie bezprawności (na podstawie art. 417 i n. k.c.) za szkody związane z wykonywaniem władzy publicznej. Odpowiedzi uzasadnij.

1. Brak terminowej zapłaty wynagrodzenia przedsiębiorcy wykonującemu na podstawie umowy o roboty drogowe. Pozbawiony środków finansowych przedsiębiorca zaciąga kosztowny kredyt.
2. Osadzenie więźnia w celi niespełniającej wymogów wielkościowych wynikających z powszechnie obowiązujących przepisów prawnych. W istniejących warunkach organizacyjnych nie było możliwości zapewnienia pomieszczeń o odpowiedniej wielkości (zakład karny był przepełniony). Osadzony popadł w depresję.
3. Nieuchwalenie przez prawodawcę ustawy zapewniającej każdemu obywatelowi prawo do lokalu należącego do zasobu lokali państwowych lub komunalnych pomimo obowiązywania art. 75 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym „władze publiczne prowadzą politykę sprzyjającą zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych obywateli, w szczególności przeciwdziałają bezdomności, wspierają rozwój budownictwa socjalnego oraz popierają działania obywateli zmierzające do uzyskania własnego mieszkania”. Pan Kowalski po rozwodzie i wyprowadzce z lokalu żony wynajmuje niewielkie mieszkanie i opłaca czynsz najmu, który pochłania większą część jego miesięcznego wynagrodzenia.
4. Kilkugodzinne opóźnienie pociągu należącego do państwowej spółki. Jeden z pasażerów po powrocie do domu stwierdza, że miało miejsce włamanie. Z kamery monitoringu wynika, że zamaskowany sprawca wszedł do jego lokalu o godzinie 17.00, upewniając się uprzednio, czy nie ma nikogo w środku. W razie braku opóźnienia pociągu pasażer wróciłby do domu o godzinie 16.00.
5. Uprawomocnienie się niezgodnego z prawem wyroku sądu drugiej instancji w sprawie o zapłatę przeciwko panu Kowalskiemu. Wyrok zostaje następnie uchylony we

właściwym postępowaniu nadzwyczajnym. Pan Kowalski spłacił należność zasądzoną w wyroku i nie jest w stanie odzyskać zapłaconej kwoty od drugiej strony procesu.

Dodatkowe źródła do zadania:

- Z. Banaszczyk, *komentarz do art. 417 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–449¹⁰*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2020, wyd. 10, Nb 46 – 49;
- J. Kuźmicka-Sulikowska, *komentarz do art. 417 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9, Nb 5;
- P. Sobolewski, w: *komentarz do art. 417 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28, teza 42;
- J. Kuźmicka-Sulikowska, *komentarz do art. 417¹ k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9, Nb 4 (w zakresie punktu drugiego: „Niezgodność z prawem, (...) w ujęciu orzecznictwa i doktryny”), Nb 16;
- M. Florczak-Wątor, *komentarz do art. 75 Konstytucji*, w: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Lex 2021, wyd. 2.

Zadanie 89 – „Peron”

odpowiedzialność deliktowa, przesłanki odpowiedzialności, szkoda na osobie, odsetki

W dniu 4 grudnia 2019 r. siedemdziesięcioletnia Maria, zamieszkała w miejscowości X, miała wyjechać w odwiedziny do swojej siostry Magdaleny, mieszkającej w miejscowości Y. Maria planowała odbyć podróż pociągiem odjeżdżającym z dworca w X w godzinach porannych. W dworcowej poczekalni przebywała duża grupa podróżnych (zapewne również udających się do miejscowości Y), w związku z czym, słysząc komunikat o przyjeździe pociągu na peron, Maria rzuciła się biegiem w kierunku peronu, tak żeby móc ustawić się w dogodnym miejscu i następnie zająć miejsce siedzące. Niestety, już na peronie biegnąca Maria poślizgnęła się na oblodzonej nawierzchni, upadła i doznała złamania kości udowej. Na skutek tego zdarzenia Maria była hospitalizowana, musiała przebyć operację, jak również była zmuszona w późniejszym okresie do uczestniczenia w długotrwałych zajęciach rehabilitacyjnych.

Pismem z dnia 4 marca 2020 r. (doręczonym w dniu 8 marca 2020 r.) Maria wezwała D S.A., przedsiębiorcę wykonującego usługi przewozowe, który zarządza również we własnym imieniu i na swój rachunek infrastrukturą kolejową, w tym dworcem położonym w miejscowości X, do zwrotu kosztów leczenia będących następstwem wypadku w wysokości 1.523 zł oraz zapłaty zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w kwocie 100.000 zł w terminie 14 dni. Wobec odmowy zapłaty Maria wniosła w dniu 6 maja 2020 r. powództwo przeciwko

spółce D o zasądzenie kosztów leczenia będących następstwem wypadku oraz o przyznanie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, domagając się kwoty w łącznej wysokości 101.523 zł.

Spółka D wskazuje, że nie ponosi odpowiedzialności za podane zdarzenie, gdyż utrzymanie czystości dworca (w tym jego odśnieżanie czy zapobieganie oblodzeniu) zleciła Z sp. z.o.o., która świadczy profesjonalne usługi w podanym zakresie. Spółka D podaje także, iż przymrozek wystąpił w dniu wypadku po raz pierwszy w 2019 roku, a więc stanowił zdarzenie zewnętrzne, które trudno było przewidzieć. Przede wszystkim jednak Maria Kowalska sama jest odpowiedzialna za zaistniałe zdarzenie, gdyż nie powinna była biegać po peronie w czasie takich warunków pogodowych.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Czy Spółka D odpowiada za skutki zaistniałego zdarzenia, a jeśli tak, to na jakiej ewentualnie podstawie? Odnies się krótko do argumentów podnoszonych przez Spółkę.
2. Czy za skutki zdarzenia odpowiada spółka Z? Na jakiej ewentualnie podstawie?
3. W jakich kategoriach można ewentualnie traktować zachowanie Marii (bieganie po peronie) w kontekście przesłanek odpowiedzialności deliktowej?
4. Jakie okoliczności Sąd weźmie pod uwagę oceniając wysokość zadośćuczynienia przysługującego ewentualnie Marii?
5. W jakim terminie przedawniają się roszczenia Marii? Czy wniesienie powództwa miało jakieś znaczenie dla biegu terminu przedawnienia?
6. Czy Maria może domagać się zasądzenia odsetek od żądanej kwoty? W jakiej wysokości i od jakiej ewentualnie daty? Czy Maria może domagać się odsetek od zaległych odsetek?
7. Jak wyglądałaby sytuacja prawna Marii, gdyby przyczyną poślizgnięcia na peronie było podrzucenie skórki od banana przez Józefa – sąsiada Marii, z którym ta pozostawała w konflikcie – jeżeli Józef przebywałby na dworcu jako pasażer oczekujący na pociąg, a skórkę od banana rzuciłby celowo pod nogi sąsiadki, żeby spowodować jej upadek?

Dodatkowe źródła do zadania:

- P. Machnikowski, A. Śmieja, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI ...*, op. cit., s. 616 – 619;
- F. Zoll, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI ...*, op. cit., s. 1126 – 1127;
- uchwała SN z dnia 8 listopada 2019 r., III CZP 32/19, OSNC 2020, nr 10, poz. 81.

Zadanie 90 – „Wypadek drogowy”

czyny niedozwolone, zasady odpowiedzialności, szkody komunikacyjne

W dniu 13 marca 2021 r. w miejscowości M na skrzyżowaniu ulic Piłsudskiego i Mickiewicza doszło do zderzenia dwóch samochodów: fiata oraz volkswagena. Fiatem kierował Mirosław, który jest jednocześnie właścicielem tego pojazdu. Pasażerem fiata była Maria, znajoma Mirosława, którą ten przewoził z grzeczności do pracy. Natomiast volkswagena prowadził Czesław, który wynajął to auto od X sp. z o.o. na kilka dni w związku z awarią swojego pojazdu. W wyniku zdarzenia cała trójka doznała szkód na osobie – najpoważniejszych Maria, która nie miała zapiętych pasów. Czesław oraz Mirosław doznali relatywnie niewielkich obrażeń.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując stosowną podstawę prawną.

1. Na jakiej zasadzie odpowiada Mirosław za szkody doznane przez Marię?
2. Na jakiej zasadzie opiera się odpowiedzialność Czesława wobec Marii ?
3. Czy Maria mogłaby kierować roszczenia odszkodowawcze wobec właściciela volkswagena (wynajmującego) – X sp. z o.o.?
4. Czy brak zapięcia pasów może mieć znaczenie dla ewentualnych roszczeń podnoszonych przez Marię?

Zadanie 91 – „Nieostrożny pieszy”

czyny niedozwolone, odpowiedzialność za inne osoby, szkody komunikacyjne

Dwunastoletni Paweł na prośbę mamy poszedł po drobne zakup do sklepu oddalonego o około 500 m od domu, po drugiej stronie ulicy. W trakcie spaceru do sklepu Paweł był zaabsorbowany graniem na swoim smartfonie. Była to rozrywka, której Paweł oddawał się we wszystkich wolnych chwilach, w pełni jednak aprobowana przez rodziców (zajęty telefonem syn stawał się wyjątkowo cichym i spokojnym dzieckiem).

W drodze do sklepu Paweł nagle wyszedł na jezdnię w miejscu, gdzie nie było przejścia dla pieszych, wprost pod koła nadjeżdżającego samochodu. Kierowca pojazdu, a jednocześnie jego właściciel, Franciszek zaczął gwałtownie hamować oraz skręcił raptownie w prawo, celem uniknięcia potrącenia pieszego. W wyniku opisanego manewru pojazd uderzył w uliczną latarnię. Franciszek wyszedł z tego zdarzenia bez szwanku, jednak koszty naprawy pojazdu zostały oszacowane na kwotę 10.000 zł. Franciszek zastanawia się obecnie, czy może żądać zwrotu kosztów naprawy od Pawła bądź też od jego rodziców.

W jaki sposób kształtuje się sytuacja prawna Franciszka z punktu widzenia przepisów o czynach niedozwolonych? Kto może ponosić odpowiedzialność za doznaną przez niego szkodę?

Dodatkowe źródło do zadania:

- ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – prawo o ruchu drogowym.

Zadanie 92 – „Wypadek drogowy 2”

czyny niedozwolone, zasady odpowiedzialności, przedawnienie

Maria Kowalska została potrącona na przejściu dla pieszych przez samochód prowadzony przez Jana Nowaka (właściciela pojazdu). Zdarzenie miało miejsce wieczorem, przy dość mocnych opadach deszczu. Na zaistnienie wypadku miało również wpływ to, że Jan Nowak nosił nowe okulary, które – jak się okazało – nie zapewniały mu odpowiedniej ostrości widzenia.

Na skutek zdarzenia Maria Kowalska doznała poważnego urazu stawu biodrowego. Przeszła dwie operacje i długotrwałą rehabilitację, jednakże pomimo starań lekarzy utraciła zdolność do pracy w dotychczas wykonywanym zawodzie tancerki baletowej. Poszkodowana poniosła znaczne wydatki na leczenie, a także wciąż opłaca rehabilitację, jedynie częściowo finansowaną przez NFZ. Na skutek tych wszystkich komplikacji Maria Kowalska wpadła w długotrwałą depresję i nie może odnaleźć się w nowej sytuacji życiowej.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Jaka zasada odpowiedzialności deliktowej będzie mieć zastosowanie do Jana Nowaka jako posiadacza pojazdu?
2. Czy opisane w kazusie okoliczności (noc, deszcz, nowe okulary) wyłączają odpowiedzialność posiadacza pojazdu za skutki zdarzenia?
3. Wymień roszczenia cywilnoprawne, które w podanej sytuacji mogą przysługiwać Marii Kowalskiej.
4. W jakim terminie przedawnią się roszczenia, o których mowa w poprzednim pytaniu?

Zadanie 93 – „Skomplikowana operacja”

szkoda na osobie

Bernadetta została poszkodowana w wypadku komunikacyjnym, w wyniku czego doznała poważnego urazu kręgosłupa. Na skutek wypadku Bernadetta porusza się na wózku inwalidzkim, jednak możliwe jest wykonanie zabiegu poza granicami kraju, który ze

znacznym stopniem prawdopodobieństwa pomoże jej w przywróceniu zdolności chodzenia. Zabieg ten mógłby zostać wykonany w prywatnej klinice w Szwajcarii, jednak jest on kosztowny. W rachubę wchodzi również wykonanie operacji w polskim szpitalu (finansowanej ze środków publicznych), jednak szanse jej powodzenia są niższe, a ponadto nie jest pewne, czy zabieg zostałby wykonany w najbliższych tygodniach. W podanej sytuacji czynnik czasu odgrywa zaś istotną rolę. Bernadetta domaga się od ubezpieczyciela sprawcy wypadku wyłożenia z góry sumy pieniężnej przeznaczonej na sfinansowanie zabiegu za granicą.

Wyjaśnij, jaka jest podstawa prawna żądania poszkodowanej. Czy roszczenie to może zostać uwzględnione przez sąd?

Dodatkowe źródła do zadania:

- W. Dubis, *komentarz do art. 822 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9;
- wyrok SN z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 384/07, OSP 2009, nr 2, poz. 20;
- uchwała (7) SN z dnia 19 maja 2016 r., III CZP 63/15, www.sn.pl.

**Zadanie 94 – „Fabryka czekolady”
czyny niedozwolone**

Trzynastego października 2019 r. miało miejsce włamanie do fabryki czekolady należącej do „Słodko-gorzko” S.A. z siedzibą w X. Sprawcy wynieśli 200 kartonów czekolady o łącznej wartości 10.000 zł, uszkodzili drzwi wejściowe i kamery (koszty naprawy – 5.000 zł), a także zabrali fragmenty miedzianej instalacji wykorzystywanej w działalności produkcyjnej spółki. Wartość przywłaszczony przez złodziei miedzi wynosiła 2.000 zł, jednakże odnowienie zniszczonej instalacji kosztowało spółkę aż 20.000 zł. Dodatkowo prace naprawcze skutkowały przestojem zakładu produkcyjnego, co przełożyło się na uzyskanie dochodów niższych o 30.000 zł w stosunku do spodziewanych wpływów.

We włamaniu brali udział Marian Silnoreki oraz Józef Niebezpieczny, którzy wyłączyli alarm antywłamaniowy i kamery, wyłamali drzwi, uszkodzili oraz rozmontowali instalację, a także wynieśli towar do ciężarówki zaparkowanej z tyłu fabryki. Pomocy udzieliła im Agnieszka Powabna (w trakcie zdarzenia zabawiała ochroniarzy z fabryki rozmową) oraz Mirosław Czujny (stał „na czatach” na dachu sąsiedniego budynku). Za kierownicą ciężarówki siedział Robert Woźnica.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Wskaż, którzy z wymienionych bohaterów przypadku odpowiadają za wyrządzone szkody.
2. Wyjaśnij, co stanowi stratę, a co korzyści utracone przez producenta czekolady. Czy poszkodowany może domagać się naprawienia obu tych postaci szkody?
3. Czy „Słodko-gorzko” S.A. mogłaby domagać się od Mariana Silnorękiego naprawienia całej doznanej przez spółkę szkody?
4. W jakim terminie przedawnią się deliktowe roszczenia odszkodowawcze przysługujące spółce „Słodko-gorzko”?

Zadanie 95 – „Pożar na zajęciach”

odpowiedzialność za produkt niebezpieczny

Anna kupiła laptopa, którego używała między innymi w czasie zajęć na uczelni. W trakcie ćwiczeń z prawa nowych technologii w laptopie wybuchła bateria, powodując pożar. Laptop Anny o wartości 3.000 zł uległ zniszczeniu. Uszkodzony został również telefon Anny, co wiązało się z koniecznością naprawy za kwotę 200 zł. Z kolei koleżanka Anny, Magda doznała poparzeń dłoni oraz twarzy. Koszty leczenia wyniosły 1.000 zł. Ślady oparzeń są jednak wciąż widoczne na twarzy Magdy. Zniszczona została również sala ćwiczeniowa w budynku należącym do Uczelni, a koszty jej remontu wyniosły 10.000 zł.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi krótko uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Czy producent laptopa może ponosić odpowiedzialność za skutki zaistniałego zdarzenia?
2. Które z opisanych szkód podlegają naprawieniu na podstawie przepisów o odpowiedzialności za produkt niebezpieczny?

Dodatkowe źródła do zadania:

- T. Bielska-Sobkowicz, *komentarz do art. 449¹ k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, red. J. Gudowski, Lex 2018, wyd. 2, teza 3 – 5;
- B. Gnela, *komentarz do art. 449¹ k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353 – 534 k.c.)*, red. M. Frasz, M. Habdas, Lex 2018, teza 6 – 14;
- B. Gnela, *komentarz do art. 449⁷ k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353 – 534 k.c.)*, red. M. Frasz, M. Habdas, Lex 2018, teza 1.

Zadanie 96 – „Prawda albo fałsz”

bezpodstawne wzbogacenie

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedzi uzasadnij, w miarę możliwości przywołując stosowną podstawę prawną.

1. W przypadku, gdy ustalono wartość wzbogacenia i wartość zubożenia i nie są one jednakowe, roszczenie o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia ogranicza się do niższej wartości.
2. Sprzedaż rzeczy będącej przedmiotem bezpodstawnego wzbogacenia spowoduje, że roszczenie zubożonego będzie obejmować cenę uzyskaną ze zbycia korzyści przez bezpodstawnie wzbogaconego.
3. Roszczenie z tytułu nienależnego świadczenia (bezpodstawnego wzbogacenia) nigdy nie może zostać podniesione przez osobę, która – spełniając świadczenie – wiedziała, że jest ono nienależne.
4. Termin przedawnienia roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia wynosi obecnie 10 lat.

Zadanie 97 – „Układanka”

bezpodstawne wzbogacenie, nienależne świadczenie

Dopasuj opisane poniżej sytuacji do poszczególnych przypadków nienależnego świadczenia. Odpowiedzi mogą się powtarzać.

1. Skuteczne uchylenie się od skutków złożonego pod wpływem błędu oświadczenia woli w przedmiocie zawarcia umowy – roszczenie o zwrot świadczenia spełnionego na podstawie umowy.
2. Nieważność umowy ze względu na niedochowanie formy aktu notarialnego – roszczenie o zwrot świadczenia spełnionego na podstawie umowy.
3. Brak zawarcia negocjowanej umowy – roszczenie o zwrot świadczenia spełnionego na poczet umowy, która nie doszła do skutku.
4. Omyłkowa zapłata kwoty przewyższającej wynagrodzenie należne na podstawie umowy – roszczenie o zwrot nadpłaty.
5. Umowa pozorna – roszczenie o zwrot spełnionego świadczenia.

Przypadki nienależnego świadczenia

- I. Brak zobowiązania (*condictio indebiti*).
- II. Odpadnięcie podstawy prawnej świadczenia (*condictio causa finita*).

III. Nieosiągnięcie celu świadczenia (*condictio causa data causa non secuta*).

IV. Nieważność czynności prawnej (*condictio sine causa*).

Zadanie 98 – „Prawda albo fałsz”

zbieg roszczeń

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedzi uzasadnij.

1. Osoba, której dobro osobiste zostało naruszone może podnosić łącznie roszczenia o charakterze niemajątkowym (w szczególności domagając się podjęcia czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia) oraz roszczenia majątkowe, jeśli na skutek naruszenia dobra osobistego doznała szkody.
2. W przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez dłużnika wierzyciel może w każdym wypadku wybrać, czy będzie dochodził naprawienia szkody na podstawie przepisów o odpowiedzialności kontraktowej (art. 471 i n. k.c.) czy też przepisów regulujących odpowiedzialność deliktową (art. 415 i n. k.c.).
3. Osoba poszkodowana czynem niedozwolonym może alternatywnie domagać się od sprawcy zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia, o ile ten wzbogacił się na skutek deliktu; wybór stosownego roszczenia – z tytułu czynu niedozwolonego lub bezpodstawnego wzbogacenia – należy do wierzyciela.
4. W przypadku odstąpienia od umowy przez wierzyciela w wykonaniu ustawowego prawa odstąpienia (art. 491 k.c.) dłużnik będzie zwolniony z obowiązku zwrotu świadczenia otrzymanego od drugiej strony, jeżeli świadczenie to utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony (art. 409 k.c.).

Dodatkowe źródła do zadania (zdanie 4):

- J.M. Kondek, *komentarz do art. 494 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28, teza 6;
- K. Zagrobelny, *komentarz do art. 494 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd 9, Nb 3;
- F. Zoll, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A Olejniczak, Legalis 2018, wyd. 3, s. 1263 – 1265.

Zadanie 99 – „Fotograf”

Bezpodstawne wzbogacenie, czyny niedozwolone

Marek Nowak jest zawodowym fotografem, który współpracuje głównie z „plotkarskimi” magazynami i serwisami internetowymi piszącymi o życiu aktorów, piosenkarzy i innych celebrytów. W maju 2019 roku Nowak zakradł się na teren posiadłości znanego aktora Jana Kowalskiego i wykonał z ukrycia serię zdjęć, na których widoczny był aktor oraz jego przyjaciółka, Anna Niepoważna. Na fotografiach widać było jak para wspólnie je kolacje oraz spaceruje, trzymając się za rękę, po rozległym parku należącym do Kowalskiego. Wkrótce po tym zdarzeniu fotograf przesłał do aktora maila ze zdjęciami, w którym zażądał zapłaty kwoty 50.000 zł, grożąc, że w przeciwnym wypadku wyśle fotografie również do partnerki życiowej Kowalskiego – Marioli Nieświadomej, a następnie upubliczni je w prasie oraz telewizji. Kowalski przystał na tę propozycję i w dniu 25 maja 2019 r. przełał wskazaną kwotę na rachunek bankowy Nowaka.

We wrześniu 2019 r. Kowalski i Nieświadoma rozstali się. Dwudziestego października 2019 r. Jan Kowalski wysłał na adres fotografa pismo, w którym uchylił się od skutków swojego oświadczenia woli w przedmiocie zawarcia umowy darowizny kwoty 50.000 zł jako złożonego pod wpływem groźby. Zażądał zwrotu wskazanej sumy na swoje konto bankowe. Trzynastego listopada 2019 r., krótko po otrzymaniu pisma od aktora, Nowak przełał wszystkie swoje oszczędności na rachunek bankowy partnerki życiowej, Marioli Wzbogaconej. Wzbogacona przyjęła tę darowiznę, nie wiedząc, że otrzymane środki pochodzą z przelewu dokonanego przez Jana Kowalskiego.

Odpowiedz na pytania. Odpowiedzi uzasadnij, w miarę możliwości wskazując podstawę prawną.

1. Czy Janowi Kowalskiemu przysługuje roszczenie pieniężne wobec Marka Nowaka?
Wskaż ewentualną podstawę takiego roszczenia.
2. Czy Kowalskiemu przysługuje roszczenie pieniężne wobec Marioli Wzbogaconej?
Wskaż ewentualną podstawę tego roszczenia.

Dodatkowe źródła do zadania:

- P. Księżak, *komentarz do art. 407 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28, teza 12 – 16;
- P. Mostowik, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A Olejniczak, Legalis 2018, wyd. 3, s. 309 – 310.

Zadanie 100 – „Prawda albo fałsz”

odpowiedzialność cywilnoprawna, zasady odpowiedzialności, zbieg roszczeń

Wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy też fałszywe. Odpowiedzi uzasadnij

1. Zarówno w przypadku przepisów o odpowiedzialności kontraktowej, jak i deliktowej możliwe jest domaganie się naprawienia szkody majątkowej obejmującej stratę oraz utracone korzyści.
2. Naprawienie szkody niemajątkowej jest możliwe, co do zasady, jedynie na podstawie przepisów o odpowiedzialności deliktowej.
3. W razie niewykonania bądź nienależytego wykonania zobowiązania dłużnik odpowiada zawsze na zasadzie winy, natomiast w przypadku deliktów sprawca może odpowiadać również na innych zasadach (ryzyka, bezprawności, a nawet na zasadzie słuszności).
4. Niezależnie od tego czy podstawą odpowiedzialności ma być art. 415 k.c. czy też art. 471 w zw. z art. 472 k.c., poszkodowany musi wykazać wszystkie przesłanki odpowiedzialności zobowiązanego (w tym jego winę).
5. W ramach odpowiedzialności deliktowej sprawca odpowiada za wszystkie następstwa swojego działania, niezależnie od tego, czy można je uznać za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła.

Część druga – odpowiedzi do zadań

Zadanie 1 (*Osoby i organizacje*)

Ad 1) **Osoba fizyczna (a), konsument (f)**. Marek niewątpliwie działa jako osoba fizyczna. Należy domniemywać, że przysługuje mu również status konsumenta. Marek ma zaledwie 15 lat, a zatem można przyjąć, że nie prowadzi działalności gospodarczej, natomiast działalność drugiej strony jest działalnością o charakterze zorganizowanym, profesjonalnym oraz nastawionym na osiąganie zysków (niezależnie od innych celów, jakie dzięki zbiorowym usługom przewozowym mogą zostać osiągnięte).

Ad 2) **Osoba fizyczna (a), konsument (f)**. W podanej sytuacji bohater przypadku nie działa jako organ spółki, skoro nie dokonuje czynności prawnych w ramach przysługujących mu kompetencji i zadań, a jedynie kupuje prasę w swoim wolnym czasie (w trakcie przerwy na lunch). Można by bronić odpowiedzi, zgodnie z którą prezes działa w charakterze organu, jednakże taka odpowiedź wymagałaby dalszego uzasadnienia – wskazania związku pomiędzy dokonywaną czynnością prawną a działaniem organu w zakresie jego kompetencji i umocowania. W takim wypadku można by było przykładowo wyjaśniać, że prezes mógł zapoznawać się ze specjalistycznymi artykułami dotyczącymi branży, w której działa kierowana przez niego spółka. Wskazana okoliczność nie została jednak podana w stanie faktycznym, a więc trzeba by zaznaczyć, że jest to pewne dodatkowe założenie.

Ad 3) **Organ osoby prawnej (d)**. W opisanej sytuacji członkowie zarządu działają w charakterze organu kolegiального (wieloosobowego) spółki, zawierając umowę w jej imieniu. W zadaniu jest – ściśle rzecz biorąc – mowa o organie, natomiast oczywiście działania tego organu wywołują skutki w sferze prawnej osoby prawnej będącej przedsiębiorcą.

Ad 4) **Osoba fizyczna (a)**. W podanej sytuacji nie ma mowy o tym, żeby umowa była zawierana w związku z jakąś działalnością prowadzoną przez Jacka Kowalskiego. W konsekwencji nie można go traktować jako przedsiębiorcy. Z przedstawionych okoliczności nie wynika również, żeby Jacek Kowalski przy zawieraniu umowy działał jako organ osoby prawnej, czy też reprezentował tzw. ułomną osobę prawną (na przykład jako wspólnik spółki jawnej), a zatem należy uznać, iż zawierał umowę jako osoba fizyczna

Ad 5) **Osoba prawna (b)**. Fundacja jest jednostką organizacyjną, której ustawa przyznaje osobowość prawną. Osobowość tę fundacja uzyskuje z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego (zob. art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach).

Ad 6) **Ułomna osoba prawna (c)**. Wspólnota Mieszkaniowa stanowi przykład jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, czyli tzw. ułomnej osoby prawnej (art. 33¹ § 1 k.c. w zw. z art. 6 ustawy o własności lokali). W podanej sytuacji Wspólnocie nie może przysługiwać status konsumenta, mimo zawarcia umowy z przedsiębiorcą, dlatego że zgodnie z art. 22¹ k.c. status ten mogą posiadać jedynie osoby fizyczne.

Ad 7) **Osoba prawna (b)**. Gmina jest tzw. samorządową osobą prawną (art. 2 ust. 2 ustawy z o samorządzie gminnym). Z analogicznych przyczyn, jak podane w poprzednim przykładzie, nie można uznać Gminy za konsumenta, nawet w przypadku zawarcia umowy z profesjonalistą.

Zadanie 2 (Dom)

Ad 1) **Nie**. Miejsce zamieszkania w rozumieniu przepisów prawa cywilnego należy ustalić na podstawie **art. 25 k.c.**, zgodnie z którym miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. Miejscem zamieszkania jest **miejscowość** (miasto lub wieś), a nie konkrety adres. Tak rozumiane miejsce zamieszkania nie podlega rejestracji. Z kolei obowiązkowi meldunkowemu podlega pobyt stały lub tymczasowy. Przez pobyt stały rozumie się zamieszkanie w określonej miejscowości pod oznaczonym adresem z zamiarem stałego przebywania (art. 25 ust. 1 ustawy o ewidencji ludności). Pobyt ten dotyczy zatem konkretnego adresu i podlega rejestracji (art. 24 ustawy o ewidencji ludności). W typowej sytuacji, ze względu na podobieństwo przytoczonych definicji, adres zameldowania może stanowić istotną wskazówkę dla ustalenia miejsca zamieszkania osoby fizycznej. Nie dotyczy to jednak okoliczności opisanych w analizowanym kazusie, w których Marek Nowak nie dopełnił obowiązku meldunkowego, pomimo że nie przebywa już od kilku lat w miejscowości X.

Ad 2) **Nie**, art. 28 k.c. przesądza, że osoba fizyczna może mieć **tylko jedno miejsce zamieszkania**.

Ad 3) **Miejscem zamieszkania Marka Nowaka jest miejscowość Y**. Na wstępie warto przypomnieć, że zgodnie z przywoływanym już art. 25 k.c., miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. Konieczne jest zatem łączne spełnienie dwóch elementów:

- przebywania w określonej miejscowości (element fizyczny),

- zamiaru przebywania w tej miejscowości (element psychiczny) – zamiar ten jest ustalany w sposób zobiektywizowany, biorąc pod uwagę zachowanie danej osoby, związek jej aktywności życiowej z danym miejscem.

Wątpliwości może budzić sytuacja, w których aktywność życiowa danej osoby wiąże się z więcej niż jedną miejscowością. W takim wypadku istotne znaczenie ma, w jakiej miejscowości w istocie w przeważającym stopniu koncentruje się aktywność życiowa danej osoby. Odnosząc te ogólne stwierdzenia do okoliczności analizowanego przypadku, należy uznać, że miejscem zamieszkania Marka Nowaka jest miejscowość Y. W tej miejscowości Marek ma bowiem swój dom rodziny i – jak można wnosić na podstawie przedstawionych okoliczności – z tym miejscem wiąże swoją przyszłość. Marek większą część czasu spędza w miejscowości Y. Bohater przypadku jest również związany z miejscowością Z, w której prowadzi działalność gospodarczą (turystyczną), jednak nie jest to już powiązanie tak ścisłe. Z kolei z miejscowością X, jak można wnioskować na podstawie przedstawionego stanu faktycznego, wiąże Marka jedynie zameldowanie i wspomnienia z czasu studiów oraz początków małżeństwa.

Zadanie 3 (*Gry komputerowe*)

Umowa sprzedaży, o której mowa w niniejszym zadaniu została ważnie zawarta. W analizowanej sytuacji jedna ze stron (kupujący) miała **ograniczoną zdolność do czynności prawnych**. W momencie składania oświadczenia woli Jacek miał bowiem 16 lat (art. 15 w zw. z art. 11 k.c.). Czynności, przez które osoba mająca ograniczoną zdolność do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, wymagają – co do zasady – **zgody przedstawiciela ustawowego** (art. 17 k.c.). Umowa sprzedaży niewątpliwie należy do kategorii wskazanych czynności, gdyż kupujący zobowiązuje się do zapłaty ceny. Wskazana zasada ogólna jest jednak ograniczona wyjątkami ustawowymi. Prawodawca zezwala osobie o ograniczonej zdolności do czynności prawnej na dokonywanie pewnych czynności prowadzących do powstania zobowiązania lub rozporządzenia swoim prawem bez konieczności ich potwierdzenia przez przedstawiciela ustawowego.

Jeden z takich wyjątków znajduje zastosowanie do oceny przedstawionego stanu faktycznego. Zgodnie bowiem z **art. 22 k.c., jeżeli przedstawiciel ustawowy osoby ograniczonej w zdolności do czynności prawnych oddał jej określone przedmioty majątkowe do swobodnego użytku, osoba ta uzyskuje pełną zdolność w zakresie czynności prawnych, które tych przedmiotów dotyczą**, przy czym w rachubę nie wchodzi czynności prawne, do których dokonania według przepisów ustawy zgoda przedstawiciela nie

jest wystarczająca. W opisanej sytuacji Jacek dysponował środkami na zakup gier, które pochodziły od jego przedstawicieli ustawowych (rodziców), przy czym środki te zostały mu przekazane do swobodnego użytku. W taki sposób w typowej sytuacji kwalifikuje się bowiem tzw. kieszonkowe czy prezenty pieniężne. Potwierdza to zresztą treść przedstawionego stanu faktycznego, z którego wynika, że rodzice w żadnym zakresie nie określali, w jaki sposób przekazywane środki pieniężne powinny być wykorzystane przez ich syna.

Na marginesie warto zauważyć, że oznaczenie sposobu wykorzystania przekazanych pieniędzy (np. przeznaczenie ich na bieżące wydatki związane ze szkołą) skutkowałoby tym, że unormowanie z art. 22 k.c. nie znalazłoby zastosowania. Podobnie trzeba by ocenić sytuację, w której prezent pieniężny pochodziłby od innej osoby niż przedstawiciel ustawowy (np. od dziadka), gdyż w analizowanej regulacji szczególnej mowa jest jedynie o oddaniu przedmiotów majątkowych przez przedstawiciela. W obu tych sytuacjach konieczne byłoby zatem, zgodnie z zasadą ogólną, uzyskanie zgody przedstawiciela na zawarcie umowy, przy czym zgoda ta mogłaby przybrać postać potwierdzenia dokonanej czynności (art. 18 k.c.).

Jeszcze dalsze rygory są przewidziane dla umów, dla których nie wystarcza zgoda przedstawiciela ustawowego, gdzie dla ważności czynności należy uprzednio uzyskać zgodę sądu opiekuńczego, a wymóg ten obejmuje również sytuację, w której określone przedmioty majątkowe zostały oddane małoletniemu do swobodnego użytku (art. 22 zd. 2 k.c.). Taka ingerencja sądu dotyczy czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka (art. 101 § 3 k.r.o.). Umowa sprzedaży gier komputerowych za kwotę 100 zł w żadnym zakresie nie może zostać jednak zaliczona do tej kategorii czynności o znaczących konsekwencjach majątkowych; nie przekracza ona zakresu zwykłego zarządu, a zatem zgoda sądu nie jest w tym wypadku wymagana.

Zadanie 4 (*Sąsiedzi*)

Ad 1) W opisanej sytuacji **doszło do naruszenia dóbr osobistych obu bohaterów kazusu.**

W przypadku Jana naruszono jego:

- **prywatność** (poprzez obserwowanie i nagrywanie zachowania Jana oraz członków jego rodziny za pomocą kamery skierowanej w okno lokalu),
- a także, moim zdaniem, **nietykalność mieszkania**, w związku z tym, że opisana sytuacja mogła w istotnym stopniu wywoływać dyskomfort po stronie Jana i negatywnie wpływać na jego poczucie bezpieczeństwa, ograniczając w ten sposób możliwość cieszenia się pobytem we własnym lokalu.

Natomiast w odniesieniu do Marka doszło do naruszenia jego **czci** i to w obu aspektach wyróżnianych w ramach tego ogólnego pojęcia, a zatem:

- **godności osobistej**, ponieważ zarzuty kierowane przez sąsiada mogły w istotnym zakresie wpływać na poczucie własnej wartości Marka,
- **dobrego imienia**, w związku z tym, że werbalny atak, którego dopuścił się Jan miał miejsce w obecności innych osób i to takich, z którymi Jan był mocno związany i których oceny niewątpliwie rzutują na postrzeganie go w ramach wspólnoty rodzinnej oraz społeczności lokalnej.

Wyjaśnić w tym miejscu należy, że dobra osobiste wymienione wyraźnie w katalogu z art. 23 k.c. nie stanowią wszystkich dóbr prawnie chronionych, co wyraźnie wynika z brzmienia tego przepisu („jak w szczególności”). Nie budzi przy tym wątpliwości, że prywatność stanowi dobro osobiste, podlegające ochronie prawnej, mimo że nie zostało wprost wymienione w przywołanym katalogu.

Ad 2) W podanej sytuacji Jan może domagać się **zaniechania** działania, które narusza jego dobra osobiste, żądając demontażu kamery, ewentualnie zamontowania jej w sposób uniemożliwiający obserwację lokalu Jana. Roszczenie to znajduje podstawę w art. 24 § 1 zd. 1 k.c., który – *a minori ad maius* – znajduje zastosowanie nie tylko w sytuacji zagrożenia dobra osobistego, lecz także w razie jego naruszenia.

Z kolei Marek może żądać **usunięcia skutków dokonanego naruszenia** poprzez złożenie przez Jana odpowiedniego oświadczenia. Treść i forma takiego oświadczenia musi być dostosowana do okoliczności danego zdarzenia; oświadczenie takie powinno wywołać skutek w postaci odwrócenia skutków dokonanego naruszenia, nie stanowiąc jednak środka represji w odniesieniu do osoby, która odpowiada za to zdarzenie. W opisaney sytuacji adekwatne mogłoby być przykładowo domaganie się zamieszczenia przeprosin w miejscowych środkach masowego przekazu (na przykład lokalnej gazecie).

Na osobie, która powołuje się na naruszenie jej dobra osobistego i występuje z żądaniem regulowanym w art. 24 k.c. spoczywa ciężar dowodu w zakresie **zaistnienia zdarzenia prowadzącego do naruszenia jej dobra osobistego** (Art. 6 k.c.). Z kolei to na drugiej stronie sporu spoczywa ciężar wykazania okoliczności wyłączające **bezprawność** jej działania. Bezprawność naruszenia jest bowiem objęta domniemaniem (art. 24 § 1 zd. 1 *in fine* k.c.). Wzajemność dokonanych naruszeń nie stanowi negatywnej przesłanki, wyłączającej możliwość wystąpienia z opisanymi żądaniami.

Zadanie 5 (Sęk)

Ad 1) **Zawarta umowa nie jest bezwzględnie nieważna.** W opisanej sytuacji Franciszek Nowicki zawarł umowę jako prezes spółki akcyjnej. W rzeczywistości jednak Franciszek Nowicki nie był upoważniony do występowania w roli organu tej spółki, dlatego że nie został on powołany na stanowisko prezesa, co wynika z ogólnie dostępnego rejestru przedsiębiorców stanowiącego część Krajowego Rejestru Sądowego. Sytuacja taka jest regulowana przez art. 39 § 1 k.c., zgodnie z którym, **jeżeli zawierający umowę jako organ osoby prawnej nie ma umocowania albo przekroczy jego zakres, ważność umowy zależy od jej potwierdzenia przez osobę prawną, w której imieniu umowa została zawarta.** W podanej sytuacji umowa nie jest zatem bezwzględnie nieważna, jednakże jest wadliwa; można tu mówić o tzw. bezskuteczności zawieszonyj czynności prawnej. Skuteczność umowy jest uzależniona od tego, czy zostanie ona potwierdzona przez Dudek S.A., w imieniu której działał jej rzekomy prezes, Franciszek Nowicki.

W podanej sytuacji nie ma obecnie potrzeby odwoływać się do analogicznego stosowania przepisów o rzekomym pełnomocniku (art. 103 k.c.), czy też do regulacji dotyczących zawierania umów przez osoby o ograniczonej zdolności do czynności prawnej (art. 18 k.c.), jakkolwiek przywołane unormowania również posługują się konstrukcją bezskuteczności zawieszonyj umowy. Zaistniała sytuacja jest bowiem wprost regulowana przez przytoczone przepisy dotyczące dokonywania czynności prawnych przez osoby prawne. W przeszłości sytuacja była bardziej złożona – artykuł 39 k.c. był przedmiotem nowelizacji dokonanej na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu wprowadzenia uproszczeń dla przedsiębiorców w prawie podatkowym i gospodarczym³. Przed tą zmianą ustawodawca nie regulował w treści przywołanego artykułu możliwości potwierdzenia czynności dokonanej przez osobę nie mającą umocowania jako organ osoby prawnej. Warto jednak zasygnalizować, że w najnowszym orzecznictwie – sprzed nowelizacji – wyrażono zapatrywanie, zgodnie z którym w przypadku przekroczenia przez organ osoby prawnej zakresu umocowania należy stosować w drodze analogii art. 103 k.c. § 1 i 2 k.c.⁴

Ad 2) **W przedstawionym stanie faktycznym taki zarzut byłby nieuzasadniony.** Franciszek Nowicki wyraźnie wskazywał bowiem, że działa jako prezes spółki Dudek, a zatem tylko tej osobie prawnej można przypisywać skutki złożonyj oświadczenia woli. Z zachowania oraz słów pana Nowickiego nie można wnioskować, żeby składał oświadczenie woli w swoim własnym imieniu, jako osoba fizyczna. Z kolei Marek Nowak zgodził się

³ Dz.U. 2018, poz. 2244.

⁴ Tak SN w uchwale (7) z dnia 14 września 2007 r., III CZP 31/07, OSNC 2008, nr 2, poz. 14.

jedynie na sprzedaż towaru spółce, a nie Franciszkowi Nowickiemu działającemu jako osoba fizyczna.

Ad 3) W opisanej sytuacji należy skontaktować się z organem rzeczywiście upoważnionym do reprezentowania Dudek S.A. i **wyznaczyć odpowiedni termin do potwierdzenia umowy sprzedaży**. W przypadku braku potwierdzenia umowy w wyznaczonym terminie sprzedawca stanie się wolny; umowa definitywnie będzie uważana za niezawartą (art. 39 § 2 k.c.). Zaniechanie opisanych działań może narazić Marka Nowaka na odpowiedzialność w stosunku do spółki Dudek, jeżeli spółka ta postanowiłaby potwierdzić skutki zawartej umowy.

Zadanie 6 (*Wadliwy pojazd*)

Problem przedstawiony w kazusie może być przedmiotem dyskusji. Moim zdaniem **bardziej przekonujące jest stanowisko prezentowane przez sprzedawcę**, jednak z powodzeniem można próbować bronić również zapatrywania przyjętego przez Michała jako kupującego.

Kluczowe znaczenie dla rozwiązania zadania ma odpowiedź na pytanie, czy w ramach zawieranej umowy Michał może być traktowany jako konsument. Niewątpliwie Marek prowadzi działalność gospodarczą (ściśle rzecz biorąc działalność zawodową, odwołując się do terminologii z art. 43¹ k.c.) i przysługuje mu status przedsiębiorcy. Czy jednak Michał zawierając umowę sprzedaży z Markiem powinien być traktowany jako konsument? Umowa ta zdecydowanie wykraczała poza zakres działalności gospodarczej prowadzonej przez Marka. Sprzedawca zajmuje się działalnością ubezpieczeniową, a nie sprzedażą używanych samochodów. Ta umowa nie ma zatem rzeczywistego związku z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. W konsekwencji przepisy o rękojmi w mojej ocenie nie będą mogły w podanej sytuacji znaleźć zastosowania. Zakaz umownego wyłączania tych regulacji dotyczy bowiem jedynie relacji konsumenckich (art. 558 § 1 zd. 2 k.c.).

Zadanie 7 (*Prawda albo fałsz*)

Ad 1) **Zdanie fałszywe**. Podział rzeczy na nieruchomości i rzeczy ruchome jest podziałem wyczerpującym oraz rozłącznym. W pierwszej z opisanych sytuacji budynek stanowi część składową nieruchomości, a nie rzecz ruchomą (art. 48 k.c.).

Ad 2) **Zdanie fałszywe**. Własność nieruchomości faktycznie ma „wymiar przestrzenny”, jednakże zasięg ten nie jest nieograniczony (art. 143 k.c.). Własność nie obejmuje chociażby części kopalin należących do Skarbu Państwa czy podziemnych wód płynących (choć te na ogół mogą być eksploatowane przez właściciela, na przykład celem czerpania wody pitnej).

Ad 3) **Zdanie fałszywe.** Pokój nie może być odrębnym przedmiotem własności, jako że nie stanowi rzeczy, lecz część składową nieruchomości lokalowej lub gruntowej (art. 47 § 1 k.c.). Nie może on też w konsekwencji być samodzielny przedmiotem obrotu. Dopuszczalne jest jednak dokonywanie czynności zobowiązujących dotyczących części składowych, a przykładem takiej czynności może być umowa najmu.

Ad 4) **Zdanie prawdziwe.** Katalog składników przedsiębiorstwa z art. 55¹ k.c. ma charakter otwarty, a zatem w skład przedsiębiorstwa mogą wchodzić również inne prawa, dobra czy aktywa, o ile przysługują one przedsiębiorcy i są funkcjonalnie sprzężone z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Niewątpliwie renoma ma istotne znaczenie dla funkcjonowania przedsiębiorstwa. W przypadku wielu usług element ten ma wręcz największą doniosłość.

Ad 5) **Zdanie prawdziwe.** Odpowiedzialność za długi w podanej sytuacji jest wyłączona w przypadku dołożenia przez nabywcę należytej staranności w zakresie weryfikowania sytuacji finansowej nabywanego gospodarstwa rolnego (art. 55⁴ zd. 1 k.c.). Sama niewiedza nie jest zatem wystarczająca, o ile nie znajduje usprawiedliwienia w należytej weryfikacji zadłużenia związanego z działalnością przedsiębiorstwa.

Zadanie 8 (*Akcesoria rowerowe*)

Ad 1) **Część składowa** – art. 47 § 2 k.c. Demontaż hamulców w istotny sposób wpłynąłby na funkcjonowanie pojazdu.

Ad 2) **Przynależność.** Licznik rowerowy nie jest co prawda niezbędnym akcesorium rowerowym, jednakże niewątpliwie może być przydatny (art. 51 § 1 k.c.). Tymczasem przez przynależność należy rozumieć nie tylko elementy, które umożliwiają korzystanie z rzeczy (np. kluczyki od samochodu), lecz również przedmioty, które zwiększają bezpieczeństwo, funkcjonalność czy też ułatwiają korzystanie z rzeczy (koło zapasowe, uchwyt na telefon zamontowany w samochodzie). Jeżeli jednak licznik byłby założony w ten sposób, że demontaż doprowadziłby do jego uszkodzenia, to należałoby go traktować jako część składową.

Ad 3) **Przynależność** – zakładając, że pozostaje w faktycznym i stałym związku z rzeczą (np. jest zamontowana na ramie roweru). Bez znaczenia jest przy tym, czy jest to pompka producenta roweru, czy też nabyta i zamontowana w toku jego użytkowania. W obu przypadkach element ten spełnia tożsamą funkcję.

Ad 4) **Rzecz odrębna** – nie służą one do korzystania z roweru.

Ad 5) Moim zdaniem, przynajmniej w typowej sytuacji jest to **rzecz odrębna**. Analogicznie jak w poprzednim punkcie, kamera spełnia odrębną funkcję (umożliwia nagrywanie trasy przejazdu); nie jest podporządkowana funkcjonowaniu pojazdu. Kwestia ta może być jednak dyskusyjna.

Odnosnie do dalszej części zadania, należy wyjaśnić, że części składowe nie mogą być odrębnym przedmiotem własności (art. 47 § 1 k.c.). Dodać w tym miejscu wypada, że właściciel może zdemontować część składową i wtedy uzyskuje ona status „samodzielnej” rzeczy. Wyjątkowo zakaz podejmowania takich działań może wynikać z przepisów administracyjnych (np. kwestia rozbiórki zabytkowego budynku, wycinki drzewa). Co do zasady dopuszczalne jest natomiast zaciąganie zobowiązań dotyczących części składowych (najem pokoju, użyczenie części nieruchomości gruntowej wykorzystywanej jako ogródek).

Z kolei przynależności co do zasady dzielą losy rzeczy głównej w przypadku dokonania czynności prawnej dotyczącej tej rzeczy (art. 52 k.c.), co dotyczy zarówno czynności wywołujących skutek rozporządzający (sprzedaż, darowizna, zamiana), jak i umów zobowiązujących dotyczących korzystania z rzeczy (najem, użyczenie, leasing). Pamiętać należy jednak, że przywołany przepis ma charakter dyspozytywny. Strony mogą zaznaczyć w umowie, że jej skutki nie obejmują przynależności.

Zadanie 9 (Różne uprawnienia)

Ad 1) „Sprzedaż pojazdu” – uprawnienia:

- „może domagać się wydania pojazdu” – roszczenie;
- „będzie mogła żądać zapłaty ceny” – roszczenie;
- „wskazując, iż roszczenie to nie jest jeszcze wymagalne” – zarzut;
- „mogłaby domagać się zapłaty” – roszczenie;
- „korzystać z pojazdu” – uprawnienie bezpośrednie.

Ad 2) „Dzierżawa” – uprawnienia:

- „wypowiedzenia umowy dzierżawy” – uprawnienie kształtujące;
- „może uprawiać grunt” – uprawnienie bezpośrednie;
- „może domagać się od niego zapłaty czynszu dzierżawnego” – roszczenie.

Ad 3) „Wyzysk” – uprawnienia:

- „żądaniem podwyższenia ceny” - uprawnienie do żądania ukształtowania stosunku prawnego przez sąd;
- „rozwiązania umowy jako zawartej pod wpływem wyzysku” - uprawnienie do żądania ukształtowania stosunku prawnego przez sąd.

Zadanie 10 (*Wątpliwe wypowiedzenie*)

Moim zdaniem **Marek złożył skutecznie oświadczenie woli w przedmiocie wypowiedzenia umowy, co doprowadziło do zakończenia stosunku najmu.** Natomiast w drugiej, hipotetycznej sytuacji **doszłoby do odwołania złożonego oświadczenia,** w związku z czym umowa najmu trwałaby nadal.

Kluczowe znaczenie dla rozwiązania przypadku ma interpretacja **art. 61 § 1 zd. 2 k.c.,** zgodnie z którym odwołanie **oświadczenia złożonego innej osobie jest skuteczne, jeżeli doszło jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej.** Powstaje w tym miejscu pytanie, czy chodzi o dojście drugiego oświadczenia (odwołującego) przed tym, jak pierwsze oświadczenie (odwoływane) dotarło do adresata – w badanym przypadku trafiło na serwer obsługujący pocztę adresata – Michała? Czy też może chodzi o dojście oświadczenia odwołującego zanim adresat mógł, w zwykłym toku czynności, zapoznać się z treścią oświadczenia odwoływane (a zatem w momencie, o którym mowa w art. 61 § 1 zd. 1 oraz art. 61 § 2 k.c.)?

Przyjęcie pierwszego sposobu wykładni spowodowałoby, że ocena sytuacji nie budziłaby wątpliwości. Drugie oświadczenie doszłoby do adresata w oczywisty sposób później niż pierwsze (pomijając wyjątkowe sytuacje problemów technicznych powodujących opóźnienia w przesyłaniu danych). Moim zdaniem kolejna koncepcja jest jednak bardziej przekonująca, skoro co do zasady przyjmuje się, że oświadczenie woli uważa się za złożone w momencie, gdy adresat mógł się z nim zapoznać.

W typowej sytuacji przyjęcie tej drugiej koncepcji nie powinno jednak mimo wszystko rzutować na losy złożonego oświadczenia w przedmiocie wypowiedzenia umowy. W obecnych czasach dostęp typowego uczestnika obrotu do komunikacji elektronicznej jest tak intensywny, że możliwość zapoznania się z treścią otrzymanego e-maila czy SMS-a (i to w toku normalnych czynności) następuje niemalże natychmiast po jego dostarczeniu na serwer odbiorcy (w analizowanym zadaniu – wynajmującego). Należy mieć jednak na uwadze, że dużo zależy od właściwości osobistych konkretnego adresata (m.in. wieku, zwyczajów, sposobu wykorzystania urządzeń techniki), dlatego też nie można stanowczo przesądzić, że w razie sporu dotyczącego dalszego trwania umowy najemca stałby na straconej pozycji.

Jeśli chodzi o drugą, hipotetyczną sytuację, to można ją przeanalizować w analogiczny sposób jak tę, o której była zasadniczo mowa w zadaniu. Wydaje się jednak, że niezależnie od przyjętej koncepcji możliwość odwołania oświadczenia przesłanego pocztą byłaby jak

najbardziej realna – nawet przy bardzo życzliwej ocenie szybkości funkcjonowania tradycyjnych usług pocztowych.

Przy okazji warto zasygnalizować, że złożenie oświadczenia w e-mailu spełnia wymogi formy dokumentowej, jednak nie można mówić w takim wypadku o zachowaniu formy elektronicznej, chyba że nadawca maila posługuje się kwalifikowanym podpisem elektronicznym (art. 78¹ § 1 k.c.). Kwestia formy oświadczenia w przedmiocie wypowiedzenia umowy nie była jednak kluczowa dla rozwiązania tego przypadku i to niezależnie od tego, w jakiej formie umowa została w istocie zawarta.

Gdyby okazało się, że umowa najmu była zawarta w formie pisemnej (a nie ustnie, czego też wykluczyć nie można), to wypowiedzenie wymaga formy dokumentowej (art. 77 § 2 k.c.), która to forma – jak już zasygnalizowano – została zachowana. Natomiast w sytuacji, w której umowa najmu była zawarta w dalej idącej formie szczególnej (na przykład w formie aktu notarialnego), wypowiedzenie wymagałoby formy pisemnej, jednakże forma ta jest zastrzeżona jedynie pod rygorem dowodowym (art. 77 § 3 k.c. w zw. z art. 73 § 1 i art. 74 § 1 zd. 1 k.c.). Należy przy tym mieć na uwadze, że sam fakt złożenia oświadczenia nie był pomiędzy stronami sporny. Sporna jest jedynie skuteczność tego oświadczenia, a tego faktu rygor dowodowy już nie obejmuje. Co więcej, nawet gdyby wynajmujący kwestionował otrzymanie wypowiedzenia, to Marek dysponuje jego mailem, z którego wynika, że otrzymał wcześniejsze wiadomości od najemcy. Ten e-mail nie tylko byłby istotnym dowodem przemawiającym za tym, że oświadczenie o wypowiedzeniu zostało złożone, ale również stanowiłby dokument uprawdopodobniający dokonanie czynności (złożenie wypowiedzenia) – art. 74 § 2 *in fine* k.c. W konsekwencji Marek w takim wypadku mógłby też wnioskować o przeprowadzenie dalszych dowodów ze źródeł osobowych, na fakt dokonania czynności (złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu umowy).

Zadanie 11 (*Samochód brata*)

Ad 1) **Zgodnie z treścią oferty, była ona wiążąca do 15 stycznia 2021 r.** (wygasła z upływem tego dnia). **Przyjęcie oferty w tym okresie czasu skutkowałoby zawarciem umowy sprzedaży.** Umowa zostałaby zawarta w związku ze złożeniem zgodnych oświadczeń woli (oferty oraz oświadczenia o przyjęciu oferty). Należy dodać, że ta pierwotna oferta przestała wiązać Michała w dniu 14 stycznia w związku z kolejnym oświadczeniem złożonym przez jego brata, o czym dalej.

Ad 2) **Takie oświadczenie należałoby kwalifikować jako ofertę, gdyż oznaczenie terminu nie jest koniecznym elementem oferty.** Oferta złożona w obecności drugiej strony albo (tak

jak w analizowanym przypadku) za pomocą środka bezpośredniego porozumiewania się na odległość przestaje wiązać, gdy nie zostanie przyjęta niezwłocznie – art. 66 § 2 k.c. W celu precyzyjnego wskazania momentu ustania związania należałoby ustalić dokładną treść rozmowy; zmiana tematu konwersacji wskazywałaby na to że oferta nie została przyjęta. Oferta wiązałaby jednak **najdłużej do zakończenia rozmowy telefonicznej**.

Ad 3) Można tu mówić o **kontrofercie**, czyli nowej ofercie skierowanej do pierwotnego oferenta (art. 68 k.c.). Z przedstawionego kontekstu można wnioskować, że Marek stanowczo oświadczył, że chce zawrzeć umowę, a jego oświadczenie zawierało niezbędne postanowienia, konieczne do zawarcia umowy sprzedaży, a zatem nie należy traktować jego oświadczenia jedynie jako zaproszenia do dalszych negocjacji.

Ad 4) Wskazana treść ogłoszenia oraz sposób jego udostępnienia nie pozwala stanowczo stwierdzić, że była to oferta, w związku z czym należy je potraktować w myśl art. 71 k.c. jedynie jako **zaproszenie do zawarcia umowy**. Odpowiedź byłaby odmienna przykładowo wtedy, gdyby ogłoszenie było skierowane do określonych osób, które wcześniej zostałyby poinformowane przez Michała o tym, że „konkretna oferta zawierająca wymagane informacje” zostanie udostępniona na Facebooku, a Michał będzie czekać na to, kto pierwszy ją przyjmie.

Zadanie 12 (*Sprzedaż telefonu*)

Ogłoszenie zamieszczone przez Jacka nie może zostać uznane za ofertę, w związku z czym nie doszło do zawarcia umowy sprzedaży. Oświadczenie będące ofertą powinno stanowić stanowczą propozycję zawarcia umowy. Co więcej powinno zawierać konieczne elementy treści umowy; takie, które muszą zostać określone przez strony, żeby umowa określonego typu doszła do skutku. Tymczasem w ogłoszeniu Jacka zabrakło oznaczenia ceny, za którą zamierzał sprzedać telefon. Już z tego tylko powodu wskazanej propozycji nie można traktować jako oferty.

Moim zdaniem, gdyby nawet w treści wskazanego ogłoszenia, tak jak zostało ono sformułowane, zawarto proponowaną cenę, to i tak nie stanowiłoby ono oferty. Posłużenie się przez Jacka zwrotem „chętnie sprzedam” wywołuje wątpliwości co do stanowczego charakteru propozycji, a wątpliwości te potęgowane są umieszczeniem ogłoszenia na portalu społecznościowym, który w typowej sytuacji nie jest wykorzystywany do zawierania umów (jego zasadniczym celem jest podtrzymywanie relacji towarzyskich, umożliwienie komunikacji pomiędzy znajomymi czy też udostępnianie różnorodnych zawartości dotyczących życia użytkowników, głównie o charakterze prywatnym). W takim przypadku

należy odwołać się zaś do art. 71 k.c., zgodnie z którym „ogłoszenia, reklamy, cenniki i inne informacje, skierowane do ogółu lub do poszczególnych osób, poczytuje się w razie wątpliwości nie za ofertę, lecz za zaproszenie do zawarcia umowy”. Z uwagi na istniejące wątpliwości należałoby zatem uznać, że ogłoszenie Jacka stanowiłoby jedynie zaproszenie skierowane do jego znajomych do składania ofert bądź wszczęcia negocjacji, a nie ofertę zawarcia umowy sprzedaży.

Zadanie 13 (*Nieudane negocjacje*)

Ad 1) **Tak.** Wszczęcie negocjacji nie obliguje do zawarcia umowy. Strona może w każdym momencie odstąpić od prowadzonych rokowań, o ile nie osiągnięto porozumienia co do wszystkich postanowień będących przedmiotem negocjacji. Dopiero osiągnięcie takiego porozumienia skutkowałoby zawarciem umowy (art. 72 § 1 k.c.).

Ad 2) **Nie.** Wskazane żądania nie byłyby uzasadnione. Jak już wskazano, wszczęcie negocjacji nie obliguje stron do zawarcia umowy będącej przedmiotem rozmów. Brak zatem podstawy prawnej dla stwierdzenia przez sąd obowiązku złożenia przez spółkę oświadczenia woli w przedmiocie zawarcia umowy o roboty budowlane (art. 64 k.c.). Również roszczenie odszkodowawcze nie byłoby zasadne, dlatego że naprawienie ewentualnych szkód może nastąpić jedynie w zakresie negatywnego interesu umownego. Chodzi tu o porównanie hipotetycznej sytuacji ekonomicznej, w której strona byłaby, gdyby nie liczyła na zawarcie umowy (i nie rozpoczynała negocjacji) z faktycznie istniejącą, aktualną sytuacją strony. W rachubę wchodzi przede wszystkim wydatki związane z prowadzeniem negocjacji (koszty różnego rodzaju analiz, opinii, dojazdów, organizacji spotkań itp.). W żadnym zakresie odszkodowanie nie obejmuje zaś szkody w ramach pozytywnego interesu umownego – będącej następstwem niewykonania umowy, która miała dopiero zostać zawarta. W szczególności Jacek nie może domagać się wyrównania korzyści utraconych w związku z tym, że nie otrzyma wynagrodzenia, które mogłoby mu przysługiwać na podstawie niedoszłej do skutku umowy.

Na marginesie warto dodać, że z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika, żeby przedstawiciele spółki X dopuścili się naruszenia dobrych obyczajów w toku prowadzonych rozmów (art. 72 § 2 k.c.). Strony nie doszły do porozumienia w zakresie treści negocjowanej umowy i – jak można wnosić – było to przyczyną niepowodzenia rokowań. Sporne postanowienie miało istotne znaczenie dla spółki, w związku z czym rezygnacja z prowadzonych rozmów jawi się, w świetle przedstawionych faktów, jako zrozumiała. Zawarcie umowy z innym przedsiębiorcą, krótko po zakończeniu rokowań, również samo w sobie nie musi oznaczać niełojności ze strony spółki, skoro była ona uwikłana w prowadzenie poważnej inwestycji

budowlanej, a zatem, jak można mniemać, musiała w sprawny sposób organizować prowadzone prace.

Zadanie 14 (*Podejrzany licytant*)

Tak, wskazane żądanie może zostać zgłoszone na drodze sądowej, a wykazanie przez Jacka współdziałania pomiędzy organizatorem aukcji a Maciejem stanowiłoby podstawę do unieważnienia umowy przez sąd. Zgodnie bowiem z **art. 70⁵ § 1 k.c.**, **organizator oraz uczestnik aukcji albo przetargu (w tym uczestnik, którego oferta została wybrana) może żądać unieważnienia zawartej umowy, jeżeli strona tej umowy, inny uczestnik lub osoba działająca w porozumieniu z nimi wpłynęła na wynik aukcji albo przetargu w sposób sprzeczny z prawem lub dobrymi obyczajami**. Porozumienie mające na celu „podbicie” ceny za licytowane dzieło sztuki niewątpliwie narusza dobre obyczaje (niewykluczone również, że mogłoby zostać uznane za oszustwo w rozumieniu prawa karnego). Problematiczne mogłoby być jedynie wykazanie przez Jacka tego porozumienia (art. 6 k.c.), jakkolwiek wskazane w stanie faktycznym okoliczności (znajomość pomiędzy organizatorem aukcji oraz Maciejem; brak wcześniejszego uczestnictwa tego drugiego w aukcjach dzieł sztuki) mocno przemawiają za taką możliwością. Nie bez znaczenia mogłoby okazać się również porównanie ceny uzyskanej na aukcji z rynkową wartością obrazu oraz ewentualne dowody wskazujące na motywację Macieja dotyczącą nabycia tego dzieła.

Należy dodać, że opisane powództwo powinno zostać wniesione do sądu przed upływem **miesiąca od dnia, w którym uprawniony dowiedział się o istnieniu przyczyny unieważnienia, nie później jednak niż z upływem roku od dnia zawarcia umowy**, gdyż po upływie tego okresu uprawnienie do unieważnienia umowy wygasa (art. 70⁵ § 2 k.c.). Uwzględnienie żądania będzie skutkowało rozwiązaniem umowy oraz koniecznością zwrotu przez strony spełnionych świadczeń (tj. zwrotu obrazu oraz płatności uiszczonej na rzecz sprzedawcy), o ile świadczenia te zostały spełnione. Sąd nie ma kompetencji do zmodyfikowania treści umowy, w tym w szczególności nie może dokonać obniżenia ceny ustalonej w trakcie licytacji.

Zadanie 15 (*Remont budynku*)

Ad 1) W przedstawionym stanie faktycznym mowa jest o **warunku zawieszającym**. Strony uzależniły bowiem skutki zawieranej umowy w przedmiocie remontu budynku od zdarzenia przyszłego i niepewnego – osiągnięcia przez spółkę w maju 2021 r. dochodów w kwocie 500.000 zł (art. 89 k.c.).

Ad 2) Zamieszczenie wskazanego postanowienia w umowie skutkowałoby jej **bezwzględną nieważnością**. Strony nie mogą bowiem uzależnić skutków czynności od zdarzenia sprzecznego z ustawą (przepisami bezwzględnie wiążącymi) lub zasadami współżycia społecznego, natomiast obrabowanie banku niewątpliwie narusza zarówno normy ustawowe z zakresu prawa karnego, jak i zasady współżycia społecznego. **Zastrzeżenie takiego warunku zawieszającego skutkowałoby nieważnością czynności** (art. 94 k.c.).

Na marginesie warto zauważyć, że samo odwołanie się w ramach warunku do zdarzenia sprzecznego z ustawą czy zasadami współżycia społecznego nie przesądza jeszcze o niedopuszczalności takiego ukształtowania treści umowy – decydujący jest cel, jakiemu ma ten warunek służyć. Przykładowo uzależnienie skuteczności darowizny pojazdu od warunku rozwiązującego obejmującego popełnienie przestępstwa przez obdarowanego z wykorzystaniem tego pojazdu nie będzie skutkowało nieskutecznością takiego warunku⁵.

Zadanie 16 (*Prawo do lokalu*)

Problem przedstawiony w kazusie może być przedmiotem dyskusji, jednak biorąc pod uwagę stanowisko aktualnie dominujące w orzecznictwie uznać należy raczej, że **umowa jest bezwzględnie nieważna**. Na wstępie należy zauważyć, że w opisanej sytuacji strony zawarły pozorną umowę sprzedaży. Ich wolą było bowiem nieodpłatne przeniesienie własności nieruchomości lokalowej na rzecz nabywcy (na podstawie umowy darowizny). We wskazanym przypadku należy odwołać się zatem do art. 83 § 1 zd. 2 k.c., zgodnie z którym ważność oświadczenia złożonego dla ukrycia innej czynności prawnej ocenia się według właściwości tej czynności. Przytoczony przepis najczęściej rozumie się w ten sposób, że dla skuteczności czynności, która miała zostać dokonana zgodnie z zamiarami stron, konieczne jest spełnienie wymogów zastrzeżonych pod rygorem nieważności dla tej zamierzonej czynności. W rachubę wchodzi przede wszystkim wymogi dotyczące formy szczególnej zastrzeżonej *ad solemnitatem*. W analizowanym przypadku obowiązuje wymóg formy aktu notarialnego, który musi zostać spełniony w odniesieniu do wszystkich umów zobowiązujących do przeniesienia własności nieruchomości, a zatem także w stosunku do umowy darowizny (art. 158 k.c.).

W opisanej sytuacji w akcie notarialnym złożono jedynie pozorne oświadczenia woli w przedmiocie sprzedaży lokalu, natomiast porozumienie dotyczące nieodpłatnego zbycia mieszkania miało formę ustną. Czy w takim wypadku posłużenie się formą aktu notarialnego przy dokonywaniu czynności prawnej jest samo w sobie wystarczające, czy też w tej szczególnej formie muszą zostać złożone oświadczenia obejmujące skutki, które strony chcą rzeczywiście

⁵ Zob. szerzej B. Swaczyna, *Warunkowe czynności prawne*, LexisNexis 2012, Lex, rozdział II, § 3, pkt 6.

osiągnąć (tzw. czynność ukryta)? W tej mierze zaprezentowano dwa przeciwstawne stanowiska. Zgodnie z pierwszym, liberalnym poglądem posłużenie się formą szczególną (wymaganą dla czynności ukrytej) przy zawieraniu pozornej umowy jest wystarczające dla spełnienia wymogów formalnych, nawet jeśli sama czynność ukryta nie była dokonana w tej formie. Według tego ujęcia czynność pozorna niejako „użycza” swojej formy fatycznemu porozumieniu stron. Z kolei konkurencyjne, bardziej restrykcyjne zapatrywanie zakłada konieczność złożenia rzeczywistych oświadczeń woli w wymaganej formie szczególnej. Zgodnie z tym stanowiskiem forma musi być dochowana w odniesieniu do tej czynności prawnej, która w danej sytuacji jest dokonywana. Niewątpliwie niebagatelne znaczenie dla przyjęcia takiego restrykcyjnego zapatrywania ma również poważne znaczenie czynności, dla których ustawodawca wymaga formy szczególnej pod rygorem nieważności (na pierwszy plan wysuwają się w szczególności transakcje obrotu nieruchomościami).

W orzecznictwie jako ugruntowane można aktualnie traktować rygorystyczne stanowisko wymagające dokonania czynności ukrytej w formie przewidzianej dla tej czynności *ad solemnitatem*. Wymóg ten odnosi się przy tym do różnych „konfiguracji” czynności pozornej z ukrytą, na przykład do sytuacji, w której sprzedaż jest ukryta pod pozorem darowizny⁶, umowa dożywocia ukryta jest pod pozorem sprzedaży⁷ czy też umowa darowizny ukryta jest – tak jak w analizowanym zadaniu – pod pozorem sprzedaży⁸. Przywołane w tym miejscu orzeczenia nie tworzą, co oczywiste, źródła prawa w naszym systemie jurydycznym. Tym niemniej, z uwagi na ich faktyczne oddziaływanie na proces stosowania prawa, uznać należy, że w przypadku sporu sądowego co do ważności umowy darowizny opisaney w kazusie, najprawdopodobniej umowa ta zostałaby uznana za nieważną.

Zadanie 17 (*Sporne pożyczki*)

Ad 1a) Opisane **zarzuty** dotyczące ważności umowy pożyczki z dnia 12 marca 2021 r. **nie są uzasadnione**. Zgodnie z art. 720 § 2 k.c., umowa pożyczki, której wartość przekracza tysiąc złotych, wymaga zachowania formy dokumentowej. Tymczasem w opisaney sytuacji strony złożyły swoje oświadczenia woli w wiadomościach mailowych. Dochowały one zatem wymaganej formy dokumentowej (art. 77² i art. 77³ k.c.).

Ad 1b) **Zarzuty** odnoszące się do kolejnej umowy pożyczki również **nie są zasadne**. W podanej sytuacji strony nie posłużyły się co prawda formą dokumentową, tym niemniej forma

⁶ Por. wyrok SN z dnia 12 października 2001 r., sygn. akt V CKN 631/00, OSNC 2002, nr 7 – 8, poz. 91.

⁷ Tak SN w uchwale z dnia 22 maja 2009 r., III CZP 21/09, OSNC 2010, nr 1, poz. 13.

⁸ Uchwała SN z dnia 9 grudnia 2011 r., III CZP 79/11, OSNC 2012, nr 6, poz. 74.

ta nie jest zastrzeżona pod rygorem nieważności, a jedynie dla celów dowodowych (art. 720 § 2 w zw. z art. 73 § 1 oraz art. 74 § 1 zd.1 k.c.).

Ad 2) **Tak**, przeprowadzenie wskazanych dowodów będzie możliwe. Co do zasady w razie niedochowania formy zastrzeżonej *ad probationem* nie jest w sporze dopuszczalny dowód z zeznań świadków lub z przesłuchania stron na fakt dokonania czynności (art. 74 § 1 zd.1 k.c.). Tym niemniej w opisanej sytuacji fakt dokonania czynności może zostać uprawdopodobniony za pomocą dokumentu – wiadomości mailowej z dnia 18 marca 2021 r., w której pożyczkodawca kwestionuje skuteczność zawartych umów, pośrednio potwierdzając jednakże fakt udzielenia pożyczek (art. 74 § 2 k.c.).

Ad 3) **Nie**, wskazany błąd nie dotyczył treści czynności prawnej a jedynie pewnej „zewnętrznej” motywacji pożyczkodawcy, przy czym z przedstawionego stanu faktycznego w żadnym zakresie nie wynika, żeby ten element był objęty ustaleniami stron w ramach zawierania umowy (art. 84 § 1 zd. 1 k.c.).

Ad 4) Dla uchylenia się od skutków oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu wymaga się formy zwykłej pisemnej (art. 88 § 1 k.c.), a zatem **forma nie została dochowana** w przedstawionych okolicznościach, gdzie Jan Kowalski posłużył się e-mailem. Należy mieć jednak na uwadze, że również w podanej sytuacji ta forma jest wymagana jedynie *ad probationem* (art. 88 w zw. z art. w zw. z art. 73 § 1 oraz art. 74 § 1 zd.1 k.c.).

Zadanie 18 (Autograf)

Marysia **zawarła umowę pod wpływem błędu** wywołanego przez sprzedawcę, w związku z czym **może uchylić się od skutków złożonego oświadczenia woli**. Na wstępie warto zaznaczyć, że fałszywe wyobrażenie strony dokonującej czynności prawnej o elemencie związanym z dokonywaną czynnością może mieć znaczenie jurydyczne jako błąd (wada oświadczenia woli), gdy spełnione zostaną łącznie następujące przesłanki:

- błąd dotyczył treści czynności prawnej (art. 84 § 1 zd. 1 k.c.),
- był on istotny (art. 84 § 2 k.c.).

Dodatkowo w przypadku **oświadczeń składanych innej osobie** (co w praktyce obrotu jest sytuacją najczęstszą – taka też sytuacja ma miejsce w opisanych okolicznościach) konieczne jest spełnienie jeszcze jednego wymogu. Mianowicie uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia dopuszczalne jest tylko wtedy, **gdy błąd został wywołany przez osobę, której złożono oświadczenie chociażby bez jej winy, albo gdy wiedziała ona o błędzie lub mogła z łatwością błąd zauważyć** (art. 84 § 1 zd. 2 k.c.). Przedstawiona w

niniejszym akapicie przesłanka nie dotyczy czynności prawnej nieodpłatnej – ten dalszy wyjątek nie ma jednak znaczenia w okolicznościach analizowanej sytuacji.

W opisaney sytuacji błąd Marysi dotyczył treści czynności prawnej, dlatego że odnosił się do podstawowej właściwości zbywanego przedmiotu, określonej w zawartej przez strony umowie sprzedaży. Był on istotny z obiektywnego punktu widzenia (do którego wprost nawiązuje się w art. 84 § 2 k.c.), gdyż niewątpliwie w przypadku przeciętnego, rozsądnie działającego uczestnika obrotu ujawnienie braku autentyczności podpisu artysty stanowiłoby okoliczność przesądzającą o niezawarciu umowy. Błąd ten był także subiektywnie istotny, dlatego że Marysia najpewniej nie kupiłaby autografu, gdyby wiedziała o jego nieautentyczności. I wreszcie fałszywe wyobrażenie kupującej zostało wywołane przez sprzedawcę, który wskazał, że autograf otrzymał osobiście od artysty.

Dodać należy, że w podanej sytuacji Jacek przypuszczalnie dopuścił się podstępu (art. 86 k.c.), gdyż mało prawdopodobna wydaje się sytuacja, w której sprzedawca został sam wprowadzony w błąd przez osobę podpisującą się na płycie, jeśli Jacek jest miłośnikiem tego gatunku muzyki i uczestniczył w koncercie artysty. W takim wypadku błąd nie musi nawet dotyczyć treści czynności prawnej, ani być obiektywnie istotny (art. 86 § 1 k.c.). W analizowanym przypadku te przesłanki zostały jednak spełnione, o czym była już mowa.

Zarówno w przypadku błędu, jak i podstępu, uchylenie się od oświadczenia woli jest możliwe poprzez złożenie kolejnego oświadczenia drugiej stronie wadliwej czynności (art. 88 § 1 k.c.). W istocie to osobie składającej wadliwe oświadczenie pozostawiona została decyzja co do tego, czy będzie chciała wzruszyć tę czynność prawną, czy jednak mimo wszystko nie wykonywać przyznanego jej uprawnienia, w konsekwencji czego czynność pozostanie w pełni skuteczna.

Zadanie 19 (*Prawda albo fałsz*)

Ad 1) **Fałsz**. Na podstawie art. 95 § 1 k.c. dokonanie czynności przez przedstawiciela jest możliwe z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych albo wynikających z właściwości czynności prawnej. Przykładowo, sporządzenie testamentu jest czynnością prawną, której można dokonać jedynie osobiście (art. 944 § 2 k.c.).

Ad 2) **Prawda**. Jeżeli do ważności czynności prawnej potrzebna jest szczególna forma, pełnomocnictwo do dokonania tej czynności powinno być udzielone w tej samej formie (art. 99 § 1 k.c.). Z przywołanego przepisu nie wynika literalnie, że brak dochowania wymaganej formy w zakresie pełnomocnictwa będzie skutkować jego nieważnością, tym niemniej powszechnie przyjmuje się, iż „ta sama forma”, o której mowa w przywołanym przepisie

odnosi się nie tylko do rodzaju wymaganej formy (np. formy zwykłej pisemnej, aktu notarialnego), lecz również do rygoru nieważności zastrzeżonego dla czynności, która ma zostać dokonana przez pełnomocnika⁹. Niedochowanie wskazanej formy będzie zatem skutkowało nieważnością pełnomocnictwa.

Ad 3) **Prawda.** Możliwe jest udzielenie pełnomocnictwa osobie mającej ograniczoną zdolność prawną, którą mocodawca obdarza odpowiednim zaufaniem (art. 100 k.c.). Brak również przeszkód jurydycznych dla występowania przez osobę prawną w charakterze pełnomocnika, przy czym dalej idące wymogi są stawiane w szczególnym przypadku udzielenia prokury przez przedsiębiorcę (art. 109² § 2 k.c.).

Ad 4) **Prawda.** W przypadku braku umocowania lub przekroczenia jego zakresu możliwe jest **potwierdzenie umowy** przez osobę, w której imieniu umowa została zawarta (art. 103 § 1 k.c.). Wskazana czynność nie jest zatem bezwzględnie nieważna; zastosowanie znajduje sankcja bezskuteczności zawieszanej.

Ad 5) **Falsz.** Zgodnie z regulacją z art. 97 k.c. **osobę czynną w lokalu przedsiębiorstwa przeznaczonym do obsługi publiczności poczytuje się w razie wątpliwości za umocowaną do dokonywania czynności prawnych, które zazwyczaj bywają dokonywane z osobami korzystającymi z usług tego przedsiębiorstwa.** Sam fakt braku umocowania do zawierania umów sprzedaży w imieniu pracodawcy nie oznacza zatem jeszcze, że taka umowa nie może zostać skutecznie zawarta, o ile brak będzie dalszych, dostrzegalnych dla klientów okoliczności wskazujących na działanie tej osoby bez umocowania.

Zadanie 20 (Kasyno)

Ad 1) **Nie,** z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika, żeby Filip nie miał zdolności do czynności prawnych. Brak pełnej zdolności do czynności prawnych może być związany z nieosiągnięciem odpowiedniego wieku lub orzeczeniem całkowitego ubezwłasnowolnienia przez sąd (art. 10 – 12 k.c., art. 544 i n. k.p.c.). Sam fakt wystąpienia zaburzeń poznawczych wyłączających możliwość oceny podejmowanych czynności nie stanowi okoliczności, która w sposób „automatyczny” skutkowałaby utratą zdolności do czynności prawnych.

Ad 2) **Nie.** Filip nie był świadomy znaczenia podpisywanego pełnomocnictwa, a zatem uznać należy, że pozostawał w **stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli** (art. 82 k.c.). Jego oświadczenie było zatem nieważne, w związku z czym nie doszło do skutecznego umocowania Jana do zawarcia w jego imieniu umowy pożyczki.

⁹ Zob. M. Pilich, *komentarz do art. 99 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz.2 (art. 56 – 125)*, red. J. Gudowski, Lex 2021, tezy 6, 12.

Ad 3) **Tak.** W przedstawionych okolicznościach Mariola została w sposób podstępny wprowadzona w błąd, w związku z czym może uchylić się od skutków złożonego oświadczenia woli (art. 86 w zw. z art. 88 k.c.), a następnie domagać się od Jana przekazanej mu kwoty.

Opisana sytuacja jest przy tym dość nietypowa. Wypada wyjaśnić, że umowa pożyczki nie była bezwzględnie nieważna, dlatego że Jan działał jako rzekomy pełnomocnik. W takim zaś wypadku ważność umowy zależy od jej potwierdzenia przez osobę, w której imieniu została zawarta (art. 103 § 1 k.c.). Druga strona czynności może wyznaczyć tej osobie odpowiedni termin do potwierdzenia umowy (art. 103 § 2 k.c.). W przedstawionych okolicznościach sytuacja komplikuje się nieco z uwagi na stan psychiczny Filipa, który faktycznie uniemożliwia mu skuteczne występowanie w obrocie cywilnoprawnym. Po drugie, jak można wnosić, Mariola nie jest już najpewniej zainteresowana potwierdzeniem tej czynności. Wymagałoby to uprzedniego ustanowienia przedstawiciela ustawowego (opiekuna) w drodze postępowania sądowego, do wszczęcia którego Mariola nie jest nawet legitymowana – art. 545 § 1 k.p.c. Co więcej, jest mało prawdopodobne, że ewentualnie ustanowiony w przyszłości przedstawiciel ustawowy (działający pod nadzorem sądu – art. 156 k.r.o. w zw. z art. 175 k.r.o.), zgodziłby się na zaciągnięcie w opisanych okolicznościach takiego zobowiązania.

W tym stanie rzeczy najprawdopodobniej najbardziej korzystnym środkiem prawnym, z którego Mariola może skorzystać, jest uchylenie się od skutków oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu wywołanego w sposób podstępny (art. 86 k.c.). Oświadczenie takie powinna złożyć w formie pisemnej Filipowi (art. 88 k.c.), przesyłając je także do wiadomości Janowi i domagając się od tego ostatniego zwrotu świadczenia spełnionego bez podstawy prawnej. Uchylenie się przez Mariolę od skutków oświadczenia w przedmiocie udzielenia pożyczki spowoduje, że czynność prawna nie dojdzie do skutku (kwestia skuteczności drugiego oświadczenia woli pożyczkobiorcy traci w tym momencie na znaczeniu).

W opisanej sytuacji przesłanki podstępu jako wady oświadczenia woli niewątpliwie zostały spełnione (art. 86 § 1 k.c.). Jan w sposób celowy wprowadził Mariolę w błąd co do zamierzonego przeznaczenia kwoty pożyczki, w ten sposób nakłaniając ją do zawarcia umowy. Przedstawiona okoliczność (przeznaczenie kwoty pożyczki) niewątpliwie nie stanowi elementu treści tej czynności prawnej, jednak spełnienie wskazanej przesłanki – zastrzeżonej w ogólnej regulacji z art. 84 k.c. – nie jest konieczne w przypadku błędu wywołanego w sposób podstępny. Należy dodać, że bez znaczenia dla możliwości uchylenia się od skutków

złożonego oświadczenia jest to, że autorem podstępu nie był sam Filip (jako druga strona zawieranej umowy), lecz Jan. Jana nie można – moim zdaniem – traktować w przedstawionych okolicznościach jako osoby trzeciej w rozumieniu art. 86 § 2 k.c., mimo że był on jedynie „rzekomym” pełnomocnikiem. Gdyby nawet jednak przyjąć, że w podanej sytuacji podstęp pochodził od osoby trzeciej, to i tak czynność byłaby wadliwa, dlatego że pożyczka miała charakter nieodpłatny (z treści kazusu nie wynika, żeby strony zastrzegły odsetki kapitałowe czy inną formę wygodzenia dla Marioli). Przy czynnościach nieodpłatnych podstęp osoby trzeciej jest bowiem jednoznaczny z podstępem strony, nawet jeśli ta o podstępie nie wiedziała – art. 86 § 2 k.c.

Zadanie 21 (*Niegrzeczny wnuczek*)

Ad 1) Mariola udzieliła Maciejowi pełnomocnictwa **do dokonania określonej czynności prawnej, a zatem jest to pełnomocnictwo szczególne, o którym mowa w art. 98 zd. 2 *in fine* k.c.** Pełnomocnictwo rodzajowe umocowuje do dokonywania czynności określonego rodzaju (np. do zawierania wielu umów sprzedaży, do zawierania umów najmu), natomiast pełnomocnictwo ogólne upoważnia do czynności zwykłego zarządu.

Ad 2) **Tak**, w podanej sytuacji wymagana jest forma **aktu notarialnego** (art. 99 § 1 k.c. w zw. z art. 158 k.c. oraz art. 73 § 2 zd. 1 k.c.), która została przez mocodawczynię dochowana. Jest to forma zastrzeżona **pod rygorem nieważności**, a zatem jej niedochowanie skutkowałoby nieważnością oświadczenia złożonego przez Mariolę. Nie doszłoby zatem do skutecznego udzielenia umocowania.

Ad 3) **Tak**. Zasadzone drzewa znajdujące się na działce należą do części składowych gruntu (art. 48 k.c.), a zatem nie stanowią samodzielnego przedmiotu obrotu. Pełnomocnictwo obejmuje umocowanie do zbycia rzeczy, wraz z jej częściami składowymi.

Ad 4) **Nie**, błąd Marioli **nie dotyczył treści czynności prawnej** (treści pełnomocnictwa), a jedynie jej motywów co do dokonania transakcji (sprzedaży nieruchomości). **Nie zostały zatem spełnione przesłanki z art. 84 k.c.** umożliwiające powołanie się na błąd jako wadę oświadczenia woli. Z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika ponadto, żeby w rachubę mogły wchodzić jakieś inne niż błąd wady oświadczenia woli.

Ad 5) **Tak, Mariola odwołała pełnomocnictwo w trakcie rozmowy telefonicznej z Maciejem.** Na podstawie art. 101 § 1 k.c. odwołanie pełnomocnictwa przez mocodawcę jest zawsze możliwe, poza wyjątkowymi sytuacjami, w których mocodawca z góry zrzekł się odwołania pełnomocnictwa z przyczyn uzasadnionych treścią stosunku będącego pełnomocnictwa (co w podanej sytuacji nie miało miejsca). Przepisy nie wymagają żadnej

formy szczególnej dla czynności odwołania pełnomocnictwa, niezależnie od formy, w jakiej zostało udzielone samo pełnomocnictwo¹⁰.

Warto dodać, że w opisanym przypadku zastosowania nie znajdzie art. 77 § 3 k.c., gdyż przepis ten dotyczy jedynie wypowiedzenia oraz odstąpienia od umowy, a w analizowanej sytuacji chodzi o odwołanie skutków czynności jednostronnej (udzielenia umocowania). Stosowanie wykładni rozszerzającej nie jest uzasadnione w odniesieniu do przepisów szczególnych. Tymczasem przywołana regulacja ma charakter szczególny, wprowadzając ograniczenia w odniesieniu do zasady swobody formy czynności prawnej (art. 60 k.c.).

Ad 6) Pomimo że pełnomocnictwo wygasło, **umowa jest ważna**. Została ona bowiem **zawarta w granicach pierwotnego umocowania Macieja, a Józef nie wiedział i nie mógł z łatwością dowiedzieć się o wygaśnięciu pełnomocnictwa**, będącym następstwem jego odwołania przez mocodawczynię (art. 105 k.c.). Józef dokonywał uprzednio ustnych ustaleń z Mariolą, okazano mu poprawne formalnie pełnomocnictwo i żadne dalsze okoliczności dostrzegalne dla nabywcy nie wskazywały na to, że pełnomocnictwo już nie obowiązuje. Inaczej rzecz miałaby się na przykład, gdyby Mariola powiadomiła Józefa telefonicznie o odwołaniu pełnomocnictwa.

Przywołana regulacja z art. 105 k.c. stanowi rozwiązanie szczególne wobec przepisów z art. 103 k.c. przewidujących bezskuteczność zawieszoną umowy zawartej przez fałszywego pełnomocnika. Gdyby jednak - teoretycznie - Józef wiedział o odwołaniu pełnomocnictwa, to w rachubę wchodziłaby ta regulacja ogólna i możliwość potwierdzenia czynności przez Mariolę.

Działanie Macieja niewątpliwie naruszało zasady współzycia społecznego, jednak nie może mieć to wpływu na ocenę prawną dokonanych czynności. Sama treść umowy rozumiana jako prawa i obowiązki wynikające ze złożonych przez strony (Mariolę i Józefa) oświadczeń woli nie narusza tych zasad, a zatem nie można uznać, że zastosowanie znajduje art. 58 § 2 k.c. Okoliczności te mają jednak znaczenie w ramach relacji pomiędzy Mariolą a Maciejem (rzekomym pełnomocnikiem). Bezprawność jego działania - w rozumieniu sprzeczności z zasadami współzycia społecznego - uzasadnia odpowiedzialność deliktową wnuka wobec Marioli (art. 415 k.c.). Ta ostatnia może zatem domagać się naprawienia od rzekomego pełnomocnika ewentualnych szkód, których doznała na skutek niechcianej transakcji.

¹⁰ Tak też SN w wyroku z dnia 4 listopada 1998 r., II CKN 866/97, OSNC 1999, nr 3, poz. 66.

Zadanie 22 (*Pręty stalowe*)

Ad 1a) Opisany **zarzut** prezesa Spółki **jest nieuzasadniony**, dlatego że prokurent jest umocowany do podejmowania wszelkich czynności sądowych i pozasądowych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, a prokura nie może zostać ograniczona wobec osób trzecich (art. 109¹ k.c.). Zawarte w umowie o pracę postanowienie dotyczące sposobu podejmowania decyzji czy dokonywania czynności przez prokurenta ma znaczenie jedynie dla relacji Spółki jako pracodawcy z prokurentem (jako pracownikiem), natomiast nie wpływa na zakres umocowania przedstawiciela.

Ad 1b) **Ten zarzut również nie jest zasadny**. W związku ze skutecznym umocowaniem prokurenta nie było konieczności udzielania mu dodatkowego pełnomocnictwa do zawarcia umowy, o której mowa w kazusie. W opisanym przypadku w rachubę nie wchodzi żadna z czynności, dla których wymaga się udzielenia dalszego pełnomocnictwa do poszczególnych czynności (art. 109³ k.c.).

Ad 2) **Nie, brak potwierdzenia czynności nie będzie mieć żadnego wpływu na ważność umowy, która została skutecznie zawarta** przez działającego w ramach umocowania prokurenta. Ważność umowy zależy od potwierdzenia przez mocodawcę w przypadku jej zawarcia przez osobę niemającą umocowania lub przekraczającą zakres umocowania (art. 103 § 1 k.c.), jednak taka sytuacja nie miała w opisanym przypadku miejsca.

Zadanie 23 (*Prokurent*)

Ad 1) Stronami umowy są dwie spółki wymienione w stanie faktycznym: „X” S.A. oraz „Y” S.A.

Ad 2a) **Przedstawione twierdzenie o braku umocowania do dokonania czynności nie jest uzasadnione**. Zgodnie z art. 109¹ § 2 k.c. nie można ograniczyć prokury ze skutkiem wobec osób trzecich, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Ustawowe ograniczenia w zakresie działania prokurenta dotyczą między innymi zbycia przedsiębiorstwa oraz zbywania i obciążania nieruchomości (art. 109³ k.c.). Dla dokonania tych czynności wymagane jest odrębne pełnomocnictwo szczególne udzielone prokurentowi. Taki dodatkowy wymóg nie dotyczy jednak umów pożyczki, o ile związane są z działalnością przedsiębiorstwa.

Umowa o pracę wiążąca prokurenta ze spółką nie może ograniczać prokurenta w zakresie podejmowanych przez niego czynności ze skutkiem wobec osób trzecich. Umowy zawarte przez prokurenta z osobami trzecimi są zatem prawnie wiążące dla spółki X, która może jedynie wyciągnąć z tego tytułu określone konsekwencje w stosunku do swojego

pracownika (w rachubę może wchodzić przykładowo rozwiązanie stosunku pracy czy kierowanie roszczenia odszkodowawczego w stosunku do prokurenta).

Wypada dodać, że z przedstawionego stanu faktycznego wynika, iż Jan Kowalski był umocowany do samodzielnego reprezentowania spółki, a zatem dla dokonania czynności nie było konieczne składanie dodatkowego oświadczenia przez innego prokurenta (co wchodzi w rachubę w przypadku prokury łącznej – art. 109⁴ § 1 k.c.) czy przez członka zarządu spółki (tak jak w przypadku tzw. prokury łącznej nieprawidłowej – art. 109⁴ § 1¹ k.c.). Oświadczenie dotyczące zawarcia umowy pożyczki zostało zatem skutecznie złożone przez Jana jako przedstawiciela spółki X.

Ad 2b) **Wskazane twierdzenia o nieważności umowy z uwagi na brak dochowania wymaganej prawem formy również nie są uzasadnione.** Zgodnie z art. 720 § 2 k.c., umowa pożyczki, której wartość przekracza tysiąc złotych, wymaga zachowania formy dokumentowej. Ustawodawca nie zastrzegł w przytoczonym przepisie skutku nieważności, a zatem forma dokumentowa jest wymagana jedynie pod rygorem dowodowym (art. 73 § 1 w zw. z art. 74 § 1 zd. 1 k.c.). Co więcej, przepisów o skutkach niezachowania formy pisemnej, dokumentowej albo elektronicznej przewidzianej dla celów dowodowych nie stosuje się do czynności prawnych w stosunkach między przedsiębiorcami (art. 74 § 4 k.c.). Omawiana umowa została zawarta w ramach relacji pomiędzy profesjonalistami, a zatem niedochowanie formy dokumentowej nie rodzi w podanej sytuacji żadnych konsekwencji jurystycznych z punktu widzenia przepisów o formie czynności prawnych.

Ad 3) **Przeprowadzenie opisanych dowodów w ewentualnym postępowaniu sądowym byłoby dopuszczalne.** W przypadku niedochowania formy zastrzeżonej pod rygorem dowodowym (*ad probationem*) rzeczywiście nie jest dopuszczalne przeprowadzenie dowodów ze źródeł osobowych na fakt dokonania czynności (74 § 1 zd. 1 k.c.). Regulacja ta, jak już sygnalizowano, nie znajduje jednak zastosowania do czynności prawnych dokonywanych w stosunkach między przedsiębiorcami, a taka właśnie czynność jest przedmiotem sporu w niniejszym kasusie (art. 74 § 4 k.c.).

Ad 4) Taka umowa byłaby **bezwzględnie nieważna** (art. 73 § 2 w zw. z art. 158 k.c.).

Zadanie 24 (*Nowe biuro*)

W opisanej sytuacji **Marek jako prokurent Damiana może skutecznie nabyć nieruchomość lokalową na rzecz przedsiębiorcy bez konieczności udzielenia mu dodatkowego pełnomocnictwa szczególnego w formie aktu notarialnego.** Prokura obejmuje bowiem umocowanie do wszelkich czynności związanych z prowadzeniem

przedsiębiorstwa i nie może zostać ograniczona wobec osób trzecich, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej (art. 109¹ k.c.). Prokura wymaga dla swojej ważności formy zwykłej pisemnej i obejmuje umocowanie także do czynności, dla których konieczne byłoby udzielenie pełnomocnictwa w formie szczególnej (por. art. 109² § 1 oraz art. 99 § 1 k.c.). Dodatkowe pełnomocnictwo szczególne jest wymagane w odniesieniu do zbywania i obciążania nieruchomości – w takim wypadku sama prokura nie jest wystarczająca (art. 109³ k.c.). Ten dodatkowy wymóg nie został jednak zastrzeżony w odniesieniu do czynności prawnych prowadzących do nabycia nieruchomości na rzecz mocodawcy przez prokurenta, a o takiej czynności jest mowa w kazusie. Zgodnie zatem z generalną regułą wyrażoną w art. 109¹ k.c. prokurent może nabyć nieruchomość lokalową bez potrzeby legitymowania się dodatkowym pełnomocnictwem szczególnym¹¹.

Zadanie 25 (*Prawda albo fałsz*)

Ad 1) **Falsz**. Na podstawie art. 117 § 1 k.c. przedawnieniu podlegają roszczenia majątkowe, natomiast roszczenie o usunięcie skutków naruszenia dobra osobistego ma charakter niemajątkowy. W konsekwencji nie podlega ono przedawnieniu.

Ad 2) **Falsz**. Roszczenie windykacyjne przysługujące właścicielowi nieruchomości nie podlega przedawnieniu (art. 222 § 1 w zw. z art. 223 § 1 k.c.).

Ad 3) **Prawda**. Upływ terminu przedawnienia jest brany pod uwagę w postępowaniu sądowym na zarzut podniesiony przez zobowiązanego do spełnienia świadczenia. Jedynie w przypadku roszczeń przysługujących przedsiębiorcy wobec konsumenta upływ tego terminu jest uwzględniany przez sąd z urzędu (art. 117 § 2 i § 2¹ k.c.). Ten ostatni wyjątek nie dotyczy jednak roszczeń podnoszonych przez konsumenta wobec zobowiązanego do spełnienia przedsiębiorcy, a o takiej sytuacji jest mowa w ocenianym zdaniu.

Ad 4) **Falsz**. Koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata (art. 118 zd. 2 k.c.). W podanej sytuacji termin przedawnienia wynosi trzy lata, w związku z czym roszczenie przedawnia się z dniem 31 grudnia 2023 roku.

Ad 5) **Prawda**. Wniosek traktuje się jako tzw. niewłaściwe uznanie roszczenia skutkujące przerwaniem biegu terminu przedawnienia – art. 123 § 1 pkt 2 k.c.¹² Dla zakwalifikowania tej czynności jako uznania długu nie jest istotne, czy wniosek został

¹¹ Nieco bardziej złożony jest problem nabycia nieruchomości dla przedsiębiorcy będącego spółką z uwagi na dodatkowe uregulowania z zakresu prawa spółek handlowych – zob. szerzej J. Śleziak, *Umocowanie do nabycia nieruchomości przez prokurenta*, Przegląd Prawa Handlowego 2018, nr 4, s. 43 – 47, Lex.

¹² Zob. szerzej Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, op. cit., s. 385 – 387.

uwzględniony przez wierzyciela, lecz potwierdzenie przez dłużnika istnienia zobowiązania wynikające z tego, że wnosi on o zmianę terminu płatności.

Zadanie 26 (*Prawda albo fałsz*)

Ad 1) **Fałsz.** Każdej osobie fizycznej przysługuje zdolność prawna i nie jest dopuszczalne pozbawienie jej tej właściwości. Ewentualne ograniczenia bądź wyłączenia mogą dotyczyć jedynie zdolności do czynności prawnych (w przypadku częściowego lub całkowitego ubezwłasnowolnienia orzeczonego na podstawie wyroku sądowego).

Ad 2) **Prawda.** Uniwersytetowi Wrocławskiemu przysługuje osobowość prawna (art. 9 ust. 1 ustawy – prawo o szkolnictwie wyższym i nauce), w związku z czym, tak jak każda osoba prawna, uczelnia może być stroną umów cywilnoprawnych.

Ad 3) **Fałsz.** Zgodnie z art. 48 k.c., z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, do części składowych gruntu należą w szczególności budynki i inne urządzenia trwale z gruntem związane, jak również drzewa i inne rośliny od chwili zasadzenia lub zasiania. Budynek stanowi zatem część składową gruntu, na którym jest posadowiony a nie jego przynależność (art. 51 k.c.).

Ad 4) **Fałsz.** Zastrzeżenie formy zwykłej pisemnej następuje co do zasady jedynie pod rygorem dowodowym, chyba że przepis szczególny przewiduje dalej idące skutki (art. 73 § 1 oraz art. 74 § 1 k.c.).

Ad 5) **Prawda.** Wszczęcie negocjacji nie skutkuje powstaniem obowiązku zawarcia umowy będącej przedmiotem rokowań. Strona prowadząca negocjacje jest jednak zobowiązana do respektowania dobrych obyczajów oraz nieudostępniania osobom trzecim informacji przekazanych jej z zastrzeżeniem poufności (art. 72 § 2 oraz art. 72¹ k.c.).

Ad 6) **Prawda.** Żaden przepis prawny nie wymaga, żeby odwołanie pełnomocnictwo nastąpiło w formie szczególnej, a zatem może ono być dokonane w sposób dowolny¹³. W konsekwencji możliwe jest odwołanie pełnomocnictwa notarialnego za pomocą oświadczenia złożonego w formie dokumentowej (poprzez wysłanie e-maila).

Ad 7) **Fałsz.** Forma zwykła pisemna wymagana dla oświadczenia w przedmiocie uchylenia się od skutków oświadczenia złożonego pod wpływem wady woli została zastrzeżona pod rygorem dowodowym, a nie *ad solemnitatem* (art. 88 § 1 w zw. z art. art. 73 § 1 oraz art. 74 § 1 k.c.).

¹³ Tak też SN w wyroku z dnia 4 listopada 1998 r., II CKN 866/97, OSNC 1999, nr 3, poz. 66.

Zadanie 27 (*Prawda albo fałsz*)

Ad 1) **Falsz**. Dopuszczalne jest zaciąganie zobowiązań pieniężnych w walucie obcej. Aktualnie przepisy kodeksu cywilnego nie wyłączają takiej możliwości. Warto dodać, że gdy przedmiotem zobowiązania podlegającego wykonaniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej, dłużnik może spełnić świadczenie w walucie polskiej, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe będące źródłem zobowiązania lub czynność prawna zastrzega spełnienie świadczenia wyłącznie w walucie obcej (art. 358 § 1 k.c.).

Ad 2) **Prawda**. W przypadku zobowiązań, których przedmiotem od chwili ich powstania jest suma pieniężna, spełnienie świadczenia powinno nastąpić w sumie nominalnej. Jedynie wyjątkowo dopuszczalna jest waloryzacja świadczenia, w szczególności w przypadku posłużenia się przez strony umowną klauzulą waloryzacyjną, bądź w razie modyfikacji treści zobowiązania przez sąd w nadzwyczajnych wypadkach istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza (art. 358¹ k.c.).

Ad 3) **Prawda**. Strony nie mogą skutecznie zastrzec odsetek w wysokości wyższej niż odsetki maksymalne, czy odsetki maksymalne za opóźnienie. Przy tym przekroczenie tych wartości nie skutkuje brakiem obowiązku zapłaty odsetek. Naliczane są bowiem odsetki w maksymalnej wysokości dozwolonej prawem (art. 359 § 2¹ – § 2³ oraz art. 481 § 2¹ – § 2³ k.c.).

Zadanie 28 (*Waloryzacja*)

Ad 1) Zgodnie z art. 358¹ § 4 k.c., z żądaniem zmiany wysokości lub sposobu spełnienia świadczenia pieniężnego nie może wystąpić strona prowadząca przedsiębiorstwo, jeżeli świadczenie pozostaje w związku z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa. W opisanej sytuacji świadczenie pieniężne ma oczywisty związek z działalnością gospodarczą sprzedawcy, w związku z czym **nie może on skutecznie domagać się na drodze sądowej podwyższenia** należnej mu **ceny**.

Ad 2) W przypadku spełnienia świadczenia pieniężnego zobowiązanie wygasa, w konsekwencji **nie będzie możliwa jego modyfikacja**. Przedmiotem waloryzacji mogą być jedynie istniejące zobowiązania. Inaczej można jednak ocenić sytuację, w której wierzyciel zastrzega, że płatność, którą otrzymuje traktuje jedynie jako częściowe spełnienie świadczenia. W orzecznictwie przyjmuje się na ogół, że w takim wypadku zobowiązanie nie

wygasa w całości i w konsekwencji dopuszczalna jest jego waloryzacja, choć stanowisko to jest niekiedy kwestionowane¹⁴.

Ad 3) Moim zdaniem, zamieszczenie takiej klauzuli **nie wyłącza** z definicji **waloryzacji sądowej**, dlatego że strony mogły nie uregulować w umowie wszelkich okoliczności istotnych z punktu widzenia zmiany wartości pieniądza. Przykładowo strony mogły w umowie uzależnić wysokość świadczenia w walucie polskiej od kursu waluty państwa obcego, nie przewidując jednak poważnego globalnego kryzysu gospodarczego, który wpłynął zarówno na kurs złotego, jak i tej waluty obcej. Przyznać należy jednak, że kwestia zastosowania art. 358¹ k.c. w przypadku posłużenia się przez strony klauzulami waloryzacyjnymi w umowie jest przedmiotem wątpliwości oraz dyskusji¹⁵.

Zadanie 29 (Zaległy czynsz)

Kluczowe znaczenie dla rozwiązania niniejszego zadania ma **ocena zarzutu przedawnienia podniesionego** przez Michała. Jan dochodzi zapłaty świadczeń o charakterze okresowym, a zatem zastosowanie znajduje 3-letni termin przedawnienia (art. 118 zd. 1 k.c.). Co istotne termin ten jest liczony **odrębnie dla każdego ze świadczeń okresowych** – pojedynczych czynszów naliczanych za okresy miesięczne. Termin rozpoczyna swój bieg z dniem **wymagalności świadczenia** (art. 120 zd. 1 k.c.), a zatem dla każdego świadczenia z upływem 5-tego dnia miesiąca, za który czynsz jest należny. Koniec terminu przypada zaś na **ostatni dzień roku kalendarzowego** (art. 118 zd. 2 k.c.). Przykładowo zatem, czynsz za listopad 2015 roku przedawnił się z końcem grudnia 2018 roku, natomiast czynsz za styczeń 2016 r. – z końcem grudnia 2019 roku¹⁶.

W dniu 7 stycznia 2021 r. Jan wniósł do sądu powództwo, tym samym przerywając bieg terminu przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.), przy czym znów to zdarzenie w postaci przerwania terminu należy odnosić do poszczególnych roszczeń o spełnienie świadczeń okresowych. W konsekwencji przerwanie biegu przedawnienia może nastąpić w odniesieniu do tych roszczeń, które nie były przedawnione w dniu 7 stycznia 2021 roku, a zatem

¹⁴ Zob. szerzej P. Machnikowski *komentarz do art. 358¹ k.c.*, w: *Kodeks ...*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, *op. cit.*, Nb 10.

¹⁵ *Ibidem*, Nb 18.

¹⁶ Na marginesie należy odnotować, że przed nowelizacją kodeksu cywilnego w 2018 roku koniec upływu terminu przedawnienia był ustalany zgodnie, z ogólnymi przepisami dotyczącymi terminów (a zatem przykładowo przy przedawnieniu, które zaczęło biec w dniu 5 lipca, termin upływał również 5 lipca, a nie z końcem roku kalendarzowego). Nie wpływa to jednak na rozwiązanie omawianego zadania, dlatego że zgodnie z przepisami intertemporalnymi w podanej sytuacji należy stosować nową zasadę i liczyć upływ terminów na koniec roku kalendarzowego (art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 8 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2018, poz. 1104).

roszczeń, które stały się wymagalne w 2018, 2019, 2020 oraz 2021 roku. Wcześniejsze należności przedawniły się przed tą datą, a zatem w odniesieniu do nich zarzut przedawnienia podniesiony przez Michała jest zasadny. W konsekwencji **powództwo** wynajmującego zostanie **uwzględnione jedynie częściowo**.

Zadanie 30 (Odsetki)

Ad 1) Odsetki za opóźnienie są naliczane **za każdy kolejny dzień począwszy od dnia, w którym dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia**. W podanej sytuacji odsetki należą się zatem za każdy kolejny dzień opóźnienia, poczynając od 4 marca 2020 roku. W przypadku braku określenia wysokości odsetek naliczane są **odsetki ustawowe za opóźnienie** w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych (art. 481 § 2 zd. 1 k.c.). Biorąc pod uwagę zmiany w zakresie stopy referencyjnej (https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/dzienne/stopy_archiwum.htm)¹⁷ odsetki wynoszą:

- za okres od 4 marca 2020 r. do 8 kwietnia 2020 r. – 6,5 % (w okresie rocznym),
- za okres od 9 kwietnia 2020 roku do 28 maja 2020 r. – 6 %,
- za okres od 29 maja 2020 r. – 5,6 %¹⁸.

Ad 2) **Odsetki kapitałowe w braku odmiennego zastrzeżenia są płatne co roku z dołu, a jeżeli termin płatności sumy pieniężnej jest krótszy niż rok – jednocześnie z zapłatą tej sumy** (art. 360 k.c.). W opisaney sytuacji pożyczka została udzielona na okres krótszy niż rok, a strony, jak można mniemać, nie ustaliły terminu zapłaty odsetek. W związku z czym roszczenie o zapłatę odsetek staje się wymagalne **z upływem 30 września 2020 r.**

Strony nie mogą zastrzec odsetek wyższych niż odsetki maksymalne, a w opisanym okresie odsetki maksymalne wynosiły (art. 359 § 2 i § 2¹ k.c.):

- za okres od 4 marca 2020 r. do 8 kwietnia 2020 r. – 9 % (w okresie rocznym),
- za okres od 9 kwietnia 2020 roku do 28 maja 2020 r. – 8 %,
- za okres od 29 maja 2020 r. do 30 września 2020 r. – 7,2 %¹⁹.

Strony umowy pożyczki zastrzegły odsetki w wysokości wyższej niż maksymalne, w konsekwencji **należą się odsetki maksymalne** (art. 359 § 2² k.c.).

¹⁷ Dostęp do strony w dniu 22 czerwca 2021 r.

¹⁸ Stan na dzień sporządzania odpowiedzi do zadania (22 czerwiec 2021 r.)

¹⁹ https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/dzienne/stopy_archiwum.htm - tabela archiwalnych stóp referencyjnych NBP, dostęp do strony w dniu 22 czerwca 2021 r.

Zadanie 31 (Lichwiarz)

W przedstawionym stanie faktycznym mowa jest o dwóch umowach: pożyczce oraz najmie. Z treści kazusu wynika jednak, że strony w istocie nie zamierzały zawrzeć tej drugiej umowy, której celem byłoby odpłatne umożliwienie używania rzeczy. Zgodnie z treścią porozumienia Maciej w istocie nie miał korzystać z nieruchomości, a uiszczany przez niego czynsz służył „sfinansowaniu” pożyczki. Uznać zatem należy, że wskazana **umowa najmu miała charakter pozorny**, przy czym pozorne oświadczenia stron miały na celu ukrycie elementów innej czynności prawnej, a mianowicie postanowień regulujących sytuację pożyczkobiorcy (art. 83 § 1 zd. 2 k.c.). W istocie **strony dokonały zatem nie dwóch, lecz jednej czynności prawnej** w postaci umowy pożyczki, przy czym część postanowień tej umowy została ukryta pod pozorem najmu.

W podanym stanie rzeczy należy dokonać oceny treści umowy pożyczki, przy czym oczywiście interesujący jest element dotyczący odsetek za korzystanie z kapitału pożyczki. Strony ustaliły odsetki na 10 % w stosunku rocznym. Do tej umownej stawki należy jednak dodać jeszcze odsetki ukryte pod pozorem czynszu w wysokości 90 % w stosunku rocznym ($90.000 \text{ zł}/100.000 \text{ zł} \times 100 \%$). Oznacza to, że odsetki te dawały łącznie 100 % w stosunku rocznym i były oczywiście wyższe od odsetek maksymalnych, które wynosiły:

- za okres od 24 grudnia 2019 r. do 17 marca 2020 r. – 10 % (w okresie rocznym),
- za okres od 18 marca 2020 r. do 8 kwietnia 2020 r. – 9 %,
- za okres od 9 kwietnia 2020 roku do 28 maja 2020 r. – 8 %,
- za okres od 29 maja 2019 r. do 23 grudnia 2020 r. – 7,2 %²⁰.

Strony umowy pożyczki zastrzegły odsetki w wysokości wyższej niż maksymalne, w konsekwencji **należą się odsetki maksymalne** (art. 359 § 2² k.c.). Na koniec warto jeszcze zasygnalizować, że w zakresie ustalania „dodatkowych” odsetek, ukrytych pod pozorem najmu, strony przypuszczalnie – zakładając, że wskazane dodatkowe porozumienie było poczynione ustnie – nie dochowały formy dokumentowej zastrzeżonej dla umowy pożyczki na kwotę ponad 1.000 zł, jednakże jedynie pod rygorem dowodowym (art. 720 § 2 w zw. z art. 73 § 1 i art. 74 § 1 k.c.). Kwestia ta jest jednak w istocie bezprzedmiotowa, dlatego że odsetki wyraźnie przewidziane w umowie pożyczki (w wysokości 10%) są – w dacie zawarcia umowy – równe, a w kolejnych okresach czasu wręcz przewyższają odsetki maksymalne.

²⁰ Podstawę do ustalenia odsetek maksymalnych (kapitałowych) stanowi art. 359 § 2 i § 2¹ k.c. Uwzględnić należy jednak również zmienną w czasie stopę referencyjną NBP (https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/dzienne/stopy_archiwum.htm - tabela archiwalnych stóp referencyjnych NBP, dostęp 23 czerwca 2021).

Zadanie 32 (*Odpowiedzialność wspólników*)

Tak, postępowanie pożyczkodawcy jest prawidłowe. Może on domagać się spełnienia całego świadczenia od każdego z dłużników, którzy odpowiadają w sposób solidarny za zobowiązania spółki. Należy bowiem zauważyć, że spółka cywilna, nie posiada osobowości prawnej²¹. Umowa spółki cywilnej umożliwia osiągnięcie wspólnego celu gospodarczego założonego przez wspólników. Spółka jako taka nie ponosi zatem odpowiedzialności za zobowiązania zaciągane przez wspólników. Za zobowiązania spółki związane z jej działaniem odpowiadają natomiast wspólnicy, a ich **odpowiedzialność ma charakter solidarny (art. 864 k.c.)**. Niewątpliwie zaś pożyczka zaciągnięta na zakup lokalu stanowiącego siedzibę spółki wykazuje ścisły związek z funkcjonowaniem tejże spółki. W związku z tym wierzyciel może domagać się spełnienia świadczenia w całości od Marka jako jednego ze wspólników (**art. 366 § 1 k.c.**).

Zadanie 33 (*Mieszkanie mamy*)

Ad 1) W opisanej sytuacji **umowa sprzedaży może być nieważna z uwagi na pozostawanie przez Wilhelminę w stanie wyłączającym świadomość (art. 82 k.c.)** w momencie dokonywania tej czynności. Na podstawie przedstawionego stanu faktycznego nie można jednak jednoznacznie stwierdzić, czy zaburzenia poznawcze występujące w 2015 roku, gdy zawierano umowy, były tak daleko idące, że w istocie wyłączały świadomość zbywcy. Do dokonania takiej oceny konieczne byłyby dalsze ustalenia, przy czym w toku postępowania sądowego szczególną doniosłość mogłyby mieć opinie biegłych lekarzy. To jednak na powódce (Wilhelminie) spoczywałby ciężar dowodu w zakresie wykazania tej okoliczności (art. 6 k.c.).

Jeżeli zaburzenia poznawcze nie były jednak tak daleko idące alternatywnie skorzystać można z instytucji **wyzysku**. Zgodnie z art. 388 § k.c., jeżeli jedna ze stron, **wyzyskując** przymusowe położenie, **niedoleństwo** lub niedoświadczenie drugiej strony, w zamian za swoje świadczenie przyjmuje albo zastrzega dla siebie lub dla osoby trzeciej **świadczenie, którego wartość w chwili zawarcia umowy przewyższa w rażącym stopniu wartość jej własnego świadczenia**, druga strona może żądać **zmniejszenia swego świadczenia lub zwiększenia należnego jej świadczenia, a w wypadku gdy jedno i drugie byłoby nadmiernie utrudnione, może ona żądać unieważnienia umowy**. Biorąc pod uwagę przedstawione okoliczności: podeszły wiek Wilhelminy, jej problemy zdrowotne, rażąco

²¹ Pogląd tej zdecydowanie dominuje w doktrynie oraz orzecznictwie. Zob. szerzej A. Herbert, w: *System Prawa Prywatnego. Tom XVI. Prawo spółek osobowych*, red. A. Szajkowski, Legalis 2016, wyd. 2, s. 803 – 808.

niską cenę nieruchomości oraz brak widocznego uzasadnienia dla zbycia lokalu na rzecz sąsiada można przypuszczać, że przesłanki te zostały spełnione.

Co jednak istotne, wystąpienie na drogę sądową z żądaniem podwyższenia ceny lub unieważnienia umowy mogłoby nastąpić w ciągu **dwóch lat** od dnia zawarcia umowy. Tymczasem z przedstawionego stanu faktycznego wynika, że zbycie nieruchomości nastąpiło w 2015 roku, a Wilhelmina jak do tej pory (w kazusie jest mowa o 2021 roku jako chwili obecnej) nie wystąpiła na drogę sądową.

Przedstawiony termin dwuletni na zaskarżenie czynności ma **charakter zawity**, a zatem nie stosuje się do niego przepisów o zawieszeniu, przerwaniu czy wstrzymaniu biegu terminu przedawnienia. Teoretycznie, można by jednak rozważać zastosowanie w drodze analogii przepisów o wstrzymaniu biegu przedawnienia, wywodząc, że w okresie wskazanych dwóch lat po sprzedaży lokalu stan Wilhelminy pogorszył się na tyle, że zaistniała podstawa do jej ubezwłasnowolnienia (art. 122 § 1 i 3 k.c.) i w związku z tym termin ten powinien biec dopiero od momentu ustanowienia dla niej przedstawiciela ustawowego²². Wykazanie tych okoliczności dotyczących zdrowia Wilhelminy może okazać się jednak trudne. Co więcej, samo zastosowanie w drodze analogii przywołanej regulacji jest dyskusyjne. Tym niemniej, nie można przesądzać z góry, że takie powództwo oparte na art. 388 k.c. oraz argumentacja dotycząca wstrzymania biegu terminu nie zostałyby przez sąd uwzględnione.

Ad 2) Odpowiedź na wskazane pytanie zależy od tego, czy w podanej sytuacji można mówić o wadzie oświadczenia woli. Jeżeli Wilhelmina znajdowała się w stanie wyłączającym świadomość w momencie zawierania umowy sprzedaży, to nieważne jest jej oświadczenie woli (art. 82 k.c.), a zatem również cała umowa jest **bezwzględnie nieważna**. W konsekwencji Wilhelminie przysługuje status właściciela nieruchomości.

Jeżeli wada oświadczenia woli nie wystąpiła, a uwzględnione zostałyby żądanie unieważnienia umowy z uwagi na wyzysk, własność nieruchomości powróciłaby na Wilhelminę na podstawie tego orzeczenia sądowego mającego charakter prawno-kształtujący. Uwzględnienie takiego żądania przez sąd jest jednak mocno niepewne z uwagi na opisywany wpływ terminu do zaskarżenia czynności.

²² Por. A. Grebieniow, B. Lackoroński, *komentarz do art. 388 k.c.*, w: *Kodeks ...*, red. K. Osajda, *op. cit.*, 51 – 54.

Zadanie 34 (*Prawda albo fałsz*)

Ad 1) **Falsz.** W razie sprzeczności postanowienia umownego z klauzulą z wzorca zastosowanie znajduje to pierwsze postanowienie, natomiast sprzeczne z umową fragmenty wzorca nie są dla stron wiążące (art. 385 § 1 k.c.). Nie oznacza to jednak, że wzorzec nie obowiązuje w całości. W pozostałym zakresie – w którym nie przewiduje konsekwencji prawnych różnych od wyrażonych przez strony wprost w składanych oświadczeniach woli – jest on dla stron wiążący i wpływa na kształt stosunku zobowiązaniowego.

Ad 2) **Prawda.** Postanowienia regulowane w art. 385³. (tak zwane szare klauzule umowne) są traktowane jako niedozwolone postanowienia umowne jedynie w przypadku, gdy zastosowanie ogólnych kryteriów abuzywności z art. 385¹ nie pozwala w jednoznaczny sposób rozstrzygnąć, czy w konkretnej sytuacji kontrolowana klauzula jest dopuszczalna, czy też nie. Mogą zaistnieć przypadki, w których postanowienie wymienione w katalogu z art. 385³ k.c. nie stanowi klauzuli abuzywnej, na przykład, gdy zostało ono przez strony indywidualnie uzgodnione, bądź gdy – biorąc pod uwagę dalsze umowy wiążące strony – w istocie nie można uznać, że jego treść sprzeciwia się dobrem obyczajom.

Ad 3) **Falsz.** W podanej sytuacji rzeczywiście nie jest dopuszczalne uznanie postanowienia umownego za klauzulę abuzywną. Zgodnie z dominującym zapatrywaniem treść umowy podlega jednak we wskazanej sytuacji kontroli na podstawie regulacji ogólnych, w związku z czym nie można wykluczyć, że umowa, w wyjątkowych wypadkach, jest bezwzględnie nieważna z uwagi na sprzeczność jej treści z zasadami współżycia społecznego – art. 353¹ oraz art. 58 § 2 k.c.²³

Ad 4) **Prawda.** Wskazane obowiązki informacyjne obciążają przedsiębiorcę dążącego do zawarcia umowy poza lokalem przedsiębiorstwa na etapie przedkontraktowym (art. 12 ust. 1 ustawy o prawach konsumenta). Obowiązki te występują również w przypadku umów zawieranych na odległość.

Zakres informacji udzielanych konsumentowi na etapie przed zawarciem umowy został ograniczony w przypadku umów zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa, na podstawie których wykonywana jest usługa w postaci naprawy lub konserwacji, a wynagrodzenie nie przekracza 600 zł (na przykład naprawa lodówki, gdy umowa jest zawierana w lokalu klienta) - art. 16 ustawy o prawach konsumenta. Jednak również w takim przypadku konieczne jest podanie informacji zawartych w przywołanym ostatnio przepisie,

²³ Zob. M. Bednarek, P. Mikłaszewicz, w: *System Prawa Prywatnego, Tom V. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. K. Osajda, Legalis 2020, wyd. 3, s. 808; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna, op. cit.*, s. 172.

dotyczących m.in. danych przedsiębiorcy, wynagrodzenia i sposobu jego obliczania, kosztorysu oraz prawa do odstąpienia od umowy (lub jego braku).

Ad 5) **Prawda.** Konsument, który zawarł umowę poza lokalem przedsiębiorstwa lub na odległość może w terminie 14 dni odstąpić od niej bez podawania przyczyny i bez ponoszenia kosztów poza kosztami wyraźnie unormowanymi w ustawie (art. 27 ustawy o prawach konsumenta). Wskazana regulacja ma charakter semiimperatywny; nie jest możliwe ukształtowanie treści umowy w sposób mniej korzystny dla konsumenta (art. 7 zd. 2 ustawy o prawach konsumenta). Zastrzeżenie w umowie odstępnego na wypadek odstąpienia od umowy przez konsumenta ograniczałoby jego uprawnienia, a zatem takie postanowienie umowne byłoby nieważne. Podkreślić należy, że koszty, o których mowa w ustawie, nie stanowią odstępnego, rozumianego jako zastrzeżone przez strony świadczenie, od którego spełnienia uzależniona jest skuteczność odstąpienia od umowy przez stronę.

Zadanie 35 (Niebieska sukienka)

Ad 1) **Tak.** Umowa zawarta przez Annę nie miała związku z prowadzoną przez nią działalnością lub zawodową (o ile taką w ogóle prowadzi), natomiast sprzedawca sukienki jest przedsiębiorcą, prowadzącym sklep internetowy. W związku z tym uznać należy, że Annie przysługuje status konsumenta – art. 22¹k.c.

Ad 2) **Nie.** Konsument, który zawarł umowę na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa, może w terminie 14 dni odstąpić od niej bez podawania przyczyny, a **wyłączenie tego prawa lub jego ograniczenie w umowie lub wzorcu umownym nie jest możliwe** (art. 27 w zw. z art. 7 ustawy o prawach konsumenta).

Ad 3) **Tak.** W niniejszym kazusie jest mowa o umowie zawartej na odległość (art. 2 pkt 1 ustawy o prawach konsumenta), a postanowienie regulaminowe wyłączające prawo odstąpienia należy uznać za nieważne (art. 27 w zw. z art. 7 ustawy o prawach konsumenta). Anna była zatem uprawniona do odstąpienia od umowy bez podawania przyczyny.

Zadanie 36 (Karnet na siłownię)

Ad 1) **Falsz.** Przesłanką związania treścią wzorca jest **doręczenie** go przed zawarciem umowy, a nie faktyczne zapoznanie się strony z treścią doręczonego wzorca. Jeżeli wzorzec został doręczony przed zawarciem umowy, a strona miała faktyczną możliwość zapoznania się z nim przed złożeniem swojego oświadczenia woli, to wzorzec ten będzie wiążący, nawet jeśli strona nie skorzystała z tej sposobności i nie przeczytała regulaminu czy też innego przedstawionego jej wzorca umownego.

Ad 2) **Prawda**, wyeliminowaniu podlega jedynie postanowienie abuzywne, a umowa wiąże w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.).

Ad 3) **Falsz**. Nieważność postanowienia może być stwierdzona również w ramach **kontroli incydentalnej**, w toku postępowania sądowego pomiędzy stronami umowy (np. w postępowaniu o zapłatę należności z tytułu świadczonej usługi lub o zwrot opłaty nienależnie pobranej przez usługodawcę).

Ad 4) **Falsz**. Nawet, jeżeli w podanej sytuacji spełnione były przesłanki błędu, co wymagałoby jednak dalszej analizy i może być przedmiotem dyskusji, to umowa taka nie jest bezwzględnie nieważna. Strona, która złożyła oświadczenie pod wpływem błędu może się uchylić od jego skutków (art. 88 k.c.), a zatem to od decyzji strony zależy, czy chce być związana kontraktem czy też nie. Ustawodawca posługuje się w tym zakresie **sankcją wzruszalności** (względnej nieważności), a nie nieważności bezwzględnej. Strona, która skorzysta ze wskazanego uprawnienia doprowadzi do unieważnienia umowy ze skutkiem *ex tunc* (od momentu jej zawarcia), przy czym uchylenie się obejmuje całą umowę, a nie tylko te postanowienia, których błąd bezpośrednio dotyczy.

Zadanie 37 (Niechciana książka)

Andrzej nie jest zobowiązany do odsyłania książki. W opisanej sytuacji zastosowanie znajduje art. 5 ust. 1 ustawy o prawach konsumenta, zgodnie z którym **spełnienie świadczenia niezamówionego przez konsumenta następuje na ryzyko przedsiębiorcy i nie nakłada na konsumenta żadnych zobowiązań.** W treści przywołanej regulacji ustawodawca odwołuje się przy tym do art. 9 pkt 6 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, uznającego za nieuczciwą (agresywną) praktykę rynkową żądanie natychmiastowej lub odroczonej zapłaty za produkty bądź zwrotu lub przechowania produktów, które zostały dostarczone przez przedsiębiorcę, ale nie zostały zamówione przez konsumenta. Z kolei art. 5 ust. 2 ustawy o prawach konsumenta przesądza, że **brak odpowiedzi konsumenta na niezamówione świadczenie nie stanowi zgody na zawarcie umowy.** Biorąc pod uwagę treść przywołanych regulacji uznać należy, że umowa sprzedaży książki nie została zawarta, a Andrzej nie jest zobowiązany do ponoszenia jakichkolwiek kosztów, na które mogłoby go narazić przechowywanie rzeczy, jak również nie ma obowiązku odsyłać niezamówionej książki na adres przedsiębiorcy²⁴.

²⁴ Szerzej na temat problematyki świadczeń niezamówionych przez konsumenta zob. T. Czech, *komentarz do art. 5 ustawy o prawach konsumenta*, w: Tomasz Czech, *Prawa konsumenta. Komentarz*, LEX 2020, wyd. 2.

Zadanie 38 (*Droga szybkiego ruchu*)

Ad 1) **Falsz.** Umowa przedwstępna może zostać zawarta w dowolnej formie, gdyż przepisy o umowie przedwstępnej nie zastrzegają formy szczególnej dla tej czynności pod rygorem nieważności. Skutkiem nieposłuszenia się przez strony w podanej sytuacji formą aktu notarialnego będzie jednak niemożliwość domagania się przez Michała na drodze sądowej złożenia przez Magdę oświadczenia woli w przedmiocie sprzedaży nieruchomości (art. 390 § 2 w. zw. z art. 73 oraz 158 k.c.).

Ad 2) **Falsz.** W podanej sytuacji wiążący jest termin złożony przez stronę, która wcześniej złożyła oświadczenie w sprawie wyznaczenia daty zawarcia umowy przyrzeczonej, a nie termin wcześniejszy (art. 389 § 2 zd. 2 k.c.).

Ad 3) **Falsz.** W braku odmiennych zastrzeżeń poczynionych w umowie przedwstępnej naprawieniu podlega jedynie szkoda w ramach **ujemnego interesu umownego** (art. 390 § 1 zd. 1 k.c.). Chodzi o uszczerbek, którego strona nie poniosłaby, gdyby nie zawierała umowy przedwstępnej. Opisaną szkodę mieści się zaś w ramach pozytywnego interesu umownego, związanego z niewykonaniem zobowiązania z umowy przyrzeczonej, która w istocie nie doszła do skutku.

Zadanie 39 (*Dokładny wierzyciel*)

Nie, postępowanie wierzyciela nie było prawidłowe. Zgodnie z art. 356 § 2 k.c., jeżeli wierzytelność pieniężna jest wymagalna, wierzyciel nie może odmówić przyjęcia świadczenia od osoby trzeciej, chociażby działała bez wiedzy dłużnika. Wierzyciel nie mógł zatem odmówić przyjęcia płatności, nawet jeśli Marian nie wiedział o zamiarach swojego ojca. Z kolei obowiązek wystawienia pokwitowania znajduje podstawę w art. 462 § 1, w myśl którego dłużnik, spełniając świadczenie, może żądać od wierzyciela pokwitowania. W przypadku spełniania świadczenia przez osobę trzecią pokwitowanie powinno być wydane tej osobie, jeżeli tego żąda²⁵. Spełnienie świadczenia następuje bowiem wciąż w interesie i na rachunek dłużnika, a zatem istnieje potrzeba zabezpieczenia jego interesów i umożliwienia mu wykazania wykonania zobowiązania w razie ewentualnego sporu.

²⁵ Z. Gawlik, *komentarz do art. 462 k.c.*, w: *Kodeks ...*, red. A. Kidyba, *op. cit.*, teza 5; W. Popiołek, *komentarz do art. 462 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz do art. 450–1088*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2021, wyd. 10, Nb. 3.

Zadanie 40 (*Procencik*)

Tak, wierzyciel postępował w sposób prawidłowy, wykorzystując przysługujące mu uprawnienia. Zgodnie z art. 451 § 1 k.c., „dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić. Jednakże to, co przypada na poczet danego długu, wierzyciel może przede wszystkim zaliczyć na związane z tym długiem zaległe należności uboczne oraz na zalegające świadczenia główne”. Przywołana regulacja dotyczy wprost sytuacji, w której wierzycielowi przysługuje kilka wierzytelności jednorodzących (w szczególności pieniężnych). Przyjmuje się jednak, iż zasada wyrażona w zdaniu drugim cytowanego przepisu obejmuje również przypadki, gdy uprawniony ma jedną wierzytelność, składającą się z należności głównej oraz zaległych należności ubocznych - w szczególności odsetek za opóźnienie²⁶. W analizowanej sytuacji wierzyciel mógł zatem zaliczyć wpłaconą przez Marka Pożyczalskiego kwotę na poczet zaległych odsetek pomimo odmiennej deklaracji dłużnika.

Znaczenie omawianej regulacji prawnej, chroniącej interesy wierzyciela, jest związane z obowiązywaniem **zasady anatocyzmu** (art. 482 k.c.). Wierzyciel do czasu wytoczenia powództwa nie może naliczać odsetek od zaległych odsetek, natomiast co oczywiste odsetki naliczane są od należności głównej (w analizowanej sytuacji – kwoty pożyczki). Zaliczenie płatności na należność główną skutkowałoby zmniejszeniem wysokości naliczanych odsetek za opóźnienie. W związku z tym w interesie wierzyciela pozostaje zaliczenie płatności na odsetki, od których i tak nie można naliczać dalszych odsetek do czasu wytoczenia powództwa.

Zadanie 41 (*Wypadek przy pracy*)

Ad 1) Stanowisko prezentowane przez Józefa jest niezasadne. Niemożliwość świadczenia, tak jak się ją na ogół rozumie, dotyczy sytuacji, w której świadczenie nie może być spełnione nie tylko przez dłużnika, ale również przez inną osobę. W związku z tym brak środków pieniężnych, materiałów, narzędzi czy (tak jak w analizowanym przykładzie) maszyn po stronie dłużnika nie przesądza o niemożliwości świadczenia. Niemożliwość może dotyczyć również kwestii związanych z osobą dłużnika, ale tylko wtedy, gdy wykonanie zobowiązania jest ściśle związane z jego osobą; osobistymi i wyjątkowymi cechami dłużnika. Taka okoliczność nie występuje jednak w analizowanym kazusie, gdyż mowa jest o usłudze dość typowej, która mogłaby być wykonana przez innego przedsiębiorcę świadczącego usługi

²⁶ Por. W. Popiołek, *komentarz do art. 451 k.c.*, w: *Kodeks ...*, red. K. Pietrzykowski, *op. cit.*, Nb. 2 oraz przywoływane tam orzecznictwo.

budowlane. W konsekwencji nie można w podanej sytuacji mówić o niemożliwości, która skutkowałaby wygaśnięciem zobowiązania (art. 475 § 1 oraz art. 495 § 1 k.c.).

Warto uzupełnić, że opisane okoliczności nie usprawiedliwiają również ewentualnego opóźnienia w wykonaniu zobowiązania ze strony dłużnika, dlatego że dłużnik odpowiedzialny jest jak za własne działanie lub zaniechanie za działania i zaniechania osób, z których pomocą zobowiązanie wykonywa, jak również osób, którym wykonanie zobowiązania powierza (art. 474 k.c.). Józef ponosi zatem odpowiedzialność za niefrasobliwość (?) swojego pracownika i musi liczyć się z perspektywą odpowiedzialności z tytułu nienależytego wykonania zobowiązania.

Ad 2) **Ocena analizowanej sytuacji nie uległaby zmianie, dlatego że niemożliwość o charakterze pierwotnym (art. 387 § 1 k.c.) również rozumiana jest w sposób zbiektywizowany.** Znaczenie ma zatem nie subiektywna niezdolność dłużnika do wykonania zobowiązania, lecz to, czy świadczenie generalnie mogło zostać spełnione. W konsekwencji umowa taka również byłaby ważna, a Józef ponosiłby odpowiedzialność za jej niewykonanie.

Zadanie 42 (Porada prawna)

Z żądaniem ukształtowania stosunku prawnego na podstawie art. 357¹ k.c. **może wystąpić przedsiębiorca.** Przywołana regulacja nie wprowadza bowiem żadnych ograniczeń podmiotowych co do osób legitymowanych do wystąpienia ze wskazanym żądaniem (inaczej ma się rzecz przy sądowej waloryzacji świadczeń pieniężnych z powodu zmiany siły nabywczej pieniądza – art. 358¹ § 4 k.c.). Uwzględnienie przedstawionego żądania w podanej sytuacji jest jednak mało prawdopodobne z uwagi na to, że **trudna sytuacja indywidualna dłużnika nie może być postrzegana w kategoriach nadzwyczajnej zmiany „stosunków”.** W rachubę wchodzi bowiem zmiany stosunków społecznych mające znaczenie powszechne (będące następstwem takich zdarzeń jak przykładowo nieurodzaj, epidemia, kryzys gospodarczy, niepokoje społeczne), a nie o zmiany w zakresie indywidualnej sytuacji dłużnika (choroba, wypadek, trudności rodzinne). Te ostatnie indywidualne okoliczności mogą mieć znaczenie dla oceny przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej – dochowania przez dłużnika należytej staranności w zakresie wykonania zobowiązania, natomiast ich zaistnienie nie daje podstaw do zastosowania klauzuli *rebus sic stantibus*. Zauważyć przy tym należy, że charakter przyczyn skutkujących opóźnieniem w spełnieniu świadczenia pieniężnego (o którym mowa jest w kazusie) nie ma znaczenia dla wymagalności odsetek za opóźnienie – art. 481 § 1 *in fine* k.c.

Zadanie 43 (Pożar)

W opisanej sytuacji żądanie podwyższenia ceny mogłoby – potencjalnie – znajdować podstawę w art. 357¹ k.c. umożliwiającym sądową modyfikację treści zobowiązania w przypadku nadzwyczajnej zmiany stosunków, która powoduje, że spełnienie świadczenia jest połączone z nadmiernymi trudnościami albo grozi jednej ze stron rażącą stratą. Przedstawione przez zarząd spółki „X” okoliczności wskazują jednak na to, że **nie wszystkie przesłanki zastosowania przywołanej regulacji zostały spełnione, w związku z czym żądanie zgłoszone przez spółkę na drodze sądowej najpewniej nie zasługiwałoby na uwzględnienie.**

Przywołana w stanie faktycznym okoliczność pożaru, stanowiąca podstawową przyczynę znacznego podwyższenia kosztów w zakresie wykonania umowy, nie uzasadnia modyfikacji stosunku prawnego. **Trudna sytuacja indywidualna dłużnika nie może być bowiem postrzegana w kategoriach nadzwyczajnej zmiany „stosunków”²⁷.** W rachubę wchodzi zmiana stosunków społecznych mające znaczenie powszechne (będące następstwem takich zdarzeń jak przykładowo nieurodzaj, epidemia, kryzys gospodarczy, niepokoje społeczne), a nie zmiany w zakresie indywidualnej sytuacji dłużnika (wypadek mający miejsce w przedsiębiorstwie, pogorszenie sytuacji finansowej spółki).

Z kolei niewielkie podwyżki surowców wykorzystywanych w procesie produkcji, niezależnie od przyczyny tych podwyżek, nie stanowią same w sobie tak znacznej zmiany okoliczności, która umożliwiałaby sądową modyfikację treści umowy. Odwoływanie się do klauzuli *rebus sic stantibus* na drodze sądowej może dotyczyć jedynie sytuacji szczególnych, dlatego że zobowiązanie co do zasady powinno być wykonane zgodnie z treścią zawartej umowy. Chodzi o przypadki, w których zmiana okoliczności zewnętrznych tak dalece wpływa na wykonanie zobowiązania, iż nie mieści się to w ramach typowego, zwykłego ryzyka kontraktowego, jakie strony ponoszą w ramach zawierania różnorodnych transakcji, szczególnie w obrocie gospodarczym. Tymczasem niewielkie zmiany cen materiałów, surowców, podzespołów czy innych „składowych” istotnych z punktu widzenia stworzenia produktu bądź wykonania usługi są zjawiskiem naturalnym w ramach gospodarki rynkowej.

Co więcej, z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika, żeby te zmiany cen, same w sobie, miały być źródłem rażącej straty po stronie dłużnika. Przeciwnie, jest to okoliczność, która jedynie potęguje negatywne następstwa pożaru, który wybuchł w jednym z zakładów należących do dostawcy. Pożar ten nie stanowi zaś, jak już wskazywano,

²⁷ W tym zakresie można dostrzec istotne analogie z poprzednim zadaniem z niniejszego zbioru („Porada prawna”).

okoliczności istotnej z punktu widzenia zastosowania analizowanej regulacji prawnej. W konsekwencji nie można twierdzić, że przedstawione niewielkie zmiany cen spowodowały, że spełnienie świadczenia w jego obecnym kształcie (przy obecnie ustalonym wynagrodzeniu) będzie groziło dostawcy rażącą stratą.

Zadanie 44 (Głodny student)

Tak, Jarosław skutecznie odstąpił od umowy. W opisanej sytuacji została zawarta umowa pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, a zatem zastosowanie znajdują przepisy ustawy o prawach konsumenta. Zgodnie z art. 27 przywołanej ustawy, konsument, który zawarł umowę na odległość **może w terminie 14 dni odstąpić od niej bez podawania przyczyny i – co do zasady – bez ponoszenia kosztów.** Wskazana umowa sprzedaży została zawarta na odległość, gdyż sprzedawca prowadził sklep internetowy, a zatem, jak można wnosić, była to działalność wykorzystująca zorganizowany system zawierania umów (stronę internetową sprzedawcy lub platformę udostępnianą przez podmiot trzeci), a strony komunikowały się wyłącznie za pomocą środków porozumiewania się na odległość (formularze udostępnione na stronie internetowej, e-mail, telefon, Skype itp.) – art. 2 pkt 1 ustawy o prawach konsumenta.

Nie zachodzą przy tym okoliczności wyłączające zastosowanie przepisów przywołanej ustawy, w szczególności nie znajduje zastosowania art. 3 ust. 1 pkt 10 ustawy, wyłączający stosowanie jej regulacji do umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa, gdy konsument jest zobowiązany do zapłaty kwoty nieprzekraczającej 50 zł. Przywołany przepis nie dotyczy bowiem umów zawieranych na odległość. W rachubę nie wchodzi również żadne dalsze okoliczności wyłączające prawo odstąpienia od umowy. Zgodnie z art. 38 pkt 9 ustawy o prawach konsumenta, prawo odstąpienia nie przysługuje w odniesieniu do umowy, której przedmiotem świadczenia są nagrania dźwiękowe lub wizualne albo programy komputerowe dostarczane w zapieczętowanym opakowaniu, jeżeli opakowanie zostało otwarte po dostarczeniu. W analizowanej sytuacji, jak można wnosić, przesyłka nie została jeszcze dostarczona, a zatem siłą rzeczy nie mogła zostać otwarta przez nabywcę.

Pewne wątpliwości może budzić moment złożenia przez Jarosława oświadczenia w przedmiocie odstąpienia od umowy. Oświadczenie to zostało bowiem złożone jeszcze przed otrzymaniem od niego towaru, podczas gdy ustawodawca wskazuje, że termin do odstąpienia od umowy, w wykonaniu której przedsiębiorca wydaje rzecz, będąc zobowiązanym do przeniesienia jej własności biegnie od objęcia rzeczy w posiadanie przez konsumenta lub wskazaną przez niego osobę trzecią inną niż przewoźnik (art. 28 pkt 1 w zw. z art. 27 ustawy

o prawach konsumenta). Na podstawie interpretacji przywołanych przepisów zauważa się jednak, że oświadczenie to może zostać złożone wcześniej, jako że uprawnienie do odstąpienia od umowy powstaje już w chwili jej zawarcia, a przywołane regulacje wprowadzają jedynie termin wygaśnięcia uprawnienia²⁸. Wykładnia ta jest uzasadniona w świetle regulacji unijnych, które polska ustawa transponuje do wewnętrznego porządku prawnego. Mianowicie w myśl punktu 40 preambuły do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie praw konsumentów, „w przypadku umów sprzedaży okres na odstąpienie od umowy powinien wygasać po upływie 14 dni od dnia, w którym konsument lub osoba trzecia inna niż przewoźnik i wskazana przez konsumenta wejdzie w fizyczne posiadanie towarów. Ponadto konsument powinien mieć możliwość skorzystania z prawa do odstąpienia od umowy przed wejściem w fizyczne posiadanie towarów”. Wskazana wykładnia jest zasadna również z funkcjonalnego punktu widzenia, gdyż eliminuje koszty i komplikacje związane z procesem wysyłki niechcianego towaru.

Dodać w tym miejscu jeszcze należy, że analogicznie ocenia się sytuację, w której umowa jeszcze nie została zawarta – gdy „zamówienie” kupującego stanowi ofertę, która póki co nie została przyjęta przez sprzedawcę. W takim wypadku oświadczenie o „odstąpieniu” skutkuje tym, że oferta przestaje wiązać konsumenta, co wprost wynika z art. 31 ust. 2 ustawy o prawach konsumenta. Niezależnie zatem od tego, czy w ramach analizowanej sytuacji umowa została już zawarta (a póki co niewykonana), czy też zamówienie klienta na razie stanowi jedynie ofertę, może on zrezygnować z niechcianej transakcji.

Jeśli chodzi o formę oświadczenia w przedmiocie odstąpienia, wskazuje się generalnie, że nie jest wymagana żadna forma szczególna²⁹, jakkolwiek wydaje się, że należy tu stosować, *lege non distigente*, art. 77 § 2 k.c., gdy umowa została zawarta w formie dokumentowej (np. za pomocą e-maila, SMS-a), co w przypadku umów zawieranych na odległość jest niewątpliwie częste. W każdym razie oświadczenie złożone w formie mailowej (dokumentowej) czyni zadość wymaganiom co do tej formy, która zastrzeżona jest jedynie pod rygorem dowodowym. Uznać zatem należy, że oświadczenie Jarosława było poprawne również od strony formalnej. Co więcej, niedochowanie wskazanej formy (złożenie oświadczenia ustnie lub w sposób dorozumiany) nie wyłącza dowodów ze źródeł osobowych, jeżeli ich przeprowadzenia zażąda konsument w sporze z przedsiębiorcą (art. 74 § 2 k.c.).

²⁸ Zob. T. Czech, *Komentarz do art. 27 ustawy o prawach konsumenta*, w: Tomasz Czech, *Prawa konsumenta. Komentarz*, LEX 2020, wyd. 2, cit., tezy 22 – 24, 46.

²⁹ <http://prawakonsumenta.uokik.gov.pl/prawo-odstapienia-od-umowy/forma/>

Zadanie 45 (*Niesłowny nabywca*)

Tak, Michał może odstąpić od umowy przedwstępnej. Z przedstawionego stanu faktycznego wynika, że Agata nie wykonuje swojego zobowiązania polegającego na zawarciu umowy przyrzeczonej, przy czym, jak można wnosić, nie istnieją żadne okoliczności usprawiedliwiające opóźnienie Agaty. W konsekwencji Michał może od umowy odstąpić, powołując się na zadatek wpłacony przy zawarciu umowy przedwstępnej. W braku odmiennego zastrzeżenia albo zwyczaju **zadatek dany przy zawarciu umowy** ma bowiem to znaczenie, że **w razie niewykonania umowy przez jedną ze stron druga strona może bez wyznaczenia terminu dodatkowego od umowy odstąpić i otrzymany zadatek zachować, a jeżeli sama go dała, może żądać sumy dwukrotnie wyższej** (art. 394 § 1 k.c.). Z treści kazusu nie wynika, żeby strony nadały zadatkowi inne znaczenie; brak również ogólnych zwyczajów, które nakazywałyby w odmienny sposób traktować zadatek wpłacony przy umowie przedwstępnej (a wręcz przeciwnie – zadatek na ogół ma wzmacniać pozycję wierzyciela, który nie jest ograniczony odszkodowaniem w ramach ujemnego interesu umownego należnego na podstawie art. 390 § 1 k.c.).

Zastrzec należy przy tym, że odstąpienie od umowy nie będzie dopuszczalne, jeżeli niewykonanie umowy (niezawarcie umowy przyrzeczonej) nastąpiło wskutek okoliczności, za które żadna ze stron nie ponosi odpowiedzialności albo za które ponoszą odpowiedzialność obie strony. Z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika jednak, żeby taki przypadek miał miejsce – brak kontaktu ze strony Agaty wskazuje raczej na to, że uchyła się ona od zawarcia przyrzeczonej umowy sprzedaży.

Ustawodawca nie wprowadza w przepisach o zadatku szczególnych regulacji co do formy odstąpienia. Umowa przedwstępna została zawarta w formie zwykłej pisemnej, w związku z czym, zgodnie z ogólnymi zasadami, odstąpienie od niej może nastąpić w formie dokumentowej, przy czym forma ta jest zastrzeżona pod rygorem dowodowym (art. 77 § 2 k.c.). Po odstąpieniu od umowy Michał może domagać się od Agaty zapłaty dwukrotności zadatku, a zatem kwoty 20.000 zł – art. 394 § 1 *in fine* k.c.

Zadanie 46 (*Prawda albo fałsz*)

Ad 1) **Falsz**. Potrącenie ustawowe następuje na podstawie oświadczenia woli wierzyciela, którego skuteczność uzależniona jest od przesłanek określonych w ustawie (art. 499 zd. 1 oraz art. 498 k.c.). Oświadczenie woli wierzyciela ma moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe (art. 499 zd. 2 k.c.).

Ad 2) **Falsz**. Przedmiotem potrącenia ustawowego najczęściej są wierzytelności pieniężne. Tym niemniej w rachubę wchodzi również wierzytelności, których przedmiotem są rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku (art. 498 § 1 k.c.).

Ad 3) **Prawda**. Wierzytelności o dostarczenie środków utrzymania nie mogą być umorzone przez potrącenie (art. 505 pkt 2 k.c.), jednakże wskazany zakaz dotyczy jedynie przypadków, w których oświadczenie o potrąceniu miałby złożyć dłużnik alimentacyjny będący wierzycielem osoby alimentowanej z innego tytułu prawnego. Ze względu na cel przywołanej regulacji – ochronę wierzyciela alimentacyjnego – wierzyciel ten może potrącić swoją wierzytelność alimentacyjną z wierzytelności dłużnika alimentacyjnego.

Ad 4) **Prawda**. Wierzytelność przedawniona może być potrącona, jeżeli w chwili, gdy potrącenie stało się możliwe, przedawnienie jeszcze nie nastąpiło (art. 502 k.c.).

Ad 5) **Falsz**. Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej (art. 498 § 2 k.c.). W konsekwencji obie wierzytelności zostaną umorzone w całości tylko wtedy, gdy będą mieć tę samą wysokość.

Zadanie 47 (*Skomplikowane relacje*)

Ad 1a) Marek Nowak **nie mógł dokonać potrącenia ustawowego w zakresie wskazanej wierzytelności**, dlatego że wierzytelność ta jest niezaskarżalna z uwagi na jej **przedawnienie**, które nastąpiło w dniu 31 grudnia 2019 r. Co istotne przedawnienie nastąpiło zanim wierzytelność drugiej strony stała się wymagalna (art. 498 § 1, art. 499 zd. 2 oraz art. 502 k.c.). Zgodnie bowiem z treścią zadania wierzytelność drugiej strony z tytułu remontu lokalu stała się wymagalna dopiero z upływem 15 listopada 2020 r.

Ad 2a) **Wskazana wierzytelność może być przedstawiona do potrącenia** Janowi Kowalskiemu, dlatego że w chwili, gdy potrącenie stało się możliwe, przedawnienie wierzytelności Marka Nowaka jeszcze nie nastąpiło (art. 502 k.c.).

Ad 3a) **Wierzytelność ta nie może zostać potrącona**, dlatego że **nie** przysługuje ona wobec osoby będącej wierzycielem podmiotu zamierzającego dokonać potrącenia (Jana Kowalskiego), tylko w stosunku do osoby trzeciej (Michała Kowalskiego). Nie została zatem spełniona przesłanka tożsamości osób, których potrącenie ma dotyczyć.

Ad 2) **Nie**, potrącenie ustawowe nie następuje z mocy samego prawa. Marek Nowak może złożyć Janowi Kowalskiemu oświadczenie woli, w którym potrąci swoją wierzytelność z tytułu udzielonych porad w trakcie kontroli w wysokości 3.000 zł z wierzytelności Jana Kowalskiego w wysokości 6.000 zł. Na skutek tego potrącenia wierzytelność Jana Kowalskiego ulegnie częściowemu umorzeniu (art. 498 § 2 k.c.).

Zadanie 48 (*Remont lokalu*)

Ad 1) Łącznie spełnione muszą zostać następujące przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej dłużnika:

- **naruszenie treści zobowiązania** (niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania – w analizowanej sytuacji nieprawidłowe i spóźnione wykonywanie obowiązków umownych przez usługodawcę),
- **szkoda majątkowa** po stronie wierzyciela,
- adekwatny **związek przyczynowy** pomiędzy naruszeniem zobowiązania a szkodą,
- istnienie okoliczności obciążających dłużnika, w typowej sytuacji – niedołożenie należytej staranności przy wykonywaniu zobowiązania (**wina**) – art. 471 w zw. z art. 472 k.c.

Generalnie ciężar dowodu spełnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej spoczywa na wierzycielu, jako osobie, która z zaistnienia tych faktów wywodzi skutki prawne (**art. 6 k.c.**). Jednakże ciężar dowodu co do nieistnienia okoliczności obciążających dłużnika – w typowej sytuacji braku winy – obciąża dłużnika, co uzasadnione jest treścią art. 471 k.c. (posłużeniem się przez ustawodawcę zwrotem „chyba że”, świadczącym o zmianie rozkładu ciężaru dowodu).

Ad 2) Na szkodę doznaną przez Roberta składają się wydatki konieczne dla naprawy instalacji elektrycznej w wysokości 1.000 zł (**strata**) oraz dochody, które Robert uzyskałby w przypadku terminowo wykonanego remontu w kwocie 2.000 zł (**utraczone korzyści**) – art. 361 § 2 k.c.

Zadanie 49 (*Kosztowna pomyłka*)

Ad 1) **Tak**, dłużnik odpowiedzialny jest jak za własne działanie lub zaniechanie za działania i zaniechania osób, z których pomocą zobowiązanie wykonywa, jak również osób, którym wykonanie zobowiązania powierza (art. 474 k.c.). W związku z tym Marian Nowak będzie ponosić odpowiedzialność odszkodowawczą za błędy swojego pracownika.

Ad 2) Ciężar dowodu co do braku winy **obciąża dłużnika**. Generalnie ciężar dowodu spełnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej spoczywa na wierzycielu, jako osobie, która z zaistnienia tych faktów wywodzi skutki prawne – art. 6 k.c.. Jednakże ciężar dowodu co do nieistnienia okoliczności obciążających dłużnika (w typowej sytuacji braku winy – art. 472 k.c.) obciąża dłużnika. Uzasadnione jest to treścią art. 471 k.c., a mianowicie posłużeniem się przez ustawodawcę zwrotem „chyba że”, świadczącym o zmianie rozkładu ciężaru dowodu.

Ad 3) **Nie**, powierzenie spełnienia świadczenia (czy choćby poszczególnych czynności) osobie trzeciej przez dłużnika nie zmienia sytuacji wierzyciela w kontekście oczekiwań, jakie może żywić odnośnie do poziomu staranności przejawianej przy wykonaniu umowy³⁰. Gdy przedsiębiorca czy osoba mająca znaczne doświadczenie oraz kwalifikacje powierza wykonanie zobowiązania niedoświadczonemu, niewykwalifikowanemu pomocnikowi, wierzyciel może wymagać takiego samego poziomu staranności i profesjonalizmu co w sytuacji osobistego spełnienia świadczenia przez dłużnika, nawet jeżeli wskazany pomocnik nie ma odpowiedniego wykształcenia czy przygotowania, żeby ten poziom zapewnić (te okoliczności obciążają dłużnika, a nie wierzyciela).

Ad 4) **Nie**, Filip Niezaradny nie był stroną umowy oraz zobowiązania wiążącego Mariana Nowaka oraz Jerzego Kowalskiego, w związku z czym nie może ponosić odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu nienależytego wykonania tego zobowiązania.

Zadanie 50 (*Alternatywna inwestycja*)

Ad 1) **Tak**, w razie opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego wierzyciel może domagać się zapłaty odsetek za okres opóźnienia, niezależnie od tego, czy dłużnik odpowiada za brak terminowej płatności czy też opóźnienie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi (art. 481 § 1 k.c.). Warto przy tym zauważyć, że w podanej sytuacji sam dłużnik przyznaje, że brak zapłaty w terminie był następstwem jego własnej decyzji co do przeznaczenia posiadanych środków na inną inwestycję.

Sprzedawca może naliczać odsetki za każdy kolejny dzień, poczynając od dnia następującego po dniu, w którym zapłata winna była nastąpić, a zatem od dnia 16 grudnia 2020 r. Z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika, żeby strony ustaliły wysokość odsetek, a zatem należeć się będą **odsetki ustawowe za opóźnienie** (art. 481 § 2 k.c.).

Ad 2) Sprzedawca może **wyznaczyć dłużnikowi odpowiedni, dodatkowy termin na dokonanie płatności**, z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniony do odstąpienia od umowy (art. 491 § 1 k.c.). W przypadku braku płatności w wyznaczonym terminie sprzedawca **może złożyć dłużnikowi oświadczenie w przedmiocie odstąpienia od umowy**. Oświadczenie wierzyciela o odstąpieniu od umowy zawartej w formie aktu notarialnego powinno być stwierdzone pismem (art. 77 § 3 k.c.). Zastrzec przy tym należy, że odstąpienie jest dopuszczalne w przypadku zwłoki dłużnika („zawinionego opóźnienie”), a zatem przyczyny braku terminowej płatności mają znaczenie z

³⁰ Zob. K. Zagrobelny, *komentarz do art. 474 k.c.*, w: *Kodeks ...*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, *op. cit.*, Nb 4.

punktu widzenia możliwości odstąpienia od umowy przez wierzyciela. Z przedstawionego stanu faktycznego wynika jednak, że kupujący ponosi odpowiedzialność za brak zapłaty w terminie.

Ad 3) **Nie**, samo złożenie oświadczenia woli w przedmiocie odstąpienia umowy nie skutkuje powrotnym przeniesieniem własności nieruchomości na rzecz sprzedawcy³¹. Kupujący jest jednak zobowiązany do zwrotnego przeniesienia nieruchomości na rzecz zbywcy, który może również wyegzekwować wykonanie tego obowiązku na drodze sądowej (art. 64 k.c.).

Zadanie 51 (*Sprzedaż roweru*)

Ad 1) **Tak**, co do zasady termin do spełnienia świadczenia traktuje się jako zastrzeżony na korzyść dłużnika (art. 457 k.c.). Z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika, żeby strony chciały zastrzec termin na korzyść wierzyciela lub na rzecz obu stron, jak również nie wynika to z okoliczności zawarcia umowy. W przypadku terminu oznaczonego na korzyść dłużnika zobowiązany może spełnić świadczenie jeszcze zanim świadczenie stanie się wymagalne, a wierzyciel ma obowiązek świadczenie przyjąć. W konsekwencji dłużnik mógł dokonać płatności przed terminem bez wyraźnej zgody sprzedawcy.

Ad 2) **Nie**. Jako zadatek w rozumieniu art. 394 k.c. można potraktować kwotę wpłaconą **przy zawarciu umowy**, natomiast w podanej sytuacji częściowa płatność została dokonana dwa dni po sprzedaży roweru. Z treści kazusu nie wynika również, żeby wyraźną wolą stron było nadanie faktowi dokonania wskazanej płatności konsekwencji prawnych określonych w art. 394 k.c. Ta częściowa zapłata nie może być zatem traktowana jako zabezpieczenie wykonania umowy, o którym mowa w przytoczonej regulacji.

Ad 3) **Tak**. Co prawda w podanej sytuacji sprzedawca nie może powołać się na wpłatę zadatku, jednakże przysługuje mu, jako stronie umowy wzajemnej, **ustawowe prawo odstąpienia** od umowy. Zgodnie z art. 491 § zd. 1 k.c., jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Marek powinien zatem wyznaczyć Janowi odpowiedni termin (na przykład 7-dniowy) na dokonanie zaległej wpłaty, a po upływie tego terminu będzie uprawniony do odstąpienia od umowy sprzedaży.

³¹ Por. uchwałę (7) SN z dnia 30 listopada 1994 r., III CZP 130/94, OSNC 1995, nr 3, poz. 42.

Wypada dodać, że wykonanie ustawowego prawa odstąpienia jest dopuszczalne w przypadku **zwłoki** dłużnika („zawinionego opóźnienie”), a zatem przyczyny braku terminowej płatności mają znaczenie z punktu widzenia możliwości odstąpienia od umowy przez wierzyciela. Z przedstawionego stanu faktycznego wynika jednak raczej, że kupujący uchyla się od wykonania zobowiązania i zwodzi sprzedawcę co do daty dalszej płatności. W każdym razie w opisaney sytuacji brak wzmianki o okolicznościach, które mogłyby usprawiedliwiać opóźnienie dłużnika.

Można również zauważyć, że dłużnik spełnił świadczenie w części. Nie wyłącza to jednak możliwości odstąpienia od umowy, dlatego że zobowiązanie nie zostało (w całości) wykonane, a zatem zwłoka występuje. Co więcej jak do tej pory kupujący wpłacił jedynie niewielką część ceny, co w żadnym zakresie nie zaspokaja interesów sprzedawcy związanych ze sprzedażą należącego do niego przedmiotu. Przy tym w podanej sytuacji świadczenie sprzedawcy ma charakter niepodzielny (przeniesienie własności roweru i jego wydanie), w związku z czym nie znajdzie zastosowania art. 491 § 2 k.c. dotyczący częściowego odstąpienia od umowy przy podzielności świadczeń obu strony. W konsekwencji Marek będzie mógł odstąpić od zawartej umowy w przypadku braku zapłaty ceny przez Jana w dodatkowo wyznaczonym terminie.

W przypadku odstąpienia od umowy **strony zobowiązane są do zwrotu spełnionych świadczeń** (odpowiednio zwrotu roweru oraz kwoty 100 zł tytułem częściowej zapłaty ceny), natomiast Markowi przysługuje dodatkowo roszczenie odszkodowawcze, jeżeli niewykonanie umowy z powodu zwłoki Jana było dla niego źródłem szkody majątkowej – art. 494 § 1 k.c. W zakresie skutków własnościowych, w orzecznictwie zdecydowanie dominuje zapatrywanie, zgodnie z którym samo złożenie oświadczenia woli kupującemu automatycznie **prowadzi do powrotnego przeniesienia własności rzeczy ruchomej do majątku zbywcy**³².

Zadanie 52 (*Długi remont*)

Ad 1) **Prawda.** W wyniku odstąpienia od umowy zobowiązanie wygasa w zakresie możliwości domagania się spełnienia świadczenia, jednak dłużnik ponosi odpowiedzialność za szkody doznane przez wierzyciela na skutek niewykonania zobowiązania, o ile spełnione zostały przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej.

Ad 2) **Falsz.** Generalnie ciężar dowodu spełnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej spoczywa na wierzycielu, jako osobie, która z zaistnienia tych faktów

³² Tak w szczególności SN w przywoływanej już uchwale (7) SN z dnia 27 lutego 2003 r., III CZP 80/02.

wywodzi skutki prawne (art. 6 k.c.). Jednakże ciężar dowodu co do nieistnienia okoliczności obciążających dłużnika (w typowej sytuacji braku winy) obciąża dłużnika, co uzasadnione jest treścią art. 471 k.c. (posłużeniem się przez ustawodawcę zwrotem „chyba że”, świadczącym o zmianie rozkładu ciężaru dowodu).

Ad 3) **Falsz.** Opisane wydatki zostały faktycznie poniesione przez Łukasza, zmniejszyły wartość jego majątku w porównaniu z okresem poprzedzającym remont i powinny być kwalifikowane jako straty w rozumieniu art. 361 § 2 k.c.

Ad 4) **Falsz.** Łukasz i tak zapłaciłby czynsz najmu za okres jednego miesiąca, gdyby umowa była wykonana w terminie przez pierwotnego wykonawcę. Na doznaną szkodę składa się zatem jednomiesięczny czynsz (2.000 zł) oraz dodatkowe koszty wykonania usługi (3.000 zł), co daje łącznie kwotę 5.000 zł.

Zadanie 53 (*Prawda albo fałsz*)

Ad 1) **Falsz.** Strony mogą wyraźnie umówić się, że kwota wręczana przy zawarciu umowy nie stanowi zadatku w rozumieniu art. 394 k.c., w szczególności mogą przyjąć, że wpłacana suma stanowi jedynie zaliczkę uiszczaną na poczet ceny. Co więcej, reguła interpretacyjna z art. 394 § 1 k.c. znajduje zastosowanie jedynie w przypadku zadatku danego przy zawarciu umowy, a zatem nie dotyczy ona kwot wpłacanych później (przed terminem zapłaty ceny). Taka późniejsza wpłata mogłaby być potraktowana jako danie zadatku – umożliwiające odstąpienie od umowy w razie jej niewykonania – jednakże wymagałoby to wyraźnej zgody stron.

Ad 2) **Falsz.** Kwota ta stanowi substytut odszkodowania, nawet gdy nie kompensuje szkody doznanej na skutek niewykonania umowy przez kontrahenta. Strona, która odstępuje od umowy na podstawie art. 394 k.c. może zachować zadatek (względnie żądać sumy dwukrotnie wyższej, jeśli sama go wpłaciła) i nie przysługują jej dalsze roszczenia odszkodowawcze. Alternatywnie jednak, strona może odstąpić od umowy na innej podstawie – w szczególności na mocy art. 491 k.c. w przypadku zwłoki w wykonaniu umowy wzajemnej – i domagać się spełnienia świadczenia odszkodowawczego na zasadach ogólnych (rezygnując w ten sposób z możliwości zaspokojenia się z kwoty wpłaconej tytułem zadatku).

Przy okazji warto przypomnieć, że również w przypadku zadatku możliwość odstąpienia od umowy uzależniona jest od tego czy niewykonanie zobowiązania jest następstwem okoliczności obciążających drugą stronę³³.

Ad 3) **Prawda.** Nieoznaczenie terminu skutkowałoby nieważnością klauzuli przyznającej stronie, lub stronom, umowne prawo odstąpienia od umowy - art. 395 § 1 zd. 1 w zw. z art. 58 § 3 k.c. Na marginesie warto zauważyć, że umowne prawo odstąpienia nie jest dopuszczalne w przypadku umów przenoszących własność nieruchomości (umów zobowiązująco-rozporządzających bądź umów rozporządzających zawieranych w wykonaniu istniejącego zobowiązania), gdyż naruszałoby to art. 157 § 1 k.c., zgodnie z którym własność nieruchomości nie może być przeniesiona pod warunkiem ani z zastrzeżeniem terminu.

Ad 4) **Falsz.** Przepisy regulujące umowne prawo odstąpienia (art. 395 k.c.) nie stawiają takiego wymogu, jakkolwiek uzależnienie wykonania prawa odstąpienia od umowy od określonego zdarzenia przyszłego i niepewnego (warunku) jest prawnie dopuszczalne. Również w takim wypadku wykonanie prawa do odstąpienia od umowy powinno być ograniczone terminem oznaczonym w treści kontraktu.

Należy przy tym zwrócić uwagę na dalszą regulację z art. 492 zd. 1 k.c., zgodnie z którą strony mogą zastrzec uprawnienie do odstąpienia od umowy wzajemnej na wypadek niewykonania zobowiązania w terminie ściśle określonym (tzw. *lex commissoria*). W takim wypadku strony zastrzegają w umowie termin spełnienia świadczenia, którego przekroczenie umożliwia odstąpienie od umowy bez konieczności wyznaczania terminu dodatkowego, przy czym przekroczenie terminu powinno być następstwem okoliczności obciążających dłużnika (zwłoki dłużnika) – art. 491 w zw. z art. 492 zd. 1 k.c. W doktrynie i orzecnictwie budzi wątpliwości, czy w przypadku zastrzegania wskazanego postanowienia strony powinny w treści kontraktu oznaczyć również termin do wykonania uprawnienia do odstąpienia od umowy (niezależnie od terminu spełnienia świadczenia), w związku z czym w przypadku redagowania umowy „bezpieczniej” jest taki termin przewidzieć³⁴.

Ad 5) **Prawda.** Zgodnie z art. 396 *in fine* k.c., oświadczenie o odstąpieniu jest skuteczne tylko wtedy, gdy zostało złożone jednocześnie z zapłatą odstępnego. Jednakże wcześniejsza zapłata odstępnego w żadnym zakresie nie szkodzi interesom kontrahenta, w związku z czym uznać należy, że oświadczenie o odstąpieniu następujące po zapłacie odstępnego również będzie skuteczne.

³³ Szerzej np. W. Popiołek, *komentarz do art. 394 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Do art. 1–449*¹⁰, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2020, wyd. 10, Nb 6.

³⁴ Zob. szerzej W. Popiołek, *komentarz do art. 492 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz do art. 450–1088*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2021, wyd. 10, Nb 1.

Zadanie 54 (*Nowe osiedle*)

Ad 1) **Kara umowna na rzecz spółki X została skutecznie ustanowiona, czego nie można jednak powiedzieć o karze, która miała zabezpieczać zapłatę wynagrodzenia na rzecz Janiny Nowak.** Nie jest bowiem dopuszczalne zabezpieczenie karą umowną świadczenia pieniężnego (art. 483 § 1 k.c.). Zabezpieczeniu terminowości spełnienia takich świadczeń służą odsetki za opóźnienie (art. 481 k.c.), przy czym niewykluczona jest także dalsza odpowiedzialność odszkodowawcza za szkody będące następstwem zwłoki w zapłacie wynagrodzenia (art. 476 k.c.).

Ad 2) Dla **roszczenia spółki ma znaczenie, czy ewentualne opóźnienie w wydaniu projektu będzie następstwem niedołożenia należytej staranności przez przyjmującego zamówienie czy też nie.** We wskazanym zakresie przepisy o karze umownej nie modyfikują ogólnych zasad odpowiedzialności kontraktowej, a co do zasady wina jest przesłanką odpowiedzialności dłużnika, przy czym należy pamiętać o tym, że to na dłużniku spoczywa ciężar dowodu co do faktu dołożenia należytej staranności przy wykonaniu zobowiązania (art. 471 w zw. z art. 472 k.c.).

Na marginesie należy zauważyć, że w praktyce obrotu spotyka się umowy, w których obowiązek zapłaty kary umownej nie jest zależny od winy dłużnika, jednak z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika, żeby strony taką regulację umowną przyjęły. Przeciwnie, mowa jest o „zwłoce” w wydaniu planu, a zatem o opóźnieniu w spełnieniu świadczenia, którego przyczyny leżą po stronie dłużnika.

Ad 3) Z artykułu 484 § 1 zd. 1 k.c. wynika, że kara umowna przysługuje wierzycielowi bez względu na wysokość poniesionej przez niego szkody. Nie budzi więc wątpliwości, że wysokość szkody nie wpływa w sposób bezpośredni na wysokość należnej kary umownej (w tym sensie, że wysokość kary nie musi odpowiadać wysokości szkody doznanej przez dłużnika). W orzecznictwie przyjmuje się jednak na ogół, iż regulacja ta powinna być interpretowana w sposób jeszcze dalej idący, poprzez przyjęcie, że **nawet brak doznania jakiegokolwiek szkody przez wierzyciela nie wyłącza obowiązku zapłaty kary umownej**³⁵. Okoliczność ta może jednak mieć znaczenie z punktu widzenia miarkowania kary umownej, o ile takie żądanie zostanie zgłoszone przez dłużnika w toku postępowania sądowego (art. 484 § 2 k.c.).

³⁵ Por. uchwałę (7) SN z dnia 6 listopada 2003 r., III CZP 61/03, OSNC 2004, nr 5, poz. 69. Zob. także P. Drapała, A. Olejniczak, w: *System Prawa Prywatnego. Tom V. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. K. Osajda, Legalis 2020, wyd. 3, s. 1306 – 1308.

Zadanie 55 (Projekt umowy)

Ad 1) **Falsz.** Przepisy dotyczące kary odnoszą się do zasad odpowiedzialności dłużnika z tytułu niewykonania lub nienależytego zobowiązania. Należy zatem odwołać się również do generalnych reguł odpowiedzialności kontraktowej, o ile nie są sprzeczne ze szczegółowymi przepisami o karze umownej. Zgodnie zaś z art. 471 k.c., dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Obowiązek zapłaty kary umownej jest uzależniony więc od zaistnienia tych okoliczności, przy czym w typowej sytuacji dłużnik odpowiada za brak dołożenia należytej staranności (art. 472 k.c.). Okoliczności, za które dłużnik odpowiada, mogą jednak przybierać odmienną postać, co może wynikać z przepisów ustawowych lub umowy tworzącej zobowiązanie.

Przy okazji warto zauważyć, że w praktyce obrotu stosowane są postanowienia umowne nakładające obowiązek zapłaty określonej kwoty pieniężnej („kary umownej”) za samo naruszenie zobowiązania niezależnie od tego, czy było ono następstwem niestaranności dłużnika czy też pewnych okoliczności zewnętrznych (na przykład kara umowna za niedochowanie terminu wykonania zobowiązania – niezależnie od przyczyn opóźnienia). Nie budzi wątpliwości, że takie klauzule są prawnie dopuszczalne i wydaje się, że można je traktować jako kary umowne, gdyż strony generalnie mogą modyfikować zasady odpowiedzialności kontraktowej, zgodnie z art. 471 k.c. Według alternatywnego stanowiska, takie postanowienia umowne, jakkolwiek dozwolone, nie stanowią kar umownych w rozumieniu art. 483 i n. k.c., lecz zastrzeżenia o charakterze gwarancyjnym (podobnie jak np. umowy z art. 391 czy 392 k.c. czy umowy ubezpieczenia), gdzie dłużnik zobowiązuje się do spełnienia określonego świadczenia na wypadek zaistnienia wskazanego w umowie zdarzenia (przyjmuje na siebie ryzyko takiego zdarzenia)³⁶.

Innym problemem jest określenie okoliczności (w rozumieniu postaci naruszenia zobowiązania), które dają podstawę do naliczenia kary umownej. Można przykładowo zastrzec obowiązek zapłaty kary umownej za zwłokę w wykonaniu zobowiązania, braki ilościowe w zakresie przedmiotu świadczenia, nieterminowość w zakresie usuwania wad budynku. Dopuszczalne jest także przykładowo zastrzeżenie kary na wypadek odstąpienia od

³⁶ Zob. szerzej na temat tego zagadnienia, interpretacji klauzul umownych oraz możliwości miarkowania omawianych świadczeń P. Drapała, A. Olejniczak, w: *System Prawa Prywatnego. Tom V...*, op. cit., s. 1300 – 1302.

umowy (z przyczyn obciążających drugą stronę, zobowiązaną do spełnienia świadczenia o charakterze niepieniężnym).

Ad 2) **Falsz**. Kara umowna może służyć zabezpieczeniu wykonania zobowiązania o charakterze niepieniężnym (art. 483 § 1 k.c.). W konsekwencji nie jest możliwe zastrzeżenie kary umownej na wypadek niewykonania (czy nienależytego wykonania) zobowiązania pieniężnego przez dłużnika, a temu w istocie służyłoby nałożenie na spółkę obowiązku zapłaty kary umownej w przypadku niedochowania terminu zapłaty wynagrodzenia. Zabezpieczeniu terminowości świadczeń pieniężnych służą odsetki za opóźnienie.

Ad 3) **Prawda**. Brak zależności wysokości kary umownej od rozmiaru szkody wynika wprost z art. 484 § 1 zd. 1 k.c. W orzecznictwie przyjmuje się ponadto, że również niedoznanie przez wierzyciela szkody (jakiegokolwiek) nie wyłącza obowiązku zapłaty kary umownej, jakkolwiek stanowi okoliczność mogącą mieć znaczenie w ramach jej miarkowania na zarzut dłużnika³⁷.

Ad 4) **Falsz**, żądanie odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary nie jest dopuszczalne, chyba że strony inaczej postanowiły (art. 484 § 1 zd. 2 k.c.). Z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika zaś, żeby strony wprowadziły do umowy taką klauzulę rozszerzającą odpowiedzialność dłużnika.

Zadanie 56 (Regały sklepowe)

Ad 1a) Wskazany zarzut jest **nieuzasadniony**, dlatego że opisane przez Marka przeszkody, jeżeli faktycznie zaistniały, mogłyby, przynajmniej potencjalnie – zależnie od ich dokładnego kształtu – usprawiedliwiać jego opóźnienie w zakresie wykonania remontu. Marek jest zobowiązany do zapłaty kary umownej z tytułu zwłoki („zawinionego opóźnienia”), a zatem przyczyny niedochowania terminu mają znaczenie z punktu widzenia jego odpowiedzialności.

Ad 1b) Kolejny zarzut Magdy również **nie jest zasadny**. Takie uzupełniające odszkodowanie z tytułu zwłoki w spełnieniu świadczenia wchodziłoby w rachubę jedynie w przypadku, gdyby strony w umowie dopuściły wskazane roszczenia (art. 484 § 1 zd. 2 k.c.). Z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika jednak, żeby strony wprowadziły taką klauzulę do umowy.

Ad 2) Opisane przez usługodawcę przeszkody w terminowej realizacji zamówienia potencjalnie mogły wyłączyć jego odpowiedzialność za zapłatę kary umownej, jednakże to **na Marku, jako na dłużniku spoczywa ciężar dowodu** w zakresie udowodnienia tych

³⁷ Por. uchwałę (7) SN z dnia 6 listopada 2003 r., III CZP 61/03, OSNC 2004, nr 5, poz. 69. Zob. także P. Drapała, A. Olejniczak, w: *System Prawa Prywatnego. Tom V...*, op. cit., s. 1306 – 1308.

okoliczności oraz ich wpływu na możliwość terminowego spełnienia świadczenia (art. 471, 472 w zw. z art. 484 § 1 oraz art. 6 k.c.).

Zadanie 57 (Materiały medyczne)

Ad 1) **Tak**, należność została obliczona przez wierzyciela w sposób prawidłowy. Kara umowna nie musi być ustalona w postaci konkretnej sumy w treści umowy. Dopuszczalne jest także wprowadzenie innego mechanizmu ustalenia wysokości tego świadczenia pieniężnego, czego przykładem może być wskazanie kwoty naliczanej za każdy dzień zwłoki w spełnieniu świadczenia (czy w zakresie wykonania innego obowiązku umownego). Zgodnie z treścią kazusu kara miała być naliczana w wysokości 1.000 zł za każdy dzień zwłoki w dostawie materiałów medycznych. Zwłoka w dostawie materiałów dotyczyła łącznie stu dni, co – jak wynika z treści zadania – nie jest kwestionowane przez dłużnika. W konsekwencji kara umowna wynosi 100.000 zł.

Ad 2) **Tak**, w przypadku sporu sądowego Spółka może domagać się zmniejszenia kary umownej, podnosząc, że jest ona rażąco wygórowana (art. 484 § 2 *in fine* k.c.). W przypadku zgłoszenia takiego żądania Sąd orzekający w sprawie przy ocenie możliwości obniżenia kary umownej mógłby odwołać się w szczególności do następujących okoliczności:

- **relacji wysokości kary umownej do szkody** majątkowej doznanej przez wierzyciela,
- ewentualnego **dalszego uszczerbku doznanego przez wierzyciela**, nawet jeśli nie miałby on bezpośredniego wymiaru majątkowego (np. problemy organizacyjne związane z czasowymi brakami w zaopatrzeniu szpitala),
- **stosunku kary umownej do świadczenia należnego na rzecz drugiej strony**,
- **charakteru okoliczności decydujących o niewykonaniu zobowiązania** (stopień winy dłużnika; ewentualne przyczynienie się wierzyciela do nieterminowych dostaw, np. w związku z niezapewnieniem odpowiednich warunków organizacyjnych dotyczących sposobu składania zamówień czy odbioru towaru).

Biorąc pod uwagę to, że kara umowna była wysoka (stanowiła połowę ceny należnej Spółce) oraz brak informacji w kazusie o szkodzie poniesionej przez Szpital można domniemywać, że uwzględnienie przez sąd żądania miarkowania kary umownej jest wysoce prawdopodobne. Wiele zależy jednak od szczegółowych okoliczności, które zostałyby ujawnione w toku postępowania sądowego.

Warto zasygnalizować, że miarkowania kary umownej można domagać się również w razie wykonania zobowiązania w znacznej części (art. 484 § 1 k.c.). Wskazana podstawa nie przystaje jednak do przypadku zwłoki w spełnieniu świadczenia. Kara ta jest bowiem

naliczana nie z tego tytułu, że zobowiązanie nie zostało wykonana w całości, lecz z uwagi na zwłokę w jego spełnieniu³⁸.

Zadanie 58 (*Prawda albo fałsz*)

Ad 1) **Fałsz.** Umowa sprzedaży czy inna zobowiązująca do przelewu wierzytelności co do zasady wywołuje również skutek rozporządzający, przenosząc wierzytelność do majątku cesjonariusza bez konieczności dokonywania dalszych czynności prawnych (art. 510 § 1 k.c.).

Ad 2) **Fałsz.** Jedynie w przypadku wierzytelności stwierdzonych pismem przelew również powinien być pismem stwierdzony, przy czym wskazana forma zastrzeżona została jedynie pod rygorem dowodowym (art. 511 w zw. z art. 73 § 1 i art. 74 § 2 zd. 1 k.c.).

Ad 3) **Prawda.** Wierzytelność jest, co do zasady, prawem zbywalnym, które może zostać przeniesione na rzecz osoby trzeciej (cesjonariusza) bez konieczności uzyskiwania zgody dłużnika na dokonanie tej transakcji – art. 509 § 1 k.c.

Ad 4) **Prawda.** Wraz z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, w tym roszczenie o zapłatę zaległych odsetek (art. 509 § 2 k.c.).

Ad 5) **Prawda.** W podanej sytuacji ustawodawca wyjątkowo dopuszcza potrącenie ustawowe pomimo braku spełnienia wymogu tożsamości stron w zakresie kompensowanych wierzytelności (art. 513 § 2 w zw. z art. 498 i n. k.c.).

Ad 6) **Prawda.** Pisemne zawiadomienie o przelewie pochodzące od cedenta chroni działającego w dobrej wierze dłużnika, który spełnił świadczenie na rzecz cesjonariusza, przed zarzutami dotyczącymi nieważności umowy przelewu (art. 515 k.c.).

Ad 7) **Prawda.** Dłużnik może wyrazić swoją zgodę na przejęcie długu w formie dowolnej; forma pisemna *ad solemnitatem* jest wymagana natomiast dla oświadczenia wierzyciela wyrażającego zgodę na umowę zawartą pomiędzy zobowiązanym a przejemcą długu (art. 519 § 2 w zw. z art. 522 k.c.).

Ad 8) **Prawda.** Dla dalszego trwania zabezpieczenia o charakterze osobistym lub rzeczowym wymagana jest w podanej sytuacji zgoda osoby, która to zabezpieczenie ustanowiła (art. 525 k.c.).

Ad 9) **Prawda.** Nowy dłużnik może podnosić zarzuty przysługujące mu w ramach osobistych relacji z wierzycielem, co wynika z ogólnych zasad prawa zobowiązań. Może on zatem potrącić przysługującą mu wobec wierzyciela należność wynikającą z innego stosunku

³⁸ Przyznać należy jednak, że kwestia ta jest sporna – zob. szerzej W. Borysiak, *komentarz do art. 484 k.c.*, w: *Kodeks ...*, red. K. Osajda, *op. cit.*, tezy 44 – 46.

prawnego (np. należność odszkodowawczą z tytułu niewykonania umowy), o ile rzecz jasna są spełnione przesłanki potrącenia ustawowego, o których mowa w art. 498 i n. k.c.

Ad 10) **Falsz**. W podanej sytuacji mamy do czynienia z kumulatywnym ustawowym przystąpieniem do długu. Wierzyciel na podstawie przepisów ustawy „zyskuje” dalszego dłużnika, od którego może domagać się spełnienia świadczenia. Odpowiedzialność nabywcy ma charakter ograniczony, jednakże nie może ona zostać z góry wyłączona na podstawie umowy będącej podstawą nabycia przedsiębiorstwa (art. 55⁴ k.c.).

Zadanie 59 (*Zaległe alimenty*)

Milena **nie może przenieść wierzytelności**, dlatego że sprzeciwiałoby się to właściwości zobowiązania łączącego ją z ojcem jako dłużnikiem alimentacyjnym (art. 509 § 1 k.c.). Celem tego zobowiązania jest bowiem zaspokajanie bieżących potrzeb życiowych uprawnionego przez zobowiązanego do alimentacji. Przyjmuje się zatem zgodnie, że niedopuszczalne byłoby zbycie wierzytelności na rzecz osoby trzeciej, w konsekwencji czego dłużnik alimentacyjny miałby obowiązek spełniania okresowych świadczeń pieniężnych na rzecz nabywcy tej wierzytelności, a nie rzecz osoby bliskiej, której utrzymaniu alimenty miały w istocie służyć.

Bardziej złożona jest kwestia będąca przedmiotem drugiego pytania, jakkolwiek w świetle aktualnego orzecznictwa SN **można przyjąć, że również zbycie poszczególnych, pojedynczych roszczeń o zapłatę zaległych świadczeń alimentacyjnych** (np. za okres od maja do listopada 2020 r.) **nie jest dopuszczalne**³⁹. Moim zdaniem tak rygorystyczne stanowisko nie jest jednak uzasadnione. Eliminuje ono możliwość uzyskania choćby części zaległej należności poprzez jej odpłatne zbycie na rzecz osoby trzeciej. Rzecz jasna wierzyciel alimentacyjny, dysponując orzeczeniem sądowym, może samodzielnie wszcząć postępowanie egzekucyjne przeciwko zobowiązanemu, jednakże wiąże się to z dodatkowymi trudnościami, a sama egzekucja nie zawsze okaże się skuteczna. Również uzyskanie świadczeń z tytułu funduszu alimentacyjnego jest obwarowane wymogami, które w konkretnej sytuacji nie zawsze będą spełnione, np. w odniesieniu do dochodów w rodzinie uprawnionego (por. art. 9 i n. ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów).

³⁹ Tak SN w przywoływanej już uchwale z dnia 24 lutego 2011 r., III CZP 134/10.

Zadanie 60 (*Oszustwo*)

Ad 1) Z przedstawionego stanu faktycznego wynika, że **umowa przelewu nie została skutecznie zawarta**, dlatego że wierzyciel – Hurtex sp. z o.o., reprezentowany przez Maksymiliana Poważnego w istocie nie złożył oświadczenia woli w przedmiocie zbycia wierzytelności.

Ad 2) Kwestia ta jest mocno dyskusyjna. W mojej ocenie bardziej przekonujące są racje przemawiające za uznaniem, że Jerzy Kowalski nie jest już zobowiązany do spełnienia świadczenia na rzecz spółki „Hurtex”. Na wstępie wypada zauważyć, że istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia analizowanego problemu ma art. 515 k.c., zgodnie z którym zbywca wierzytelności może powołać się wobec dłużnika, który otrzymał od niego pisemne zawiadomienie o przelewie, na nieważność przelewu tylko wtedy, gdy podstawy tej nieważności były dłużnikowi wiadome w chwili spełniania świadczenia na rzecz cesjonariusza (nabywcy wierzytelności). Problematyczne jest jednak, czy w podanej sytuacji przywołany przepis w ogóle znajdzie zastosowanie, skoro podpis prezesa spółki, upoważnionego do jej reprezentacji, najprawdopodobniej został podrobiony przez Ferdynarda Obrotnego i Hiacyntę Powabną.

W mojej ocenie podrobienie podpisu nie musi jednak oznaczać, że zawiadomienie skierowane do dłużnika nie wywołuje skutków prawnych, o których mowa w art. 515 k.c. Należy w tym miejscu odwołać się do ogólnych, powszechnie akceptowanych założeń dotyczących składania oraz wykładni oświadczeń woli (które można na podstawie 65¹ k.c. „odpowiednio” odnosić również do innych oświadczeń takich jak zawiadomienia). Przyjmuje się bowiem, że o fakcie złożenia oświadczenia (a także jego znaczeniu) nie decyduje wyłącznie wola osoby je składającej (w analizowanym przypadku – osoby występującej w roli organu prawnego), lecz istotne znaczenie ma także obiektywna treść oświadczenia, dostrzegalna dla jego adresata⁴⁰. Co istotne również, udziału w fałszerstwie najpewniej dopuściła się osoba funkcjonująca w strukturze spółki, Hiacynta Powabna. Potwierdziła ona także telefonicznie skuteczność zawartej umowy.

W przypadku zaakceptowania proponowanego rozwiązania, należy uznać, że zobowiązanie dłużnika wygasło na skutek jego spełnienia. Spółce „Hurtex” przysługują natomiast wobec Ferdynanta Obrotnego i Hiacynty Powabnej roszczenia o zwrot bezpodstawnie osiągniętego wzbogacenia lub alternatywnie o naprawienie szkody wywołanej fałszerstwem dokumentów (art. 414 k.c.).

⁴⁰ Zob. K. Mularski, Z. Radwański w: *System Prawa Prywatnego. Tom II. Prawo cywilne – część ogólna*, red. Z. Radwański, A. Olejniczak, Warszawa 2019, Legalis, wyd. 3, s. 35 – 39.

Zadanie 61 (Nowy wierzyciel)

Ad 1) Przeniesienie wierzytelności nastąpiło na podstawie umowy o charakterze odpłatnym. Można zatem wnioskować, że strony zawarły umowę **sprzedaży** wierzytelności, która wywarła najpewniej również skutek rozporządzający w postaci przelewu wierzytelności do majątku nabywcy – art. 510 § 1 k.c. Z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika, żeby strony wyłączyły skutek rzeczowy umowy sprzedaży wierzytelności; brak również przepisu szczególnego, który wyłączałby ten skutek w odniesieniu do opisanej sytuacji.

Ad 2a) Zarzut ten jest **nieuzasadniony**. Roszczenia o naprawienie szkody na osobie mogą być przedmiotem obrotu, o ile:

- są już wymagalne,
- zostały uznane na piśmie albo (alternatywnie) przyznane prawomocnym orzeczeniem.

Oba te wymogi muszą zostać spełnione łącznie i taka też sytuacja występuje w analizowanym zadaniu. Przelana wierzytelność została potwierdzona prawomocnym orzeczeniem sądowym, co również przesądza o tym, że była ona wymagalna. W przeciwnym wypadku powództwo zostałoby oddalone jako przedwczesne. Roszczenia objęte pozwem były jednak wymagalne już wcześniej, o czym można wnioskować z daty, od której zasądzone odsetki za opóźnienie w wyroku sądowym. Odsetki te naliczane są bowiem od dnia następującego po dniu, z upływem którego świadczenie staje się wymagalne.

Ad 2b) Ten zarzut jest **zasadny**. Cesjonariusz nabywa wierzytelność w takim kształcie, w jakim przysługiwała ona zbywcy. Jeśli zatem w dacie zawarcia umowy zobowiązanie było częściowo spłacone, to podlegało ono częściowemu umorzeniu i tylko w tym zakresie było przedmiotem przelewu. Należy dodać, że w przypadku dłużnika (Jacka Nieostrożnego) istotne znaczenie ma data zawiadomienia go o przelewie (art. 512 k.c.). Jeśli nawet po dokonaniu przelewu, a przed tą datą zawiadomienia dłużnik – działając w dobrej wierze – częściowo spłacił Marię Pechową, to wierzytelność przysługująca nabywcy wobec Nieostrożnego podlega odpowiedniemu zmniejszeniu.

Ad 3) **Tak**, wraz z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, w szczególności roszczenie o zaległe odsetki (art. 509 § 2 k.c.). Cesjonariusz nabywa zatem również roszczenie o zapłatę wszystkich zaległych odsetek, z zastrzeżeniem omawianej uprzednio płatności, która mogła zostać zaliczona w pierwszej kolejności właśnie na poczet odsetek (art. 451 § 1 zd. 2 k.c.). Rzecz jasna dalsze odsetki za opóźnienie są naliczane także po zmianie wierzyciela.

Zadanie 62 (*Dług syna*)

Matyldzie oraz Janowi **przysługuje roszczenie pieniężne** wobec Hieronima w związku z tym, że spłacili dług syna, za który ponosili odpowiedzialność z należącej do nich nieruchomości obciążonej hipoteką na rzecz banku (art. 518 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 65 i n. ustawy o księgach wieczystych i hipotece). Wysokość roszczenia zależy od kwoty należności uiszczonych na rzecz banku, tytułem spłaty długu syna. Jeżeli spłacili całą zaległą kwotę, to mogą domagać się jej zwrotu od Hieronima. Jeśli zaś pokryli jedynie część zadłużenia, to przysługuje im status wierzyciela co do tej spłaconej kwoty. W razie egzekucji prowadzonej z majątku kredytobiorcy pierwszeństwo w zakresie odzyskiwania należności - w takiej części jaka nie została spłacona - będzie przysługiwać pierwotnemu wierzycielowi (art. 518 § 3 k.c.). Ta ostatnia zasada będzie mieć znaczenie, gdy majątek Hieronima nie pozwoli na zaspokojenie wszystkich wierzycieli.

Zadanie 63 (*Różne wierzytelności*)

Ad a) **Tak.** Oświadczenie o potrąceniu złożone przez A jeszcze w momencie, w którym A był zobowiązany do spełnienia świadczenia skutkowało częściowym (lub nawet całkowitym – zależnie od wysokości wierzytelności) umorzeniem zobowiązania, o ile rzecz jasna spełnione były przesłanki potrącenia, o których mowa w art. 498 i n. k.c. Dopiero później dług we wskazanej postaci, częściowo już umorzony, został przejęty przez B.

Wypada dodać, że w art. 524 § 1 k.c. mowa jest o niemożności podniesienia zarzutu potrącenia, a zatem przejemca nie może złożyć oświadczenia o potrąceniu wierzytelności przysługującej byłemu dłużnikowi wobec wierzyciela (wynika to zresztą również z ogólnych zasad potrącenia ustawowego: wymogu tożsamości stron kompensowanych należności). Nie oznacza to jednak bynajmniej, że oświadczenie o potrąceniu, które zostało uprzednio skutecznie złożone przez byłego dłużnika, traci swoje skutki prawne na skutek zmiany osoby zobowiązanej do spełnienia świadczenia⁴¹.

Ad b) **Nie.** Możliwość złożenia takiego oświadczenia dobitnie wyłącza art. 524 § 1 k.c., zgodnie z którym przejmującemu dług przysługują przeciwko wierzycielowi wszelkie zarzuty, które miał dotychczasowy dłużnik, z wyjątkiem zarzutu potrącenia z wierzytelności dotychczasowego dłużnika. Wniosek ten można ponadto wywieść z ogólnych zasad potrącenia ustawowego wierzytelności – wymogu tożsamości stron kompensowanych należności.

⁴¹ Zob. W. Kurowski, *komentarz do art. 524 k.c.*, w *Kodeks ...*, red. M. Fras, M. Habdas, *op. cit.*, teza 3, 6.

Ad c) **Tak.** Nowy dłużnik może podnosić zarzuty mające źródło w osobistych relacjach z wierzycielem (niezwiązanych ze stosunkiem prawnym, z którego wynika przejmowany dług), co wynika z ogólnych zasad prawa zobowiązań. Może on zatem potrącić przysługującą mu wobec wierzyciela należność wynikającą z innego stosunku prawnego, np. należność odszkodowawczą z tytułu niewykonania umowy, o ile rzecz jasna są spełnione przesłanki potrącenia ustawowego, o których mowa w art. 498 i n. k.c.

Ad d) **Nie.** Przejmujący dług nie może potrącić tej wierzytelności, dlatego że przysługuje mu ona wobec pierwotnego dłużnika, a nie w stosunku do wierzyciela. W takim wypadku nie zostałyby spełnione wymóg tożsamości stron wierzytelności będących przedmiotem potrącenia (art. 498 § 1 k.c.).

Zadanie 64 (*Niesolidna dłużniczka*)

Ad 1. W przypadku wystąpienia na drogę sądową ze skargą pauliańską (żądaniem uznania umowy za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela) Dominika powinna wykazać, że:

- a) przysługuje jej **zaskarżalna wierzytelność pieniężna** wobec dłużniczki (Matyldy),
- b) dłużniczka dokonała **czynności prawnej** prowadzącej do **pokrzywdzenia** Dominiki jako wierzyciela, przy czym o pokrzywdzeniu wierzyciela można mówić, gdy dłużniczka stała się niewypłacalna na skutek dokonanej czynności, bądź jej niewypłacalność uległa pogłębieniu,
- c) dłużniczka działała ze **świadomością pokrzywdzenia wierzycieli**,
- d) **osoba trzecia** uzyskała **korzyść majątkową** na skutek zaskarżonej czynności prawnej,
- e) osobie trzeciej można przypisać **złą wiarę** (przy czym w zakresie tej przesłanki najprawdopodobniej zastosowanie znajdzie domniemanie prawne, o czym dalej).

Analiza przedstawionego stanu faktycznego wskazuje na to, że opisane przesłanki najprawdopodobniej zostały spełnione w odniesieniu do umowy z dnia 13 marca 2019 r. Istnienie zaskarżalnej wierzytelności pieniężnej jest potwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądowym zaopatrzonym w klauzulę wykonalności. Przedmiotem skargi pauliańskiej byłaby w opisanej czynności niewątpliwie czynność prawna (umowa sprzedaży). Postępowania egzekucyjne prowadzone przeciwko Matyldzie są umarzane ze względu na bezskuteczność egzekucji, co najprawdopodobniej świadczy o tym, że kwestionowana czynność prawnej doprowadziła do niewypłacalności dłużniczki, bądź ten trudny stan majątkowy jeszcze pogłębiła, skoro nieruchomości została zbyta za kwotę mniejszą niż połowa jej wartości rynkowej.

Z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika, jaki był stan wiedzy Matyldy w dacie zawierania kwestionowanej umowy i czym kierowała się ona dokonując tej transakcji. Biorąc jednak pod uwagę, że konsekwencje majątkowe takiej umowy są czytelne dla typowego uczestnika obrotu, wnioskować można, że miała ona wiedzę na temat wpływu tej umowy na sytuację jej wierzycieli. Domniemywać można również, że Matylda miała świadomość istniejącego zadłużenia, skoro prowadziła działalność gospodarczą (w kazusie nie zawarto żadnych szczegółowych informacji, z których można by wnioskować, że Matylda z jakichś szczególnych powodów nie miała takiej świadomości co do spraw bezpośrednio jej dotyczących). Uznać zatem należy, że Matylda działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, choć oczywiście okoliczność ta mogłaby być przedmiotem sporu sądowego, a to na Dominice spoczywa w myśl art. 6 k.c. ciężar udowodnienia przesłanek skargi pauliańskiej.

Na skutek omawianej umowy Michał (jako osoba trzecia w rozumieniu przepisów o skardze pauliańskiej) uzyskał korzyść majątkową wyrażającą się w różnicy wartości nabytej nieruchomości oraz ceny jaką zobowiązał się zapłacić z tytułu jej nabycia. Jeśli chodzi o kwestię złej wiary Michała, istotne znaczenie ma wrzuszalne domniemanie prawne, o którym mowa w art. 527 § 3 k.c. Zgodnie z treścią tego przepisu, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Domniemanie to najprawdopodobniej znajdzie zastosowanie w niniejszej sytuacji ze względu na więzy rodzinne wiążące strony umowy (z kazusu nie wynika, żeby małżonkowie pozostawali w faktycznej separacji, co mogłoby ewentualnie przemawiać za brakiem stosunku bliskości). W konsekwencji to na Michale, osobie przeciwko której zostanie skierowana skarga pauliańska, będzie spoczywać ciężar wykazania dobrej wiary w momencie dokonywania czynności.

Zgodnie z art. 531 § 1 k.c. uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje w drodze **powództwa** lub zarzutu **przeciwko osobie trzeciej**, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową. W przypadku wystąpienia na drogę sądową Dominika powinna wnieść powództwo ze skargi pauliańskiej przeciwko Michałowi jako osobie trzeciej, która uzyskała korzyść majątkową na skutek kwestionowanej umowy sprzedaży.

Ad 2) Sytuacja prawna Dominiki jest bardzo zbliżona w odniesieniu do obu kwestionowanych umów. W zasadzie dotychczasowe uwagi można by odnieść odpowiednio również do umowy zawartej z synem w dniu 15 marca 2019 r., przy czym rzecz jasna w

odniesieniu do tej ostatniej umowy powództwo powinno być wniesione przeciwko synowi Matyldy jako obdarowanemu.

Nie bez znaczenia jest jednak to, że ta druga czynność prawna stanowiła **darowiznę**, co korzystnie wpływa na sytuację dowodową wierzyciela. Mianowicie w przypadku darowizny dokonanej przez niewypłacalnego dłużnika (bądź prowadzącej do stanu niewypłacalności) domniemywa się, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela – art. 529 k.c. Jest to domniemanie prawne wzruszalne. Co więcej, w razie bezpłatnego nabycia korzyści majątkowej bez znaczenia jest, czy osoba trzecia działała w dobrej czy złej wierze (art. 528 k.c.); okoliczność ta nie stanowi już przesłanki, od której zależy los skargi pauliańskiej.

Ad 3) Uznania czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli za bezskuteczną nie można żądać po upływie **lat pięciu** od daty tej czynności (art. 534 k.c.); jest to **termin zawity**. Na skutek uwzględnienia skargi pauliańskiej nie dochodzi do unieważnienia skarżonej czynności prawnej. **Wierzyciel może** natomiast z pierwszeństwem przed (ewentualnymi) wierzycielami osoby trzeciej **dochodzić** w toku postępowania egzekucyjnego **zaspokojenia z przedmiotów majątkowych, które wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły** (art. 532 k.c.). Wierzyciel może zaspokoić się z tych przedmiotów tak jakby czynność nie była w ogóle dokonana; czynność ta staje się bezskuteczna w stosunku do wierzyciela.

Zadanie 65 (*Atrakcyjna nieruchomość*)

Ad 1. **Tak**, skierowanie żądania ze skargi pauliańskiej wobec kolejnego nabywcy nieruchomości jest prawnie dopuszczalne. W wypadku bowiem gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne (art. 531 § 2 k.c.). W przedstawionych okolicznościach osobą trzecią jest Anna, natomiast osobą, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło (określaną niekiedy jako osoba czwarta) – Dominik. Kierując żądanie przeciwko osobie czwartej wierzyciel powinien wykazać:

a) ogólne przesłanki skargi pauliańskiej – w odniesieniu do czynności prawnej dokonanej pomiędzy dłużnikiem a osobą trzecią,

b) wiedzę osoby czwartej o okolicznościach uzasadniających ubezskuteczenie czynności wobec wierzyciela (ten dodatkowy wymóg nie dotyczy jednak nieodpłatnego rozporządzenia korzyścią na rzecz osoby czwartej).

Jeśli chodzi o ogólne przesłanki skargi pauliańskiej na wierzyciela spoczywa ciężar dowodu co do tego, że:

- a) przysługuje mu **zaskarżalna wierzytelność pieniężna** wobec dłużnika (Pawła),
- b) Paweł dokonał **czynności prawnej**, prowadzącej do **pokrzywdzenia** wierzyciela, przy czym o pokrzywdzeniu wierzyciela można mówić, gdy Paweł stał się niewypłacalny na skutek dokonanej czynności, bądź jego niewypłacalność uległa pogłębieniu,
- c) dłużnik działał ze **świadomością pokrzywdzenia wierzycieli** (ze względu na to, że rozporządzenie na rzecz Anny nastąpiło na podstawie darowizny, z pomocą może przyjść we wskazanym zakresie domniemanie z art. 529 k.c.),
- d) **osoba trzecia** (Anna) uzyskała **korzyść majątkową** na skutek kwestionowanej czynności prawnej, co w przedstawionej sytuacji nie budzi wątpliwości, skoro rozporządzenie było nieodpłatne.

Ze względu na nieodpłatne nabycie korzyści przez Annę pozbawiona doniosłości jest kwestia jej dobrej lub złej wiary (art. 528 k.c.). Istotne znaczenie ma natomiast dodatkowa przesłanka dotycząca już ściśle kolejnego nabywcy – Dominika, który byłby pozwany w procesie pauliańskim (to do niego należy obecnie nieruchomości, w stosunku do której miałyby się toczyć egzekucja na rzecz wierzyciela Pawła). Otóż konieczne byłoby wykazanie wiedzy Dominika na temat przedstawionych okoliczności uzasadniających uznanie czynności za bezskuteczną. Dowód ten mógłby okazać się niełatwy w sytuacji, w której Dominik okazałby się być osobą niezwiązaną, czy to rodzinnie czy ekonomicznie czy też w inny sposób, z Pawłem oraz Anną.

Ad 2. W przypadku braku wykazania złej wiary Dominika (osoby czwartej) niemożliwe będzie zaspokojenie się wierzyciela z nieruchomości, która ostatecznie stała się własnością Dominika. Działania Anny można jednak potraktować jako **czyn niedozwolony** (delikt), w szczególności, gdy świadomie współdziałała ona z Pawłem przy opisanych transakcjach mających na celu „ucieczkę od egzekucji” prowadzonej wobec jej brata. W takim wypadku Anna mogłaby ponosić wobec wierzyciela odpowiedzialność odszkodowawczą z tytułu deliktu (czynu niedozwolonego) na podstawie art. 415 k.c.⁴²

⁴² Warto dodać, że w orzecznictwie wskazuje się na przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu jako na alternatywną podstawę roszczenia przeciwko osobie trzeciej, która rozporządza korzyścią na rzecz dalszych

Zadanie 66 (*Skutki umowy*)

Tak, umowa została ważnie zawarta. Strony osiągnęły konsensus w zakresie postanowień koniecznych do zawarcia umowy sprzedaży, a mianowicie porozumiały się co do:

- a) **rzeczy** będącej przedmiotem świadczenia sprzedawcy – w opisanych okolicznościach była to rzecz oznaczona co do tożsamości, używany samochód osobowy,
- b) **ceny**, do uiszczenia której zobowiązany jest kupujący.

Jeżeli chodzi o dalsze opisane w kazusie kwestie, są one przedmiotem przepisów prawnych, głównie o charakterze dyspozytywnym. W przypadku zatem braku regulacji umownej zastosowanie znajdują „domyślne” reguły kodeksowe, a mianowicie:

- a) w odniesieniu do **świadczeń niepieniężnych** miejscem wykonania zobowiązania jest miejsce, gdzie w chwili powstania zobowiązania **dłużnik miał zamieszkanie lub siedzibę** (art. 454 § 1 zd. 1 k.c.). **Dłużnikiem** w zakresie świadczenia polegającego na wydaniu pojazdu **jest sprzedawca (Marek)**, a zatem wydanie pojazdu powinno nastąpić w miejscu jego zamieszkania. W przypadku prowadzenia przez Marka działalności gospodarczej o miejscu spełnienia świadczenia przesądzałyby siedziba jego przedsiębiorstwa (art. 454 § 2 k.c.);
- b) w przypadku **świadczeń pieniężnych** właściwe jest **miejsce zamieszkania lub siedziba wierzyciela** w chwili spełnienia świadczenia (względnie siedziba jego przedsiębiorstwa). Wierzycielem w odniesieniu do tego świadczenia jest **Marek**, a zatem ponownie to jego miejsce zamieszkania (siedziba przedsiębiorstwa) będzie rozstrzygająca dla określenia miejsca zapłaty;
- c) w przypadku zobowiązań z umów wzajemnych (takich jak umowa sprzedaży) świadczenia powinny być **spełnione jednocześnie**, gdy, tak jak w analizowanej sytuacji, nic innego nie wynika z umowy lub dalszych źródeł wiążącego strony stosunku prawnego – art. 488 § 1 k.c.;
- d) w razie braku oznaczenia terminu wykonania zobowiązania wierzyciel może wezwać dłużnika do **niezwłocznego spełnienia świadczenia**. W analizowanej sytuacji umowy dwustronnie zobowiązującej każda ze stron mogłaby wyznaczyć kontrahentowi taki odpowiedni termin na wykonanie umowy, które, jak wskazano, według dyspozytywnych reguł ustawowych powinno nastąpić w miejscu zamieszkania (siedzibie przedsiębiorstwa) sprzedawcy;

osób, uniemożliwiając w ten sposób prowadzenie egzekucji z nieruchomości. Por. wyroki SN z dnia 3 lutego 2005 r., II CK 412/04, Legalis oraz 10 października 2014 r., III CSK 266/13, Legalis.

e) odpowiedzialność sprzedawcy za wady rzeczy **wynika bezpośrednio z przepisów ustawy** (art. 556, 558 k.c.).

Zadanie 67 (*Sprzedaż pojazdu*)

Ad 1. **Falsz.** Ustawodawca nie wymaga żadnej formy szczególnej dla sprzedaży rzeczy ruchomej. Strony mogą zatem złożyć swoje oświadczenia woli w dowolny sposób, w tym ustnie (art. 60 k.c.).

Ad 2. **Falsz.** Sprzedaż ma charakter czynności prawnej **konsensualnej**. Dochodzi ona zatem do skutku w momencie złożenia zgodnych oświadczeń woli przez strony. Wydanie pojazdu jest elementem wykonania zobowiązania wynikającego z zawartej już umowy.

Ad 3. **Prawda.** Umowa sprzedaży rzeczy oznaczonej co do tożsamości, a o takiej mowa w kazusie, wywołuje również skutek rzeczowy, o ile strony nie postanowiły inaczej (art. 155 § 1 k.c.). Marek stał się zatem właścicielem pojazdu już w momencie złożenia przez strony zgodnych oświadczeń woli.

Ad 4. **Prawda.** Strony mogą w treści umowy określić sposób jej wykonania, w tym miejsce wydania rzeczy. Jeżeli jednak tego nie zrobią, tak jak w podanym przykładzie, a przy tym miejsce to nie wynika z właściwości zobowiązania, w odniesieniu do świadczeń niepieniężnych właściwe jest miejsce, gdzie w chwili powstania zobowiązania dłużnik miał zamieszkanie lub siedzibę (art. 454 § 1 zd. 1 k.c.). Dłużnikiem w zakresie świadczenia polegającego na wydaniu rzeczy jest sprzedawca, a zatem wydanie pojazdu powinno nastąpić w miejscu jego zamieszkania. W przypadku prowadzenia przez Jana działalności gospodarczej o miejscu spełnienia świadczenia przesądzałaby siedziba jego przedsiębiorstwa (art. 454 § 2 k.c.).

Ad 5. **Prawda.** Sprzedaż jest umową wzajemną a zatem świadczenia powinny być spełnione przez strony **jednocześnie**, o ile nic innego nie wynika z dalszych źródeł wiążącego strony stosunku prawnego, w szczególności z umowy bądź szczególnych regulacji ustawowych – art. 488 § 1 k.c.

Ad 6. **Falsz.** Sprzedawca odpowiada z tytułu rękojmi za wady fizyczne, które istniały w **chwili przejścia niebezpieczeństwa** na kupującego – art. 559 k.c. Chwilę tę stanowi zaś – co do zasady – **moment wydania rzeczy kupującemu**, a nie przeniesienia własności (art. 548 § 1 k.c.). W związku z tym sprzedawca odpowiada z tytułu rękojmi za opisane wady, które powstały przed wydaniem rzeczy nabywcy.

Zadanie 68 (Zaginiona paczka)

Ad 1. **Tak.** Świadczenie nie zostało spełnione przez sprzedawcę, w związku z czym Jan Nowak może domagać się wysyłki garnków. W podanej sytuacji to sprzedawca odpowiada za przypadkową (niezawinioną przez żadną ze stron umowy) utratę przedmiotu świadczenia, a zaistniała sytuacja w żadnym zakresie nie uniemożliwia mu wykonania zobowiązania, gdyż zaginione przedmioty stanowią rzeczy oznaczone co do gatunku.

Na wstępie warto zauważyć, że niebezpieczeństwo przypadkowej utraty lub uszkodzenia rzeczy co do zasady przechodzi na kupującego z chwilą wydania rzeczy sprzedanej (art. 548 § 1 k.c.). Kwestia ta może jednak nastroczać pewnych trudności w przypadku sprzedaży wysyłkowej. Jeżeli strony w umowie wskażą, że miejscem spełnienia świadczenia jest miejsce zamieszkania (lub siedziba) kupującego, sprzedawca odpowiada za stan rzeczy do momentu, aż zostanie ona doręczona w tym miejscu. Jednak w typowej sytuacji strony nie wprowadzają takiej szczególnej regulacji umownej, w związku z czym właściwe jest miejsce zamieszkania (względnie siedziba lub miejsce prowadzonej działalności – art. 454 k.c.) zbywcy, który zobowiązuje się jedynie do przesłania rzeczy na wskazany przez kupującego adres. W takim wypadku, gdy rzecz ma być przesłana do miejsca niebędącego miejscem spełnienia świadczenia poczytuje się w razie wątpliwości, że wydanie zostało dokonane z chwilą, gdy w celu dostarczenia rzeczy na miejsce przeznaczenia sprzedawca powierzył ją przewoźnikowi trudniącemu się przewozem rzeczy tego rodzaju (art. 544 § 1 k.c.). Od chwili wydania rzeczy przewoźnikowi sprzedawca nie ponosi już ryzyka przypadkowej utraty rzeczy.

Odmienne regulacje obowiązują jednak w zakresie sprzedaży konsumenckiej. W takim przypadku miejsce, do którego ma zostać przesłana rzecz, jest uważane za miejsce spełnienia świadczenia, a strony nie mogą tej zasady zmodyfikować (art. 454¹ k.c.). W zakresie umowy sprzedaży ustawodawca doprecyzowuje reguły odpowiedzialności, przyjmując, że niebezpieczeństwo przypadkowej utraty lub uszkodzenia rzeczy przechodzi na kupującego dopiero z chwilą jej wydania kupującemu przez przewoźnika (art. 548 § 3 zd. 1 k.c.). Wyjątkiem jest jedynie sytuacja, w której sprzedawca nie miał wpływu na wybór przewoźnika przez kupującego. W takim wypadku wydanie następuje już w momencie powierzenia tej rzeczy przewoźnikowi (art. 548 § 3 zd. 2 k.c.). Należy jednak mieć na uwadze, że we wskazanym wyjątku nie chodzi o częsty przypadek, w którym przedsiębiorca oferuje kupującemu kilka alternatywnych form dostawy, a kupujący wybiera jedną z nich. Sprzedawca nie ma wpływu na wybór przewoźnika jedynie wtedy, gdy kupujący domaga się przesłania towaru w inny sposób niż te proponowane przez przedsiębiorcę. Dodać w tym

miejscu jeszcze należy, że omówione zasady rozkładu ryzyka w obrocie konsumenckim, wynikające z prawa unijnego, nie mogą być zmodyfikowane na niekorzyść konsumenta (art. 548 § 3 zd. 3 k.c.).

Ad 2. **Tak, Jan Nowak może odstąpić od umowy**, jeżeli nie chce realizować swojego roszczenia o spełnienie świadczenia w zakresie wysyłki towarów. Należy odwołać się w tym miejscu do art. 543¹ § 2 zd. 1 k.c., zgodnie z którym w razie opóźnienia sprzedawcy kupujący może wyznaczyć dodatkowy termin do wydania rzeczy, a po jego bezskutecznym upływie może od umowy odstąpić. O terminie spełnienia świadczenia decyduje w pierwszej kolejności treść wiążącej strony umowy, jednak w przypadku nieuregulowania tej kwestii sprzedawca obowiązany jest niezwłocznie wydać rzecz kupującemu, nie później niż trzydzieści dni od dnia zawarcia umowy (art. 543¹ § 1 k.c.). W odróżnieniu od ogólnych przepisów dotyczących odstąpienia od umowy wzajemnej (art. 491 k.c.) bez znaczenia jest, czy przyczyną niewykonania zobowiązania w terminie były okoliczności obciążające sprzedawcę, czy też od niego niezależne. W przywołanej regulacji szczególnej posłużono się bowiem pojęciem „opóźnienia” a nie „zwłoki” dłużnika.

W związku z tym, że w kazusie mowa jest o sprzedaży wysyłkowej, kupujący (będący konsumentem) może również alternatywnie złożyć oświadczenie na podstawie art. 27 ustawy o prawach konsumenta. Zgodnie z treścią przywołanej regulacji konsument, który zawarł umowę na odległość może w terminie 14 dni odstąpić od niej bez podawania przyczyny i – co do zasady – bez ponoszenia kosztów. Wskazana umowa sprzedaży została zawarta na odległość, gdyż sprzedawca prowadził sklep internetowy, a zatem, jak można wnosić, była to działalność wykorzystująca zorganizowany system zawierania umów (stronę internetową sprzedawcy lub platformę udostępnianą przez podmiot trzeci), a strony komunikowały się wyłącznie za pomocą środków porozumiewania się na odległość (formularze udostępnione na stronie internetowej, e-mail, telefon, Skype itp.) – art. 2 pkt 1 ustawy o prawach konsumenta.

Pewne wątpliwości może budzić możliwość złożenia oświadczenia w przedmiocie odstąpienia z powołaniem się na ustawę o prawach konsumenta w związku z tym, że towar w istocie nie został dostarczony⁴³. Ustawodawca wskazuje bowiem, że termin do odstąpienia od umowy, w wykonaniu której przedsiębiorca wydaje rzecz, będąc zobowiązanym do przeniesienia jej własności biegnie od objęcia rzeczy w posiadanie przez konsumenta lub wskazaną przez niego osobę trzecią inną niż przewoźnik (art. 28 pkt 1 w zw. z art. 27 ustawy o prawach konsumenta). Na podstawie interpretacji przywołanych przepisów zauważa się

⁴³ Podobny problem występował w ramach zadania 44 (*Głodny student*).

jednak, że oświadczenie to może zostać złożone wcześniej, jako że uprawnienie do odstąpienia od umowy powstaje już w chwili jej zawarcia, a przywołane regulacje wprowadzają jedynie termin wygaśnięcia uprawnienia⁴⁴. Wykładnia ta jest zasadna w świetle regulacji unijnych, które polska ustawa transponuje do wewnętrznego porządku prawnego. Mianowicie w myśl punktu 40 preambuły do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie praw konsumentów, „w przypadku umów sprzedaży okres na odstąpienie od umowy powinien wygasnąć po upływie 14 dni od dnia, w którym konsument lub osoba trzecia inna niż przewoźnik i wskazana przez konsumenta wejdzie w fizyczne posiadanie towarów. Ponadto konsument powinien mieć możliwość skorzystania z prawa do odstąpienia od umowy przed wejściem w fizyczne posiadanie towarów”. Wskazana wykładnia jest uzasadniona również z funkcjonalnego punktu widzenia, gdyż eliminuje koszty i komplikacje związane z procesem wysyłki niechcianego towaru.

Warto zauważyć, że analogicznie ocenia się sytuację, w której umowa jeszcze nie została zawarta – gdy „zamówienie” kupującego stanowiącego ofertę, która nie została jeszcze przyjęta przez sprzedawcę. W takim wypadku oświadczenie o „odstąpieniu” skutkuje tym, że oferta przestaje wiązać konsumenta, co wprost wynika z art. 31 ust. 2 ustawy o prawach konsumenta. W konsekwencji uznać należy, że również w analizowanej sytuacji konsument powinien mieć możliwość odstąpienia od umowy.

Podsumowując, kupujący może odstąpić od umowy alternatywnie na podstawie przepisów kodeksowych bądź korzystając z ustawowego prawa odstąpienia od umowy zawartej na odległość. Ta druga możliwość może być korzystniejsza, jeśli kupujący jest zdecydowany co do tego, że nie chce dać sprzedawcy dalszej szansy „naprawienia” wykonania zobowiązania. W tym drugim wypadku kupujący nie ma bowiem obowiązku wyznaczać kontrahentowi dodatkowego terminu przed złożeniem oświadczenia w przedmiocie odstąpienia od umowy. Wyznaczenie dodatkowego terminu nie będzie jednak także konieczne w przypadku korzystania z regulacji kodeksowych, jeżeli sprzedawca jednoznacznie oświadczy kupującemu, że nie dokona powtórnej wysyłki towaru (art. 492¹ w zw. z art. 543 § 2 zd. 2 k.c.).

Zadanie 69 (*Toster*)

Ad 1) **Tak**, w przypadku sprzedaży konsumenckiej (a o takiej jest mowa w przedstawionym stanie faktycznym) na równi z zapewnieniami sprzedawcy traktuje się publiczne zapewnienia

⁴⁴ Zob. T. Czech, *Komentarz do art. 27 ustawy o prawach konsumenta*, w: Tomasz Czech, *Prawa konsumenta. Komentarz*, LEX 2020, wyd. 2, cit., tezy 22 – 24, 46.

producenta lub jego przedstawiciela, osoby, która wprowadza rzecz do obrotu w zakresie swojej działalności gospodarczej oraz osoby, która przez umieszczenie na rzeczy sprzedanej swojej nazwy, znaku towarowego lub innego oznaczenia odróżniającego przedstawia się jako producent (art. 556¹ § 2 k.c.). Sprzedawca nie jest odpowiedzialny za treść wskazanych zapewnień, jeśli zapewnień tych nie znał ani, oceniając rozsądnie, nie mógł znać albo nie mogły one mieć wpływu na decyzję kupującego o zawarciu umowy sprzedaży, albo gdy ich treść została sprostowana przed zawarciem umowy sprzedaży (art. 557 § 3 k.c.). W opisanej sytuacji mowa jest jednak o informacjach opublikowanych na stronie producenta, a zatem były one dostępne dla sprzedawcy. Z treści kazusu wynika, że informacje te miały kluczowe znaczenie dla decyzji co do nabycia produktu („Agnieszkę przekonały ...”).

Sprzedawca słusznie zauważa, że zapewnienia reklamowe niejednokrotnie mają ogólny charakter i charakteryzują się znaczną przesadą. W analizowanej sytuacji informacje były jednak bardzo precyzyjne i dotyczyły konkretnej właściwości produktu, istotnej dla nabywcy (czas przygotowania tostów). Niezależnie od tego, z przedstawionego stanu faktycznego wynika, że rzecz była wadliwa z innych powodów, nie miała właściwości, która rzecz tego rodzaju powinna mieć ze względu na cel wynikający z przeznaczenia – art. 556¹ § 1 pkt 1. Przygotowywane tosty były bowiem, według relacji Agnieszki, nierównomiernie wypieczone.

Ad 2) **Nie**, taki wymóg sprawdzenia rzeczy nie obowiązuje w przypadku sprzedaży konsumenckiej. Jedynie przy sprzedaży między przedsiębiorcami kupujący traci uprawnienia z tytułu rękojmi, jeżeli nie zbadał rzeczy w czasie i w sposób przyjęty przy rzeczach tego rodzaju i nie zawiadomił niezwłocznie sprzedawcy o wadzie, a w przypadku gdy wada wyszła na jaw dopiero później – jeżeli nie zawiadomił sprzedawcy niezwłocznie po jej stwierdzeniu (art. 563 § 1 k.c.).

Ad 3) **Nie**, kupujący ma możliwość wyboru w zakresie wykonywania uprawnień z tytułu rękojmi bądź gwarancji – art. 579 k.c.

Ad 4) Z zaprezentowanego stanu faktycznego nie wynika, jakie były dalsze losy sporu pomiędzy stronami po otrzymaniu przez Agnieszkę odpowiedzi na jej reklamację. W mojej ocenie wiadomość Agnieszki z dnia 1 września 2020 r. może być jednak interpretowana jako **odstąpienie od umowy sprzedaży**. Agnieszka wskazała bowiem, że chce otrzymać zwrot wpłaconej ceny oraz zadeklarowała zwrot wadliwego produktu. Oświadczyła ona zatem, że chce zwrotu spełnionych świadczeń (art. 494 § 1 k.c.), z czego należy wnioskować, że jej wolą było odstąpienie od umowy. Należy więc uznać, że Agnieszka odstąpiła od umowy z uwagi na wadę nabytej rzeczy.

Zgodnie z art. 560 § 4 k.c. kupujący nie może odstąpić od umowy, jeżeli wada jest nieistotna, jednak wskazywane przez Agnieszkę niedogodności, których sprzedawca *de facto* nie kwestionował, mają znaczną doniosłość dla użytkowania produktu. Sprzedawca miał możliwość zapobiec skutkom odstąpienia poprzez niezwłoczną wymianę produktu na niewadliwy bądź jego naprawę (art. 560 § 1 zd. 1 k.c.). Z przedstawionego stanu faktycznego wynika jednak, że sprzedawca nie przejawiał woli podjęcia takich czynności.

Zadanie 70 (Ruletka)

Ad 1) **Tak.** Zgodnie z art. 890 § 1 k.c., oświadczenie woli darczyńcy powinno zostać złożone w formie aktu notarialnego, co w opisanym stanie faktycznym nie miało miejsca, gdyż umowa została zawarta w formie ustnej. Tym niemniej, **spełnienie przyrzeczonego świadczenia powoduje, że umowa staje się ważna.** Mariola przełała pieniądze na rachunek bankowy Jana, a zatem jej świadczenie zostało spełnione zgodnie z treścią umowy.

Ad 2) **Taka umowa byłaby bezwzględnie nieważna** (art. 890 § 2 w zw. z art. 158 i art. 73 § 2 zd. 1 k.c.). W przypadku umowy zobowiązującej do zbycia nieruchomości oświadczenia obu stron powinny zostać złożone w formie aktu notarialnego i jest to forma zastrzeżona pod rygorem nieważności. Również wykonanie obowiązków wynikających z tej umowy (wydanie nieruchomości, zapłata ceny) nie doprowadzi do uznania umowy za ważnie zawartą.

Ad 3) Wskazane postanowienia umowne zobowiązują obdarowanego do określonego postępowania, przy czym nie ustanawiają one wierzyciela – osoby, której interesom miałyby służyć wykonanie wskazanych obowiązków i której przysługiwałoby roszczenie o spełnienie świadczenia. Mają zatem one charakter prawny **polecień**. Wydaje się przy tym, że polecenia te miały na celu wyłącznie korzystać samego obdarowanego, a zatem darczyńca nie może domagać się wykonania tych obowiązków (art. 894 k.c.).

Ad 4) **Nie,** pogorszenie sytuacji majątkowej darczyńcy może stanowić podstawę do odwołania **jedynie w stosunku do darowizny niewykonanej, natomiast w podanym stanie faktycznym Mariola spełniła już świadczenie pieniężne na rzecz Jana (por. art. 896 k.c.).** Mariola mogłaby jedynie domagać się zapłaty na jej rzecz alimentów, przy czym ich wysokość byłaby limitowana z jednej strony aktualnym stanem wzbogacenia Jana, a z drugiej – zakresem jej usprawiedliwionych potrzeb (art. 897 k.c.).

Zadanie 71 (Niewdzięczny wnuk)

Ad 1) **Tak.** Darczyńca może odwołać darowiznę, nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się wobec niego **rażącej niewdzięczności** (art. 898 § 1 k.c.). Jako rażąco

niewdzięczne można zakwalifikować zachowanie się obdarowanego skierowane przeciwko osobie darczyńcy, w istotny sposób naruszające obowiązek wdzięczności wynikający z faktu bezpłatnego świadczenia dokonanego na rzecz obdarowanego. W podanej sytuacji Jan dopuścił się kradzieży wartościowego przedmiotu na szkodę osoby bliskiej, wykorzystując przy tym jej zaufanie. Nie powinno zatem budzić wątpliwości, że zachowanie to stanowiło przejaw rażącej niewdzięczności wobec darczyńcy.

Ad 2) Oświadczenie to powinno zostać złożone obdarowanemu **w formie zwykłej pisemnej** i jest to forma zastrzeżona *ad probationem* (art. 900 w zw. z art. 73 § 1 k.c.). Oznacza to, że w przypadku sporu co do tego czy darowizna została odwołana, Józef nie mógłby dowodzić tego faktu w postępowaniu sądowym za pomocą dowodów ze źródeł osobowych (art. 74 § 1 zd 1. k.c.).

Ad 3) **Nie**. W orzecznictwie jako ugruntowane należy traktować aktualnie zapatrywanie, zgodnie z którym w takim wypadku po stronie obdarowanego powstaje jedynie **obowiązek zawarcia umowy czysto rozporządzającej w przedmiocie powrotnego przeniesienia własności rzeczy na darczyńcę**⁴⁵. Jeżeli obdarowany odmawia zawarcia takiej umowy zasadne staje się powództwo sądowe o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli. Orzeczenie uwzględniające takie żądanie zastąpi brakujące oświadczenie dłużnika (art. 64 k.c.).

Ad 4) **Nie**, takie działanie nie miałyby doniosłości prawnej. Ewentualny błąd (polegający na mylnej ocenie charakteru czy kwalifikacji moralnych obdarowanego) **nie dotyczył treści czynności prawnej**, a jest to jedna z przesłanek, o których mowa w art. 84 k.c. Z treści kazusu nie wynika ponadto, żeby Jan celowo wprowadzał dziadka w błąd w zakresie jakichś okoliczności celem nakłonienia go do darowizny lokalu, co mogłoby ewentualnie dawać podstawę do przyjęcia, iż mieliśmy do czynienia z podstępem obdarowanego (art. 86 k.c.).

Zadanie 72 (Zaległy czynsz)

Ad 1) **Tak**, wynajmujący może domagać się zapłaty całego czynszu od Moniki. Zgodnie bowiem z art. 380 § 2 k.c., w braku odmiennej umowy dłużnicy zobowiązani do świadczenia podzielnego są odpowiedzialni za jego spełnienie solidarnie, jeżeli wzajemne świadczenie wierzyciela jest niepodzielne. W opisanej sytuacji strony zawarły umowę wzajemną, a świadczenie wynajmującego, polegające na zapewnieniu możliwości korzystania z jednopokojowego lokalu, ma charakter niepodzielny. Strony nie wyłączyły przy tym w

⁴⁵ Por. przywoływaną już uchwałę (7) SN z dnia 7 stycznia 1967 r., III CZP 32/66.

umowie solidarnej odpowiedzialności dłużników (przywołany przepis ma charakter dyspozytywny, co wprost wynika z jego treści). W konsekwencji Monika odpowiada **solidarnie** za zapłatę czynszu, co oznacza, że wynajmujący może domagać się od niej spełnienia świadczenia w całości (art. 366 § 1 k.c.).

Warto w tym miejscu przypomnieć, że solidarność musi mieć źródło w umowie, gdzie wskazuje się na solidarną odpowiedzialność dłużników za spełnienie świadczenia, bądź przepisach ustawy. W analizowanej sytuacji taką podstawę stanowi przywoływany już art. 380 § 2 k.c. Jeżeli świadczenie wynajmującego miałyby charakter podzielny, to najemcy odpowiedzialiby jedynie w zakresie przypadających na nich części czynszu (art. 379 § 1 k.c.). Gdyby wynajmowany lokal składał się przykładowo z trzech „podobnych” pokoi, a mieszkanie byłoby wynajęte na podstawie jednej umowy trójce współlokatorów niepowiązanych relacjami rodzinnymi czy uczuciowym, to w braku dalszych szczególnych okoliczności należałoby, moim zdaniem, przyjąć, że każdy najemca jest uprawniony do korzystania ze „swojego” pokoju oraz części wspólnych lokalu. W takim wypadku zobowiązanie ulegałoby podziałowi i każdy z najemców byłby zobowiązany jedynie do płacenia części czynszu, w braku szczególnych okoliczności w wysokości 1/3 z ustalonego świadczenia pieniężnego (art. 379 § 1 zd. 2 k.c.). Przyznać jednak należy, że sytuacja byłaby jednak bardziej klarowna, gdyby wynajmujący zawarł odrębną umowę z każdym z lokatorów. W takim wypadku podzielność lub niepodzielność świadczenia nie mogłaby być już przedmiotem sporu pomiędzy stronami, skoro strony wyraźnie przesądziłyby o wielości tworzonych stosunków prawnych.

Ad 2) **Tak**, Marek odpowiada za zapłatę jako najemca na podstawie wiążącej go umowy. Fakt zamieszkiwania w lokalu nie jest istotny z punktu widzenia istnienia należności wynajmującego. Marek jest zobowiązany uiszczać czynsz niezależnie od tego, czy korzysta z rzeczy wydanej mu do dyspozycji przez wynajmującego, czy też nie.

Ad 3) Karol odpowiada za zapłatę czynszu **za okres zamieszkiwania w lokalu** z Moniką. Ponosi on zatem odpowiedzialność za zapłatę czynszu oraz dalszych należnych wynajmującemu opłat za okres dwóch miesięcy, bo o takim czasokresie jest mowa w kazusie – art. 688¹ k.c. Zgodnie z treścią przywołanej regulacji odpowiada on solidarnie z Moniką, a zatem wynajmujący mógłby domagać się od niego zapłaty nawet całego czynszu (oraz dalszych należności) za wskazany okres czasu - art. 366 § 1 k.c.

Ad 4) **Nie, umowa nie została skutecznie rozwiązana** z uwagi na **niespełnienie wymogów, o których mowa ustawie o ochronie praw lokatorów**. Zgodnie z art. 11 ust. 1 przywołanej ustawy, wypowiedzenie umowy przez „właściciela” w rozumieniu ustawy (w tym w

szczególności przez wynajmującego) jest możliwe jedynie w przypadkach wyszczególnionych w tym akcie prawnym. Tymczasem postanowienia kontraktowe przewidujące możliwość rozwiązania umowy naruszają wskazane przepisy ustawy o ochronie praw lokatorów w ten sposób, że rozszerzają uprawnienia wynajmującego w zakresie możliwości zakończenia trwania stosunku prawnego. W konsekwencji przywołane klauzule umowne są bezwzględnie nieważne jako sprzeczne z normami prawnymi o charakterze bezwzględnie wiążącym (art. 58 k.c.), a wynajmujący może wypowiedzieć umowę jedynie zgodnie z przepisami ustawy o ochronie praw lokatorów.

Odnosząc się zaś konkretnie do kwestii braku płatności, na którą powołuje się wynajmujący, należy zauważyć, że zgodnie z przedstawionym stanem faktycznym zaległość dotyczyła łącznie kwoty ponad 1.500 zł co w przybliżeniu odpowiada czynszowi najmu za okres jednego miesiąca. Tymczasem w myśl art. 11 ust 2 pkt 2 ustawy o ochronie praw lokatorów, właściciel może wypowiedzieć stosunek prawny, nie później niż na miesiąc naprzód, na koniec miesiąca kalendarzowego, jeżeli lokator jest w zwłoce z zapłatą czynszu, innych opłat za używanie lokalu lub opłat niezależnych od właściciela pobieranych przez właściciela tylko w przypadkach, gdy lokator nie ma zawartej umowy bezpośrednio z dostawcą mediów lub dostawcą usług, **co najmniej za trzy pełne okresy płatności pomimo uprzedzenia go na piśmie** o zamiarze wypowiedzenia stosunku prawnego i **wyznaczenia dodatkowego, miesięcznego terminu do zapłaty** zaległych i bieżących należności. Samo wypowiedzenie powinno zaś nastąpić **pod rygorem nieważności na piśmie** wraz z podaniem **przyczyny wypowiedzenia** (art. 11 ust. 1 zd. 2 ustawy o ochronie praw lokatorów).

W opisaney sytuacji zaległości były o wiele mniejsze od wymaganych dla dokonania wypowiedzenia i już z tego powodu wypowiedzenie nie było skuteczne. Strony w dalszym ciągu są więc związane umową najmu.

Ad 5) **Tak**, najemcy ponoszą odpowiedzialność za stan lokalu, przy czym roszczenie odszkodowawcze przedawni się w ciągu **roku od dnia zwrotu rzeczy** (art. 675 oraz art. 677 k.c.).

Zadanie 73 (*Śmierć najemcy*)

Ad a) **Hubert wstąpił w stosunek najmu** na podstawie art. 691 § 1 i § 2 k.c. Hubert był bowiem małżonkiem zmarłej, niemającym jednak statusu najemcy. Jak wynika z przedstawionego stanu faktycznego zamieszkiwał on razem z Marią w lokalu do chwili jej śmierci w wyniku nieszczęśliwego wypadku. Uzyskał on zatem na podstawie ustawy status najemcy po śmierci małżonki.

Ad b) **Aleksandra nie wstąpiła w stosunek najmu**, dlatego że nie zamieszkiwała stale razem z Marią do chwili jej śmierci (art. 691 § 2 k.c.). Aleksandra mieszkała bowiem za granicą, a do domu przyjeżdżała jedynie w okresie świąt oraz wakacji. Lokal matki nie stanowił zatem jej miejsca stałego pobytu.

Ad c) **Aleksander wstąpił w stosunek najmu**, dlatego że był synem Marii. Co więcej z przedstawionego stanu faktycznego wynika, że Aleksander wciąż kształcił się, a biorąc pod uwagę, że w zadaniu brakuje wzmianki o posiadaniu przez niego większego majątku czy stałych źródeł dochodów oraz z uwagi na brak informacji o szczególnej sytuacji osobistej czy majątkowej Marii, można domniemywać, że ta ostatnia była wciąż zobowiązana do alimentacji w stosunku do syna (art. 133 § 1 k.r.o.)⁴⁶. Aleksander mieszkał z matką do chwili jej śmierci, w związku z czym spełnił wymogi ustawowe dotyczące wstąpienia w stosunek najmu.

Ad d) **Marian nie wstąpił w stosunek najmu**, dlatego że nie należy do żadnej z kategorii osób uprawnionych, o których mowa w art. 691 § 1 k.c. W świetle jednolitego poglądu, przyjmowanego aktualnie w orzecznictwie, Marian nie może być uznany za „osobę pozostającą faktycznie we wspólnym pożyciu z najemcą”, gdyż pojęcie to odnosi się jedynie do partnera zmarłego najemcy, a nie innych osób związanych z nim więzami uczuciowymi (takich jak rodzeństwo, wnuki)⁴⁷.

Kwestia stałego zamieszkiwania przez Mariana w lokalu będącym przedmiotem najmu jest już bardziej problematyczna. Marian mógłby wywodzić, że był z tym miejscem ściśle związany, a czasowe przebywanie poza lokalem jest efektem specyfiki wykonywanego przez niego zawodu. Z drugiej strony należy jednak wziąć pod uwagę, że analizowana regulacja służy pogodzeniu uprawnień wynajmującego (w typowej sytuacji właściciela, ograniczonego w możliwości korzystania ze swojego lokalu) oraz interesów bytowych lokatorów. W tym kontekście nie można na wymóg z art. 691 § 2 k.c. patrzeć w sposób jednostronny i pomijać, że mowa jest tam o „stałym” zamieszkiwaniu. Problem ten ma jednak w analizowanej sytuacji znaczenie teoretyczne z uwagi na niespełnienie wymogu, o którym mowa w paragrafie pierwszym przywoływanej regulacji.

⁴⁶ Szerzej o obowiązku alimentacyjnego rodziców wobec dorosłych dzieci podejmujących dalsze kształcenie zob. K. Pietrzykowski, *komentarz do art. 133 k.r.o.*, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2020, wyd. 6, Nb 10 – 17.

⁴⁷ Zob. wyrok SN z 28 listopada 2012 r., III CZP 65/12, OSNC 2013 nr 5, poz. 57.

Zadanie 74 (*Prawda albo fałsz*)

Ad 1) **Falsz**. Lokalem w rozumieniu ustawy może być również część nieruchomości lokalowej (w rozumieniu art. 46 k.c. oraz art. 2 ustawy o własności lokali), w tym pokój. Istotne znaczenie ma, czy taki pokój jest wykorzystywany w celach mieszkaniowych, a nie czy można mu przypisać status rzeczy (nieruchomości). Wskazane autonomiczne rozumienie pojęcia „lokalu” uzasadnione jest **ochronnym celem przepisów regulujących sytuację prawną lokatorów**. Ochrona ta nie może być zależna od tego czy lokator jest uprawniony do korzystania z całego mieszkania mającego status odrębnej nieruchomości, czy też jedynie z jego części.

Ad 2) **Prawda**. Zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów, wypowiedzenie umowy przez „właściciela” w rozumieniu przywołanej ustawy (w tym przez wynajmującego) jest możliwe jedynie w przypadkach wyszczególnionych we wskazanym akcie prawnym. Regulacja ta nie dotyczy jednak najemcy, w związku z czym może on na podstawie ogólnych przepisów kodeksowych wypowiedzieć umowę najmu zawartą na czas nieoznaczony z zachowaniem terminu umownego, a w razie jego braku – terminu ustawowego (art. 673 § 1 i § 2 k.c., art. 688 k.c.).

Warto w tym miejscu przypomnieć, że w przypadku zawarcia umowy najmu na czas oznaczony najemca może wypowiedzieć najem w wypadkach określonych w umowie, o ile rzecz jasna strony takie przypadki umownie uregulują (art. 673 § 3 k.c.). W odniesieniu do umowy najmu zawartej na czas oznaczony odpada zaś dopuszczalność „swobodnego” wypowiedzenia umowy przez najemcę z zachowaniem okresu wypowiedzenia. Najemca może jednak rozwiązać umowę bez wypowiedzenia w szczególnych sytuacjach określonych przepisami kodeksowymi (zob. art. 664 § 2, art. 682 k.c.) – dotyczy to zarówno umowy zawartej na czas nieoznaczony, jak i umowy zawartej na czas oznaczony.

Co istotne w przypadku najmu zawartego na czas określony strony nie mogą w umowie przyznać prawa do wypowiedzenia umowy wynajmującemu w przypadkach innych niż wynikające z ustawy o ochronie praw lokatorów, gdyż naruszałoby to te bezwzględnie wiążące regulacje. Zatem zarówno w przypadku najmu zawartego na czas nieoznaczony, jak i umowy na czas oznaczony wynajmujący może wypowiedzieć umowę jedynie w przypadkach określonych przez przepisy lokatorskie.

Ad 3) **Prawda**, tak zwane **moratorium zimowe** zostało wprost przewidziane w art. 16 ustawy o ochronie praw lokatorów. Warto jednak dodać, że regulacji tej nie stosuje się, gdy powodem opróżnienia lokalu jest stosowanie przemocy w rodzinie lub wykraczanie w sposób rażący lub uporczywy przeciwko porządkowi domowemu, albo niewłaściwe zachowanie

czyniące uciążliwym korzystanie z innych lokali w budynku albo gdy zajęcie lokalu nastąpiło bez tytułu prawnego (art. 17 ust. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów). Nie znajduje ona zastosowania również w przypadku najmu okazjonalnego oraz instytucjonalnego – art. 19e, 19j, 19s ustawy o ochronie praw lokatorów.

Ad 4) **Falsz**. W przypadku umowy najmu instytucjonalnego z dojściem do własności umowa powinna rzeczywiście zostać zawarta w formie aktu notarialnego zastrzeżonej *ad solemnitatem* (art. 19k ust. 3 ustawy o ochronie praw lokatorów w zw. z art. 73 § 2 zd. 1 k.c.). Natomiast dla umowy najmu okazjonalnego oraz najmu instytucjonalnego w jej podstawowej postaci – bez dojścia do własności – wymagana jest forma zwykła pisemna, przy czym w tych wypadkach również posłużono się sankcją nieważności (art. 19a ust. 6 oraz art. 19g ust. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów). Do umowy najmu okazjonalnego należy dołączyć między innymi oświadczenie lokatora o poddaniu się egzekucji w zakresie opróżnienia i wydania najmowanego lokalu. Oświadczenie takie składa się w formie aktu notarialnego (art. 19a ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie praw lokatorów).

Zadanie 75 (*Nowe auto*)

Ad 1) Jacek i Maciej zawarli umowę **zlecenia** (art. 734 i n. k.c.). Przedmiotem świadczenia Macieja było bowiem dokonanie czynności prawnej dla Jacka.

Ad 2) **Nie**, dlatego że w **braku odmiennej umowy zlecenie obejmuje umocowanie do dokonania czynności prawnej w imieniu dającego zlecenie** (art. 734 § 2 zd. 1 k.c.).

Ad 3) **Tak**, dlatego że Maciej nie zobowiązał się do nieodpłatnego spełnienia świadczenia, a zlecenie jest **co do zasady odpłatne** (art. 735 k.c.). Przyznać należy jednak, że kwestia mogłaby być przedmiotem sporu, gdyż na nieodpłatność zlecenia może wskazywać bliska relacja koleżeńska pomiędzy stronami. Biorąc jednak pod uwagę zakres czynności koniecznych do wykonania zobowiązania, w ocenie autora przypadku nie można uznać, że „okoliczności”, o których mowa w art. 735 § 1 k.c., decydują w podanej sytuacji o nieodpłatności kontraktu.

Ad 4) **Tak**, ponieważ dający zlecenie **powinien zwrócić** zleceniobiorcy **wydatki**, które ten poczynił w celu należytego wykonania zlecenia, wraz z odsetkami ustawowymi (art. 742 k.c.). Bez znaczenia jest przy tym dla możliwości podniesienia tego roszczenia, czy zlecenie miało charakter odpłatny, czy też nie.

Ad 5) **Nie**, taką odpowiedzialność ponosi jedynie sprzedawca, a zatem Michał (art. 556 k.c.). Maciej nie jest stroną umowy sprzedaży, a jedynie przedstawicielem Jacka.

Zadanie 76 (*Domek w górach*)

Ad 1) Strony zawarły umowę **zlecenia**, dlatego że Henryk zobowiązał się dokonać czynności prawnej dla swojego ojca, Jacka (art. 734 § 1 k.c.). Z treści kazusu wynika, że Henryk miał działać we własnym imieniu przy nabywaniu nieruchomości – jako **zastępca pośredni** dającego zlecenie.

Umowa została zawarta w formie ustnej, która jest jednak dopuszczalna, dlatego że **przepisy o zleceniu nie wymagają formy szczególnej** dla zawarcia tego kontraktu. Ustawodawca w art. 734 § 2 k.c. odwołuje się co prawda do formy pełnomocnictwa, lecz odwołanie to dotyczy zastępstwa bezpośredniego, które nie było przedmiotem umowy w analizowanej sytuacji. Na marginesie warto zauważyć, że – zgodnie z dominującym zapatrywaniem – nawet w przypadku zastępstwa bezpośredniego zawarcie nieformalnej umowy zlecenia dotyczącego nabycia nieruchomości jest dopuszczalne. W takim wypadku umowa jest ważna, jednak do jej wykonania konieczne byłoby udzielenie odrębnego pełnomocnictwa już w formie aktu notarialnego (art. 99 § 1 w zw. z art. 158 w zw. z art. 73 § 2 zd. 1 k.c.)⁴⁸.

Ad 2) Wskazane wydatki są niezbędne dla prawidłowego wykonania umowy w związku z czym **powinny one zostać poniesione przez Jacka**. Dający zlecenie powinien na żądanie syna udzielić mu zaliczki na poczet wskazanych kosztów (art. 743 k.c.). Jeśli jednak zleceniobiorca poczynił już takie wydatki z własnych środków, to może domagać się ich zwrotu (art. 742 k.c.).

Ad 3) **Tak**, dlatego że Henryk nie zobowiązał się do bezpłatnego spełnienia świadczenia, a zlecenie jest co do zasady odpłatne (art. 735 k.c.). Przyznać należy jednak, że kwestia mogłaby być przedmiotem sporu, gdyż na nieodpłatność zlecenia może wskazywać relacja rodzinna występująca pomiędzy stronami. Biorąc jednak pod uwagę zakres czynności koniecznych do wykonania zobowiązania, moim zdaniem, nie można uznać, że „okoliczności”, o których mowa w art. 735 § 1 k.c., decydują w podanej sytuacji o nieodpłatności kontraktu.

Ad 4) **Tak**, takie roszczenie będzie przysługiwało Jackowi, a w razie odmowy zawarcia umowy w przedmiocie przeniesienia własności nieruchomości Jacek będzie mógł wystąpić na drogę sądową z żądaniem zobowiązania Henryka do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie przeniesienia własności (art. 64 k.c.). Podstawą wskazanego roszczenia jest art.

⁴⁸ Por. P. Drapała, *komentarz do art. 734 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa*, red. J. Gudowski, Lex 2017, wyd. 2, teza 16; P. Machnikowski, *komentarz do art. 734 k.c.*, w *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9, Nb. 18.

740 zd. 2 k.c., zgodnie z którym przyjmujący zlecenie powinien wydać dającemu zlecenie wszystko, co przy wykonaniu zlecenia dla niego uzyskał, chociażby w imieniu własnym. W przypadku nabycia własności nieruchomości przez zastępcę pośredniego „wydanie” nabytej korzyści obejmuje przede wszystkim zawarcie umowy ze zleceniodawcą, na podstawie której nieruchomość trafi ostatecznie do majątku tego ostatniego.

Zadanie 77 (*Prawda albo fałsz*)

Ad 1) **Falsz.** Umowa o dzieło jest z definicji umową odpłatną, gdyż zamawiający zobowiązuje się do zapłaty wynagrodzenia (art. 627 oraz art. 628 § 1 zd. 2 i 3 k.c.).

Ad 2) **Falsz.** Zgodnie z ogólną regułą, wierzyciel może żądać osobistego świadczenia dłużnika tylko wtedy, gdy to wynika z treści czynności prawnej, z ustawy albo z właściwości świadczenia (art. 356 § 1 k.c.). Przepisy regulujące umowę o dzieło nie nakładają obowiązku osobistego spełnienia świadczenia przez wykonawcę. Niekiedy właściwość świadczenia będzie przemawiać za istnieniem wskazanego obowiązku (na przykład przy powierzeniu namalowania obrazu znanemu artyście), jednak z pewnością nie dotyczy to wszystkich umów o dzieło, które mogą obejmować świadczenia zupełnie typowe. W konsekwencji najczęściej konieczne będzie zawarcie stosownej klauzuli w umowie. W razie jej braku przyjmujący zamówienie będzie mógł posługiwać się przy wykonywaniu dzieła podwykonawcami oraz osobami pomagającymi mu w realizacji jego obowiązków umownych.

Ad 3) **Falsz.** W takim wypadku możliwość podwyższenia wynagrodzenia istnieje, choć jest wyraźnie ograniczona. W przypadku żądania podwyższenia wynagrodzenia z uwagi na konieczność wykonania prac dodatkowych wykonawca musiałby wykazać, że dochował należytej staranności przy sporządzaniu kosztorysu, a mimo to tych dodatkowych prac nie mógł uprzednio przewidzieć (art. 630 § 1 zd. 2 k.c.). Przy tym konieczne jest uzyskanie zgody zamawiającego na wskazane prace dodatkowe (art. 630 § 2 k.c.). Niezalenie od tego istnieje możliwość podwyższenia wynagrodzenia w przypadku administracyjnej ingerencji władzy publicznej w wysokość cen lub stawek, które były uwzględniane przy sporządzaniu kosztorysu (art. 629 k.c.) – bez względu na to, kto kosztorys sporządzał.

Ad 4) **Prawda.** W przypadku wykonywania uprawnień z tytułu rękojmi dwuletni termin przedawnienia liczony, co do zasady, od dnia oddania dzieła (art. 646 k.c.) nie znajduje zastosowania. W takim wypadku stosuje się przez odesłanie terminy przewidziane dla rękojmi przy sprzedaży – art. 638 § 1 zd. 1 k.c.⁴⁹ Regulacja ta jest zaś bardziej złożona.

⁴⁹ Zob. Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, *Zobowiązania – część szczegółowa*, op. cit., s. 184.

Wykonawca, co do zasady, odpowiada za wady, które ujawnią się w ciągu dwóch lat od dnia oddania dzieła. Roszczenie o usunięcie wady dzieła przedawnia się zaś w ciągu roku, licząc od dnia stwierdzenia wady. Również w terminie jednego roku od dnia stwierdzenia wady można złożyć oświadczenie o obniżeniu wysokości wynagrodzenia lub odstąpieniu od umowy (art. 568 § 1 – 3 w zw. z art. 638 § 1 zd. 1 k.c.).

Ad 5) **Prawda**. Kodeks cywilny przewiduje taki dwuletni termin przedawnienia roszczeń wynikających z umowy o dzieło (art. 646 k.c.).

Zadanie 78 (*Renowacja*)

Ad 1) **Mariusz był uprawniony do powierzenia wykonania części prac pomocnikowi**. Zgodnie z ogólną regułą, wierzyciel może żądać osobistego świadczenia dłużnika tylko wtedy, gdy to wynika z treści czynności prawnej, z ustawy albo z właściwości świadczenia (art. 356 § 1 k.c.). Przepisy regulujące umowę o dzieło nie nakładają obowiązku osobistego spełnienia świadczenia przez wykonawcę. Niekiedy właściwość świadczenia będzie przemawiać za istnieniem wskazanego obowiązku (na przykład w razie powierzenia namalowania obrazu znanemu artyście), jednak z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika, żeby osoba usługodawcy, jego szczególne umiejętności, wiedza czy doświadczenie miały tak daleko idące znaczenie dla wykonania renowacji pojazdu, że powinien on być wykonać całą naprawę samodzielnie, bez udziału pracowników czy innych osób trzecich. Gdyby jednak tak było, faktycznie zachowanie Mariusza należałoby ocenić jako nieprawidłowe. Z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika również, żeby Mariusz zobowiązał się do osobistego wykonania umowy. W konsekwencji należy uznać, że samo powierzenie malowania pojazdu pracownikowi nie stanowiło o naruszeniu zobowiązania.

Co istotne, dłużnik odpowiedzialny jest jak za własne działanie lub zaniechanie za działania i zaniechania osób, z których pomocą zobowiązanie wykonywa, jak również osób, którym wykonanie zobowiązania powierza (art. 474 k.c.). W związku z tym Mariusz ponosi odpowiedzialność za błędy swojego pracownika. Przy tym w przypadku powierzenia wykonania dzieła niewykwalifikowanemu pomocnikowi wierzyciel może wymagać takiego samego poziomu staranności i profesjonalizmu co w sytuacji osobistego spełnienia świadczenia przez dłużnika, nawet jeżeli wskazany pomocnik nie ma odpowiedniego wykształcenia czy przygotowania, żeby ten poziom zapewnić (te okoliczności obciążają już przyjmującego zamówienie)⁵⁰.

⁵⁰ Por. K. Zagrobelny, *komentarz do art. 474 k.c.*, w: *Kodeks ...*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, *op. cit.*, Nb 4.

Ad 2) **Nie**, strony umówiły się, że Marian otrzyma kwotę 30.000 zł tytułem ryczału. W takim zaś wypadku przyjmujący zamówienie nie może żądać podwyższenia wynagrodzenia, chociażby w czasie zawarcia umowy nie można było przewidzieć rozmiaru lub kosztów prac (art. 632 § 1 k.c.). Możliwe jest, zupełnie wyjątkowo, dochodzenie podwyższenia należności na drodze sądowej, jeżeli skutek zmiany stosunków, której nie można było przewidzieć, wykonanie dzieła groziłoby przyjmującemu zamówienie rażącą stratą (art. 632 §2 k.c.). Biorąc pod uwagę wskazaną w kazusie zmianę w zakresie cen materiałów w kwocie 1.200 zł i odnosząc ją do wysokości umówionego wynagrodzenia, trudno byłoby jednak, moim zdaniem, uznać, że usługodawcy groziła „rażąca” strata w związku z koniecznością nabycia tych droższych podzespołów.

Ad 3) **Tak**, jeżeli opisana przez zamawiającego wada faktycznie wystąpiła i wpłynęła na wartość pojazdu, to mógł on złożyć oświadczenie w przedmiocie stosunkowego obniżenia wynagrodzenia i domagać się zwrotu odpowiedniej części wpłaconego świadczenia. Sprzedawca odpowiada bowiem z tytułu rękojmi za wady rzeczy (art. 638 w zw. z art. 556 i n. k.c.). W przedstawionych okolicznościach wada została stwierdzona w czerwcu 2020 r., a zatem przed upływem dwóch lat od wydania dzieła (wyremontowanego pojazdu) zamawiającemu – art. 568 § 1 zd. 1 w zw. z art. 638 k.c. Natomiast oświadczenie w przedmiocie obniżenia wynagrodzenia złożono usługodawcy w listopadzie 2020 r., z zachowaniem rocznego terminu liczonego od stwierdzenia wadliwości (art. 568 § 2 i 3 w zw. z art. 638 k.c.). Oświadczenie to zostało zatem złożone w czasie właściwym.

Zadanie 79 (*Szkoda parkingowa*)

W opisanej sytuacji Maciej nie jest związany postanowieniem regulaminowym ograniczającym odpowiedzialność kontrahenta za doznane przez klienta szkody. Klauzula ta jest sprzeczna z wiążącą strony umową i nie skutkuje złagodzeniem odpowiedzialności usługodawcy.

Przedstawione okoliczności wskazują na to, że najprawdopodobniej w podanej sytuacji mamy do czynienia z umową konsumencką. W ramach umów zawieranych z konsumentem doręczenie wzorca nie jest konieczne jedynie w przypadku umów bagatelnych (umów powszechnie zawieranych w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego), o ile dodatkowo posługiwanie się wzorcem jest zwyczajowo przyjęte w stosunkach danego rodzaju – art. 384 § 2 k.c. W przypadku zaś usług związanych z oddaniem rzeczy na przechowanie można mieć wątpliwości, czy jest to umowa bagatelna, jeżeli wartość rzeczy jest znaczna, co jest szczególnie widoczne w odniesieniu do pojazdów mechanicznych, które w typowej

sytuacji mają istotną wartość ekonomiczną. Tym niemniej należy dostrzec, że sama wysokość opłaty uiszczanej na rzecz usługodawcy – pomijając długotrwałe parkowanie – przemawia za uznaniem sprawy za drobną i bieżącą. Umowy takie są niewątpliwie zawierane powszechnie. Z tych też powodów osobiście uważam, że w podanej sytuacji wywieszenie regulaminu przy wejściu na parking spełnia przesłanki skutecznej inkorporacji wzorca. Maciej mógł po zajęciu miejsca parkingowej, a przed opłaceniem usługi, zapoznać się z treścią regulaminu i podjąć ostateczną decyzję co do zawarcia umowy.

Dodać należy, że w przypadku, gdyby Maciej nie występował w podanej sytuacji w roli konsumenta (na przykład gdyby był taksówkarzem, który pozostawił samochód na parkingu w oczekiwaniu na umówionego klient), nie byłoby istotne, czy umowa miała charakter bagatelny. W takim wypadku przesądzające znaczenie miałyby już udostępnienie wzorca w sposób umożliwiający łatwe zapoznanie się z nim, dlatego że korzystanie z regulaminów jest zwyczajowo przyjęte w odniesieniu do takich usług (art. 384 § 2 zd. 1 k.c.).

Opisane postanowienie regulaminowe jest jednak nieważne z uwagi na sprzeczność z zawartą przez strony umową (art. 385 § 1 k.c.). Z treści zadania wynika, że Maciej zaparkował na parkingu strzeżonym, a zatem doszło do zawarcia umowy, na podstawie której usługodawca zobowiązał się do sprawowania pieczy nad pojazdem – umowy przechowania (art. 835 k.c.). Co więcej, klient otrzymał bilet parkingowy, z którego wynika, że druga strona odpowiada za wszelkie szkody powstałe podczas parkowania, a niewątpliwie zarysowanie pojazdu przez innego użytkownika parkingu jest szkodą, z której zaistnieniem można się liczyć w podanej sytuacji. Istnieje zatem sprzeczność pomiędzy oświadczeniami woli złożonymi przez strony umowy a regulaminem udostępnionym przez przedsiębiorcę, w którym usługodawca wyłączył swoją odpowiedzialność za niektóre ze szkód klientów.

Niewątpliwie jednak ocena przedstawionego stanu faktycznego może być przedmiotem dyskusji. Jak już zauważono, budzi wątpliwości, czy dla oceny bagatelnego charakteru transakcji nie należy brać pod uwagę również wartości rzeczy oddanej na przechowanie. W przypadku przyjęcia takiego wąskiego rozumienia umowy bagatelnej (zakładając, że Maciej występował w roli konsumenta zawierającego umowę z przedsiębiorcą), można by uznać, że regulamin nie został mu skutecznie doręczony i nie wiązał go w żadnym zakresie. Nawet jednak przy przyjęciu odmiennego zapatrywania co do inkorporacji wzorca oraz przy uznaniu, że w istocie nie ma wyraźnej sprzeczności pomiędzy treścią umowy a obowiązującym wzorcem, istnieją dalsze argumenty przemawiające za odpowiedzialnością usługodawcy. Analizowany stan faktyczny można oceniać w szczególności z punktu widzenia przepisów o klauzulach abuzywnych (art. 385¹ k.c.), biorąc

pod uwagę jak niekorzystna, ale również zaskakująca, jest dla konsumenta opisana klauzula ograniczająca odpowiedzialność kontrahenta. Zdecydowana ocena abuzywności klauzuli jest jednak utrudniona z uwagi na nieznaną dokładnych warunków świadczenia usługi oraz wynagrodzenia należnego z tego tytułu przedsiębiorcy.

Odnotować należy, że niekiedy zwraca się uwagę, że ograniczenie odpowiedzialności przechowawcy za utratę rzeczy jest nieważne z mocy art. 58 k.c. jako sprzeczne z bezwzględnie obowiązującymi regulacjami określającymi istotę przechowania⁵¹. W podanej sytuacji ograniczenie odpowiedzialności nie jest tak daleko idące i osobiście nie uważam, żeby strony w ramach przysługującej im swobody umów nie mogły wyraźnie ograniczyć zakresu odpowiedzialności osoby odpowiedzialnej do pieczy nad rzeczą za niektóre szkody. Inną kwestią jest jednak to, że biorąc pod uwagę powtarzalność oraz masowość zawierania takich umów, na ogół trudno sobie wyobrazić, żeby strony w sposób wyraźny porozumiały się do modyfikacji odpowiedzialności usługodawcy. W razie braku takich wyraźnych ustaleń usługodawca musi się liczyć z przedstawionymi zarzutami dotyczącymi braku inkorporacji wzorca, sprzeczności wzorca z umową czy też zastosowania w regulaminie klauzuli abuzywnej.

W podanej sytuacji usługodawca nie kwestionuje, że szkoda doznana przez Macieja powstała, gdy jego pojazd znajdował się na parkingu należącym do przedsiębiorcy. Gdyby jednak ta okoliczność była – bądź stała się – sporna, to na Macieju spoczywałby ciężar wykazania wskazanego faktu (art. 6 k.c.). Na zakończenie dodać należy jeszcze, że strona nie odpowiada za stan pojazdu, gdy zobowiązuje się jedynie udostępnić miejsce parkingowe, z reguły na czas z góry określony (tzw. parking niestrzeżony). W takim wypadku dochodzi do zawarcia umowy najmu, na podstawie której najemca jest uprawniony do korzystania ze wskazanego miejsca (art. 659 i n. k.c.). W niniejszej sytuacji mowa jednak o sytuacji odmiennej, gdyż usługodawca zobowiązywał się do sprawowania pieczy nad rzeczą. W przypadkach wątpliwych, gdy strony składają oświadczenia woli w sposób dorozumiany (wjazd na parking, pobranie biletu) i budzi wątpliwości, jaka umowa w istocie została zawarta, istotne znaczenie mają okoliczności jej zawarcia. Istnienie takich elementów jak ogrodzenie, monitoring, czy obecność strażników przemawia za tym, że zachowanie stron można odczytywać jako przejaw woli w zakresie odpowiednio powierzenia i przyjęcia pieczy nad rzeczą. Te okoliczności zewnętrzne tworzą pewien kontekst pozwalający ustalić – w

⁵¹ Tak SA w Warszawie w wyroku z dnia 2 lipca 1997 r., I ACa 429/97, Legalis.

sytuacjach wątpliwych - czy strony w sposób dorozumiany umówiły się co do oddania pojazdu na przechowanie czy jedynie co do najmu miejsca parkingowego.

Podkreślić przy tym należy, że istnienie opisanych zabezpieczeń w żadnym zakresie nie stanowi wymogów, które muszą być spełnione przez usługodawcę przyjmującego rzecz na przechowanie. Istotne znaczenie ma tutaj sama wola stron co do tego, jaką umowę chcą zawrzeć oraz fakt powierzenia rzeczy przechowawcy, przy czym ta ostatnia czynność nie musi być w żadnym zakresie sformalizowana. Opisane okoliczności mogą mieć jedynie pomocnicze znaczenie dla oceny znaczenia złożonych oświadczeń woli, gdy w istocie nie jest do końca jasne, jaka umowa miała zostać przez strony zawarta.

Zadanie 80 (*Hotel Panorama*)

Ad 1) Podmiot utrzymujący hotel odpowiada za rzeczy wniesione do hotelu na **zasadzie ryzyka**. Odpowiedzialność tę może wyłączyć zaistnienie jednej z okoliczności egzoneracyjnych, o których mowa w art. 846 § 1 k.c. Natomiast dla przypisania odpowiedzialności nie jest istotne, czy podmiot utrzymujący hotel dołożył należytej staranności w zakresie pieczy nad rzeczami znajdującymi się na terenie jego zakładu.

Ad 2) Zakres obowiązku naprawienia szkody przez utrzymującego zarobkowo hotel lub podobny zakład w wypadku utraty lub uszkodzenia rzeczy wniesionych ogranicza się, względem jednego gościa, do wysokości **stokrotnej należności za dostarczone mu mieszkanie, liczonej za jedną dobę**. Przy czym **odpowiedzialność za każdą rzecz nie może przekraczać pięćdziesięciokrotnej wysokości tej należności** (art. 849 § 1 k.c.). Ograniczenia te nie obowiązują jednak w przypadku przyjęcia rzeczy na przechowanie, np. w sejfie hotelowym w recepcji czy przechowalni lub nieprzyjęcia takiej rzeczy na przechowanie mimo istnienia obowiązku, jak również w przypadku winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa prowadzącego hotel czy też osoby u niego zatrudnionej (art. 849 § 2 i 3 k.c.).

Ad 3) W podanych okolicznościach utrzymujący **hotel będzie**, w mojej ocenie, **odpowiadać za utraczone rzeczy**. Brak upewnienia się co do prawidłowego zamknięcia drzwi hotelowych (o ile rzeczywiście miał miejsce) nie może być traktowany jako wyłączna przyczyna zaistniałej szkody. Jeżeli do kradzieży doszło w wyniku niedomknięcia drzwi – co w istocie z podanych okoliczności dobitnie nie wynika – to w pierwszej kolejności należy dostrzec, że mechanizm „samozamykacza” nie działał do końca prawidłowo, skoro drzwi nie zamykały się samoistnie. Tymczasem w świetle przywoływanego już art. art. 846 § 1 k.c. okoliczność egzoneracyjną stanowi jedynie wyłączna wina poszkodowanego, a jego ewentualnie przyczynienie się do powstania tej szkody, może stanowić co najwyżej podstawę do obniżenia

wysokości należnego odszkodowania (art. 362 k.c.). Należy dodać, że to na utrzymującym hotel spoczywa ciężar dowodu wykazania okoliczności egzoneracyjnej, w podanej sytuacji w postaci zawinionego zachowania poszkodowanego stanowiącego wyłączną przyczynę szkody (art. 846 § 1 *in fine* w zw. z art. 6 k.c.).

Ad 4) Jan korzystał z parkingu nieodpłatnie, w związku z czym można w tym zakresie mówić o umowie **użyczenia** miejsca parkingowego (art. 710 k.c.). Ustawowa odpowiedzialność utrzymującego hotel nie obejmuje pojazdów mechanicznych (art. 846 § 4 zd. 1 k.c.). Z podanych okoliczności nie wynika również, żeby strony zawarły umowę przechowania; utrzymujący hotel nie zobowiązywał się do sprawowania pieczy nad pojazdem Jana.

Ad 5) **Nie**, dlatego że odpowiedzialność utrzymującego hotel nie obejmuje korzyści utraconych przez gościa. Na podstawie art. 846 § 1 k.c. odpowiada on jedynie za „utrata lub uszkodzenie” rzeczy wniesionej do hotelu⁵².

Zadanie 81 (*Prawda – fałsz*)

Ad 1) **Fałsz**, w opisanej sytuacji strony zawarłyby umowę użyczenia. Warto przypomnieć, że użyczenie należy do kategorii umów regulujących korzystanie z rzeczy, natomiast pożyczka służy regulacji stosunków kredytowych. Często spotykane w życiu codziennym sytuacje, gdzie mówi się o „pożyczeniu” długopisu, samochodu, laptopa czy innej rzeczy należy kwalifikować w kategoriach zawarcia umowy użyczenia (względnie najmu – jeżeli umowa ma charakter odpłatny), a nie pożyczki. Tymczasem sformułowanie ocenianego zdania, gdzie mowa jest o „korzystaniu” z roweru, wskazuje, że w istocie chodzi o użyczenie, a nie o pożyczkę.

Co więcej, należy zauważyć, że w opisanej sytuacji mowa jest o rowerze jako pojedynczej rzeczy udostępnianej drugiej stronie umowy. To prawda, że przedmiotem pożyczki nie muszą być pieniądze, lecz mogą być to również rzeczy oznaczone co do gatunku (art. 720 § 1 k.c.), jednak wciąż mowa o pewnej masie, zbiorze elementów udostępnianych drugiej osobie. Wskazuje się przykładowo, że przedmiotem pożyczki mogą być „płody rolne, surowce, towary przemysłowe. Chodzi więc o takie przedmioty, które określa się miarą, wagą i ilością (liczbą)”⁵³.

⁵² Zob. Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, *Zobowiązania – część szczegółowa*, *op. cit.*, s. 193.

⁵³ J. Gudowski, *komentarz do art. 720 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa*, red. J. Gudowski, Lex 2017, wyd. 2, teza 11.

Ad 2) **Falsz**. Przepisy kodeksu cywilnego nie stawiają takich ograniczeń. W związku z tym pożyczka może zostać udzielona w ramach obrotu obustronnie profesjonalnego, konsumenckiego, jak również w obrocie powszechnym (pomiędzy osobami nieprowadzącymi działalności gospodarczej). Warto dodać, że w przypadku pożyczki bankowej istotne znaczenie, oprócz regulacji kodeksowych, mają postanowienia prawa bankowego, a w odniesieniu do umów konsumenckich znaczna doniosłość przypada także regulacjom ustawy o kredycie konsumenckim⁵⁴.

Ad 3) **Falsz**. Strony mogą zawrzeć umowę pożyczki oprocentowanej, jeżeli obowiązek zapłaty odsetek zostanie zastrzeżony w treści umowy, jednak, w szczególności w obrocie powszechnym, w pełni dopuszczalna oraz stosowana jest również pożyczka nieoprocentowana. Wypada przypomnieć, że wysokość odsetek kapitałowych ograniczona jest poprzez postanowienia o odsetkach maksymalnych (art. 359 § 2¹ k.c.).

Ad 4) **Prawda**. Zastrzeżenie w umowie odsetek za opóźnienie przekraczających odsetki maksymalne za opóźnienie nie powoduje bezwzględnej nieważności klauzuli wprowadzającej obowiązek zapłaty odsetek wyższych niż odsetki ustawowe za opóźnienie. W takim wypadku ustawodawca nakazuje naliczać odsetki maksymalne za opóźnienie (art. 481 § 2² k.c.). Wynoszą one obecnie, według stanu na dzień 15 lipca 2021 r. – 11,2 % (art. 481 § 2¹ k.c.)⁵⁵. Co prawda wysokość odsetek ustawowych, ustawowych za opóźnienie (oraz odpowiednio odsetek maksymalnych oraz odsetek maksymalnych za opóźnienie), jak również odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych⁵⁶ uzależniona jest od aktualnej stopy referencyjnej NBP, jednak wydaje się mało realne, żeby wysokość którychkolwiek z przywołanych wartości mogła przekroczyć 50 % w stosunku rocznym.

Ad 5) **Prawda**. W opisanej sytuacji mowa jest o tzw. depozycie nieprawidłowym, do którego stosuje się odpowiednio przepisy o pożyczce. Czas i miejsce zwrotu depozytu określają jednak przepisy o przechowaniu – art. 845 k.c.

Zadanie 82 (*Zeznania księgowej*)

Strony **skutecznie zawarły umowę pożyczki, a przeprowadzenie** w opisanej sytuacji **dowodu z zeznań świadka na okoliczność treści umowy jest prawnie dopuszczalne**. Na

⁵⁴ Wbrew sugestii płynącej z nazwy tego aktu prawnego postanowienia przywołanej ustawy mogą znaleźć zastosowanie również m.in. do umów pożyczki konsumenckiej czy innych umów o odroczeniu konsumentowi terminu spełnienia świadczenia pieniężnego, jeżeli konsument jest zobowiązany do poniesienia jakichkolwiek kosztów związanych z odroczeniem spełnienia świadczenia (art. 3 ust. 2 ustawy o kredycie konsumenckim).

⁵⁵ <https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/dzienne/stopy.htm> (dostęp 15.07.2021 r.).

⁵⁶ Por. art. 6 oraz art. 4 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych.

wstępie należy zauważyć, że w przypadku pożyczki kwoty przekraczającej 1.000 zł wymagana jest forma dokumentowa (art. 720 § 2 k.c.). Nie budzi wątpliwości, że w przedstawionej sytuacji kwota ta została przekroczona, a strony nie dochowały formy dokumentowej – ustalenia zostały poczynione ustnie. Tym niemniej wskazana forma została zastrzeżona jedynie dla celów dowodowych (art. 720 § 2 w zw. art. z art. 73 § 1 i art. 74 § 1 zd. 1 k.c.). Niedochowanie wymogów formalnych w przypadku pożyczki nie wpływa zatem na ważność umowy. Co więcej, w opisanej sytuacji niezachowanie odpowiedniej formy nie spowoduje nawet ograniczeń dowodowych, o których mowa w art. 74 § 1 zd. 1 k.c. Przepisów o skutkach niezachowania formy pisemnej, dokumentowej albo elektronicznej przewidzianej dla celów dowodowych nie stosuje się bowiem do czynności prawnych w stosunkach między przedsiębiorcami (art. 74 § 4 k.c.). Tymczasem w niniejszym kazusie pożyczka stanowiła właśnie taką czynność pomiędzy profesjonalistami.

Warto ponadto dostrzec, że pomiędzy stronami nie jest sporny fakt zawarcia umowy, lecz treść dokonanej czynności. Marek nie kwestionuje faktu otrzymania pożyczki; podważa jedynie twierdzenia Mariana dotyczące zasad, na jakich pożyczki udzielono. Natomiast sygnalizowane ograniczenia obejmują jedynie dowody ze źródeł osobowych zgłaszane „na fakt dokonania czynności”, a zatem na wypadek sporu co do tego, czy czynność w ogóle została dokonana. Gdyby więc nawet pożyczka nie dotyczyła relacji profesjonalnych, to i tak dopuszczalny byłby dowód z zeznań świadka na okoliczność kwoty pożyczki czy terminu jej spłaty.

Zadanie 83 (Dług szwagra)

Ad 1) **Tak.** Zgodnie z art. 876 § 2 k.c., **oświadczenie poręczyciela** powinno być **pod rygorem nieważności** złożone **na piśmie**. Dopuszczalne jest rzecz jasna posłużenie się przez poręczyciela kwalifikowaną formą pisemną, co miało miejsce w przedstawionym stanie faktycznym, gdzie poręczyciel złożył oświadczenie w formie pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym. Dla oświadczenia woli wierzyciela nie jest natomiast wymagana żadna forma szczególna, a zatem może ono zostać złożone w sposób dowolny (art. 60 k.c.). W treści kazusu wskazano, że prokurent wierzyciela zaakceptował poręczenie, a zatem umowa została skutecznie zawarta.

Ad 2) **Nie.** Wskazany błąd **nie dotyczył treści czynności prawnej**, w związku z czym Maurycy nie jest uprawniony do uchylenia się od skutków złożonego oświadczenia woli w przedmiocie zabezpieczenia wierzytelności Spółki (art. 84 § 1 w zw. z art. 88 § 1 k.c.). Niezależnie od tego warto zasygnalizować, że w orzecznictwie rygorystycznie podchodzi się

do możliwości powoływania się przez poręczyciela na błąd jako podstawę do uchylenia się od skutków udzielonego zabezpieczenia. Wskazuje się wręcz, że poręczyciel nie może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli z powodu błędu wywołanego podstępnie przez dłużnika co do jego wypłacalności w dacie poręczenia – tak SN w uchwale (7) z dnia 30 września 1996 r.⁵⁷

Ad 3) **Nie**. Odpowiedzialność poręczyciela obejmuje **całość zobowiązania, za które poręcza**. W treści umowy poręczenia strony mogą wprowadzić określone ograniczenia odpowiedzialności żyranta. Przykładowo można wskazać maksymalną kwotę, do której ten dłużnik będzie odpowiadać czy też określić czasowe granice odpowiedzialności. Z przedstawionego stanu faktycznego nic takiego jednak nie wynika, więc poręczyciel będzie ponosił odpowiedzialność za zapłatę odsetek: czy to kapitałowych, czy też odsetek za opóźnienie, o których mowa jest w zaprezentowanym stanie faktycznym.

Ad 4) **Nie**. Poręczyciel mógłby potrącić wierzytelność przysługującą dłużnikowi wobec wierzyciela (art. 883 § 1 k.c.), lecz nie o takiej sytuacji jest tu mowa. Żyrant nie może powoływać się na zarzuty dotyczące jego relacji prawnych z zobowiązanym – nie mają one wpływu na pozycję wierzyciela.

Ad 5) Najprawdopodobniej **nie**. Z zaprezentowanej chronologii wydarzeń można wnioskować, że już w dacie wezwania poręczyciela do zapłaty (kwiecień 2019 r.) roszczenie wobec poręczyciela uległo przedawnieniu. Pożyczka miała zostać bowiem zwrócona do 15 maja 2015 r., a zatem już wraz z upływem tej daty Maurycy mógł być wzywany do świadczenia w zakresie, w którym nie zostało ono spełnione przez dłużnika głównego. Uwzględniając trzyletni termin przedawnienia związanego z działalnością gospodarczą Spółki, uznać należy, że roszczenie wobec poręczyciela przedawniło się z końcem 2018 roku (art. 120 § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 118 k.c.). Było ono zatem przedawnione w dacie wniesienia powództwa do sądu.

Z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika, żeby poręczenie udzielone przez Maurycego miało jakikolwiek związek z jego działalnością gospodarczą lub zawodową (o ile taką w ogóle podejmuje), natomiast wierzyciel jest przedsiębiorcą. W przypadku roszczeń majątkowych kierowanych wobec konsumenta wpływ terminu przedawnienia jest, co do zasady, brany pod uwagę przez sąd z urzędu (art. 117 § 2¹ k.c.), a zatem takie powództwo nie zostałoby uwzględnione przez sąd, niezależnie od tego, czy poręczyciel podniósłby zarzut przedawnienia. Na marginesie warto przypomnieć, że samo wezwanie do zapłaty nie stanowi

⁵⁷ III CZP 85/96, OSNC 1996, nr 12, poz. 153.

zdarzenia prowadzącego do przerwania biegu terminu przedawnienia (art. 123 k.c.). Gdyby zatem nawet jakieś wezwanie było kierowane do poręczyciela w okresie wcześniejszym (przed końcem grudnia 2018 roku), to i tak nie wpłynęłoby na bieg terminu przedawnienia, jeżeli nie nastąpiłoby inne zdarzenie prowadzące do przerwania biegu tego terminu (w szczególności zawezwanie do próby ugodowej, wniesienie powództwa, uznanie długu przez poręczyciela).

Zadanie 84 (*Kwiaciarnia*)

Ad 1) W przedstawionej sytuacji **strony zawarły umowę gwarancyjną o zwolnienie od obowiązku świadczenia (art. 392 k.c.)**, na podstawie której Michał zobowiązał się wobec Marka, że Bank X nie będzie dochodził od tego ostatniego należności z tytułu udzielonego przez niego poręczenia. **Umowa ta nie tworzy żadnych roszczeń dla Banku, który nie jest jej stroną.** Wskazana umowa nie zawiera również zastrzeżenia o spełnieniu świadczenia na rzecz osoby trzeciej (Banku) przez Michała – art. 393 k.c. Nie wpływa ona również w żadnym zakresie na odpowiedzialność osobistą Marka jako poręczyciela wobec Banku X.

Ad 2) **Tak, Michał ponosi odpowiedzialność gwarancyjną na wypadek, gdyby wierzyciel zażądał od Marka spełnienia świadczenia.** W takim wypadku świadczenie gwaranta będzie obejmowało naprawienie szkody doznanej przez Marka na skutek konieczności wykonania zobowiązania na rzecz Banku. Szkoda ta obejmuje zaś przede wszystkim należności spłacone przez poręczyciela w zakresie, w jakim ponosił on odpowiedzialność za brak spłaty kredytu.

Zadanie 85 (*Zasady odpowiedzialności deliktowej*)

Ad 1) **Zasada winy.** Damian odpowiada za swój czyn własny, a zatem zastosowanie znajduje art. 415 k.c., zgodnie z którym, kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia. W przywołanej regulacji ustawodawca wprost nawiązuje do przesłanki **winy**.

Ad 2) **Zasada ryzyka.** Posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody (w tym samochodu) odpowiada za wszelkie skutki zdarzenia, chyba że szkoda wystąpiła na skutek jednej z trzech okoliczności egzoneracyjnych w postaci siły wyższej, wyłącznej winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą posiadacz pojazdu nie ponosi odpowiedzialności – art. 436 § 1 w zw. z art. 435 § 1 k.c. Możliwość postawiania posiadaczowi pojazdu zarzutu winy nie stanowi natomiast przesłanki jego odpowiedzialności. Odpowiedzialność tej osoby nie zależy również od oceny dokonywanej z punktu widzenia zasad współżycia społecznego. Ponosi on **ryzyko** szkód związanych z ruchem posiadanego

pojazdu. Przy tym w opisanej sytuacji w rachubę nie wchodzi złagodzenie odpowiedzialności posiadacza pojazdu występujące w razie zderzenia się pojazdów oraz przewozu z grzeczności (art. 436 § 2 k.c.).

Ad 3) **Zasada winy**. W opisanej sytuacji w pierwszej kolejności należy odwołać się do art. 431 § 1 k.c. przesądzającego, że ten, kto zwierzę chowa albo się nim posługuje, obowiązany jest do naprawienia wyrządzonej przez nie szkody niezależnie od tego, czy było pod jego nadzorem, czy też zabłąkało się lub uciekło, chyba że ani on, ani osoba, za którą ponosi odpowiedzialność, nie ponoszą winy. We wskazanym unormowaniu prawodawca wyraźnie odwołał się do przesłanki winy, przy czym sformułowanie przepisu wskazuje na to, że to na osobie, której ma być przypisana odpowiedzialność, spoczywa ciężar dowodu co do należytej staranności przy wykonywaniu nadzoru nad zwierzęciem. Generalnie przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej powinny być wykazane przez poszkodowanego, który z zaistnienia tych faktów wywodzi skutki prawne (art. 6 k.c.). W przywołanym przepisie ustawodawca posłużył się jednak zwrotem „chyba że”, świadczącym o zmianie rozkładu ciężaru dowodu. Przy tym pozostałe okoliczności (zaistnienie zdarzenia w postaci ataku psa, szkoda i jej rozmiar, związek przyczynowy pomiędzy atakiem zwierzęcia a szkodą) winny być, zgodnie ze wskazanymi zasadami ogólnymi, wykazane przez wierzyciela.

Warto dodać, że w myśl art. 431 § 2 k.c. dopuszczalne jest – wyjątkowo – przypisanie odpowiedzialności również osobie, która sprawowała nadzór w sposób należyty, a uzasadnione to może być okolicznościami osobistymi dotyczącymi poszkodowanego oraz opiekuna zwierzęcia, postrzeganymi w kontekście zasad współżycia społecznego. W ramach tej regulacji ustawodawca odwołuje się zatem do **zasady słusności**. Należy mieć jednak na uwadze, że zasądzenie odszkodowania czy zadośćuczynienia na zasadzie słusności odnosić się może do sytuacji zupełnie wyjątkowych (na przykład konieczność sfinansowania leczenia niezamożnego dziecka, które „w ramach zabawy” wtargnęło w nocy na posesję strzeżoną przez psy).

Ad 4) **Zasada bezprawności**. W opisanej sytuacji zastosowanie znajduje art. 417 § 1 k.c., w myśl którego za szkodę wyrządzoną przez **niezgodne z prawem** działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Dla przypisania odpowiedzialności podmiotowi wykonującemu władzę publiczną za szkody związane z jej wykonywaniem nie ma znaczenia kwestia dochowania należytej staranności przez urzędników czy inne osoby odpowiedzialne za podejmowane czynności władcze. Decydujące jest samo naruszenie norm prawnych bezwzględnie wiążących. Należy dodać, że

niekiedy kwestionuje się potrzebę wyróżniania przywołanej zasady bezprawności i wskazuje się, że w istocie omawiane delikty „mieszczą” się w ogólnie pojmowanej zasadzie ryzyka⁵⁸.

Warto zasygnalizować, że zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej niekiedy również może uzasadniać odpowiedzialność odszkodowawczą – na zasadach słuszności (art. 417² k.c.). Przykładem może być wyrządzenie poważnej szkody na osobie w czasie wykonywanej zgodnie z prawem interwencji przez Policję czy inne służby porządkowej, gdzie w rachubę, przynajmniej potencjalnie, wchodzi przyznanie poszkodowanemu świadczeń na podstawie przywołanej regulacji. Wskazane unormowanie szczególne nie odnosi się jednak do analizowanego przykładu, gdyż warunki odbywania kary pozbawienia wolności przez Zbigniewa nie były zgodne z prawem.

Zadanie 86 (*Pobicie reportera*)

Ad 1) **Nie**, w przypadku czynów niedozwolonych próg wiekowy umożliwiający przypisanie odpowiedzialności cywilnoprawnej został określony relatywnie nisko i wynosi 13 lat (art. 426 k.c.). W konkretnej sytuacji można co prawda rozważać, czy stopień rozwoju emocjonalny małoletniego sprawcy jest tego rodzaju, że pomimo osiągnięcia wskazanego wieku, nie można mu postawić zarzutu winy. Jednak Fryderyk ma już 17 lat, a z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika, żeby istniały jakieś szczególne okoliczności dotyczące jego osoby, które mogłyby usprawiedliwiać opisane postępowanie. Okoliczności takiej nie stanowi w szczególności uprzednie spożycie środków odurzających, gdyż w myśl art. 425 § 2 k.c., ten kto uległ zakłóceniu czynności psychicznych wskutek użycia napojów odurzających albo innych podobnych środków, jest obowiązany do naprawienia szkody, chyba że stan zakłócenia został wywołany bez jego winy. Z treści kazusu nie wynika przy tym, żeby zakłócenie czynności psychicznych Fryderyka nastąpiło wbrew jego woli (np. przez dosypanie psychoaktywnego środka do napoju Fryderyka przez osobę trzecią).

Ad 2) Mariusz doznał szkody majątkowej na mieniu w związku z **utrata aparatu**. Koszty leczenia czy rehabilitacji, które poszkodowany mógł ponieść na skutek zdarzenia, również są przykładem szkody majątkowej, jednak jest to szkoda majątkowa na osobie, a nie na mieniu.

Ad 3) Niewyczerpujący katalog dóbr osobistych zawarty został w art. 23 k.c., a w przypadku Mariusza niewątpliwie dobrem osobistym, które zostało w poważny sposób naruszone jest jego **zdrowie**. W związku z przebiegiem zdarzenia, kierowaniem w stosunku do dziennikarza inwektyw oraz pogwałceniem jego **nietykalności cielesnej** naruszona mogła zostać również

⁵⁸ Por. P. Machnikowski, A. Śmieja, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI...*, op. cit., s. 389 – 390.

jego **cześć (godność osobista)**. Krzywda będąca następstwem naruszenia tych dóbr osobistych może uzasadniać przyznanie Mariuszowi zadośćuczynienia od sprawców deliktu (art. 445 § 1 oraz art. 448 k.c.).

Ad 4) Marian oraz Bolesław również odpowiadają za szkody doznane przez Mariusza, dlatego że pomagali Fryderykowi w napaści na dziennikarza (art. 422 k.c.). Odpowiedzialność tych trzech osób wobec Mariusza ma charakter **solidarny** (art. 441 § 1 w zw. z art. 366 k.c.).

Zadanie 87 (*Niegrzeczny pies*)

Ad 1) **Zasada winy**. W opisanej sytuacji w pierwszej kolejności należy odwołać się do art. 431 § 1 k.c. przesądzającego, że ten, kto zwierzę chowa albo się nim posługuje, obowiązany jest do naprawienia wyrządzonej przez nie szkody niezależnie od tego, czy było pod jego nadzorem, czy też zabłąkało się lub uciekło, chyba że ani on, ani osoba, za którą ponosi odpowiedzialność, nie ponoszą winy. We wskazanym unormowaniu prawodawca wyraźnie odwołał się do przesłanki winy, przy czym sformułowanie przepisu wskazuje na to, że to na osobie, której ma być przypisana odpowiedzialność, spoczywa ciężar dowodu w zakresie wykazania należytej staranności przy wykonywaniu nadzoru nad zwierzęciem. Generalnie ciężar dowodu spełnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej spoczywa na wierzycielu jako osobie, która z zaistnienia tych faktów wywodzi skutki prawne (art. 6 k.c.). W przywołanym przepisie ustawodawca posłużył się jednak zwrotem „chyba że”, świadczącym o zmianie rozkładu ciężaru dowodu. Przy tym pozostałe okoliczności (zaistnienie zdarzenia w postaci ataku psa, szkoda i jej rozmiar, związek przyczynowy pomiędzy atakiem zwierzęcia a szkodą) winny być zgodnie z zasadami ogólnymi wykazane przez poszkodowanego.

Z przedstawionego opisu wynika, że Jan Kowalski ponosi odpowiedzialność na podstawie przywołanej regulacji. Jest on bowiem właścicielem psa i sprawuje nad nim opiekę („chowa” zwierzę). Zarysowane okoliczności wskazują również na to, że Jan nie dołożył należytej staranności w zakresie wykonywania swoich obowiązków, a w każdym razie trudno byłoby obalić niekorzystne dla niego domniemanie winy wynikające z art. 431 § 1 k.c. W treści kazusu mowa jest bowiem o tym, że poszkodowana nie miała żadnego wpływu na przebieg wydarzeń („wtem ogromny, kudłaty pies wskoczył na kolana Marii”). Najprawdopodobniej taki przebieg wydarzeń był efektem braku należytego nadzoru ze strony jego opiekuna.

Warto dodać, że w myśl art. 431 § 2 k.c. dopuszczalne jest, wyjątkowo, przypisanie odpowiedzialności również osobie, która sprawowała nadzór w sposób należyty, a uzasadnione to może być okolicznościami osobistymi dotyczącymi poszkodowanego oraz opiekuna zwierzęcia, postrzeganymi w kontekście zasad współżycia społecznego. W ramach tej regulacji ustawodawca odwołuje się zatem do **zasady słuszności**. Należy mieć jednak na uwadze, że unormowanie to nie znajdzie zastosowania, jeżeli odpowiedzialność Jana jest przesądzona na podstawie art. 431 § 1 k.c. Jeżeli jednak Jan wykaże brak swojej winy, to – biorąc pod uwagę zakres szkód, mających charakter wyłącznie majątkowy, o czym też dalej – zasądzenie świadczeń odszkodowawczych na zasadzie słuszności byłoby wątpliwe (co nie oznacza bynajmniej, że taka sprawa nie mogłaby być przedmiotem sporu).

Ad 2) **Strata** Marii wiązała się z uszkodzeniem laptopa i koniecznością jego naprawy oraz zniszczeniem naszyjnika (o wysokości szkody związanej z utratą biżuterii będzie mowa w odpowiedzi do następnego pytania). Natomiast **utracone korzyści** polegały na niezyskaniu wynagrodzenia na skutek nieprzygotowania projektu. Obie postaci szkody podlegają naprawieniu, co wynika z ogólnych przepisów prawa zobowiązań – art. 361 § 2 k.c.

Ad 3) W myśl art. 363 § 2 k.c., jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w pieniądzu, wysokość odszkodowania powinna być ustalona według **cen** z daty ustalenia odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili. W przywołanej regulacji ustawodawca odwołuje się do kryterium „cen” i nie budzi wątpliwości, że miernik ten ma charakter zobiektywizowany – chodzi o ceny rynkowe, a nie ceny ustalane według subiektywnych preferencji poszkodowanego (związanych chociażby z sentymentalną wartością utraconych przedmiotów). Roszczenie o zapłatę odszkodowania w wysokości 10.000 zł nie zostanie uwzględnione, skoro według przedstawionego stanu faktycznego „naszyjnik nie miał żadnej istotnej wartości rynkowej”.

Ad 4) Możliwość zasądzenia zadośćuczynienia powstaje w przypadku zaistnienia **krzywdy** na skutek naruszenia **dobra osobistego** (art. 24 § 1 zd. 3 k.c.). Jakkolwiek utrata biżuterii mogła być dla poszkodowanej bolesnym faktem, to nie doszło do naruszenia żadnego z jej dóbr osobistych, w związku z czym zadośćuczynienie nie powinno zostać przyznane.

Zadanie 88 (*Delikty władzy*)

Ad 1) W opisanej sytuacji mowa jest o naruszeniu zobowiązania umownego, które może stanowić podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej dłużnika (art. 471 i n k.c.). Niekiedy zachowanie kwalifikowane jako naruszenie zobowiązania może stanowić również delikt i w takim wypadku od wyboru wierzyciela zależy, czy będzie wykonywać swoje uprawnienia w

ramach reżimu kontraktowego, czy też deliktowego (art. 443 k.c.). W analizowanym wypadku trudno jednak dopatrzeć się czynu niedozwolonego, w związku z **czym sięganie do norm regulujących odpowiedzialność deliktową**, w tym przepisów regulujących odpowiedzialność władzy publicznej, **nie jest uzasadnione**.

Ad 2) W przedstawionym wypadku w rachubę może wchodzić odpowiedzialność odszkodowawcza związana z wykonywaniem władzy publicznej. **Osadzenie więźnia w zakładzie karnym oraz wykonywanie kary pozbawienia wolności niewątpliwie ściśle wiążą się z władczymi funkcjami państwa, a co za tym idzie uzasadniona staje się zaostrzona odpowiedzialność odszkodowawcza na zasadzie bezprawności** (art. 417 k.c.). Dodać należy jednak, że w ewentualnym procesie sądowym to na powodzie spoczywać będzie ciężar wykazania przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, w tym w szczególności zaistnienia szkody (także niemajątkowej) oraz jej rozmiaru – art. 6 k.c.

Ad 3) W opisaney sytuacji **Państwo nie ponosi odpowiedzialności deliktowej** w związku z nieuchwaleniem aktu prawnego zapewniającego Panu Kowalskiemu prawo do lokalu. W myśl art. 417² § 4 k.c. Państwo odpowiada za szkodę wyrządzoną przez niewydanie aktu normatywnego, którego obowiązek wydania przewiduje przepis prawa. Podobnie jak w przypadku regulacji ogólnej (z art. 417 k.c.) w przypadku zaniechania legislacyjnego odpowiedzialność Państwa jest uzależniona jedynie od stwierdzenia, czy brak przyjęcia aktu naruszał przepis prawny zobowiązujący do jego uchwalenia. Bez znaczenia jest zaś, czy organom władzy publicznej można postawić zarzut niedołożenia należytej staranności, czy też wskazane zaniechanie było usprawiedliwione. Tym niemniej **obowiązek uchwalenia aktu normatywnego musi mieć charakter skonkretyzowany**. Nie mogą zaś stanowić podstawy odpowiedzialności deliktowej regulacje o charakterze ogólnym, wyznaczające jedynie w sposób generalny kierunek polityki państwa oraz wartości, jakie powinny być uwzględniane w ramach dalszej działalności prawodawczej. Taki ogólny charakter ma zaś przywołany art. 75 ust. 1 Konstytucji, wprowadzający normy o charakterze programowym. Z tej ogólnej regulacji konstytucyjnej nie można, moim zdaniem, przekonywująco wywodzić, że Państwo jest zobowiązane do zapewnienia każdemu obywatelowi prawa do lokalu pochodzącego z zasobu nieruchomości państwowych czy samorządowych.

Ad 4) W podanej sytuacji **brak jest podstaw do przypisania władzy publicznej odpowiedzialności za szkody związane z włamaniem**. Należy mieć bowiem na uwadze, że odpowiedzialność deliktowa mająca podstawę w art. 417 k.c. odnosi się jedynie do sfery władczego oddziaływania Państwa czy innych jednostek wykonujących władzę publiczną (sfery *imperium*), a nie obszaru działalności, który nie jest „zarezerwowany” dla Państwa

(sfera *dominium*). Podnosi się niekiedy – choć nie jest to kwestia bezsporna – że sfery *imperium* nie powinno ograniczać się jedynie do sytuacji, w których Państwu (czy innej jednostce) przysługują kompetencje władcze, lecz w rachubę wchodzi również kwestie organizacyjne, przekładające się na pozycję jednostki (np. sposób organizacji ruchu na drodze publicznej)⁵⁹. Tym niemniej w opisaney sytuacji mowa jest o wykonaniu konkretnej usługi, świadczonej przez spółkę użyteczności publicznej. W związku z tym nie można tu, moim zdaniem, mówić o odpowiedzialności deliktowej mającej podstawę w art. 417 k.c., nawet przy przyjęciu szerokiego rozumienia „władzy publicznej”.

Wypada dodać, że w opisaney sytuacji **niespełniona zostałaby również przesłanka adekwatnego związku przyczynowego**. To prawda, że w przypadku braku opóźnienia pociągu pasażer najprawdopodobniej wcześniej wróciłby do domu i do włamania nie doszłoby. Tym niemniej, włamanie do lokalu pasażera nie stanowi, w mojej ocenie, normalnego następstwa opóźnienia środka transportu (art. 361 § 1 k.c.). Należy raczej mówić tu o dość przypadkowym zbiegu wydarzeń. Z tego samego powodu również przewoźnik nie ponosiłby wobec pasażera odpowiedzialności kontraktowej w zakresie szkód związanych z włamaniem.

Ad 5) W niniejszym przypadku w rachubę **może wchodzić potencjalna odpowiedzialność Państwa za szkodę wyrządzoną przez wydanie prawomocnego rozstrzygnięcia** (art. 417² § 2 k.c.), jednak możliwość przypisania odpowiedzialności uzależniona jest od przyczyn uchylenia orzeczenia oraz ewentualnych uchybień, jakie mogły mieć miejsce przy jego wydaniu. Należy mieć bowiem na uwadze, że samo uchylenie prawomocnego orzeczenia sądowego nie przesądza jeszcze w sposób automatyczny o tym, że spełniona została przesłanka bezprawności, konieczna dla przypisania odpowiedzialności deliktowej. W ramach wykonywania działalności orzeczniczej sędziom pozostawiona jest znaczna swoboda, w szczególności w zakresie oceny prawnych konsekwencji ustalonego stanu faktycznego. Niejednokrotnie prawomocny wyrok, wzruszony w toku postępowania nadzwyczajnego, jest wyrazem utrwalonego sposobu wykładni przepisów prawnych – zakwestionowanego jednak przez Sąd Najwyższy. W takim wypadku nie sposób mówić o błędzie przesądzającym o odpowiedzialności deliktowej. Wskazuje się wręcz, że dla przypisania Państwu odpowiedzialności niezgodność z prawem orzeczenia powinna mieć charakter kwalifikowany,

⁵⁹ Szerzej J. Kuźmicka-Sulikowska, *komentarz do art. 417 k.c.*, w: *Kodeks ...*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, *op. cit.*, Nb 5.

elementarny⁶⁰. W rachubę mogłoby wchodzić przykładowo przyjęcie przez sąd sposobu rozumienia przepisów prawnych urągającego ogólnie aprobowanym zasadom wykładni, bezpodstawne oddalenie wniosku dowodowego o kluczowym dla sprawy znaczeniu, czy też brak uwzględnienia okoliczności faktycznych ustalonych w toku postępowania, a decydujących o jego wyniku. Z przedstawionego ogólnego opisu sytuacji nie wynika jednak, na czym polegały wady uchylonego wyroku.

Zadanie 89 (Peron)

Ad 1) Tak, **spółka D odpowiada** za skutki zdarzenia na **zasadzie ryzyka**. Podstawę odpowiedzialności spółki stanowi **art. 435 k.c.**, zgodnie z którym prowadzący na własny rachunek przedsiębiorstwo lub zakład wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody (pary, gazu, elektryczności, paliw płynnych itp.) ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności. W opisanym przypadku szkoda pozostawała w związku z funkcjonowaniem („ruchem”) przedsiębiorstwa prowadzonego przez D S.A., które to przedsiębiorstwo niewątpliwie opiera swoją działalność na wykorzystaniu energii. Nie zachodzi przy tym, żadna z wymienionych w przywołanym przepisie okoliczności egzoneracyjnych, o czym dalej.

Jako nieuzasadniony należy potraktować zarzut, zgodnie z którym za utrzymanie dworca była odpowiedzialna Z sp. z o.o. na podstawie umowy zawartej pomiędzy spółkami D oraz Z. Okoliczność ta mogłaby mieć znaczenie w przypadku rozważania odpowiedzialności D S.A. na podstawie art. 429 k.c., czyli odpowiedzialności za cudze działania. W opisanym przypadku spółka D odpowiada jednak również (czy nawet przede wszystkim) na zasadzie ryzyka za szkody związane z ruchem przedsiębiorstwa, a w kontekście art. 435 k.c. powierzenie czynności porządkowych podmiotowi zewnętrznemu nie stanowi okoliczności egzoneracyjnej. **Możliwość kierowania roszczeń jest co prawda wyłączona, gdy szkoda nastąpiła wyłącznie z winy osoby trzeciej, jednakże odnosi się to do takich podmiotów, za które prowadzący przedsiębiorstwo odpowiedzialności nie ponosi (art. 435 *in fine* k.c.).** Tymczasem spółka D odpowiada za działania nie tylko swoich pracowników, ale również kontrahentów wykonujących czynności na terenie jej zakładu.

⁶⁰ J. Kuźmicka-Sulikowska, *komentarz do art. 417¹ k.c.*, w: *Kodeks ...*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, *op. cit.*, Nb 4.

Brak również podstaw do uznania, że opady śniegu czy oblodzenie peronu stanowiły „siłę wyższą” w rozumieniu art. 435 k.c. Takie zjawiska pogodowe mają co prawda charakter zewnętrzny w odniesieniu do funkcjonowania przedsiębiorstwa komunikacyjnego, tym niemniej nie stanowią zdarzenia niemożliwego do przewidzenia; sama trudność przewidzenia zdarzenia nie jest wystarczająca. Co więcej, skutkiem tego zdarzenia stosunkowo łatwo można było zapobiec przy zachowaniu odpowiedniej staranności w zakresie utrzymania terenu dworca.

Zachowanie poszkodowanej nie stanowiło wyłącznej przyczyny wypadku – istotną rolę odegrało bowiem również oblodzenie nawierzchni. **Nie sposób zatem uznać, że zaistniała okoliczność egozneracyjna w postaci „wyłącznej winy poszkodowanego”.** Zachowanie Marii niewątpliwie miało jednak wpływ na przebieg wydarzeń i mogło przyczynić się do jej upadku lub też rozmiaru doznanych obrażeń. Z tego powodu należne świadczenia powinny ulec odpowiedniemu zmniejszeniu (art. 362 k.c.).

Ad 2) Tak, spółka **Z może odpowiadać za skutki zaistniałego zdarzenia**, jeżeli rzeczywiście była odpowiedzialna za prace porządkowe, w tym za utrzymanie peronów w okresie zimowym. Podstawę odpowiedzialności może stanowić art. 416 k.c., jeśli nieutrzymanie nawierzchni było następstwem nieodpowiednich decyzji podjętych przez członków zarządu spółki (np. wprowadzenie porządku pracy niegwarantującego zachowania należytego utrzymania dworca w godzinach porannych), względnie art. 430 k.c., gdyby okazało się, że przyczyną zdarzenia było niedochowanie staranności przez jednego z pracowników spółki Z.

Ad 3) Tak jak już sygnalizowano zachowanie Marii niewątpliwie miało wpływ na przebieg wydarzeń i mogło **przyczynić się** do jej upadku lub też rozmiaru doznanych obrażeń. Z tego powodu należne świadczenia ulegają odpowiedniemu zmniejszeniu – **art. 362 k.c.** Ocena stopnia przyczynienia się wymagałaby dodatkowych informacji na temat stanu zdrowia Marii oraz mechanizmu powstania obrażeń. Nieuniknione mogłoby okazać się sięgnięcie do wiedzy specjalistycznej z zakresu ortopedii.

Ad 4) Zadośćuczynienie powinno odpowiadać **rozmiarowi krzywdy** doznanej przez poszkodowanego, a na tę ostatnią składają się negatywne doznania (cierpienie), zarówno o charakterze fizycznym, jak i emocjonalnym. W przedstawionej sytuacji znaczenie mogą mieć między innymi takie okoliczności jak:

- charakter oraz trwałość doznanego urazu,
- konieczność hospitalizacji, poddania się zabiegom operacyjnym, rehabilitacji,

- wpływ urazu na zakres podejmowanej przez poszkodowaną aktywności, codziennych czynności,
- trudność w dostosowaniu się do nowej sytuacji, jeżeli poszkodowana doświadcza ograniczeń niewystępujących w przeszłości.

Ad 5) **Roszczenia z tytułu szkód na osobie przedawniają się z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.** W przypadku szkód na osobie nie obowiązuje 10-letni termin przedawnienia roszczeń liczony od daty zdarzenia wywołującego szkodę. O początku biegu terminu przedawnienia nie decyduje również możliwość ustalenia szkody oraz osoby za nią odpowiedzialnej. Decydujące jest, kiedy poszkodowany faktycznie dowiedział się o tych okolicznościach – art. 442¹ § 1 oraz § 3 k.c.

W przedstawionej sytuacji zdarzenie wywołujące szkodę miało miejsce w grudniu 2019 r. Zakładając, że jeszcze w tym samym miesiącu Maria wiedziała o powstałej szkodzie oraz o osobie przewoźnika, roszczenie wobec spółki D przedawniałoby się z końcem grudnia 2022 r. – art. 118 zd. 2 k.c. Jednakże wniesienie powództwa do sądu spowodowało **przerwanie biegu przedawnienia** Marii wobec spółki D (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Przedawnienie wobec D S.A. będzie biegło na nowo dopiero po zakończeniu postępowania sądowego, przy czym w przypadku zasądzenia należności na rzecz powódki właściwy będzie już 6-letni termin przedawnienia w odniesieniu do świadczenia głównego, w stosunku zaś do odsetek za opóźnienie należnych za okres po zakończeniu postępowania właściwy będzie wciąż termin trzyletni ze względu na to, że są to świadczenia okresowe (art. 124 w zw. z art. 125 k.c.).

Ad 6) Tak jak już zasygnalizowano, Marii przysługują **odsetki za opóźnienie** w spełnieniu świadczenia pieniężnego w wysokości **ustawowych odsetek za opóźnienie** (art. 481 § 1 i 2 k.c.). Co więcej Maria **mogła domagać się odsetek od zaległych odsetek, jednak dopiero od chwili wytoczenia powództwa** – art. 482 § 1 k.c. Wskazana kapitalizacja odsetek polega na dodaniu kwoty należnych odsetek za opóźnienie (w wysokości na dzień wytoczenia powództwa) do należności głównej oraz obliczaniu odsetek za opóźnienie od tak zsumowanej kwoty za dalszy okres czasu, do momentu zapłaty.

Moim zdaniem istotne znaczenie dla wymagalności odsetek ma **data wezwania dłużnika do spełnienia świadczenia.** Zobowiązanie odszkodowawcze ma, w typowej sytuacji, charakter bezterminowy, w związku z czym powinno ono zostać spełnione przez dłużnika niezwłocznie po wezwaniu do jego wykonania (art. 455 k.c.). Maria wezwała spółkę D do zapłaty pismem doręczonym w dniu 8 marca 2020 r., wyznaczając termin 14-dniowy na

dokonanie płatności. Wierzycielowi nie przysługuje co do zasady kompetencja do wyznaczenia terminu spełnienia świadczenia. Zgodnie z przywoływanym art. 455 k.c. powinno ono zostać spełnione niezwłocznie, w związku z czym długość okresu czasu przysługującego dłużnikowi jest uzależniona od konkretnych okoliczności: charakteru zobowiązania i czynności wymaganych dla jego wykonania. Biorąc jednak pod uwagę, że mowa jest o świadczeniu pieniężnym, a treść zobowiązania nie budzi poważniejszych wątpliwości, wydaje się, że termin określony przez Marię mógłby zostać zaakceptowany przez sąd jako odpowiedni. W takim wypadku odsetki za opóźnienie w spełnieniu zasądanego świadczenia byłyby należne od dnia 23 marca 2020 r.

Wypada jednak zauważyć, że kwestia wymagalności odsetek za opóźnienie jest przedmiotem dyskusji, co dotyczy między innymi roszczeń odszkodowawczych, w tym w szczególności należności stanowiących zadośćuczynienie za doznaną krzywdę. Wskazuje się niekiedy wręcz, że odsetki za opóźnienie powinny być należne dopiero od daty wyrokowania. Odszkodowanie ustala się bowiem według cen z daty ustalenia odszkodowania – odpowiadającej dacie zamknięcia rozprawy i wydania wyroku (art. 363 § 2 k.c.). Przyjęcie wcześniejszej daty przynosiłoby – według relacjonowanego ujęcia – nieuzasadnioną korzyść wierzycielowi, skoro ewentualne zmiany wartości pieniądza pomiędzy chwilą wezwania dłużnika do spełnienia świadczenia a datą wyrokowania zostają skorygowane poprzez przyjęcie jako właściwych cen z daty orzekania. Prezentowane jest również stanowisko pośrednie, zgodnie z którym przyjęcie określonej daty wymagalności odsetek powinno być uzależnione także od okoliczności konkretnej sprawy, w tym możliwości oceny zasadności roszczenia przez pozwanego czy trudności w precyzyjnym określeniu wysokości świadczenia⁶¹.

Ad 7) W opisaney sytuacji **Józef powinien być, moim zdaniem, traktowany jako osoba trzecia za którą prowadzący przedsiębiorstwo komunikacyjne nie ponosi odpowiedzialności** (art. 435 § 1 k.c.), co prowadziłoby do zwolnienia D S.A. z obowiązku naprawienia szkody. Kwestia jest o tyle wątpliwa, że pojęcie „osoby trzeciej” w rozumieniu przytoczonej regulacji jest poniekąd dyskusyjne⁶². Moim zdaniem nie można jednak w podanej sytuacji wymagać od przewoźnika, żeby ponosił odpowiedzialność za zachowania wszystkich pasażerów, których codziennie na terenie dworca mogą być nawet tysiące. Niewątpliwie jednak w opisanym przypadku Maria mogłaby kierować roszczenie

⁶¹ Zob. szerzej uchwała SN z dnia 8 listopada 2019 r., III CZP 32/19, OSNC 2020, nr 10, poz. 81; F. Zoll, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A Olejniczak, Legalis 2018, s. 1126 – 1127.

⁶² Por. P. Machnikowski, A. Śmieja, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, op. cit., s. 616 – 619.

odszkodowawcze bezpośrednio wobec sąsiada, który odpowiadałby za swój czyn własny (art. 415 k.c.).

Zadanie 90 (*Wypadek drogowy*)

Ad 1) Mirosław odpowiada wobec Marii na zasadzie **winy**. Co do zasady posiadacz samoistny pojazdu odpowiada za szkody wyrządzone ruchem pojazdu na zasadzie ryzyka (art. 436 § 1 zd. 1 w zw. z art. 435 § 1 k.c.). W przypadku szkody wyrządzonej osobie przewożonej z grzeczności posiadacz odpowiada jednak na zasadach ogólnych, a zatem Mirosław odpowiada za swój czyn własny na zasadzie winy (art. 436 § 2 zd. 2 w zw. z art. 415 k.c.). Maria może domagać się od Mirosława naprawienia doznanej szkody, jeżeli wypadek był następstwem niezachowania odpowiedniej ostrożności przez Mirosława.

Ad 2) Czesław odpowiada wobec Marii na **zasadzie ryzyka** jako posiadacz zależny pojazdu (art. 436 § 1 w zw. z art. 435 § 1 k.c.). Złagodzenie odpowiedzialności posiadacza pojazdu, o którym mowa w art. 436 § 2 zd. 2, dotyczy jedynie relacji pomiędzy przewożonym z grzeczności a osobą, która taki przewóz zapewnia. Nie odnosi się ono zatem do relacji Marii oraz Czesława. Podobnie, wyjątek, o którym mowa w art. 436 § 2 zd. 1 k.c. ma ograniczone znaczenie podmiotowe, gdyż dotyczy jedynie roszczeń, jakie kierować mogą wobec siebie posiadacze pojazdów biorących udział w kolizji. Nie znajduje on natomiast zastosowania do innych osób, w tym pasażerów samochodów uczestniczących w zdarzeniu.

Ad 3) **Nie**, w przypadku oddania pojazdu w posiadanie zależne odpowiedzialność ponosi jedynie posiadacz zależny (art. 436 § 1 zd. 2 k.c.). Ewentualna odpowiedzialność spoczywa zatem na Czesławie.

Ad 4) **Tak**, okoliczność ta może wpływać na zakres podnoszonego roszczenia, jeżeli w konkretnych okolicznościach miała znaczenie z punktu widzenia powstania lub wielkości szkody doznanej przez Marię (art. 362 k.c.).

Zadanie 91 (*Nieostrożny pieszy*)

W przedstawionej sytuacji szkoda została wyrządzona przez dwunastolatka, a zatem osobę nieposiadającą zdolności deliktowej ze względu na nieukończenie 13 roku życia (art. 426 k.c.). W takim wypadku w pierwszej kolejności wypada rozważyć **odpowiedzialność opiekunów** – osób zobowiązanych do nadzoru nad małoletnim na podstawie ustawy, umowy czy wręcz tych, którzy sprawują stałą pieczę nad małoletnim (art. 427 k.c.). W okolicznościach kazusu Paweł pozostawał pod opieką **rodziców**, więc to do nich w pierwszej kolejności należy kierować roszczenia odszkodowawcze. Są oni bowiem zobowiązani do nadzoru nad synem na podstawie przepisów ustawowych – art. 95 § 1 k.r.o.

Odpowiedzialność deliktowa opiekuna opiera się na zasadzie winy – **winy w nadzorze**. Przy tym do przypisania odpowiedzialności konieczne jest łączne spełnienie następujących przesłanek:

- 1) zachowania podopiecznego skutkującego wyrządzeniem szkody, **czynu mającego charakter bezprawny** (sprzecznego z ogólnie pojętym „porządkiem prawnym”),
- 2) niedołożenia wymaganej staranności przez opiekuna w ramach wykonywania nadzoru (**winy w nadzorze**),
- 3) **szkody** po stronie osoby trzeciej (w przedstawionej sytuacji – szkody w majątku Franciszka) wywołanej czynem małoletniego,
- 4) **związku przyczynowego pomiędzy zawinionym zachowaniem się osoby zobowiązanej do nadzoru a szkodą** wyrządzoną przez podopiecznego osobie trzeciej.

Przesłanki przedstawione jako pierwsza oraz trzecia zostały spełnione w okolicznościach analizowanego przypadku. **Zachowanie Pawła naruszało reguły postępowania obowiązujące pieszych uczestniczących w ruchu drogowym**. Pieszy wchodzący na jezdnię albo przechodzący przez jezdnię jest obowiązany zachować szczególną ostrożność oraz korzystać z przejścia dla pieszych (art. 13 ust. 1 ustawy – prawo o ruchu drogowym). Nie powinien on przy tym korzystać z telefonu lub innego urządzenia elektronicznego w sposób, który prowadzi do ograniczenia możliwości obserwacji sytuacji na jezdni (art. 14 pkt 8 ustawy – prawo o ruchu drogowym). Z zarysowanego stanu faktycznego wynika ponadto, że **to zachowanie Pawła było przyczyną szkody w postaci uszkodzenia pojazdu Franciszka**.

Natomiast przesłanki opisane jako druga oraz czwarta objęte są ustawowym domniemaniem o charakterze wrzuszalnym, co wynika ze sposobu sformułowania art. 427 zd. 1 k.c. (posłużenia się przez ustawodawcę zwrotem „chyba że” świadczącym o zmianie rozkładu ciężaru dowodu). Mimo to dostrzega się, że obalenie przez opiekuna domniemania winy jest niejednokrotnie relatywnie łatwe, opiekun ma bowiem jedynie ograniczone możliwości w zakresie oddziaływania na małoletniego⁶³. Tym niemniej, w przedstawionej sytuacji wydaje się, że można rodzicom Pawła przypisać winę w nadzorze, skoro mieli świadomość co do sposobu korzystania przez syna ze smartfona i nie zwracali mu na to uwagi. Gdyby starali się uczulić Pawła odnośnie niebezpieczeństw związanych z korzystaniem z telefonu w trakcie przechodzenia przez jezdnię, jest wysoce prawdopodobne, że nie doszłoby do opisanego zdarzenia. Co prawda sam wiek Pawła był wystarczający, żeby mógł on samodzielnie korzystać z drogi publicznej – ukończył on bowiem 7 rok życia (art. 43

⁶³ Odnośnie do zgłaszanych w tym kontekście postulatów co do oparcia odpowiedzialności rodziców na zasadzie ryzyka zob. P. Machnikowski, A. Śmieja, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI...*, op. cit., s. 527 - 530.

ust. 1 ustawy – prawo o ruchu drogowym). Nie oznacza to jednak, że rodzice nie są odpowiedzialni za jego bezpieczeństwo oraz nie sprawują nad nim opieki. W konsekwencji można, moim zdaniem, uznać, że opisane przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej rodziców zostały łącznie spełnione.

Warto dodać, że w przypadku niemożności uzyskania zaspokojenia roszczeń od rodzica pojawia się kwestia subsydiarnej odpowiedzialności osoby, której winy przypisać nie można (art. 428 k.c.). Taka ewentualność mogłaby teoretycznie wchodzić w rachubę, gdyby rodzice Pawła wykazali, że nie można im przypisać winy w nadzorze, albo gdyby nie dysponowali majątkiem pozwalającym na spłacenie długu wobec Franciszka. Należy mieć jednak na uwadze, że odpowiedzialność małoletniego (czy innej osoby, której przypisać nie można) dotyczy sytuacji wyjątkowych. Jest to odpowiedzialność oparta na **zasadzie słuszności**. Przykładowo, zasadne mogłoby być obciążenie Pawła skutkami zdarzenia, gdyby dysponował on znacznym majątkiem pochodzącym ze spadku, a Franciszek był osobą niezamożną, dla której utrata pojazdu była źródłem poważnych komplikacji i problemów osobistych. Z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika jednak bynajmniej, żeby takie szczególne okoliczności miały w analizowanym przypadku zachodzić.

Zadanie 92 (*Wypadek drogowy 2*)

Ad 1) **Zasada ryzyka** (art. 436 § 1 zd. 1 w zw. z art. art. 435 § 1 k.c.).

Ad 2) **Nie**, przedstawione okoliczności nie spowodują wyłączenia odpowiedzialności deliktowej Jana Nowaka jako posiadacza samoistnego pojazdu. Opady deszczu, nawet dość mocne, nie mogą być postrzegane w kategoriach siły wyższej. Takie zjawiska pogodowe mają co prawda charakter zewnętrzny w odniesieniu do funkcjonowania pojazdu, tym niemniej, w typowej sytuacji, nie stanowią zdarzenia niemożliwego do przewidzenia. Co więcej, skutkom tych utrudnień można zapobiec poprzez dostosowanie sposobu jazdy do istniejących warunków, względnie przez przerwanie podróży aż do momentu poprawy warunków atmosferycznych.

Jako okoliczności egzoneracyjnej nie należy traktować także trudności w widzeniu spowodowanych nieodpowiednim dobraniem okularów dla Jana Nowaka. Z treści kazusu wynika bowiem, że fakt ten stanowił tylko jeden z kilku czynników prowadzących do wypadku („na zaistnienie wypadku miało również wpływ ...”). Co więcej producent okularów czy okulista dobierający szkła nie może być traktowany jako osoba trzecia, za którą posiadacz pojazdu nie ponosi odpowiedzialności w rozumieniu omawianej regulacji (art. 436

§ 1 w zw. z art. art. 435 § 1 k.c.). Posiadacz odpowiada bowiem za zachowania swoich kontrahentów czy wytwórców użytkowanych przez siebie produktów⁶⁴.

Ad 3) W opisanej sytuacji Maria Kowalska może domagać się:

- **zwrotu wydatków poniesionych na leczenie oraz rehabilitację** w zakresie nier refundowanym przez NFZ (art. 444 § 1 k.c.),
- przyznania jej **renty** w związku z utratą możliwości świadczenia pracy w dotychczasowym zawodzie i zmniejszeniem zarobków z tego tytułu oraz zwiększeniem potrzeb (stałe wydatki na rehabilitację) – art. 444 § 2 k.c.,
- zasądzenia na jej rzecz **zadośćuczynienia za doznaną krzywdę** (art. 445 § 1 k.c.).

Ad 4) **Roszczenia z tytułu szkód na osobie przedawniają się z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.** W przypadku szkód na osobie nie obowiązuje 10-letni termin przedawnienia roszczeń liczony od daty zdarzenia wywołującego szkodę. O początku biegu terminu przedawnienia nie decyduje również możliwość ustalenia szkody oraz osoby za nią odpowiedzialną. Decydujące jest, kiedy poszkodowany faktycznie dowiedział się o tych okolicznościach – art. 442¹ § 1 oraz § 3 k.c.

Jeżeli czyn Jana Nowaka zostanie, co prawdopodobne, potraktowany jako przestępstwo, roszczenie o naprawienie szkody będzie ulegało przedawnieniu z upływem lat dwudziestu od dnia popełnienia tego występku, bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia (art. 442¹ § 2). Gdyby jednak dopiero po upływie tego terminu dwudziestoletniego terminu ujawniona została nowa szkoda na osobie będąca następstwem zdarzenia, to termin przedawnienia roszczenia z tytułu tej dalszej szkody będzie biegł dopiero od momentu dowiedzenia się przez Marię o tej nowej szkodzie (art. 442¹ § 3 k.c.).

Zadanie 93 (*Skomplikowana operacja*)

W opisanej sytuacji Bernadetta domaga się wyłożenia sumy pieniężnej potrzebnej na wykonanie poza granicami kraju zabiegu operacyjnego, którego potrzeba zaistniała na skutek uszczerbku na zdrowiu doznanego przez nią w wyniku czynu niedozwolonego. Wskazane żądanie znajduje zatem podstawę w **art. 444 § 1 zd. 2 k.c.**, zgodnie z którym **na żądanie poszkodowanego zobowiązany do naprawienia szkody powinien wyłożyć z góry sumę potrzebną na koszty leczenia.** Roszczenie to może być kierowane również bezpośrednio

⁶⁴ Por. w tym kontekście przykłady przedstawione przez Z. Radwańskiego i A. Olejniczaka, *Prawo cywilne – część ogólna, op. cit.*, s. 264.

wobec ubezpieczyciela zobowiązanego, co stanowi niewątpliwie częstą sytuację w przypadku obowiązkowych ubezpieczeń od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych (art. 822 § 4 k.c. oraz art. 23 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych).

Poszkodowana chce poddać się leczeniu oferowanemu przez prywatny zakład leczniczy, poza systemem świadczeń gwarantowanych ze środków publicznych. Wybór takiego sposobu leczenia jest dopuszczalny, jeżeli wydatki z tym związane są uzasadnione z terapeutycznego punktu widzenia. Rolą świadczenia odszkodowawczego jest bowiem **pełna kompensata** doznanej przez wierzyciela **szkody**⁶⁵. Tymczasem z zarysowanego stanu faktycznego wynika, że wykonanie operacji daje Bernadecie większe szanse powrotu do zdrowia niż skorzystanie z leczenia finansowanego przez NFZ. Nie bez znaczenia, z punktu widzenia medycznego, jest również czas wykonania zabiegu, a przeprowadzenie go w Polsce może wiązać się z niekorzystnym z punktu widzenia pacjenta opóźnieniem.

Bernadetta, domagając się wyłożenia odpowiedniej kwoty pieniężnej na operację, powinna wykazać **przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej, w tym wysokość kwoty koniecznej dla sfinansowanie leczenia (wysokość szkody) oraz przedstawić dowody przemawiające za tym, że leczenie jest z medycznego punktu widzenia uzasadnione – art. 6 k.c.** W orzecznictwie podkreśla się natomiast, że na poszkodowanym nie spoczywa ciężar dowodu co do braku możliwości podjęcia tożsamego leczenia finansowanego ze środków publicznych czy też w odniesieniu do przeszkód czasowych związanych z podjęciem takiej terapii. Ciężar wykazania wskazanych okoliczności o charakterze negatywnym spoczywa na ubezpieczycielu⁶⁶.

Podsumowując, Bernadetta może domagać się od ubezpieczyciela wyłożenia z góry wskazanych kosztów leczenia. W przypadku odmowy zaspokojenia tego żądania, Bernadetta może domagać na drodze sądowej przyznania jej wskazanej kwoty. Biorąc pod uwagę okoliczności podane w kazusie prawdopodobieństwo uwzględnienia takiego żądania należy ocenić jako znaczne. Podobnie należy ocenić prawdopodobieństwo uzyskania zwrotu kosztów operacji (art. 444 § 1 zd. 1 k.c.), jeżeli konieczne byłoby jej przeprowadzenie jeszcze przed zakończeniem postępowania sądowego przeciwko ubezpieczycielowi.

⁶⁵ Por. uzasadnienia wyroku SN z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 384/07, OSP 2009, nr 2, poz. 20 oraz uchwały (7) SN z dnia 19 maja 2016 r., III CZP 63/15, www.sn.pl.

⁶⁶ Zob. uzasadnienie przywoływanej uchwały (7) SN z dnia 19 maja 2016 r., III CZP 63/15.

Zadanie 94 (Fabryka czekolady)

Ad 1) Odpowiedzialność odszkodowawczą ponoszą **wszystkie osoby** biorące udział we włamaniu i kradzieży, a zatem:

- bezpośredni sprawcy w osobie Mariana Silnorękiego oraz Józefa Niebezpiecznego,
- pomocnicy – Agnieszka Powabna, Mirosław Czujny i Robert Woźnica (**art. 415 w zw. z art. 422 k.c.**).

Ad 2) **Stratę** stanowi:

- utrata 100 kartonów czekolady o wartości 10.000 zł,
- uszkodzenie drzwi wejściowych oraz kamer (5.000 zł),
- zniszczenie instalacji (20.000 zł). Szkody tej nie można ograniczać jedynie do wartości ukradzonej miedzi, dlatego że istotny jest całościowy wpływ zdarzenia na sytuację majątkową poszkodowanego. Do naprawienia szkody nie jest wystarczające nabycie miedzi o wartości 2.000 zł, lecz poniesienie wydatków na naprawę instalacji w kwocie 10-krotnie wyższej

Natomiast **utracone korzyści** wiążą się z utratą dochodów w kwocie 30.000 zł na skutek przestoju będącego następstwem deliktu. **Obie postaci szkody podlegają kompensacie** na podstawie art. 361 § 2 k.c., zgodnie z którym naprawienie szkody obejmuje straty, które poszkodowany poniósł, oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzone.

Ad 3) **Tak**, gdyż w myśl art. 441 § 1 k.c., jeżeli kilka osób ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym, ich odpowiedzialność jest solidarna. W związku z tym „Słodko-gorzko” S.A. może domagać się spełnienia całego świadczenia odszkodowawczego od Mariana Silnorękiego (art. 366 § 1 k.c.).

Ad 4) Roszczenia odszkodowawcze przedawnią się z **końcem grudnia 2039 roku** (art. 442¹ § 2 w zw. z art. 118 zd. 2 k.c.).

Zadanie 95 (Pożar na zajęciach)

Ad 1) **Tak**, z przedstawionego opisu wynika, że laptop mógł stanowić **produkt niebezpieczny** w rozumieniu art. 449¹ k.c. Odpowiedzialność opartą na zasadzie ryzyka za szkody wyrządzone przez ten produkt ponosi zaś przede wszystkim producent (art. 449¹ § 1, art. 449⁵ k.c.). Z przedstawionego opisu nie wynika, żeby zachodziła jakaś okoliczność wyłączająca odpowiedzialność producenta (art. 449³), bądź szkoda była następstwem innych zdarzeń niż ujawnienie się niebezpiecznej właściwości komputera w postaci wadliwej baterii.

Ad 2) **Naprawieniu na podstawie przepisów o produkcie niebezpiecznym** podlega:

- **szkoda na osobie doznana przez Magdę** zarówno w zakresie szkody majątkowej (kosztów leczenia), jak i szkody niemajątkowej – krzywdy doznanej w wyniku doznanego urazu (poparzenia dłoni oraz twarzy). Nie budzi wątpliwości, że roszczenia wobec producenta, czy innych podmiotów odpowiedzialnych za produkt niebezpieczny, może kierować nie tylko nabywca, lecz również inne osoby fizyczne znajdujące się w zasięgu oddziaływania produktu. W art. 449¹ § 1 k.c. mowa jest wyraźnie o szkodzie wyrządzonej „komukolwiek”, a zatem krąg uprawnionych nie jest ograniczony do nabywców produktu. W ramach analizowanych regulacji nie przesądzono natomiast wprost kwestii dotyczącej odpowiedzialności za szkody na osobie. Na ogół przyjmuje się jednak, że wskazane szkody podlegają naprawieniu na podstawie art. 444 oraz 445 k.c., stosowanych także w ramach reżimu odpowiedzialności za produkt niebezpieczny⁶⁷, przy czym do takich szkód na osobie nie stosuje się ograniczenia kwotowego, o którym mowa w art. 449⁷ § 2 (szkoda powyżej kwoty stanowiącej równowartość 500 euro). Przywołane ograniczenie dotyczy bowiem jedynie szkód na mieniu, a nie szkód na osobie.

Nie podlega zaś naprawieniu na podstawie przepisów o produkcie niebezpiecznym:

- szkoda związana ze zniszczeniem laptopa. Odszkodowanie należne od producenta nie obejmuje bowiem uszkodzenia samego produktu (także jego zniszczenia) – art. 449⁷ § 1 k.c. w zw. z art. 9 lit. b) dyrektywy Rady w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe. Anna może jednak wykonywać uprawnienia jakie przysługują jej wobec sprzedawcy na podstawie przepisów o rękojmi (art. 556 i n. k.c.);
- uszczerbek obejmujący koszty naprawy telefonu w wysokości 200 zł. Zgodnie bowiem z art. 449⁷ § 2 k.c., odszkodowanie nie przysługuje, gdy szkoda na mieniu nie przekracza kwoty będącej równowartością 500 euro;
- strata doznana przez Uczelnię w związku z koniecznością remontu sali ćwiczeniowej. Przyjmuje się bowiem na ogół, że roszczenia z tytułu szkody wyrządzonej przez produkt niebezpieczny przysługują jedynie osobom fizycznym. Wskazane ograniczenie podmiotowe nie zostało co prawda wyrażone w sposób wyraźny w przepisach kodeksowych, tym niemniej w art. 449² k.c. ustawodawca nawiązał wprost do „osobistego użytku”, co niewątpliwie koresponduje z korzystaniem z produktu przez osobę fizyczną. Należy również pamiętać o konsumenckim, ochronnym celu omawianych regulacji prawnych, do którego wyraźnie i wielokrotnie odwołano się w preambule do przywoływanej już dyrektywy Rady stanowiącej

⁶⁷ Por. B. Gnela, *komentarz do art. 449¹ k.c.*, w: *Kodeks ...*, red. M. Frasz, M. Habdas, *op. cit.*, teza 7 – 14; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna, op. cit.*, s. 308.

podstawę do ujednoczenia przepisów państw członkowskich⁶⁸. Producent może jednak być zobowiązany do naprawienia opisanej szkody na podstawie ogólnych przepisów o czynach niedozwolonych w razie spełnienia się przesłanek, od których uzależniona jest odpowiedzialność deliktowa (na przykład na podstawie art. 416 lub art. 430 k.c.).

Zadanie 96 (*Prawda – fałsz*)

Ad 1) **Prawda**. Roszczenie o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia jest **limitowane z jednej strony zubożeniem podmiotu**, któremu roszczenie przysługuje, a **z drugiej strony aktualnym wzbogaceniem dłużnika**. Realizacja wskazanego uprawnienia nie zawsze zapewnia pełne wyrównanie doznanego uszczerbku, odmiennie niż w przypadku roszczenia odszkodowawczego, gdzie obowiązuje zasada pełnej kompensaty w zakresie doznanej przez wierzyciela szkody. Obowiązek zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia nie ogranicza się co prawda do korzyści bezpośrednio uzyskanej (art. 406 k.c.), tym niemniej granicę odpowiedzialności dłużnika stanowi wartość wzbogacenia, rozumianego jako zwiększenie wartości majątku w porównaniu do hipotetycznej sytuacji, w której do nieuzasadnionego przysporzenia by nie doszło. Ta ogólna zasada doznaje jednak wyjątków w przypadku złej wiary dłużnika, który wyzbywa się lub zużywa korzyść, pomimo że powinien liczyć się z obowiązkiem jej zwrotu (art. 409 k.c.). W takim szczególnym przypadku obowiązek zwrotu korzyści (lub jej równowartości) jest aktualny pomimo braku wzbogacenia po stronie dłużnika. Wciąż jednak obowiązek zwrotu tej „byłej” korzyści nie musi kompensować w pełni zubożenia po stronie wierzyciela.

Ad 2) **Prawda**. Zgodnie z art. 406 k.c., obowiązek wydania korzyści obejmuje **nie tylko korzyść bezpośrednio uzyskaną, lecz także wszystko, co w razie zbycia zostało uzyskane w zamian tej korzyści**. Typowym przykładem surogatu podlegającego wydaniu będzie zatem cena uzyskana z tytułu zbycia bezpodstawnie nabytej korzyści.

Ad 3) **Fałsz**. Zgodnie z zasadą ogólną przesłanką domagania się zwrotu nienależnego świadczenia jest błąd osoby, która to świadczenia spełniła – błąd co do istnienia obowiązku wykonania zobowiązania. Ustawodawca przewiduje jednak od tej zasady wyjątki. Roszczenie przysługiwać będzie na przykład w przypadku wykonania zobowiązania wynikającego z bezwzględnie nieważnej umowy, nawet jeśli dłużnik w momencie spełniania świadczenia wiedział o podstawie nieważności (art. 411 pkt 1 k.c.).

⁶⁸ Tak też B. Gnela, *komentarz do art. 449¹ k.c.*, w: *Kodeks ...*, red. M. Frasz, M. Habdas, *op. cit.*, teza 8.

Ad 4) **Falsz**. Aktualnie (według stanu prawnego na dzień przygotowania niniejszego zbioru) termin przedawnienia tego roszczenia wynosi **6 lat** – art. 118 zd. 1 k.c. W przeszłości termin ten wynosił 10 lat, w związku z czym w przypadku roszczeń powstałych przed dniem 9 lipca 2018 r. może pojawić się wątpliwość co do tego, kiedy przedawnienie nastąpi. Konieczne w takim wypadku jest odwołanie się do przepisów przejściowych z art. 5 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw⁶⁹.

Zadanie 97 (Układanka)

Ad 1) **Odpadnięcie podstawy prawnej świadczenia – II**. W podanej sytuacji umowa była pierwotnie ważna, w związku z czym wywołała skutek w postaci powstania zobowiązania. Jednakże na skutek uchylenia się przez stronę od błędu doszło do wzruszenia wadliwego oświadczenia woli i upadku podstawy prawnej zobowiązania (art. 84 w zw. z art. 88 oraz art. 410 § 2 k.c.). Zastosowanie znajduje tutaj sankcja wzruszalności (nieważności względnej) a nie bezwzględnej nieważności umowy.

Ad 2) **Nieważność czynności prawnej – IV**. W podanym przykładzie jest wprost mowa o nieważności umowy z uwagi na niedochowanie formy zastrzeżonej *ad solemnitatem*.

Ad 3) **Nieosiągnięcie celu świadczenia – III**. Świadczenie miało swój cel w stosunku prawnym, który dopiero miał powstać na skutek zawarcia umowy sprzedaży. Cel ten nie został jednak osiągnięty, gdyż strony nie doszły do konsensusu i nie dokonały czynności prawnej będącej przedmiotem negocjacji.

Ad 4) **Brak zobowiązania – I**. W podanym przykładzie strony łączył co prawda stosunek prawny, jednak świadczenie stanowiące nadpłatę nie miało swojej podstawy prawnej. Stosunek prawny występujący pomiędzy stronami nie obejmował dokonanej omyłkowo nadpłaty.

Ad 5) **Nieważność czynności prawnej – IV**. Oświadczenia woli złożone dla pozorów są bezwzględnie nieważne, co przekłada się na nieważność całej pozornej czynności prawnej (art. 83 § 1 zd. 1 k.c.).

Zadanie 98 (Prawda albo fałsz)

Ad 1) **Prawda**. Osoba, której dobra osobiste zostały naruszone może korzystać zarówno z ogólnych środków ochrony o charakterze niemajątkowym, jak i domagać się zapłaty odszkodowania, gdyby naruszenie dobra osobistego było źródłem szkody majątkowej (na

⁶⁹ Dz.U. z 2018 r. poz. 1104.

przykład w zakresie kosztów leczenia ofiary pobicia albo utraconych dochodów będących następstwem naruszenia dobrego imienia osoby prowadzącej działalność gospodarczą lub zawodową) – art. 24 § 2 k.c. W rachubę wchodzi też przyznanie zadośćuczynienia pieniężnego, jeśli osoba której dobra osobiste zostały naruszone doznała krzywdy polegającej na negatywnych doznaniach o charakterze fizycznym lub psychicznym (art. 24 § 1 zd. 3 k.c.). Zasadność roszczeń o charakterze majątkowym uzależniona jest jednak od spełnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, przy czym dochodzenie zadośćuczynienia możliwe jest jedynie w ramach reżimu odpowiedzialności deliktowej (art. 445, 448 k.c.).

Ad 2) **Falsz.** Niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania jest następstwem naruszenia obowiązków o charakterze kontraktowym, istniejących w ramach relacji pomiędzy stronami zobowiązania. Natomiast czyn niedozwolony to działanie bezprawne, naruszenie normy o charakterze powszechnym, mającej swoje źródło w przepisach powszechnie obowiązujących (w tym w przepisach prawa karnego) lub zasadach współżycia społecznego. Możliwe są sytuacje, w których naruszenie treści zobowiązania będzie jednocześnie deliktem. Przykładem może być nieprawidłowo wykonany przez usługodawcę zabieg kosmetyczny skutkujący oszpecceniem klienta lub klientki. W takim wypadku wierzyciel może dokonać wyboru pomiędzy uprawnieniami przysługującymi mu na podstawie przepisów o czynach niedozwolonych (art. 415 i n. k.c.) bądź domagać się naprawienia szkody w ramach odpowiedzialności kontraktowej (art. 471 i n. k.c.). Takie przypadki ze statystycznego punktu widzenia należą jednak do rzadkości. Na pewno zaś nie jest tak, że w każdym przypadku nienależytego wykonania zobowiązania wierzyciel może alternatywnie powoływać się na czyn niedozwolony kontrahenta.

Ad 3) **Prawda.** Zgodnie z art. 414 k.c., przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu nie uchybiają przepisom o obowiązku naprawienia szkody. Na podstawie interpretacji przywołanej regulacji nie budzi wątpliwości, że można, zamiast podnoszenia roszczeń z tytułu czynu niedozwolonego, domagać się zwrotu bezpodstawnie uzyskanej korzyści, o ile rzecz jasna spełnione zostały wszystkie przesłanki, o których mowa w art. 405 i n. k.c. Wybór stosownego reżimu prawnego należy do wierzyciela.

Ad 4) **Falsz.** W przypadku wykonania ustawowego prawa odstąpienia od umowy strony są zobowiązane do zwrotu spełnionych świadczeń. Dodatkowo stronie odstępującej od umowy przysługuje roszczenie odszkodowawcze, o ile spełnione zostaną przesłanki odpowiedzialności kontraktowej (art. 491 w zw. z art. 494 oraz art. 471 k.c.). W ramach analizy przywołanego art. 494 k.c., wprowadzającego obowiązek zwrotu spełnionych świadczeń, może powstać wątpliwość, czy strona zobowiązana do zwrotu świadczenia może

bronić się, wskazując, że zużyła nabytą korzyść w ten sposób, że nie jest już wzbogacona (na przykład przeznaczając nabytą korzyść na wydatki o charakterze konsumpcyjnym). W doktrynie i orzecznictwie dominuje jednak stanowisko, zgodnie z którym przepisy regulujące obowiązek zwrotu świadczeń mają charakter regulacji szczególnej, wyłączającej zastosowanie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu⁷⁰. Według odmiennego ujęcia, regulacje z zakresu bezpodstawnego wzbogacenia są stosowane, z wyjątkiem jednak art. 409 k.c., wyłączającego obowiązek zwrotu świadczenia przez osobę, która nie jest już wzbogacona⁷¹. Zgodnie zatem przyjmuje się, że samo twierdzenie o braku wzbogacenia nie stanowi podstawy wyłączającej obowiązek zwrotu otrzymanego świadczenia.

Zadanie 99 (*Fotograf*)

Ad 1) **Tak**, Jan Kowalski może domagać się zwrotu wpłaconej kwoty jako **świadczenia nienależnego** z uwagi na odpadnięcie podstawy świadczenia (art. 405 w zw. z art. 410 k.c.). Kowalski skutecznie uchylił się bowiem od swojego oświadczenia woli w przedmiocie darowizny jako złożonego pod wpływem bezprawnej i poważnej **groźby** (art. 87 w zw. z art. 88 k.c.).

Warto zauważyć, że Jan Kowalski był świadomy tego, że nie ma prawnego obowiązku przekazywania pieniędzy na rzecz Marka Nowaka. Co do zasady nie można żądać zwrotu świadczenia, jeśli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany. Nie dotyczy to jednak sytuacji, w której spełnienie świadczenia nastąpiło w celu uniknięcia – szeroko rozumianego – przymusu (art. 411 pkt 1 k.c.)⁷². Taka zaś sytuacja zachodzi w przedstawionych okolicznościach, gdzie zapłata została wymuszona bezprawną groźbą fotografa.

Należy zaznaczyć, że w przypadku bezpłatnego rozporządzenia korzyścią na rzecz osoby trzeciej obowiązek zwrotu świadczenia przechodzi na tę osobę trzecią (art. 407 k.c.). W treści kazusu wskazano zaś, że środki pieniężne zostały darowane przez fotografa osobie trzeciej – Marioli Wzbogaconej. Nie oznacza to jednak, iż Marek Nowak zostaje zwolniony z obowiązku spełnienia świadczenia, gdyż powinien był on liczyć się z obowiązkiem zwrotu, szczególnie że otrzymał już od Kowalskiego pismo w przedmiocie uchylenia się od skutków oświadczenia złożonego pod wpływem groźby (art. 409 k.c.). W takim wypadku w orzecznictwie przyjmuje się, że do zwrotu świadczenia zobowiązany jest zarówno

⁷⁰ Por. K. Zagrobelny, *komentarz do art. 494 k.c.*, w: *Kodeks ...*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, *op. cit.*, Nb 3.

⁷¹ Zob. F. Zoll, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI ...*, *op. cit.*, 1263 – 1265.

⁷² Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, *op. cit.*, s. 319.

wzbożony, jak i osoba trzecia, na którą przeniesiona korzyść majątkową, a odpowiedzialność tych podmiotów ma charakter odpowiedzialności *in solidum*. Przyznać należy jednak, że kwestia ta jest dyskusyjna⁷³.

Gdyby nawet uznać, że Nowak nie jest już zobowiązany do zwrotu pieniędzy na podstawie przepisów o nienależnym świadczeniu, w rachubę wchodzi jego odpowiedzialność odszkodowawcza z tytułu czynu niedozwolonego, którego dopuścił się wobec aktora (art. 414 w zw. z art. 415 k.c.). Co więcej, Kowalski mógłby na podstawie przepisów o czynach niedozwolonych domagać się zasądzenia na jego rzecz zadośćuczynienia za krzywdę doznaną na skutek naruszenia jego dóbr osobistych, w szczególności prywatności oraz wolności (art. 448 w zw. z art. 23 oraz 24 k.c.).

Ad 2) **Tak**, jak już zasygnalizowano Jan Kowalski może żądać od Marioli Wzbożonej zwrotu kwoty pieniężnej przekazanej fotografowi jako świadczenia nienależnego (art. 407 k.c.). Z treści kazusu wynika co prawda, że Kowalski domaga się zapłaty od Nowaka, jednak należy mieć na uwadze, że wielość dłużników w korzystny sposób wpływa na sytuację prawną wierzyciela w razie odmowy spełnienia świadczenia czy niewypłacalności jednego z zobowiązanych.

Zadanie 100 (*Prawda albo fałsz*)

Ad 1) **Prawda**. Naprawienie szkody obejmuje, co do zasady, zarówno straty, które poszkodowany poniósł, jak i korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzono. Zasada ta znajduje zastosowanie w odniesieniu do odpowiedzialności deliktowej oraz kontraktowej, co wynika z przepisów ogólnych o zobowiązaniach – art. 361 § 2 k.c.

Ad 2) **Prawda**. W ujęciu przepisów kodeksu cywilnego, naprawienie szkody niemajątkowej jest co do zasady możliwe jedynie na podstawie przepisów o czynach niedozwolonych – art. 445 oraz art. 448 k.c.⁷⁴

Ad 3) **Fałsz**. Odpowiedzialność kontraktowa co do zasady opiera się na zasadzie winy, jednak przepisy szczególne lub same strony mogą w odmienny sposób ukształtować okoliczności, od których uzależniona jest odpowiedzialność dłużnika – art. 471 w zw. z art. 472 k.c. Przykładem jest chociażby regulacja rękojmi, zgodnie z którą sprzedawca ponosi konsekwencje wadliwości rzeczy, niezależnie od tego czy wadę mógł dostrzec przed zawarciem umowy, czy też nie (art. 556 i n. k.c.).

⁷³ Zob. szerzej P. Książak, komentarz do art. 407 k.c., w: *Kodeks ...*, red. K. Osajda, *op. cit.*, teza 12 – 16; P. Mostowik, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI ...*, *op. cit.*, s. 309 – 310 oraz przywoływane tam orzecznictwo.

⁷⁴ Na temat sytuacji szczególnych oraz wyjątków od tej ogólnej zasady zob. R. Strugała, *komentarz do art. 448 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9, Nb 3, 5, 6.

Ad 4) **Falsz**. Generalnie ciężar dowodu spełnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej spoczywa na wierzycielu, jako osobie, która z zaistnienia tych faktów wywodzi skutki prawne (art. 6 k.c.). Dotyczy to obu reżimów odpowiedzialności. Jednakże w ramach odpowiedzialności kontaktowej ciężar dowodu co do nieistnienia okoliczności obciążających dłużnika – w typowej sytuacji braku winy – obciąża zobowiązanego, co uzasadnione jest treścią art. 471 k.c. (posłużeniem się przez ustawodawcę zwrotem „chyba że”, świadczącym o zmianie rozkładu ciężaru dowodu).

Ad 5) **Falsz**. Zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła, a zatem nie za wszystkie konsekwencje swojego zachowania (art. 361 § 1 k.c.). Ta ogólna zasada odnosi się zarówno do reżimu deliktowego, jak i kontraktowego.

Wykaz przywoływanych źródeł

I. Literatura:

1. T. Antoszek, w: *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627 – 1088*, red. M. Gutowski, Legalis 2019, wyd. 2;
2. Z. Banaszczyk, w: *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–449¹⁰*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2020, wyd. 10;
3. M. Bednarek, P. Mikłaszewicz, w: *System Prawa Prywatnego, Tom V. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. K. Osajda, Legalis 2020, wyd. 3;
4. T. Bielska-Sobkowicz, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, red. J. Gudowski, Lex 2018, wyd. 2;
5. M. Bławat, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28;
6. W. Borysiak, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28;
7. T. Czech, *Prawa konsumenta. Komentarz*, LEX 2020, wyd. 2;
8. P. Drapała, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa*, red. J. Gudowski, Lex 2017, wyd. 2;
9. P. Drapała, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna, red. A Olejniczak*, Legalis 2018, wyd. 3;
10. P. Drapała, A. Olejniczak, w: *System Prawa Prywatnego. Tom V. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. K. Osajda, Legalis 2020, wyd. 3;
11. W. Dubis, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9;
12. Z. Gawlik, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część ogólna*, red. A. Kidyba, Lex 2014, wyd. 2;
13. B. Gnela, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353 – 534 k.c.)*, red. M. Fras, M. Habdas, Lex 2018;
14. A. Herbert, w: *System Prawa Prywatnego. Tom XVI. Prawo spółek osobowych*, red. A. Szajkowski, Legalis 2016, wyd. 2;
15. M. Florczak-Wątor, w: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Lex 2021, wyd. 2;
16. A. Grebieniow, B. Lackoroński, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28;

17. J. Grykiel, w: *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1 – 352*, red. M. Gutowski, Legalis 2018, wyd. 2;
18. J. Gudowski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa*, red. J. Gudowski, Lex 2017, wyd. 2;
19. J. Jezioro, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9;
20. J.M. Kondek, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28;
21. P. Księżak, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28;
22. W. Kurowski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353 – 534 k.c.)*, red. M. Fras, M. Habdas, Lex 2018;
23. J. Kuźmicka-Sulikowska, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9;
24. P. Machnikowski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9;
25. P. Machnikowski, A. Śmieja, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A Olejniczak, Legalis 2018, wyd. 3;
26. P. Mostowik, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A Olejniczak, Legalis 2018, wyd. 3;
27. K. Mularski, Z. Radwański w: *System Prawa Prywatnego. Tom II. Prawo cywilne – część ogólna*, red. Z. Radwański, A. Olejniczak, Warszawa 2019, Legalis, wyd. 3;
28. K. Pietrzykowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2020, wyd. 6;
29. M. Pilich, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz.2 (art. 56 – 125)*, red. J. Gudowski, Lex 2021;
30. W. Popiołek, w: *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1 – 449¹⁰*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2020, wyd. 10;
31. W. Popiołek, w: *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz do art. 450 – 1088*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2021, wyd. 10;
32. M. Pyziak-Szafnicka, w: *System Prawa Prywatnego, Tom V. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. K. Osajda, Legalis 2020, wyd. 3;
33. M. Pyziak-Szafnicka, M. Wilejczyk, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A Olejniczak, Legalis 2018, wyd. 3;
34. Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2019;
35. Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2020;

36. Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, *Zobowiązania – część szczegółowa*, Warszawa 2019;
37. W. Robaczyński, *Glosa do uchwały SN z dnia 24 lutego 2011 r., III CZP 134/10*, *Studia Prawno-Ekonomiczne* 2012, tom 85;
38. P. Sobolewski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28;
39. R. Strugała, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9;
40. B. Swaczyna, *Warunkowe czynności prawne*, LexisNexis 2012, Lex;
41. P. Sobolewski, w: *komentarz do art. 531 k.c.*, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2021, wyd. 28;
42. J. Śleziak, *Umocowanie do nabycia nieruchomości przez prokurenta*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2018, nr 4, Lex;
43. R. Trzaskowski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz.2 (art. 56 – 125)*, red. J. Gudowski, Lex 2021;
44. R. Trzaskowski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, red. J. Gudowski, Lex 2018, wyd. 2;
45. R. Trzaskowski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Zobowiązania. Część szczegółowa*, red. J. Gudowski, Lex 2017, wyd. 2;
46. R. Trzaskowski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa*, red. J. Gudowski, Lex 2017, wyd. 2;
47. J. Wiśniewski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, red. J. Gudowski, Lex 2018, wyd. 2;
48. G. Wolak, *Przelew wymagalnych świadczeń alimentacyjnych. Glosa do uchwały SN z 24.2.2011 r., III CZP 134/10*, *Edukacja Prawnicza* 2012, nr 11, Legalis;
49. K. Zagrobelny, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, wyd. 9;
50. F. Zoll, w: *System Prawa Prywatnego. Tom VI. Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A Olejniczak, Legalis 2018, wyd. 3.

II. Orzecznictwo:

1. Uchwała (7) SN z dnia 7 stycznia 1967 r., III CZP 32/66, OSNC 1968, nr 12, poz. 199;
2. Uchwała (7) SN z dnia 30 listopada 1994 r., III CZP 130/94, OSNC 1995, nr 3, poz. 42;
3. Uchwała (7) SN z dnia 30 września 1996 r., III CZP 85/96, OSNC 1996, nr 12, poz. 153
4. Wyrok SA w Warszawie z dnia 2 lipca 1997 r., I ACa 429/97, Legalis;

5. Wyrok SN z dnia 4 listopada 1998 r., II CKN 866/97, OSNC 1999, nr 3, poz. 66;
6. Wyrok SN z dnia 12 października 2001 r., V CKN 631/00, OSNC 2002, nr 7 – 8, poz. 91;
7. Uchwała (7) SN z dnia 27 lutego 2003 r., III CZP 80/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 141;
8. Uchwała (7) SN z dnia 6 listopada 2003 r., III CZP 61/03, OSNC 2004, nr 5, poz. 69;
9. Wyrok SN z dnia 3 lutego 2005 r., II CK 412/04, Legalis;
10. Uchwała (7) SN z dnia 14 września 2007 r., III CZP 31/07, OSNC 2008, nr 2, poz. 14;
11. Wyrok SN z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 384/07, OSP 2009, nr 2, poz. 20;
12. Uchwała SN z dnia 22 maja 2009 r., III CZP 21/09, OSNC 2010, nr 1, poz. 13;
13. Uchwała SN z dnia 24 lutego 2011 r., III CZP 134/10, OSNC 2011 r., nr 11, poz. 118;
14. Uchwała SN z dnia 9 grudnia 2011 r., III CZP 79/11, OSNC 2012, nr 6, poz. 74;
15. Wyrok SN z 28 listopada 2012 r., III CZP 65/12, OSNC 2013 nr 5, poz. 57;
16. Wyrok SN z 10 października 2014 r., III CSK 266/13, Legalis;
17. Uchwała (7) SN z dnia 19 maja 2016 r., III CZP 63/15, www.sn.pl;
18. Uchwała SN z dnia 8 listopada 2019 r., III CZP 32/19, OSNC 2020, nr 10, poz. 81.